געזאַמעלטע שריפטען

פון

פרץ הירשביין

פינפטער באנד.

ארויסגעגעבען פון די ליטעראריש־דראמאַטישע פעראיינען אין אַמעריקא.
ניו־יאָרק 1916.

Copyright by Peretz Hirschbein
1916.

אינהאלט פון פינפטען באנד:

באַרג אַראָפּ.

וואו דאָס לעבען פערגעהט.

אויף יענעם זייט טייך.

גרינע פעלדער.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/unknown0000vari_n3z3

בּאָרג אַראָפּ

1904

פערזאנען:

שמעון
דבורה, זיין פרוי.
לאה }
יוסף'ל } זייערע קינדער
יונה, לאה'ס חתן.
משה, א טרעגער, וואהנט ביי שמעונ'ען אין דירה.
דוואשע, זיין פרוי.
מרים
זילבערמאן
גרוניע
נאטאלקע

ע ר ש ט ע ר אַ ק ט.

ביי שמעון׳ען אין דירה. אַ גרויס צימער אין אַ קעלער. פֿון נאָסקייט זיינען די ווענד טונקעל־גרין. אין דער וואַנד רעכטס צוויי פענסטער טיעף איינגעגראָבען אין מויער און קומען אַרויס אונטער דעם טראָטואר צום גאס צו. רעכטס, אָב־געצוימט מיט ברעטער — מ ש ה׳ס דירה. ניט וויינט פֿון טיר, לינקס, שטעהט אַ פערריכערטער ציגעל־אויוועןן און נעבען איהם הענגט אַ וויגעל אויף שטריק. ווייטער פֿון אויוועןן, לינקס, אַ פאָרהאנג אין רויטע קווייטען און פֿון אונטער איהם קוקען ארויס צוויי הילצערנע בעטען. צווישען די פענסטער שטעהט אַ גרויסער טיש און נעבען איהם אַ טור־בארעטקע, וועלכע דיענט פאר אַ שוסטער־ווארשטאַט.

אַבענד. ש מ ע ו ן און י ו נ ה זיצען ביי זייער אַר־בייט און לאטען שיך. נעבען זיי ברענט אַ לאָמפּ און אויפ׳ן גלאָז זיצט אַ בלויער פּאַפּיער כדי דאָס פייער זאָל לייכטען אויפ׳ן טיש. מ ר י ם שטריקט זאָקען אויף אַ מאַשין וואָס איז צוגעשרויפט צום גרויסען טיש. ד ב ו ר ה וואשט די כלים. י ו ס ף ׳ ל זיצט אויף דער ערד און ווארעמט זיך אַנטקעגען אויוועןן, וואָס הייצט זיך. פֿון צייט צו צייט הערט זיך קלאפּען הינטער׳ן פענסטער די טריט פֿון דורכגעהער אויפ׳ן טראָטואר. ענדע שבת.

מ ר י ם

פערבינדט דעם פאָדעם וואָס האָט זיך אָבגעריסען פֿון מאַשין. זינגט מיט אַ רחמנות־קול:

עלענד בין איך ווי א — שטיין.
גע—לא—זען האט מען מיך א—ליין,
האט רח—מ—נות, גוטע לייט!
כ'זאל ניט פא—לען פאר דער צייט...

איך האב אזוי ליעב די ליעד. אז איך זינג פערגעס איך גאר, אז איך זיץ ביים מאשין ביז דער פאדעם רייסט זיך איבער.

ד ב ו ר ה

כ'וויים דארט ווער, ס'האט אזא ליעד אויסגעטראכט. ווען כ'וואלט וויסען אפילו, אז איך שטארב, וואלט איך אויך ניט געגאנגען זיך שווארצען דעם פנים פאר אימעצען. דו מיינסט טאקע, אז עס זע־נען פארהאן אזעלכע גוטע לייט?

מ ר י ם

דאס קלאגט דאך גאר די בלינדע יתומה. כ'מיין אז א בלינדע יתומה האט געמוזט אויסקלערען די ליעד. פון דעסטוועגען איז נאך דא גענוג גוטע מענשען אויף דער וועלט.

י ו נ ה

כ'האב שוין לאנג געזאגט, אז דו ביזט נאך גאר א קעלבעלע. ביי אייך אין שטעדטעל ווייסט מען מעהר ניט ווי בעבלעך מיט לאק־שען... ווארט אביסעלע, די רויטע בעקעלאך וועלען אקארשט נעלם ווערען; די ליפעלעך וועלען... פיו, פיו אוועק! יעמאלט, קעצעלע מיינס, וועסטו שוין פערשטעהן ווי אזוי...

מ ר י ם

שווייגט דארט! ער האט שוין געעפענט זיין מויל און גענומען דרשן'ען.

י ו נ ה

מירע'לע, מירענקע, מירטשעלע!...

מ ר י ם

וואס גוט'ס?

י ו נ ה

בעבלאך האסטו ליעב?

מ ר י ם

איז וואָס?

י ו נ ה

כ'דאַרף עס וויסען.

מ ר י ם

כ'האָב ליעב — נו, איז וואָס?

י ו נ ה

גענוג; מעהר בעדאַרף איך ניט.

ש מ ע ו ן

פּאָרעט זיך שטאַרק מיט אַ קאָפּול.

ד ב ו ר ה

שטעלט צו קאָכען.

וואָס איז דער געלעכטער? דאַריבער איז מען טאַקי אין די קליינע שטעדטלאַך געזונד און שטאַרק. ווי האָב איך אויסגעזעהן פאַר דער חתונה? די ערד האָט געציטערט אונטער מיר. יעדע האַנד — אַ טשאַבע אייזען, און די באַקען — בלוט און מילך! און וואָס האָט מען גענעסען? גאָר ניט...

י ו נ ה

אין די קליינע שטעדטלעך געהן אום די מיידען ליידיג גאַנצענע טעג, באָרוועס ווי די קעלבער און דרעען זיך אָב די קעפּ.

מ ר י ם

דרעט שנעל די מאַשין.

ס'אַליגען! ס'אַליגען!

ד ב ו ר ה

געוויס. איך וויים מעהר ניט איינס: אַז זייענדיג אין דער היים, ביים טאַטען, בין איך שטענדיג געווען איינגעשפּאַנט אין יאָך ווי אַן אָקס. די מאַמע איז געשטאָרבען און אויף מיין קאָפּ איז גע־בליבען די גאַנצע שטוב. כ'האָב געהאָרעוועט אפשר נאָך אַ סך מעהר ווי איצטער — פון דעסטוועגען... דער קעלער, ער עקט די יאָה־

רען. כ׳שפיר וואָס ווייטער אַז די כחות גהען מיר אויס; די הענד דאַרען און די אויגען זינקען אין קאָפּ.

מ ר י ם

דאָס איז אמת. דער קעלער איז אַ מלאך המות. מיר שטיקט עפּעס אויך אין האלז די לעצטע צייט. איהר הערט ניט אַז כ׳רעד אביסעל הייזעריגלעך?

י ו נ ה

קלייבסט זיך דאָ נעהמען די חזנות אין שול?

ש מ ע ו ן

צו דבורה׳ן.

פאַר וואָס האָסטו ניט געוואָלט איך זאָל נעהמען דאָס אויבערשטי־בעל, דאָרט אויבען? טרוקען און ווארעם — אַן אמת׳ער פּאַלאַץ!

י ו ס פ׳ ל

דאָרט אויבען? דאָרטען איז זעהר גוט! אַ... אַ... מיט איין שפּרונג אויף די טרעפּ בין איך שוין אין דער הויך! איך שפּרינג אויף דריי טרעפּלאַך — ניין, אויף פיער טרעפּלאַך פאַר אַ מאָל שפּרינג איך... זאָג, מאמע, פאַר וואָס האָסטו ניט געוואָלט, אַז מיר זאָלען דאָרט וואוינען?

ד ב ו ר ה

דער טאַטע דיינער האָט געוואָלט דינגען אַ אויבערשטיבעל; ער זאָרגט אַ סך פאַר דיין מאַמען. די פיס זיינען מיר ווי איבערגע־בראָכען. איין גאָט אין הימעל ווייס מיט וואָס פאַר אַ יסורים איך שלעפּ זיך דאָ ארויף אויף די עטליכע טרעפּלאַך — דער קאָפּ פערדרעהט זיך מיר; אין די אויגען ווערט פינסטער. ער האָט גע־וואָלט כ׳זאָל איהם נאָך שלעפּען די וואסער אויפ׳ן צעהנטען שטאָק. מילא, זאָל שוין געהן ווי עס געהט. סיי ווי וועל איך לאַנג ניט אָנציהען. אַ נאַרישע וועלט! נאָר פאַר די שטיקלאַך קינדער רייסט מיר דאָס האַרץ.

ש מ ע ו ן

זי האָט שוין דאָרט אָנגעהויבען, מיין ציטריגע נשמה! פּונקט ווי

איך וואָלט געוועז פון אייזען אויסגעשמידט. די ווייבער, איז שטענ־
דיג געאָכצט און שטענד׳יג געקרעכצט... זעה בעסער דאָרט אין אוי־
וועז ס׳זאָל זיין וואָס אין מויל צו נעהמען. לאָה קומט שוין באַלד
א הונגעריגע אהיים.

מ ר י ם

נעהמט ארויס פון אונטער׳ן מאַשין אַ פּארטיגען זאַק.

איהר ווייסט, יונה, פון וואָס איך טראַכט?

י ו נ ה

וועגען א שעהנעם בחור?

מ ר י ם

טראָגט זיך! איך האָב קיין געשעפטען ניט מיט אייערע בחורים.
איך טראַכט שוין פון א טייערע זאַך... גאָר א טייערער געדאַנק!
ווען איך וואָלט האָבען אפולע געלד, איז יעמאָלט...

י ו נ ה

איז יעמאָלט וואָלסטו זיך דריי מאָל אין טאָג געקאָכט לאָקשען מיט
בעבלאַך — אמת?

מ ר י ם

פּש... א טייערע מעשה!

י ו נ ה

זאָג מיר, קעצעלע שיינס, וואָס וועסטו טהאָן, אז דו וועסט האָבען
אפולע געלד — וועסט מיר מאַכען אַ הלואה עטליכע קאַרבען?

מ ר י ם

איך רעד שוין גאָר ניט פון עטליכע קאַרבען — אפילו פון טויזענ־
דער קלער איך אויך ניט. ווען איך וואָלט, למשל, האָבען אפולע
געלד — גאָר א סך... עטליכע מיליאָן — טויזענד מיליאָן, למשל...
וואָלט איך יעמאָלט געלאָזט מודיע זיין אין דער גאַנצער וועלט:
ווער עס האָט ניט אויף חיונה — זאָל קומען צו מיר! וועמען
ס׳פעלט אויס נדן פאַר זיין טאָכטער — צו מיר!... און אז אַלע
וועלען זיך צוזאַמענקלייבען, וואָלט איך זאָגען: נאַ דיר א הויפען
געלד, נאַ דיר א הויפען אימפּעריאַלען... דיר... דיר... און געהט

אהיים! יעמאלט וואלטען שוין מענשען ניט געוואוינט מעהר אין די קעלערען...

י ו נ ה

אלע קבצנים האבען גוטע הערצער! איהר הערט? די גאנצע וועלט וואלט זי איבערקעהרען מיט'ן קאפ אראפ און פיס — ארויף!

ש מ ע ו ן

ווען וועסטו זיך אויסקלייבען פאר א חתן? א דאקטאר, מסתמא — א טייערע פרנסה!

י ו נ ה

מיך וועט זי נעהמען פאר א חתן — כא־כא־כא. זעהט נאר ווי ס'געפעהלט איהר... זעהט נאר אקארשט ווי זי איז רויט געוואר־רען! אויב אזוי, קעצעלע מיינס, וועל איך דיר געבען א קוש... שוין אויף יענעם חשבון...

מ ר י ם

בעסער זיצט אויף אן ארט. אט מיט דעם העקעל וועל איך אייך אויסשטעכען די אויגען!

י ו נ ה

א־א ווי זי שאנעוועט עם איהרע בעקעלאך! פאר ווען האר־וועסטו זיי?

מ ר י ם

ווידער פאסקודנע רייד! איך לאך שוין גאר ניט. ווען איך וואלט האבען עטליכע מיליאן, וואלט קיין איין ארימאן ניט געבליבען...

זינגט.

על—ענד בין איך ווי א—שטיין,
גע—לאזען האט מען מיך אליין...

ד ב ו ר ה

עט; א מענש דארף דאגה'ן נאר פאר זיך אליין, ווייל פאר איהם זארגט קיינער ניט. צי ווייסט דען ווער, ווי איך פויל דא אפ טעג און יאהרען אין דעם פינסטערען קעלער?

שמעון

די וועלט איז געגליכען צו א חתונה — ווער עס קען כאפט פאר זיך און עסט.

דבורה

איך קלאָג אויף דעם גאָר ניט. ווארום וויפיעל בעדארף איך אין אמת'ן האבען? אז כ'האָב נאָר מיט וואָס אַנצוקאָרמענען די ברעק־לעך און מיט וואָס דעם אויווען אויסצוהייצען איז שוין גאָר גוט.

דאָס קינד אין וויעג כאַפּט זיך אויף און הויבט אָן וויינען. גיט דעם קינד די ברוסט, זינגענדיג:

א־ליו־ליו — ליו־ליו,

אונטער דעם קינד'ס ווי—געלע

שטעהט א—קלאָר ווייס צי—געלע...

יונה

מיליאָנערשע! גיב א קאָפּיקע, וועלען מיר שיקען נאָך א קאָן טיי. ס'איז מיר עפּעס קאלט געוואָרען.

מרים

פאר וואָס איז מיר ניט קאלט? אָט געה איך נאָר א דינע בלוזקע און מעהר ניט. שעהמט זיך! אזא בחור זאָל מורא האָבען פאר קעלט — ווי אזוי האָט איהר געדיענט דעם קיסר, אויב איהר זייט אזא פערפראָרענער?

יונה

כ'וויים שוין פון לאנג, אז דיר איז ווארים. מען קען זעהן אויף די בעקעלאך. איהר זעהט בעקעלאך, מחותן!

מרים

ווידער מיט זיינע מיאוסע רייד! איהר קענט זיך עס גאָר ניט איינ־האלטען?

יונה

די קליין שטעדטילשע מיידלאך זיינען אמת'ע רבי'צינס. מיין ערשטע כלה איז אויך געווען א גרויסע צדקניות — האָב איך איהר טאָקי די תנאים אומגעקעהרט... נו, נו, קעצעלע, כ'וויים, אז ריידען

טאָר מען ניט, נאָר טהאָן מעג מען. א נייע וועלט, כ'לעבען! אויב אזוי, טאַ גיב א קאָפּיקע און מיר וועלען ארייננכאפּען א קאַן וואַסער. דו זיצט אין מיטען שטוב און איך זיץ נעבען פענסטער. ברררר... ווי קאַלט!

יוסף'ל פערקריכט אין בעט אונטער'ן פאָרהאַנג.

מרים

כ'האַב קיין האַלבע פּרוטה ניט. אַט זעהט! מאָרגען וועל איך האָ־בען געלד. — איין מאָל פאַר אַלע מאָל! כ'האָב היינט, אפשר, מיט א האַלב טוץ זאַקען מעהר אויסגעשטריקט.

דאָס קינד הייבט וויעדער אָן צו וויינען.

דבורה

דער טייוועל ווייסט איהם וואָס ער וויל היינט פון מיר האָבען! זאָל עס גאָר אויף א מינוט די אויגען פערמאַכען.

זינגט.

תו—רה, תו—רה אין קע—פּע—לע,
קאַ—שע קאָ—כען אין טע—פּע—לע... צו שמעון'ען.

מיר דוכט, אז דו האָסט געהאַט א צענערעל — ווייז אהער, איך וועל שיקען נאָך א הערינג. די מיידעל וועט באַלד קומען א הונגעריגע. אַט געהט זי שוין!

ס'עפענט זיך די טיר און ס'קומט אריין משה דער טרעגער און נאָך איהם לאה.

משה

אָנגעטהאָן אין שמאַטעס און ארומגעבונדען מיט אַ שטריק, טראָגט אונטער'ן ארעם אַ בינטעל שפּענער.

א גוטער אבענד! א שטאַרקער פראָסט היינט אויף דער גאַס!

לאה

דאַ הינטער'ן טיר האָבען מיר זיך די נעז אָנגעשלאָגען. כ'העד אימיצער גראַבעלט זיך אויף די טרעפּ — כ'האָב זיך דערשראָקען; כ'האָב זיי ניט דערקענט אין דער פינסטער. א סימן, אז ר' משה וועט אין גיכען ווערען א גביר. אין הארצען האָט אזש פערקלעמט

פון קעלט. אונטער די נעגעל שטעכט ווי מיט נאָדלען! קוקט אין אויווען. קאַרטאָפּעל! אַך! ווי גוט! כ'בין אזוי הונגעריג.

מ ש ה

וואַרפט אראָב די שפּענער נעבען אויווען, וויל אפּבינדען פון זיך דעם שטריק.

אַך־כאַ־כאַ! בינד מיר נאָר, יונה, אָב דעם שטריק. די פינגער זיינען מיר פערפראָרען ממש ווי קלעצלעך; האָסט זיך עפּעס היינט אזוי שפּעט פעראַרבייט. נו, א טאָג, א טאָג אביסעל. פון אין דער פריה ביז שפּעט אין דער נאַכט קיין גראָשען נישט פער־דיענט. שוין גאָר שפּעט איז צו מיר צוגעגאַנגען א קריסט און גע־רופען אז איך זאָל איהם איבערטראָגען האָלץ פון הויף אויפ'ן דריטען שטאָק. פיערציג קאָפּיקעס האָט ער מיר געגעבען און אבי־סעל שפּענער האָב איך פערכאַפּט מיט זיך. דער אויווען איז שוין אויסגעהייצט?

ד ב ו ר ה

וואָס איז דען?

מ ש ה

לעגט אריין אין אויווען די שפּענער — לאָמיר א מאָל רעכט אָנ־וואַרמען אונזער דירה; מען זאָגט, אז דער פראָסט האָט היינט געהאַלטען ביי צוואַנציג גראַד.

וויל אריינוואַרפען אין אויווען די שפּענער.

ד ב ו ר ה

לאָזט עס רב משה. אן עבירה צו פערברענען אזוי פיעל האָלץ פאר איין מאָל. אנטקעגען נאַכט איז גאָר איבעריג צו הייצען אזוי פיעל. מען קאָרטשעט זיך ווי ס'איז צונויף אין בעט און מען שלאָפט. איך האָרעווע זיך אַן דעם גאַנצען טאָג און ביינאַכט פאַל איך ווי א שטיין.

יונה און לאה שעפּטשען זיך. שמעון דאַווענט מעריב. משה געהט אריין צו זיך אין צימער.

מ ר י ם

צו לאה׳ן.

איהר ווייסט, אז כ׳האָב היינט אפשר מיט א האלב טוץ זאַקען מעהר ווי נעכטען אויסגעשטריקט.

ל א ה

איהר וועט דאָך גאָר נתעשר ווערען. מאמע, מאמע! איך שטאַרב עסען, גיב מיר וואָס... אפשר וועסטו יונה, היינט ביי אונז נעכטיגען? וועסט זיך לייגען אויפ׳ן טיש. צוקאָפּען וועלען מיר שוין געפינען דיר וואָס צו געבען.

ד ב ו ר ה

וואָס ביזטו עפּעס היינט אזוי שפּעט געקומען?

ל א ה

איך האָב בעדאַרפט פערענדיגען א קלייד אויף מאָרגען פריה. גיב מיר, מאַמעלע, גיכער!

ד ב ו ר ה

כ׳האָב כמעט נאָר צוליעב דיר אליין צוגעשטעלט קאָכען. ס׳איז, א דאנק גאָט, דאָ פון אלעמען: ברויט, קארטאָפעל א גרויסער טאָפּ. א שאָד, וואָס די קינדער שלאָפען שוין... די קליינע, קוים וואָס זי לעבט. האָט אָבגעהוסט די גאנצע נאכט.

מ ר י ם

לאָמיר איבערשטעלען דעם טיש צום וואַרעמען אויווען, דעם לאָמפּ אויך נעהמען אהער און מיר וועלען זיך אלע איבערזעצען ביים אויווען — א גן־עדן געפעלט אייך מיין עצה?

ל א ה

א טייערע עצה! פאַר וואָס איז עס אונז ביז אהער ניט איינגעפאַלען צו טהאָן? אן איינפאַל! נעהם נאָר אראָב די מאשין פון טיש. די וויג־בעט דאַרף מען אויך אראָבנעהמען, פאָרזיכטיג דאָס קינד זאָל זיך ניט אויפכאַפּען. יונה! נעהם נאָר פאַר׳ן אנדערען ברעג.

מ ר י ם

ווארט, ווארט, כ׳וועל די מאשין אראבנעהמען, לאזט, איהר וועט צוברעכען!

ד ב ו ר ה

דאס קינד נאר וועקט מיר ניט אויף! זי שיט קארטאפעל אין א גרויסע שיסעל, א געדיכטער פאר הויבט זיך אויפ׳ן ביז׳ן באלקען. ל א ה הויבט אויף די וויג און י ו נ ה בעפריעט די שטריקלעך פון האקען. מען שטעלט איבער דעם טיש צום אויוועז און אלע זעצען זיך ארום און טוליען זיך צום אויוועז. ד ב ו ר ה דערלאנגט קאר־טאפעל צום טיש. רב משה, רב משה! וואו האט איהר זיך בע־האלטען? קומט אהער צום אויוועז, ט׳איהר עסען קארטאפעל. כ׳האב אבגעקאכט א גרויסען טאפ, ניט צו פערזינדיגען, שיילענ־דיג האב איך אייך אויך געהאט אין זינען.

מ ש ה

פון זיין צימער.

א גרויסען דאנק אייך. איך דאווען מעריב, כ׳בין זיכער, אז מיין חלק וועט איהר ניט אויפעסען.

דער עולם עסט די קארטאפעל מיט הייסע הענד; מע בלאזט.

מ ר י ם

רב משה! איך עס אויף אייער חלק! כ׳וועל פאר אייך גאר ניט לאזען.

מ ש ה

איך געה שוין.

י ו נ ה

ער בעט גאט, אז זיין דוואשע זאל וואס גיכער קומען אהיים. דער אלטער האט זיך שטארק פערבענקט נאך זיין פלונית׳טע — אמת, רב משה?

מ ש ה

מסתמא בענק איך נאך מיין אלטער! איהר מיינט, אז איך בין נעראטען אין אייערע יונגאטשעס? ביי אייך איז דאך רעכט דעם

גאנצע לעבן אבפוילען אהן א ווייב.

ל א ה

יונה איז נישט קיין יונגאטש. יונה איז א גרויסער חכם. ווען ער וואלט זיך איילען חתונה האבען, וואלט ער א פייג איצטער געהאט אזא כלה ווי איך.

ד ב ו ר ה

אלע קרעמער לויבען זייער סחורה.

מ ש ה

נו, אויף אייער חתונה, אז גאט וועט לאזען לעבען, וועל איך עס א געה טהאן א טענציל — די ערד וועט אזש ציטערען אונטער מיינע פיס!

מ ר י ם

איהר וועט אפשר מיט מיר, רב משה, געהן א קאזאצקע?

י ו נ ה

זי שארט זיך צו ר' משה'ן, כא־כא־כא, האט דערשמעקט, אז זיין ווייבעל איז אוועק געפאהרען...

מ ש ה

וואס מיינט איהר טאקי איז דער מעהר וואס מיין ווייב קומט ניט? אפשר וועט זי מארגען קומען? אן עולה, ווי איהר זעהט מיך לעבען! לאזען א שטוב אליין אויף גאנצע צוויי וואכען.. .

נעהמט פארזיכטיג מיט צוויי פינגער א קארטאפעל.

ד ב ו ר ה

הלואי וואלט איך געקענט לאזען די שטוב און אוועקפאהרען ערגעץ אויף א חודש — וואס רעד איך? חאטש אויף איין וואך — כ'וואלט, דוכט זיך, די אויגען געעפענט...

ש מ ע ו ן

היינטיגע וואך, דוכט זיך, האט זי יאהרצייט. זי איז מסתמא שוין פערבליבען. ט'זיין אויף קבר אבות.

ד ב ו ר ה

עט; אלץ נארישקייט! וואס געהט מען אויף קבר אבות? שטערען

די מתים זייער רוה... יעדער האָט זיך געננוג זיין אייגענעם פּעקיל; זאָלען זיי זיך דאָרטען רוהען אין פרידען... נו, רב משה! פאַר וואָס עסט איהר ניט? דאגה'ט ניט; אין טעפּיל איז נאָך פאַרהאַן גענוג.

זי ברענגט דעם גאַנצען טאָפּ צום טיש, שאָקעלט איהם איבער'ן שיסעל, פון איהם פאַלען קאַרטאָפּעל.

מ ש ה

דאָס איז אפילו א שטיק אמת: משטעהנסגעזאָגט, וואָס האָבען מיר פון די טויטע? נאָר אזוי איז זיך שוין דער שטייגער. אז מען ווייגט זיך אביסעל אויס, ווערט גרינגער אויפ'ן הארצען... ווי זאָגט די וועלט — אז מען טרינקט זיך, כאַפּט מען זיך אָן פאַר א שטרוי... א זיידען האָב איך געהאט; א שמיד איז ער געווען... אַן אָרענטליי־כער מאַן געווען — ער פלעגט שטענדיג זאָגען: „דו גיב, וועט זיך גאָט אויך געבען", און — זאָל ער מיר מוחל זיין — געשטאָרבען א קבצן, אז ס'איז אפילו ניט געווען מיט וואָס קבורה געלד צו בעצאָהלען. ער האָט מיך שטאַרק האָלד געהאט — איך בין דאָס געווען פון זיין איינאיינציגער טאָכטער. — בשעת ער איז גע־שטאָרבען, בין איך אַלט געווען זעכצעהן יאָהר. דאָס איז געווען פאַר מיין חתונה מיט דער ערשטער ווייב, זאָל זיין אין גן־עדן. א טאָג פאַר'ן שטאַרבען האָט ער מיך צוגערופען צום בעט — ביי אונז אין שטיב איז ער געלעגען — און מיט די לעצטע כחות האָט ער צו מיר געזאָגט: „משה'לע... דיר האָב איך האָלט... כ'וועל אָן דיר ניט פּער־געסען... ביים כסא הכבוד וועל איך פאַר דיר בעטען... אויב כ'וועל נאָר זוכה זיין אהין זיך דערשלאָגען... ניט יעדער איז זוכה דאַצו..." אז כ'האָב עס דערצעהלט דער מאַמען, עליה השלום, האָט זי צו מיר מיט טרערען אין די אויגען געמאכט: „ביזט א בר־מזל, מיין קינד, וועסט אי"ה זיין א מזל'דיגער"... נאָך זיין טויט איז שוין אריי־בער... איז שוין אריבער, דוכט זיך... ניין און דרייסיג יאָהר, זיינען אריבער; און מיינע גליקען זעהט איהר דאָך... מען זאָגט, אז אפילו די גרעסטע רשעים האַלט מען אין גהינום ניט מעהר ווי א יאָהר און דאָס איז — ניין־און־דרייסיג יאָהר!...

* *

י ו נ ה

אפשר האָט ער תפילה געטהאָן פאַר׳ן כסא־הכבוד, נאָר איהר, רב משה, זענט זעהר זינדיג...

מ ש ה

די יונגוואַרג לאַכען אָב... גלויבען ניט — האָב זיי א גוט יאָהר. אפשר זענען זיי גערעכט. סיי ווי האָט מען קדחות מיט כשר׳ע פאָרעם. איך בין א פּראָסטער חי־וקים, א טרעגער, בטבע האָב איך פיינט צו קלערען, זיין איבערגעשפּיצט — געה שריי אויפ׳ן רבונו של עולם...

ד ב ו ר ה

זינדיג, זאָגען זיי. וואָס פאַר א זינד קען האָבען אזא מענש ווי רב משה? משטעהנסגעזאָגט, וואָס זעהט ער אָן אויף זיין וועלטעל.

ש מ ע ו ן

רעדסט ווי א אידענע, כ׳וויל פון מיין מויל ניט אויסרעדען. רב משה איז א געזונדער מענש, האָט קיין עין הרע כח צו שלעפּען אויף דער עלטער משאות — איז גענוג! אפשר איז דאָס דעם זיידען׳ס הבטחה — דאָס האָט ער געמיינט. א מענש, וויבאַלד ער איז נאָר געזונד, איז שוין גענוג — וואָס נאָך? מען דאַרף זיין צופריעדען!

מ ש ה

שמעון איז גערעכט! כ׳האָב דאָך אייך געזאָגט, אז כ׳בין ניט פון די אויפגעקלערטע פון דער נאַטור. נאָר אז כ׳שפּאַציר זיך מיר אי־בער׳ן גאַס מיט אַ גרויסען אלמער אויפ׳ן פּלייצע, יעמאָלט טראַכט איך מיר, אז איך בין קיין עין הרע א גליקליכער מענש. איך בין דאָך שוין אַן אלטער מאַן; אנדערע אין מיינע יאָהרען ליגען לאַנג, אָדער אין דער ערד און אַניט — איז אויפ׳ן אויוועז...

י ו נ ה

אָבער פאַר וואָס טראַכט איהר ניט בשעת איהר שלעפּט זיך מיט דעם שווערען אלמער: פאַר וואָס דאַרף איך צו דער עלטער ברע־כען דעם קאַרק אונטער דעם דעמבענעם אלמער בעת מענשען ווע־רען געשוואָלען פון וואוילטאָג, געזונד ווי די פערד און הויבען זיך

ניט אויף פון אָרט נעהמען פאר זיך אפילו אביסעל וואסער?

ל א ה

בעווייזט אויף מרים'ען.

און פאר וואָס קלערט ניט אַזאַ מיידעל זיצענדיג איינגעבויגען ביי דער אַרבייט: פאר וואָס בעדארף איך זיצען און פוילען דאָ אין גאַסען קעלער איבער'ן זאָקען־מאַשין בעת אנדערע מיידלאך ווי איך זיצען זיך אין פּאַלאַצען און לעבען א גוטען טאָג?

מ ר י ם

איך וויל גאָר ניט טראכטען פון אַזוינע זאכען. איך בין צופריעדען מיט מיינס. מען דארף קוקען ארונטער און ניט אריבער...

מ ש ה

גערעכט — ווי איך בין א איד! א חכמה א מיידעל! מען טאָר ניט טראַכטען צופיעל.

י ו נ ה

א פערד האָט אויך א גרויסען קאָפּ און טראכט ווייניג.

מ ש ה

איך ווייס שוין פון לאנג אָט די אלע טענות. פאר אַזוינע טענות קאַטעוועט מען אין יענעם אָרט... דו, טאָכטערעל, הער זיך ניט איין צו אַזוינע מעשות: גאָט האָט דיר געגעבען הענד — וואָס דאַפסטו נאָך?... אַזוי רעדען ליידיג־געהערס. די וואָס טראָגען שטיינער אין די ארבעל רעדען אַזוי... פערשטעהסט? נאָר געהארעוועט אין וואָס קנאַפּער געטראַכט... עט, הבלים!... איהר ווייסט, רבותי? איהר האָט מיר אָנגעקאָרמעט מיט קארטאָפעל און איך וועל אייך פונדרעווען מיט טיי. קום, מירע'לע, נאָ דיר א קאָפּיקע און כאַפּ אריין א קאַן טיי.

מ ר י ם

זעהר גוט! כ'האָב נאָך פריהער געוואָלט געהן.

נעהמט אראָב פון אויוען אַ טיי־קאַן.

ל א ה

ווארט, מרים, איך געה אויך. דו וועסט דאָ נעכטיגען היינטיגע

נאכט, גוט, יונה?

י ו נ ה

ניין: איך געה אויך. כ'דארף מארגען אויפשטעהן פריה; כ'מוז ענ־דיגען די פאר שיך. אין דער היים וועל איך זיך אברוהען. דא איז ניטא וואו, — מירעלע האט מיין ארט פערנומען.

מ ר י ם

ווען איך וואלט וויסען, אז כ'פערנעהם אייער ארט, וואלט איך דא ניט געדונגען קיין דירה.

ל א ה

צו יונה'ן.

פון דעסטוועגען — נעכטיג דא — כ'האב דיר עפעס וואס צו דער־צעהלען...

ד ב ו ר ה

אפשר וועסטו אין אמת'ן דא בלייבען? וואו'סטו זיך שלעפען אין אזא גרויסען פראסט?

י ו נ ה

כ'מוז געהן אהיים. כ'האב צוגעזאגט דער מאמען צו קומען.

מ ר י ם

נו, רירט זיך שוין! איהר געהט אין א ווארימען מאנטעל און איך בלויז אין א דין בלוזקעלע. ברררר!

זיי געהען ארויס.

מ ש ה

שרייט זיי נאך.

פערגעסט נאר ניט צו זאגען, אז מען זאל אייך אריינגיסען גענוג טיי אין קאן — וואסערדיגען טיי האב איך פיינד! יע, מרים איז א מיידעל אהן חכמות: אט אזוינס האב איך ליעב... וואס איז דא צו טראכטען פון יענעם? יעדערער טהוט זיך ווי ער ווייסט און ווי ער קען. מקנא זיין יענעם... ווער עס פערמאגט עסט פלייש, און ווער ס'קען ניט, זאל עסען ברויט. בנאמנות, ס'איז אן עולה פון יונה'ן, וואס ער רעדט פאר איהר אין די אויגען אזוינע ווערטער.

ש מ ע ו ן

בהמות, ניט קיין מענשען...

ד ב ו ר ה

פון דעסטוועגען; דאָס האר'ן איז יונג, די אויגען זעהן אלצדינג, ס'איז גאָר קיין עולה ניט...

מ ש ה

יונה איז א כוואט א בחור; איהר וועט אי"ה האָבען נחת פון זיי. ער איז א מענש. דער עיקר וואָס ער איז ניט קיין פוילער—דאָס איז אן ענין!

ס'הערען זיך טריט הינטער'ן טיר. אַלע הערען זיך צו. עס קומט אריין ז י ל ב ע ר מ אַ ן, אַ געזונדער בחור.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

גוט־נ'אבענד! פאר וואָס איז דאָ אזוי פינסטער אויף אייערע טרעפּ? מען קען דאָרט פאלען און ארויסנעהמען זיך ביידע אוי־גען. ס'איז דאָרט גאָר קיין לאָמפּ ניטאָ?

ד ב ו ר ה

זייער פּאפּא זשאַלעוועט געלד... אויף די אויבערשטע שטאָקען ברענט יא פייער. נאָר אַלץ איינס. משטעהנסגעזאָגט, ווער געהט צו אונז ביי־נאכט? אפילו ביי טאָג קומען אויך גאַנץ ווענינ צו אונז מענשען.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

אָט בין איך געקומען — איך בין שוין ביי אייך גאָר ניט פעררע־כענט פאר א גאסט?

ד ב ו ר ה

דערלאנגט איהם אַ שטול.

זיצען זיי.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

דאנקע. מיין פּאפּא איז אביסעל קארגלעך, נאָר אז מען פּאָדערט פון איהם, גיט ער. וויפיעל דארף עס קאָסטען א לעמפּיל אויף די

טרעפ? איך אליין וועל שוין בעזאָרגען, אז ביי אייך אויך די טרעפ זאָל זיין ליכטיג.

דבורה

איך דאנק אייך זעהר. מיר האָבען ניט געוואגט אריינגעהן דרעהען א קאָפּ צוליעב אזא נארישקייט.

שמעון

דער הער איז געקומען מסתמא נאָך די שליטלעך? איך האָב זיי שוין פעררוכט; איך האָב גערעכענט מאָרגען פריה זיי אייך אריינ־טראָגען. כ׳האָב זיי שוין איינמאָל פעררוכט! זעצט זיך ביים אויווען — ס׳איז היינט א פראָסט א גרויסער — ביים אויווען איז ווארימער... אָט איז ער! איהר זעהט ווי כ׳האָב געמאכט? פריהער האָב איך צוגענעהט גאנץ שטארק און דערנאָך האָב איך פון אויבען גענעגט א לאטקע — ס׳איז גאָר ניט צו דערקענען, אז דאָ האָט מען גענעגט א לאטקע.

זילבערמאן

נעהמט דעם שוך אין האַנד, אָבער ער בעקוקט איהם גאָר ניט. קוקט זיך אום.

נ׳האָב היינט געהאט א מיאוס׳ען טעות: אויפ׳ן הויף האָב איך בעגעגענט דאָס פריילין וואָס וואוינט דאָ ביי אייך, האָב איך גע־מיינט, אז דאָס איז אייער טאָכטער און כ׳האָב זי אָבגעשטעלט. כ׳האָב איהר געוואָלט בעטען אייך איבערגעבען, אז מען זאָל מיר דעם שוך פאררוכטען... נאָר כ׳האָב מיר באלד ארומגעזעהען, אז כ׳האָב א טעות געהאט... א שעהנע פריילין... פון וואנען איז זי עס?...

משה

א וואויל קינד... פון א קליין שטעדטעל.

דבורה

פון א קליין שטעדטעל איז זי. זי איז געקומען אהער פערדינ־נען. איז א זאָקענמאכערקע.

ז י ל ב ע ר מ א ן

כ'האָב גלייך דערקענט, אז זי איז פון א קליין שטעדטעל. כ'האָב די ניט־היגע פריילינס זעהר ליעב... ביי אונז דיענט א קליינשטעדטעלדיגע מיידעל, שעהמט זי זיך צו ריידען מיט מיר...

ד ב ו ר ה

זי דארף זיך נאָך אביסעל צוגעוואוינען צו מענשען.

מ ש ה

הויבט זיך אויף, נעהמט דעם שוך און בעקוקט איהם.

ווי אזוי האָט עס דער הער צוריסען אזא שטארקען שוך?

ז י ל ב ע ר מ א ן

ס'איז פראָסט א חרפה צו דערצעהלען ווי אזוי איך האָב צוריסען דעם שוך: איך בין געגאנגען אויפ'ן גליטש; איהר דארפט וויסען, אז איך בין אויפ'ן גליטש א מזיק... אהין קומען אָן א סך אזוינע וואָס לערנען זיך נאָך, און יעדער מינוט פאלען זיי. איך האָב אויך ניט איינמאל געכאפּט דעם פסק, ווען איך האָב זיך נאָך געלערענט. לאָז איך מיר, ווי מיין שטייגער, ווי א פייל פון בויגען, און אויפ'ן וועג רוקט זיך מיר אונטער אָן אָנפאנגער און פאלט נעבען מיינע פיס. כ'האָב איהם געוואָלט אויסמיידען, נאָר דאָ האָב איך זיך פערטשעפּעט אין א קוסט און דער שוך האָט געפּלאצט...

מ ש ה

בעת איך בין געווען א קליינער אינגעל, געלערענט נאָך אין חדר, פלעג איך זיך אויך גליטשען מיט מיינע חברים, אבער ניט אויף קיין שליטלאך... און דער רבי פלעגט שמייסען... הינטער'ן טיר הערט זיך אַ געלעכטער. מ ר י ם און ל א ה רייסען זיך אריין אין שטוב מיט קוראזש פרעהליך. בעמערקענדיג זילבערמאַנען, ווערען זיי עפּעס איבעראשט. קוקען האַלב פערוואונדערט, האַלב מיט חשד. מרים שטעלט אויפ'ן טיש דעם קאַן טיי.

ז י ל ב ע ר מ א ן

מאָרגען וועל איך אייך אריינברענגען געלד.

מ ש ה

טראָגט אַ גלאָז צום טיש.

גוט געלד... וואָלט איך נאָר האָבען ביי דעם הערען א פּאָר מאות...

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

גיט די האַנד לאה׳ן און מרים׳ען.

נו, א גוטע נאכט! מאָרגען וועל איך ווידער קענען גליטשען זיך... דערוויילע א דאנק.

ד ב ו ר ה

נעהמט, קינדער, און לייכט צו די טרעפּ. מען קען נאָך פאלען.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

מאָרגען וועט שוין ברענען א לעמפּעל אויף די טרעפּ.

מ ר י ם נעהמט דעם לאָמפּ פון טיש און געהט נאָך זילבערמאַנען. קומט צוריק מיט׳ן לאָמפּ.

ד ב ו ר ה

דערלאנגט גלעזער צום טיש.

אַ חשק פון א מענשען... כדאי געווען אליין צו קומען נאָך דעם...

ל א ה

א שטיק שארלאטאן! ער ווייס וואָס ער טהוט...

משה און שמעון זופּען די טיי.

מ ר י ם

ער האָט מיר היינט געטראָפען אין הויף... ער האָט זיך אזוי פערר־אינטערעסירט מיט מיר. א טעות — זאָגט ער — האָט ער געהאט: ער האָט געמיינט, אז דאָס איז לאה. אזוי ווי ער וואָלט איהר גאָר ניט קענען... ער האָט מיר אויסגעפרעגט פון וואנען איך בין? ער האָט מיר דערצעהלט, אז ער איז געווען אין א סך קליינע שטעדטלעך... די קליינשטעדטעלדיגע פריילינס, זאָגט ער, דער־קענט ער שוין נאָך די באקען זייערע. ער האָט מיר געפרעגט ווי איך פיהל זיך דאָ — ס׳איז נאָר צום לאכען!... ער האָט געזאָגט, אז ער וועט היינט קומען — זעהט ווי ער האָט געהאלטען וואָרט?

ד ב ו ר ה

ער געהט גאָר ניט ווי אַלע מענשען — ער שפּרינגט...

ל א ה

צוליעב אייך האָבען מיר עס היינט געהאַט די זכיה צו האָבען אַזאַ טייערען גאַסט. לאָזט זיך נאָר ניט צו צו איהם — איך קען איהם גוט, דעם לייט.

מ ר י ם

צוליעב מיר איז ער געקומען? איך האָב איהם דען געבעטען ער זאָל קומען?... וואָס האָב איך מורא פאַר איהם? וואָס וועט ער מיר טהאָן? איהר מיינט, אַז כ׳בין נאָך אַ קליין מיידעלע... כ׳וויים פון קיין מעשה ניט — איך געה אהיים — אין מיטען הער איך מען רופט מיך — אַ טעות, זאָגט ער, האָט ער געהאַט.

ל א ה

איך מיין גאָר ניט צו זאָגען; סתם אַזוי... איך זאָג, אַז פאַר אַזוינע בעדאַרף מען זיך היטען.

מ ש ה

נו, קינדערלאַך, מיין גלאָז איז שוין לעדיג. טרינקט טיי און איך וועל מיר געהן אַביסעל אָברוהען... אַ פיינע ירושה וועט ער כאַ־פּען... כ׳האָב שוין פאַר איהם פערדאַנה׳ט... ער ט׳שוין פון הונ־גער ניט שטאַרבען.

ד ב ו ר ה

ס׳איז זעהר גוט, אַז אַ מענש געפעלט יעדערען — און בפרט נאָך אונזערען אַ געמיינעם מענשען... נאָר פאַר אַזוינע לייט דאַרף מען זיך היטען ווי פאַר פייער. מען קען גאָר גרינג אַריינפאַלען, בלייבען אויף אייביג אומגליקליך...

ל א ה

איהר מיינט, מרים, אַז דאָס מיינט עס אייך די מאַמע? וואָס האָט איהר זיך אַזוי בעליידיגט?

מ ר י ם

איך ווייס ניט ווּעמען מען מיינט.

געהט אַוועק פון טיש און שטעלט זיך מיט'ן פּנים צום פענסטער.

ל א ה

אויב אזוי, זענט איהר דאָך גאָר א נארעלע. איך האָב מיט דעם גאָר ניט אויסען געווען. כ'האָב נאָר געוואָלט זאָגען אז מען בעדאַרף זיך היטען; איהר ווייסט נאָך גאָר ניט וואָס אין די גרויסע שטעדט טהוט זיך אָב...

ד ב ו ר ה

דער אָרימאַן, ניט געגוג וואָס ער ליגט אזוי טיף אין דער אדמה, סטארעט זיך נאָר יעדערער איהם וואָס טיפער בעגראָבען.

ל א ה

און יעדערער דאַרף זיך אליין היטען... קומט גאָר, מרים, לאָמיר זיך לערנען טאַנצען... איהר וועט דאָך טאַנצען אויף מיין חתונה?

מ ר י ם

שווייגט.

ל א ה

איהר זייט ברוגז וואָס מיר האָבען גערעדט?

מ ר י ם

איך בין ניט ברוגז....

ל א ה

טאָ וואָס זייט איהר עפּעס אזוי?...

ד ב ו ר ה

איך האָב, חלילה, מיט דעם גאָר ניט געמיינט... סתם אזוי... כ'האָב געזאָגט...

ל א ה

קומט!

ש מ ע ו ן

עפּעס ביזטו מיר היינט פרעהליך, מיין טאָכטער...

לאה

וואָס האָב איך צו זיין אומעדיג? וועטשערע האָב איך געגעסען—
א חתן האָב איך נאָר קלעזמער — פעלט. א לעב טהאָן אביסעל!...

הייבט אָן טאַנצען אין קאַראַהאָד. שלעפּט מיט זיך מרים'ען אויך.
מרים שלעפּט זיך נאָך אָהן חשק.

צווייטער—אקט.

ס'אייגענע צימער וואָס אין ערשטען אַקט. יונה זיצט ביי זיין אַרבייט. געגענאיבער אויף אַ בענקעל זיצט זילבערמאַן. מרים שטעהט ביים גרויסען טיש און פארריכט וועש. דער פענסטער איז אָפען. אַ שעהנער וואַרעמער זומטער־טאָג.

זילבערמאַן

האַלט אַן אַהל אין האַנד.

ווען איך וואָלט דאָ יעדען טאָג געזעסען ביי אייך אַ שעה און אכ־טונג געגעבען ווי מען נעהט, וואָלט איך געקענט זיין אַ גוטער שוסטער. איך האָב אַ גוטען קאָפּ — און נעהם איבער גלייך.

יונה

עס דוכט זיך אייך. איהר מיינט אז צו זיין אַ שוסטער בעדאַרף מען גאָר קיין שכל ניט האָבען — אין שוסטעריי שטעקט אויך אַ חכמה. נאָר למאי דאַרפט איהר עס אין גאַנצען? געלד ציילען קענט איהר — וואָס פעהלט אייך נאָך?

מרים

איך מיין, אז זילבערמאַן האָט גאָר ניט אַזוי ליעב געלט ווי איהר טראַכט.

זילבערמאַן

כ'שפּיי אויף די געלד! אַ סטראַשנע מעשה... גלויבט מיר, יונה, אז גאַנץ אָפט בין איך מקנא אַ פּראָסטען אַרבייטער.

יונה

דרעהען מיט'ן צונג איז גרינג. אַלע מקנא דעם אַרבייטער... פונ־דעסטוועגען האָב איך נאָך ניט געזעהען, אַז אייערער אַ מענש זאָל

זוועקוואָרפען די טייערע פּאַליעס און זיך אוועקזעצען אויפ'ן שוס־טער בענקעל... נאָר צו וואָס דאַרפט איהר דאָס? ניט כדאי די הענ־איינצוריכטען.

מרים

איהר קענט ניט זילבערמאַנען.

זילבערמאַן

און איך זאָג אייך נאָכאַמאָל, אז פּראָסטע ארבייט געפעהלט מיר זעהר גוט.

יונה

שטעהן פון ווייטען און קוקען ווי יענער שוויצט איז אפשר גע־שמאַק; אבער צו שוויצען אליין... אָט אויף טשיקאַוועס — נאַט אייך א פּאַרטיגע דראַטווע מיט א נאָדעל און נעהט.

זילבערמאַן

אָט לאָמיר זעהן! רייבט די הענד איינע אָן דער אַנדערער און קוקט אריין אין שוך. א סטראַשנע מעשה! מיין האַנד איז ווי געבאָרען צו אַזאַ ארבייט.

מעסט זיין האַנד צום שוך פון אויסווייניג.

יונה

האַ־כאַ־כאַ, ווייזט אהער דעם שוך. א שוסטער ווילט זיך איהם זיין — איהר האָט דאָך גאָר מורא פאַר'ן שוך. פאַר וואָס האָט איהר מורא אריין צו שטעקען די האַנד אין שוך אינעווייניג? אָט אַזוי טהוט מען ביי אונז!

שטעקט אריין די האַנד אין שוך מיט אַ בעזונדער הנאה.

זילבערמאַן

אז איהר האָט ארויסגעריסען פון האַנד — וואָס לאַכט איהר?

יונה

נאָך א זאַך פערגעסט איהר; אז זייענדיג א שוסטער מוז מען פוילען אין נאַסע קעלערען. דאַצו, פערשטעהט איך האָט איהר ניט קיין שטאַרקען חשק... געלד צעהלען — דאַצו זיינען אייערע איי־דעלע הענטעלאַך ווי געבאָרען.

מ ר י ם

קאָקעטיש.

איך מיין, אז מיין האנד איז אביסעל איידעלער, אפילו א העלפט פון אייערע וועלען זיי ניט זיין.

ז י ל ב ע ר מ א ן

אדרבא — לאָמיר צומעסטען!

מ ר י ם

לאָמיר מעסטען!

ז י ל ב ע ר מ א ן

ווייזט אהער!

הויבט זיך אויף, געהט צו מרים'ען. זיי מעסטען זיך די הענד.

מ ר י ם

זעהט, אדרבא זעהט! יונה! איהר זעהט אביסעל? מיין האנד בע־האלט זיך אין זילבערמאנס. אפילו דער פינגער מיט'ן פינגערהוט איז א סך קירצער פון זיינע פינגער... די מענער דארפען נאָך אבי־סעלווארטען ביז זיי וועלען זיין אזוי איידעל ווי מיר.

י ו נ ה

גרויסע פארשוינען זענט איהר אלע, פון דעסטוועגען הענגט איהר זיך מיאוסע בחורים אויפ'ן האלז. אלע מיאוסע בחורים נעהמען שעהנע כלות. אָט קוקט אויף מיר; וואָס פעהלט מיין לאה'ן? שוין גאָר ניט קיין מיאוסע, הא?

מ ר י ם

ווען איך וואָלט געווען אויף לאה'ס אָרט, וואָלט איך אפילו ניט געוואָלט קוקען אויף אייך... איך וועל מיר אויסקלייבען א חתן — קוקט חן'עוודיג אויף זילבערמאַן. שווארצע האָר וועט ער האָבען. שווארצע אויגען. ווי מילך דאָס געזיכט, עטוואָס ראָז וועלען זיין די באקען; די ליפען רויט ווי בלוט... נו, געפעהלט אייך מיין געשמאק?

ז י ל ב ע ר מ א ן

שוין איינמאָל א געשמאק!

מרים

און הענד, אייערעלע — כ׳האָב גאָר פֿערגעסען רעכענען.

יונה

ווינטער חלום׳ט זיך איהר מיליאָנען און זומער קריכען איהר אין קאָפּ שעהנע בחורים... גאָר גלייכער, מירעלע, טראַכטען פֿון קראַ־סאוועס... דאָס קענסטו אמאָל כאַפּען... אבער מיליאָנען — אַ פּסיק!...

מרים

איך וועל קריגען!... איך וועל קריגען — זאָג איך אייך.. און אַניט— ווער וועט עס מיר הייסען חתונה האָבען? ביי מיר איז די ברירה— וואָס, ניט? וואָס זאָגט איהר, זילבערמאַן?

זילבערמאַן

גערעכט, גערעכט.

געהט צו צו מרים׳ען, נעהמט זי אַרום.

מרים

נעהמט אַוועק! איהר לאַכט פֿון מיר...

זילבערמאַן

איך לאַך שוין גאָר ניט... כאַפּט זיך פֿאַר׳ן קעשענע. אַ סקאַנדאַל! איך האָב ביי זיך דעם שליסעל פֿון שטוב און דער פּאַפּא מיינער קען נאָך אַנשפּרינגען... ס׳פֿעהלט מיר מעהר ניט, ער זאָל זיך נאָך דער־וויסען, אַז איך בין אַן איינגעהער צו אייך; אַז ער עפֿענט די מויל, פֿערגעסט ער שוין צו פֿערמאַכען... איך קום גלייך צוריק.

לויפֿט אַרויס פֿון שטוב.

יונה

אַ פֿיינער תכשיט! אַ שוסטער וויל ער זיין. ווערסט גלייך ברוגז, אַז מען רעדט צו דיר וואָס... גלייכער, אַז איך וועל שוויינען.

מרים

רעדט זיך, רעדט זיך.

יונה

גלייכער שוויינען. וואָס איז די פּעולה? שטראָפּט יענעם און ער

הערט דיך אין טראַק.

מ ר י ם

איך ווייס דאָך שוין פאַראויס אייערע רייד. דבורה האָט מיר שוין אויך געגונג דערעסען מיט איהר מוסר זאָגען.

י ו נ ה

און אין אמת'ן, וואָס דאַרפסטו אונז צוהערען — מיר זיינען דאָך אַלע ווילד פרעמדע...

מ ר י ם

איך קען דאָך איהם ניט טרייבען פון שטוב, אז ער קומט אהער, ער ברענגט דאָך אייך ארבייט!...

י ו נ ה

ארבייט — איז זיך עפּעס אנדערש; און דאָס איז זיך ווידער — עפּעס אנדערש.

מ ר י ם

דבורה זאָגט מיר שטענדיג מוסר, גלייך ווי איהר וועט מען שמייסען אויף יענער וועלט פאַר מיין אויפפיהרונג... מען טאָר שוין גאָר ניט רעדען מיט אַ מענשען — איהר מיט לאה'ן זענט עס גאָר די צדיקים.

י ו נ ה

וואָס האָט איהר געערדט ווינטער?

מ ר י ם

וואָס געווען — דאָס געשעהן! אמאָל בין איך געווען אַ נאַר און איצטער בין איך קליגער געוואָרען... אמאָל האָב איך געמיינט, אז דער רעכטער עיקר איז אויסצושטריקען מיט אַ האַלב טוץ זאָקען מעהר. נאָר צי אזוי, צי אנדערש, וויל איך ניט, אז מען זאָל מיר קריכען אין דער נשמה אריין.

י ו נ ה

ביזט אַ קינד — אָט האָסטו מיין וואָרט. פון וואַנעז זאָלסט עס אַלצדינג וויסען? מיינסט אז מען איז אַ האַלב יאָהר אין אַ גרויסע שטאָדט ווערט מען שוין אזוי געניט... איך האָב שוין, גאָט צו

דאנקען, אויסגעדיענט פּאַניען... כ'האָב זיך געגנוג אָנגעזועהען: איך האָב ליעב אויף אַלץ ווארפען אַן אויג, כ'האָב שוין, גאָט צו דאַנקען, א ווייב... און כ'האָב זי ליעב ווי מיין לעבען — פערשטעהסט? קיין שום הינטער־דריידלעך איז דאָ ניט פאַרהאַן... אויף סלוזשבע, די סאַלדאטען מאכען אויך חבר־לאַווער מיט מיידלעך... די מיידלעך פלעגען שוין קומען צו דער קאַזאַרמע — אין פוילען האָב איך געדיענט. וואָס קומט אָפּ פון סאַלדאט? גאָר ניט! א סאָלדאט — היינט איז ער דאָ און מאָרגען — פּאַשאָל! קיין געדעכעניש פון איהם ניט געבליבען... מען דאַרף זיך היטען... מען דאַרף האָבען שכל... אָט וואָס כ'האָב דיר געוואָלט זאָגען...

מ ר י ם

און איהר זענט עס אזא צדיק געוועזן?... קיין מאָל גאָר מיט קיין פריילײַן ניט פערבראַכט?

י ו נ ה

זי און זילבערמאַן — א שאַרפע פּאָר!

מ ר י ם

צי קען איך איהם ארויסטרייבען?... ריכטיג ווי איך וואָלט איהם רופען.

י ו נ ה

קוקט איהר אָן גלייך אין פּנים.

דו האָסט ניט געשפּאַצירט מיט איהם הינטער'ן שטאָדט?... כ'וויים אַלצדינג...

מ ר י ם

ער האָט מיך דאָרט בעגעגענט.

י ו נ ה

אז מיר געהט עס גאָר ניט אָן... מעהר וויל איך שוין ניט רעדען.

מ ר י ם

און גוט וועט איהר טהאָן. איהר און דבורה פערגעסט גאָר, אז כ'בין א ווילד־פרעמדע ביי אייך אין שטוב און יעדער מינוט קען איך פון דאנען ארויסגעהן.

י ו נ ה

ווער איז שולדיג, אז דו ביזט א נאר.

זילבערמאַן רייסט זיך אַריין אין שטוב.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

אַט בין איך ווידער דאַ. בעמערקט מרים׳ס צוטראַגענקייט. צו אַלדע רוחות! בין איך דורשטיג — הערט, יונה; איהר ווילט זיין אַ מאַלאַדיעץ — כאַפּט אריין א פּאָר פלעשלעך ביער — גוט? ווע־לען מיר טרינקען. וואו זיינען עס אייערע בעלי־בתים?

י ו נ ה

זיי זיינען אוועקגעגאַנגען.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

איז וואָס?

י ו נ ה

אייך ווילט זיך דוקא ביער — אפשר וועט איהר דאָס מאָל יוצא זיין מיט א קאַלטען טרונק וואסער?

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

וואָס וועט איהר דערלעגען? צוויי טריט פון דאנען.

י ו נ ה

ס׳איז אביסעל מעהר ווי צוויי טריט. נאָר סיי ווי סיי קען איך ניט געהן. איך דארף זיך נעהמען פאר אייערע שיך — איהר האָט דאָך פיינד צו קוקען אין די צייהנער.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

אויב אַן מיר ווענדט זיך עס, קענט איהר אוועקגעהן האַטש אויף א גאנצען טאָג. איהר ווייסט דאָך, אז כ׳בין א גוטער ברודער, מיט מיר דארף מען קיין סך ניט שמועסען, גאָט אייך קליינגעלד, זייט א בראַט און ברענגט ביער — וועט איהר אויך טרינקען.

י ו נ ה

איך טרינק ניט קיין ביער.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

אַבער ניט גערעדט. נאָט אייך געלד.

י ו נ ה

וואָס פאר א ביער זאָל איך קויפען?

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

שווארץ־ביער; צוויי פלעשלאך. קאלטע זאָל זיין!

י ו נ ה

איהר וועט אָבער דארפען לאנג ווארטען.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

פאר וואָס?

י ו נ ה

כ'וועל שוין פאר איין וועגס אריינשפּרינגען צו מיין פלונית'טע.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

טאָ וואָס קלעהרט איהר? ער וועט זעהן זיין טייבעלע — און איהם דארף מען נאָך צוצאָהלען...

י ו נ ה

אפשר וועט איהר קאָנטשען מיין ארבייט?

געהט ארויס.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

קומט באלד!

מ ר י ם

געהט ארויס אויף דער גאַס און קומט גלייך צוריק.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

אָבער א חכם בין איך!... ווי דער בחור האָט זיך גע'עקשן'ט! כאַ־כאַ־כאַ — אָט אזוי פיהרט מען אריין דעם נאַר אין זאק... וואָס זיינט איהר אזוי אומעדיג? איהר ווילט מיר גאָר ניט קוקען אין פנים אריין. זאָגט, וואָס איז אייך?

מ ר י ם

גאָר ניט.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

וואָס איז מיט אייך? זאָגט.... וואָס שווייגט איהר?

מרים

כ'האָב נאָך זונטאָג געזוכט אַ גוטע צייט מיט אייך עפּעס רעדען... כ'האָב זעהר אַ סך, וואָס מיט אייך צו רעדען... איהר מאַכט מיר אונגליקליך...

זילבערמאַן

איך?... וואָס איז מיט אייך געוואָרען פּלוצלונג? וואָס וויינט איהר, מרים?

מרים

(וויינט.)

אָבער מעהר וויל איך ניט; כ'וויל ניט מעהר... גענוג... גענוג...

(בעפּרייט זיך פון איהם. בעהאַלט דאָס געזיכט אין ביידע הענד.)

זילבערמאַן

איך הויב אייך ניט אָן צו דערקענען. וואָס רעדט איהר? איהר לאַכט אפשר גאָר פון מיר? איהר לאַכט, מרים?

מרים

ניין, ניין... מעהר וויל איך ניט... איהר מאַכט מיר אונגליקליך. איך בין שטענדיג געוועזן צופריעדען און איהר...

זילבערמאַן

איהר געדענקט, מרים, וואָס איהר האָט אַליין געזאָגט...

מרים

וואָס האָב איך געזאָגט? כ'האָב גאָר ניט געזאָגט. איך בין אַ נאַר געוועזן. כ'האָב גאָר ניט פערשטאַנען. איך וויל זיין אַן אָרענטליכע. כ'בין ניט ווי יענע מיידלעך... באַשר איך זיץ איבער'ן מאַשין...

זילבערמאַן

אָט, זעהט, אדרבא, איך בין יונג, פריש, געזונד... וואָס האָט איהר מיר געזאָגט? איהר האָט דאָך עס מיר אַליין געזאָגט. מיר איז שוין שווער אַליין, אָהן אייך... איך קוק אויף קיין שום זאַך ניט. איך קריך אהער אין קעלער אריין, צו שמעון דעם שוסטער—דאָס איז דאָך אַלץ צוליעב אייך. אַלץ צוליעב אייך...

מ ר י ם

אבער איך טראכט שטענדיג איינס: וואס לאז איך זיך צו צו אייך? דא אין שטוב רעדען זיי מיר אויך אלע אוים, זיי זיינען גערעכט. איך בין אן ארימע מיידעל, א פּראסטע. וואס וועט דאפון ארויס־קומען?... איהר קענט מיר ניט ליעבען... איך בין אן עלענדע יתומה. ניין, כ'וועל מעהר ניט... מעהר וויל איך ניט...

ז י ל ב ע ר מ א ן

נעהמט זי ארום.

איהר זענט נאך א נארעלע... איהר אליין האט גאר קיין שכל ניט אויף אזעלכע דבורים... נאר וואס איז די שמועסען, אז איהר האט א טעות. איהר האט מורא, וואס איך בין א גביר'עשער — נו. איז וואס? וואס איז מיר די רייכקייט — צו אלדי רוחות! זעהט איהר דאך, אז כ'האב זיך געוואלט בעקאנען מיט אייך, האב איך אויף קיין זאך ניט געקוקט. איהר געפעהלט מיר און גאר! אט אזוי ווי איהר זענט — מעהר וויל איך ניט וויסען. כ'האב אייך געפרעגט אמאל פון וואנען איהר זענט? אין דר'ערד מיט די גאנצע געלד!... איך פערשטעה אלץ; דא אין שטוב רעדען זיי אייך אן... איהר פאלגט זיי. וואס, טאטע־מאמע אייערע זענען זיי? און ווען אפילו זיי וואלטען זיין טאטע־מאמע, פאלגט מען זיי אויך ניט, פונקט ווי איך פרעג א סך ביי מיין פאפא... יונגע מענשען ווי מיר — וועמען דארפען מיר פרעגען?... ווער האט עס אונז א גרויסע דעה צו זא־גען?...

קושט זי.

און אין א יאהר ארום וועט איהר מיר אויך ליעב האבען?

ז י ל ב ע ר מ א ן

פאר וואס דען ניט?

מ ר י ם

און אין דריי יאהר ארום.

ז י ל ב ע ר מ א ן

איך פערשטעה אייך ניט, מרים; איהר פרעגט מיר אלץ אזוינע

מאָדנע פראַגעו...

מ ר י ם

און איהר וועט מיט מיר חתונה האָבען אויך?

ז י ל ב ע ר מ א ן

פאַר וואָס ניט? אבי איהר געפעהלט מיר נאַר... דער פאָפּאַ וועט ניט וועלען געבען מיר קיין געלד, אין דר'ערד מיט זיי! אדרבא, איהר האָט דאָך מורא דערפאַר וואָס איך בין א רייכער. נו, זעהט איהר שוין? איהר אליין ווייסט ניט וואָס איהר רעדט, אבי געפּלאַ־פּעלט... וואָס וויינט איהר וויעדער?

מ ר י ם

די מאַמע מיינע...

ז י ל ב ע ר מ א ן

וואָס פאַר א מאַמע? איהר האָט דאָך געזאָגט, אז אייער מאַמע איז שוין לאַנג געשטאָרבען.

מ ר י ם

איך שרעק זיך אָבער פאַר איהר זעהר.

ז י ל ב ע ר מ א ן

וואָס הייסט?...

מ ר י ם

זי קומט מיר אלע נאַכט צו חלום. כ'האָב עס קיינעם ניט געוואָלט דערצעהלען... שוין באַלד צעהן יאָהר נאָך איהר טויט. כ'האָב שוין באַלד פערגעסען אפילו ווי זי האָט אויסגעזעהען... זי איז געווען א נידריגע. כ'האָב זי אזוי ליעב געהאַט!... אז זי איז געשטאָרבען, האָב איך אזוי פיעל געוויינט! אפשר צוויי יאָהר נאָכאַנאַנד האָב איך אלץ געוויינט... ביינאַכט פלעג איך תמיד קלערען: וואָלט עפּעס גאָט מאַכען א נס, אז זי זאָל צוריק לעבעדיג ווערען... כ'האָב איהר תאַטש אין חלום געוואָלט זעהען — און קיין מאָל איז זי מיר צו חלום ניט געקומען... און איצטער, זינד מיר האָבען זיך בייַ־דע בעקענט, קומט זי צו מיר כמעט אלע נאַכט...

ז י ל ב ע ר מ א ן

ווייטער אַן עסק! חלומות גאַר.. ווער קוקט אויף דעם?

מ ר י ם

דאָס איז שוין גאַר ניט קיין פּוסטער חלום. כ'וועל געהן ארומוואַ־שען דעם פּנים, מען זאָל ניט דערקענען, אַז איך האָב געוויינט.

ז י ל ב ע ר מ א ן

ייִנה וועט שוין מסתמא באַלד קומען.

מ ר י ם

ער וועט אַזוי גיך ניט קומען. ער איז צו זיין ווייב געגאַנגען — דבורה קען נאָך אַנגעהן. אַט אדרבא איך וועל אייך דערצעהלען מיין ערשטען חלום. א קעלט געהט מיר אַזש דורך דורכ'ן גאַנצען לייב.

ז י ל ב ע ר מ א ן

וואָס איז דאָס גאַנצע דערצעהלען?

מ ר י ם

אדרבא, הערט זיך איין... אין אונזער שטעדטעל דאָרט, הינטער'ן שטאָדט געהט דורך א טייך, ניט קיין גרויסער טייך. דאָרט אויף דעם וועג, נעבען טייך, געהט די גאַנצע שטעדטעל שפּאַציערען. איך פלעג דאָרט אויך שטענדיג שפּאַציערען מיט מיינע...

ז י ל ב ע ר מ א ן

בעסער דערצעהלט ניט.

מ ר י ם

פאַר ווען זאָל איך דערצעהלען, אויב ניט פאַר אייך?... דבורה'ן אָדער לאה'ן קען איך דאָך ניט דערצעהלען... דאָס איז געווען נאָכ־דעם ווי מיר האָבען ביידע געשפּאַציערט אין וואַלד... יענע נאַכט האָב איך גאַר ניט געקאָנט שלאָפען, כ'האָב אפילו מיט אן אויג ניט צוגעמאַכט. מיט אַמאָל הויבט זיך מיר אָן חלום'ען, אַז איך שפּאַציר נעבען טייך, אין אונזער שטעדטעל... ארום מיר האָט זיך אפילו קיין איין מענש ניט געזעהען... ס'האָבען געשפּאַצירט אפּי־

לע מענשען, נאר באלד ווי איך בין צוגעקומען, זיינען זיי איינציג־ווייז פערפאלען געווארען... איך קוק אויפ׳ן טייך, נאר עפעס זעהט ער אויס אנדערש ווי שטענדיג... די וואסער איז אזוי שווארץ, אקוראט ווי פעך... און אויף מיר איז אנגעפאלען אזא אימה... כ׳האב געוואלט אנטלויפען — נאר איך קען ניט. כ׳קען אפילו קיין פוס פון ארט ניט ריהרען... כ׳האב געוואלט אנהויבען שרייען, רופען און כ׳קען ניט — ווי מען וואלט מיר שטיקען פאר׳ן האלז... מיט אמאל — די בוימער און די טשראט וואס נעבען טייך, האבען אנגעהויבען וואקסען... וואקסען... העכער... העכער... העכער — איך שטעה און קוק... די בוימער וואס אנטקעגען מיר זיינען שוין אזוי אויסגעוואקסען, אז מען קען שוין דעם שפיץ ניט דערזעהען... דער קווייט וואס אויפ׳ן וואסער האט פלוצלונג אויך גענומען וואקסען, הויבען זיך... ביסלעכווייז... פאמעלענקע... אט איז ער שוין ווי א קליין קינד... אט איז ער שוין, מיט אמאל, אין גרויס פון א מענשען... כ׳וויל אנטקלויפען, כ׳וויל שרייען — און כ׳קען ניט. ווי א צוגעשמידטע בין איך צו מיין ארט... מאך איך צו שטארק די אויגען, איך זאל ניט זעהן... זעה איך אבער דורך די ברעמען... מיט אמאל — די מאמע!... פון דעם וואסער־קווייט איז זי ארויס... קוקט אויף מיר, קוקט אויף מיר... רעדט קיין ווארט ניט... כ׳האב זי דערקענט — נאכ׳ן שווארצען פלעק, וואס אויפ׳ן זייט באק, האב איך זי דערקענט... ביי איהר נעבען אויער איז געווען א געבארענער צייכען גרויס ווי א גראשען... זי האט אזוי שארף געקוקט... דורך און דורך האט זי מיר אריינגעקוקט... זי האט געשוויגען, גאר ניט גערעדט... אפילו מיט אן אויג ניט א פינטעל געטהאן... מיט א גליעד קיין ריהר ניט געטהאן, נאר מען האט שוין געקענט פערשטעהן, וואס ביי איהר אין הארצען איז... כ׳האב שוין גוט געפיהלט... זי האט מיר געשטראפט וואס כ׳פיהר זיך אזוי אויף... זי האט מיר גלייך אין הארצען אריינגעקוקט... כ׳האב געשפירט, אז זי ווייס אלצדינג וואס ביי מיר אין הארצען טהוט זיך... כ׳האב איהר געוואלט נעהמען בעטען: „מאמעלע... זיי

מיר מוחל... איך פיהר זיך ניט גוט אויף... מאמעלע!" מיט אמאל דערהער איך שמעון׳ס קול — וועקט מיך: מרים, מרים, שטעה אויף!

זילבערמאן

כא־כא־כא! צו שטארבען פון געלעכטער! א פיינער חלום, גאר א פיינער... די בוימער ווערען גרעסער, גרעסער; אלץ ווערט גרעסער, גרעסער, איהר זיינט אויך מסתמא אויסגעוואקסען דאמאלס? כ׳וואלט וועלען א קוק געבען — ווי עוג מלך הבשן האט איהר גע־מוזט זיין. נארעלע! אז מען לעגט אין שלאף אנידער די האנד אויפ׳ן ברוסט, דוכט זיך אוים, אז גזלנים, וועלפע בעפאלען, ווי־לען דערשטיקען... כ׳הער זיך איין „די מאמע"... וואס פאר א „מא־מע"? — טראכט איך מיר.

מרים

טא פאר וואס האב איך ניט געזעהן אין חלום גזלנים, וועלף? דוקא די מאמע איז מיר געקומען צו חלום — דאס איז עפעס ניט אומ־זיסט.

זילבערמאן

נארישקייטען!... פרעגט מיר, וואס האט זיך מיר היינט ביי דער נאכט גע׳חלום׳ט? כ׳געדענק גאר ניט. אין דער פריה נאך — פיו... ניטא קיין חלומות!

מרים

קושט איהם אויפ׳ן שטערן.

זאגט איהר, אז פאר א חלום איז ניטא וואס מורא צו האבען?

זילבערמאן

ער נעהמט זי אויפ׳ן האנד און טראגט זי אום איבער׳ן שטוב.

איהר זיינט נאך גאר א קליינע מיידעלע.

מרים

איהר האט מיך זעהר ליעב?

זילבערמאן

וואס ווידער?

מרים

קוקט איהם גלייך אין די אויגען.

און איהר וועט מיך ניט אוועקוואַרפען?

זילבערמאַן

וואָס מיינט איהר, איך בין א קליין אינגעלע?...

מרים

אָבער, פאַר וואָס זאָגט מען, אז א סך מאָל ווערען חלומות מקויים?

זילבערמאַן

ס׳האָט קיינמאָל ניט געטראָפען.

מרים

איז ניטאָ, זאָגט איהר, פאַר וואָס מורא צו האָבען? די מאמע האָט אזוי שרעקליך אויסגעזעהען...

זילבערמאַן

זעצט זיך מיט איהר.

נענוג... גענוג...

מרים

מיר ווילט זיך ווידער וויינען. איך ווייס ניט וואָס, עפּעס א שלעכטע מחשבה טאַטשעט מיר דאָס הארץ. שטיל אַ ווייִלע. דו געדענקסט, באָרים, דעם ערשטען אבענד? איך וועל דיר זאָגען ד ו, גוט? דו ביזט דאַמאָלס געוועזען עפּעס אזוי גוט... איך האָב זיך פאַר דיר פערשעהמט, קומענדיג אין וואלד. צו וואָס בין איך געגאַנגען?... איך האָב די ארבייט אוועקלעגעט און ניט ווילענדיג בין איך ארוים פון שטוב... איך בין געגאַנגען... געגאַנגען... אלץ ווי גאָר ניט איך האָב עס געטהאָן... הערסט, ווי דאָס הארץ קלאַפּט... טיק־טאַק... טיק־טאַק... באָרים, וועסט ניט זיין אין כעס, אז כ׳וועל דיר וואָס פרעגען?

זילבערמאַן

ווייסט דאָך, אז איך בין א גוטער.

מרים

שווייגט.

ז י ל ב ע ר מ א ן

נו, פאר וואָס פרעגסטו ניט?

מ ר י ם

הער ווי דאָס הארץ קלאַפּט... טיק־טאַק... טיק־טאַק... טיק־טאַק...

ז י ל ב ע ר מ א ן

נו, פאר וואָס פרעגסטו ניט?

מ ר י ם

אז אייך וועט זיך מאכען...

ז י ל ב ע ר מ א ן

וואָס וועט זיך מיר?...

מ ר י ם

דיר וועט זיך טרעפען א רייכערע, א שעהנערע פון מיר —

ז י ל ב ע ר מ א ן

וואָס דארף איך קלערען דאפון, אז דו געפעהלסט מיר.

מ ר י ם

טאָ פאר וואָס דאָ אין שטוב אלע זאָגען?

ז י ל ב ע ר מ א ן

וואָס זאָגען זיי?

מ ר י ם

איך זאָל זיך דערוווייטערען פון דיר. דו ביזט א רייכער, זאָגען זיי... דו וועסט מיר נאָך אונגליקליך מאכען...

ז י ל ב ע ר מ א ן

האַ—האַ! איצטער פערשטעה איך שוין אלץ...

מ ר י ם

נעכטען אויך, אז איך בין אוועקגעגאנגען, האָט מיר דבורה גע־מוסר'ט. יונה מאכט חוזק. אמאָל הויב איך זיי אָן צו גלויבען... דו זיצט אויבען ביי זיך און איך ליג דאָ אין קעלער... מיר ווילט זיך זעהן מיט דיר; זאָגען דיר עפּעס; און איך קען צו דיר ניט צוקומען...

ז י ל ב ע ר מ א ן

איך האָב דיר שוין לאנג געזאָגט, אז דו זאָלסט פון דאנען ארויס.

מ ר י ם

זיי פרעגען אלע מאָל: פון וואנען האָט איהר עס, מרים, קליינ־געלד?...

ז י ל ב ע ר מ א ן

איין מאָל פאר אלע מאָל — היינט מאך איך א סוף. געהמט אַרויס פון קעשענע גאָלדענע מטבעות. נא דיר נאָך געלד, און נאָך היינט וועסטו פון דאנען ארויס...

מ ר י ם

וואָס וועל איך זיי ענטפערען, אז זיי וועלען מיר פרעגען: נאָך וואָס געהסטו פון דאנען ארויס?

ז י ל ב ע ר מ א ן

וואָס פאר א פראווע האָבען זיי עס דיר צו פרעגען? וואוהין דו געהסט? וואָס זיינען זיי דיר?!...

מ ר י ם

דבורה איז א טייערע אידענע... כ'האָב עפּעס דרך־ארץ פאר איהר...

ז י ל ב ע ר מ א ן

אָבער דאָך א פרעמדע.

מ ר י ם

היינט ביי־נאכט וועט זי מיט מיר אויף רעדען... זי וועט זיך נאָך דערוואוסען, אז דו ביזט היינט דאָ געזעסען.

ז י ל ב ע ר מ א ן

אויב אזוי — געה איך מעהר ניט צו דיר!... נעהם די געלד. וועסטו האָבען גענוג אויף דער ערשטער צייט... אוים זאָקען! איך בעדאַרף ניט, אז דו זאָלסט זיך פערדרעהען מיט די זאָקען שטריקען.

מ ר י ם

נעהמט פאַרזיכטיג דאָס געלד.

אזוי פיעל געלד — צו וואָס דארף איך עס?

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

אויף אַלע הוצאות... אַלץ אויף מיין רעכענונג!

מ ר י ם

קושט איהם.

ווי גוט דו ביזט!... מיר דוכט, אַז מען געהט... זעץ זיך דו צוריק אויף דיין אָרט... מאַך זיך, אַז דו נעהסט! מיר דוכט, אַז דבורה געהט.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

קיינער געהט ניט.

מ ר י ם

פונדעסטוועגען דאַרף מען עפּעס געפינען אַ תירוץ, פאַר וואָס איך געה פון דאַנען אַרויס.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

קיין שום תירוץ בעדאַרף מען ניט. אומזיסט זיך דערשראָקען. קום צו מיר, קליינער נאַרעלע... גיב מיר נאָך איין קוש.

מ ר י ם

לאַבט קינדעריש.

גענוג, גענוג. איך וויל ניט, אַז זיי זאָלען וויסען... איך פיהל, אַז דו ביזט גערעכט. ס'איז ניט זייער דאגה; זיי דאַרפען מיר קיין דעות ניט זאָגען... נאָר מיין נאַטור איז שוין אַזוי... איך קען עפּעס ניט...

זינגט:

ע—ל—ענד בין איך ווי אַ שטיין,
גע—לאַ—זען האָט מען מיך אַ—ליין...

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

אויב דו האָסט מורא געהן צו מיר, וועל איך שוין אַליין מטריח זיין מיין עלטער. געהט צו איהר, קושט זי. שטענדיג זינגסטו דאָס ליע־דעל — וואו האָסטו עס געכאַפּט?

מ ר י ם

כ'האָב עס געהערט. אָבער געה זעץ זיך צוריק אויף דיין אָרט—

דאָס זינגט עס א בלינדע אָרעם־מענש, ס׳כאַפּט פּראָסט פאר׳ן הארצען... איך בין דאָך אויך אַן עלענדע יתומה.

ז י ל ב ע ר מ א ן

קוקט אין פענסטער.

ווי געהען שוין! לאָמיר, מירעלע, שנעלער אַברעדען: היינט וועסטו פון דאנען ארויס... א בעזונדערען צימער נעהם... זשאַלעווע ניט קיין געלד... אויף מיין רעכענונג...

מ ר י ם

וועסט זיין היינט אין וואלד... כ׳האָב נאָך וואָס מיט דיר צו רע־דען... כ׳האָב פערגעסען — וועסט זיין?

ז י ל ב ע ר מ א ן

איך וועל זיין.

שטעכט מיט׳ן נאָהל אַ שטיקעל לעדער. ס׳הערט זיך רעדען אונ־טער׳ן טיר. ד ב ו ר ה און י ו נ ה קומען אריין.

י ו נ ה

שטעלט אויפ׳ן טיש די פלעשער ביער.

מיר איז גוט צו שיקען נאָך דעם מלאך המות. מיין ווייבעל איז שולדיג וואָס כ׳האָב זיך אזוי לאנג געזאמט.

ז י ל ב ע ר מ א ן

און איך האָב זיך דערווייל אויסגעלערנט שוסטריי... די פריילין האָט מיר דערצעהלט איהרע חלומות.

ד ב ו ר ה

מירעלע, דערלאנג א גלאָז.

ז י ל ב ע ר מ א ן

עטליכע גלעזער: אלע וועלען טרינקען!

ד ב ו ר ה

דאנק. איך טרינק גאָר קיין ביער ניט.

מ ר י ם

איך פערשטעה ניט, ווי קען מען גאָר טרינקען ביער... ס׳איז דאָך ביטער, ווי טשעמעריצע.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

מיט די ווייבער וויל איך גאָר ניט רעדען... טרינקט, יונה. נו, יונה!

י ו נ ה

ביער איז גוט צו טרינקען נאָך אַ פעטען מיטאָג... נאָך קאַרטאָפעל איז געזינדער אַ פרישער טרונק וואסער.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

איהר זענט דאָך געוועזן אַ סאָלדאַט!

ד ב ו ר ה

צו יונה'ן.

טרינק, טרינק!

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

מיט איהם וועל איך קיין גרויסע קונציען ניט מאַכען — כ'וועל איהם אונטער'ן קאָלנער אריינפליוכען...

י ו נ ה

גוטע ביער. אַז כ'בין געוועזן ביי פאָניען, פלעג איך אָפטער טרינקען ביער.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

און ווייטער?

י ו נ ה

מעהר וויל איך ניט.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

איך וויל אויך ניט מעהר. איהר וועט בעהאַלטען די אַנדערע פלע־שעל — נו, מאָרגען וועל איך האָבען מיינע שיך?

י ו נ ה

פע, האַלט איהר דאָך ניט קיין וואָרט.

ז י ל ב ע ר מ אַ ן

נו, וועל איך וואַרטען ביז איבערמאָרגען. אַדיע!...

ד ב ו ר ה

וואָס וועט זיין מיט דעם ביער?

ז י ל ב ע ר מ א ן

איהר װעט אויסטרינקען. אדיע!

געהט ארויס.

י ו נ ה

גענעמט זיך פאר דער אַרבייט.

זעהסט, מירעלע, אז איך בין א גוטער מענש...

מ ר י ם

מיט װאָס?

י ו נ ה

װאָס איך בין אװעקגעגאנגען.

מ ר י ם

װאָס פאר א טובה האָט איהר עס מיר מיט דעם געטהאָן?

י ו נ ה

א שאָד, שװיגער, װאָס מרים איז ניט אייער טאָכטער...

ד ב ו ר ה

װארום װאָס?

מ ר י ם

ער האָט שוין אָנגעהויבען דרשן'ען.

י ו נ ה

װאָלט איהר האָבען א שעהנעם און א רייכען איידעם...

מ ר י ם

טפו! !...

ד ב ו ר ה

יונה, הער אויף.

י ו נ ה

װאָס ביזטו אין כעס, קעצעלע? איך קען טהאָן א טובה. בעצאָהל מיר נאָר גוטע שדכנות געלד — איז זילבערמאן דיינער. איהר זעהט, שװיגער, ס'טהוט איהר הנאה...

מ ר י ם

שװייגט.

י ו נ ה

וואס, דו ווייסט וואס ער איז אוועקגעגאנגען?

ד ב ו ר ה

יונה, איך בעט דיר, הער אויף צו קאמאנדעווען... כ'וועל אוועק שטעלען די ביער אונטער די טרעפ, וועט זיין קאלט.

געהט ארויס.

י ו נ ה

וויצעלט זיך.

וויין ניט; יונה קען אלץ. איך זאג דיר צו, אז איך וועל איהם פאקען פאר דיר.

מ ר י ם

הייבט אן וויינען.

וואס ווילט איהר האבען פון מיר?... ווער זיינט איהר מיר?... איך קען אייך ניט.

י ו נ ה

שא—שא—שא....

מ ר י ם

איך בין אייך ניט קיין קליין קינד; איהר האט זיך ניט וואס צו וויצלען איבער מיר. איך בעצאהל פאר דירה געלד... איהר קענט זיך וויצלען וויפיעל איהר ווילט, אבער אויף מיר האט איהר קיין פראווע ניט...

ד ב ו ר ה

איילט זיך אין שטוב אריין.

וואס איז?... וואס איז?! וואס איז דא געווען? פאר וואס וויינט זי?... דו, יונה, ווייסט שוין גאר ניט, כ'לעבען, וואס דו טהוסט... ער רעדט און זי וויינט ווי א קליין קינד. געזעהן אן ארבייט!

י ו נ ה

איך מאך גאר קיין שפאס ניט. איך וויל פראסט פערדינען

שדכנות־געלד. האסט דאך מיר אליין געזאגט, מירעלע, אז דו וואלסט מיט איהם חתונה געהאט...

ד ב ו ר ה

אבער וואס איז עס דיין דאגה? וואס מישסטו זיך אין פרעמדע עסקים?... זאל זיך יעדערער טהאן ווי ער פערשטעהט... איך האב גערעדט א פאר מאל... געזעהן, אז זי הערט ניט — שווייג איך...

מ ר י ם

בעסער וואלט איהר גאר ניט געוועזן אנהויבען.

ד ב ו ר ה

דו רעדסט דאך גאר ווי א קינד. דו מיינסט, אז איך האלט דיר פאר א פרעמדען אין שטוב... גלויב מיר, אז ביי מיר איז אלץ איינס — מיט'ן רובעל וואס איך נעהם ביי דיר און אהן דעם רובעל... יעדער מענש דארף האבען א מדריך...

מ ר י ם

און איך דארף קיין מדריך ניט האבען.

י ו נ ה

לאכט.

איהר, שוויגער, זאלט געזונד זיין — איהר האט גאר א טעות. איהר האלט זי נאך פאר א פיצעל מיידעלע, און זי וויל שוין א חתן נאך פון פאר פינף יאהרען. נאר איך האב ליעב צו טהאן א טובה... כ'וועל פאר איהר אויסזוכען א רעכטס...

קושט די שפיצען פינגער.

ד ב ו ר ה

לאכט.

איך האב דאך דיר געבעטען, דו זאלסט אויפהערען...

מ ר י ם

שמיצט אוועק די העמד, וואס זי האט פעררירכט, און טהוט אן א טיכעל אויפ'ן קאפ.

י ו נ ה

זעהט, זי אנטלויפט! קום וועל איך דיך דורכלאָזען דורך א נאָ־הענטערע וועג — קום דורכ'ן פענסטער...

ד ב ו ר ה

וואוהין לויפסטו, מרים?

י ו נ ה

קום, וועל איך דיר בענשען פאר'ן אוועקגאנג.

ד ב ו ר ה

יונה, כ'בעט דיר, זאָלסט שווייגען!... צו מרים'ען, נעהמט זי פאר'ן ארבעל. זאָג, וואוהין לויפסטו מיט פערוויינטע אויגען, האָ?

י ו נ ה

איינ'מסר'ן פאר זילבערמאנען מסתמא.

מ ר י ם

לאָזט מיך! לאָזט מיך! לאָזט מיר אנטלויפען פון אייער פינס־טערען קעלער... מיר איז דערשטיקט צו ווערען ביי אייך... איך וויל נאָך לעבען און איהר לאָזט מיר ניט... איהר זיינט מיר ווילד פרעמדע... כ'קען אייך ניט...

געהט שנעל ארויס. דבורה און יונה קוקען זי פערוואונדערט נאָך.

י ו נ ה

האָ—האָ!... לעבען ווילט זיך איהר... לעבען... ווי אזוי אָבער?... מיט וואָס?...

דריטער אקט.

ביי שמעון'ען אין דירה. אסתר־תענית ביי נאכט. שמעון און יונה זיצען ביים טיש און געגענאיבער זיצט לאה און האלט א קליין קינד אויפ'ן האנד. דער עולם קוקט מיט עפּעס א מידקייט. דבורה גרייט צו א הערינג. ביים אויווען, אויפ'ן באנק, זיצען צוויי קינדער צוגע־טוליעט איינס צום אנדערען און דרעמלען.

דבורה

קענסט דאך איהם אוועקלעגען. וואס איז דאס האלטען רק אויפ'ן האנד? ער האט אהן עין הרע געטרונקען.

יונה

כ'פערשטעה אין גאנצען ניט; וואס איז געווען דאס פאסטען? אז מען זויגט א קליין קינד פאסט מען ניט.

דבורה

מיר טהוט אויך באנק וואס איך האב געפאסט — ס'פעהלט ב"ה ניט קיין תעניתים א גאנץ יאהר...

שמעון

מיר טשעפּעט א תענית גאר ניט. א גרויסע זאך איבערצוקומען א ווינטערדיגען טאג אונגעגעסען.

לאה

וואלסט נאר, טאטע, פּרואווען איין מאל זויגען א קינד; וואלסט וויסען ווי עס שמעקט... ס'ווערט אין הארצען פּוסט נאר צום זחלש'ן.

יונה

די חכמה רעדט נאך! זי מיינט אז דער רבונו של עולם קוקט

זעהר א סך אויף איהר מיט די תעניתים.

ד ב ו ר ה

דערלאנגט אַ הערינג צום טיש.

אז ס'איז קיין מזל ניטאַ, איז אלץ פערפאלען... איידער צו גע־באָרען אין א בייזער דאָליע, איז שוין גלייכער גאָר ניט.

ש מ ע ו ן

ס'איז דאָך עפעס ערב פורים אויף דער נאכט און זיי האָבען גע־געהויבען פלאפלען ניט וויסענדיג וואָס און ווען.

ד ב ו ר ה

וואָס זשע ווילסטו?

ל א ה

מאמעלע, גיב מיר די ציקאָריע — כ'קען זיך ניט אויפהויבען. ער איז מיר אנשלאָפען געוואָרען אויפ'ן האנד.

ד ב ו ר ה

פריהער עס און דערנאָך וועסטו פערטרינקען. הערט, קינדער־לעך, אפשר זאָל איך גאָר ניט באקען קיין חלות? מען וועט קוי־פען פארטיג. ערשטענס, האָב איך פראָסט קיין כח ניט מיט דעם זיך צו פערנעהמען, און צווייטענס... ס'איז א שאָד דאָס האָלץ...

ש מ ע ו ן

אַ ווינטער א ביסעל! נו, נו, אויף איין טאָג זאָל עס פאלען דער פראָסט... פאר־א־יאָהרען, געדענק איך, איז קיין סימן שנעע ניט געוועזען אין דער צייט. פאר־א־יאָהרען אין דער צייט איז שוין גע־לעגען א פאָר גראָשען אויף פסח הוצאות...

ד ב ו ר ה

דו פערגעסט נאָך, אז פאר־א־יאָהרען ווינטער האָט מען צו דער חופה געפיהרט די חברה־לייט.

י ו נ ה

שטארק כדאי געוועזן...

ד ב ו ר ה

האָסט דאָך אליין געוואָלט; אפילו ביז פורים איז דאָך דיר שווער

געוועזן צו ווארטען.

ל א ה

וואס איז דאס כאפעניש געוועזן ווייס איך ניט. ממש — די הויט האט געברענט אויף איהם. וואס וואלט מיך געארט איך זאל נאך געוועזן זיין א מיידעל?

י ו נ ה

איך האב מורא געהאט זאלסט קיין חרטה ניט האבען. וואלסט געפונען א שעהנערען בחור פון מיר, און מיר וואלסטו געוויזען די טיר...

ל א ה

ער איז גאר קיין נאר ניט, ער פערשטעהט כ'לעבען.

י ו נ ה

אודאי.

ל א ה

בחורים, גרעסערע בריות פון דיר, האבען זיך געהאנגען אויף מיר און איך...

י ו נ ה

טא פאר וואס האסטו טאקי מיט זיי ניט חתונה געהאט?

ל א ה

ווייל כ'בין געוועזן פערליעבט אין דיר; ווען דו וואלסט מיך ניט גענומען, וואלט איך אפשר געשטארבען פאר הארץ קלעמעניש.

י ו נ ה

זי לאכט און איך וועל אייך תיכף דערצעהלען, וואס זי האט מיר אמאל געזאגט פאר דער חתונה, זייענדיג אליין אין שטוב.

ל א ה

ווען, זאג, ווען?

י ו נ ה

יעמאלט ווען משה איז פון דאנען ארויס.

לאה

ניין; איך געדענק גאָר ניט. קיין נאר בין איך קיין מאָל ניט געווען.

יונה

אויב אזוי, וועל איך דיר באלד דערמאָנען — הערט אלע.

לאה

נו, נו — שווייג דאָרט. טאַטע פערמאַך איהם נאר דאָרט דאָס מויל...

שמעון

ס'קריכען מיר גאָר ניט אין קאָפּ אייערע נארישקייטען...

דבורה

איהר האָט זיך ניט וואָס צו שעהמען ביידע; איהר זיינט ביידע גענוג משוגע געווען...

לאה

ער האָט מיר גענאַרט.

יונה

איצטער מוז איך שוין אלץ דערצעהלען...

לאה

דו ביזט גערעכט, דו ביזט גערעכט... שווייג, שווייג...

דבורה

וואָס פעהלט דיר נאָך, אז גאָט האָט דיר געבענשט מיט אזא זוהן אן אוצר.

לאה

כ'קען יונה'ן מוחל זיין די מתנה... בויך־וועהטאָג פריהער, און שפּעטער קאָפּוועהטאָג.

שמעון

אינ'ם קינדס מזל וועט גאָט העלפען.

לאה

פּש... דו ביזט זעהר גליקליך אין דיינע קינדערס מזל...

ד ב ו ר ה

וואָס מיינסטו, מיין קינד, ס׳זיינען צוגעקומען קינדער, מעהר גע־וואָרען מיילער, פון דעסטוועגען זיינען מיר פאַר הונגער נייט גע־שטאָרבען.

י ו נ ה

ביי איך איז דער עיקר, אז מען שטאַרבט ניט פאַר הונגער. אוי־סער קאַרטאָפּעל איז דאָך נאָך עפּעס פאַרהאַן אויף דער ליכטיגער וועלט.

ש מ ע ו ן

וואָס, למשל?

י ו נ ה

איך זאָל איך אויסרעכענען?

ש מ ע ו ן

אזוינע זאַכען וואָס ס׳איז גאָר צו זיי קיין שיעור ניטאָ מיינסטו? צו ו ו ע ל ע ן איז גאָר קיין גרונד ניטאָ.

ל א ה

ביים טאַטען איז אַן איבעריגע זאַך, אז עס זאָל זיין שטענדיג עסען צו זאַט און מיט וואָס דעם אויווען אויסצוהייצען.

י ו נ ה

דעם שווער האָט גאָט געבענשט מיט א גוטען מאַגען און ער האָט ניט מורא פאַר קיין קעלט — וואָס דאַרף ער נאָך מעהר?...

ל א ה

טראָגט דאָס קינד אין וויעג.

וואָלט ער כאָטש שלאָפען היינטיגע נאַכט, מיין טייערער אוצר! יווי א בעבעלע איז איינגעשלאָפען... כ׳האָב קיינמאָל ניט געטראַכט אז איך זאָל אזוי ליעב האָבען מיינ׳ם א קינד.

ד ב ו ר ה

איהר וועט גאָר ניט טרעפען ווען איך האָב היינט בעגעגענט... פון זינען איז מיר ארויס און כ׳האָב ניט דערצעהלט.

ל א ה

וועמען?

י ו נ ה

מרים'ען אודאי?

ד ב ו ר ה

אַלע, וואָס ווינשען מיר בייז, זאָלען זיין אין איהר מצב.

ש מ ע ו ן

וואָס איז געוואָרען מיט דער מרשעת?

ל א ה

פאר וואָס רופסטו עס איהר, מרשעת?

ש מ ע ו ן

ווייל זי איז עס ווערט; אז אַן אַרענטליכע נעהמט און מאכט פון זיך בלאָטע...

ל א ה

דו האָסט איהר ניט געפרעגט, וואָס זי טהוט? וואָס מאכט זי? פאר וואָס קומט זי ניט אהער?

י ו נ ה

ער האָט דאָך איהר אוועקגעוואָרפען נאָך מיט א האלב יאָהר צוריק; וואָס טהוט זי איצטער?

ד ב ו ר ה

כ'האָב מיט איהר ניט גערעדט קיין סך. ווי עס ווייזט אויס, מוז נאָך מאכען זאָקען. איהר וואָלט עס א קוק טהאָן אויף איהר. דאָס פנים געל און גרין.

ל א ה

ווי שעהן און פריש זי איז עס געוועזן!

ש מ ע ו ן

זעה, ווי מען נעהמט זיך עס צום הארצען... ווער איז איהר שולדיג, דער בעסטיע? ווי זי האָט זיך פערדיענט, אזוי האָט זי... קנאפּ האָט מען אין איהר אריינגערעדט.

ד ב ו ר ה

זי האָט גאָר ניט געקענט רעדען מיט מיר. זי האָט גלייך אָנגעהויבען וויינען... געהט פערוויקעלט אין א פאטשיילע...

ל א ה

פאר וואָס איז זי די גאנצע צייט ניט געקומען?

ד ב ו ר ה

זי איז מיר שיער אויפ'ן האלז ניט ארויפגעפאלען, ווי כ'בין דערגאנגען פון איהרע רייד... פון איהר פנים... ווי ס'ווייזט אויס, איז זי שוין...

ש מ ע ו ן

טפוי!...

ל א ה

וואָס רעדסטו, מאמע? דו ווייסט עס געוויס?... ווי אונגליקליך דאָס הארץ האָט מיר געזאָגט... ווי קען זי גאָר ארבייטען אין א... לאגע?

ד ב ו ר ה

כ'ווייס עפּעס ניט פאר וואָס די מיידעל איז מיר געבליבען איינגעבאקען אין הארצען... מיט מיין גאנצען לעבען האָב איך געוואָלט, זי זאָל בלייבען ביי מיר אין שטוב. דאָס הארץ האָט מיר געזאָגט, אז מיט איהר וועט עפּעס טרעפען אן אונגליק. געזונגדפלעגט מיר קאָסטען, זעהענדיג ווי ביז האלבע נאכט זיצט זי איינגעבויגען איבער'ן מאשין.

ל א ה

איהר געדענקט, ווען זי איז אָנגעקומען צו אונז?

י ו נ ה

איך האָב עס געוואוסט פאָראויס — א סך האָב איך אזוינע מעשות געזעהען. פאר איהר שעהמען זיך און פאר איהר חן'עוודיג פנים'ל האָב איך זיך שטארק געשראָקען...

ל א ה

ווי אזוי האָסטו עס פאָראויס געוואוסט?

יונה

איך האָב עס געוואוסט פאַראויס — אַ סך האָב איך אַזוינע מעשות. געזעהן — איהר ווייסט גאָר ניט, וואָס אַ גרויסע שטאָדט איז... איהר בייצוקומען דארף מען געבאָרען ווערען אין עזות פנים, אַ שייגעץ מחוצף... אַ, אַ, כ'האָב געזעהען וואָס עס ווערט פון אַזוינע מיידלאַך ווען זיי הויבען אָן ווערען פאַר זיך בעלי הבית'טעס.

לאה

וואָס זשע האָט זי געקענט טהאָן אנדערש אויב זי איז געבליבען אַ יתומה אָהן טאַטע־מאַמע?

יונה

ווערען אַ דיענסטמיידעל אין איהר קליין שטעדטעל.

דבורה

אַז די מאַמע איז איהר געשטאָרבען, האָט זי געדארפט נעהמען אַ שטריק און אויפהענגען זיך.

יונה

דאָס איז אַ רציחה אין דער וועלט!...

דבורה

מיר האָבען איהם געדארפט אליין ארויסטרייבען פון שטוב... וויפיעל מאָל מען האָט עס אריינגערעדט אין איהר!

יונה

וויפיעל מאָל האָב איך אליין מיט איהר גערעדט! איהר ווייסט, אַז איין מאָל האָב איך שוין געוואָלט נעהמען אַ שטעקען און ארויס־טרייבען איהם פון שטוב... פאַר וואָס האָב איך איהם ניט צושפּאָל־טען דעם שארבען זיינעם?... איך האָב אייך ניט דערצעהלט. דער פּאַדליעץ האָט זיך צו מיר געווענדעט, נאָך פאַר אונזער חתונה, אַז איך זאָל איהם בעהילפיג זיין אריינצוקריגען מרים'ען...

שמעון

ווער איז זי אייערע? ווער זענט איהר און ווער איז זי? בפרט נאָך איצטער... זי האָט אָבגעוואוינט דאָ, בעצאָהלט און אוועק — איך

קען זי גאָר ניט. ווי זי האָט זיך אויסגעבעט, אזוי וועט זי שלאָ־פען !...

ל א ה

כ'וויים שוין לאנג, אז דיר, טאטע, קריכען ניט אין קאָפּ אזעלכע זאכען.

ש מ ע ו ן

אז איך וויל גאָר ניט ריידען פון דער חצופה.

ל א ה

זי איז א חצופה, אויב ס'איז געקומען אן אויסוואורף און האָט איהר אונגליקליך געמאכט ?

ש מ ע ו ן

ווער האָט איהר געהייסען איהם פאָלגען ?

ד ב ו ר ה

טאָכטערקע, הער אויף צו רעדען מיט איהם.

י ו נ ה

אז מרים וועט האָבען א אינגעל, וועט מען אייך, שווער, מכבד זיין מיט סנדק.

ש מ ע ו ן

טפוי !

געהט צום אויווען.

ל א ה

זי האָט געמיינט, אז ער וועט מיט איהר חתונה האָבען.

י ו נ ה

מעגסט זיין זיכער, אז ער האָט זי שוין לאנג אין דער פיאטע אויך ניט...

ד ב ו ר ה

געהט צום טיש, כ'האָב נאָך עפּעס א געריכט פאר אייך... איהר האָט גאָר פערגעסען.

ש מ ע ו ן

וואָס פאר א געריכט ?

ד ב ו ר ה

הירזש געדיכטע. דערלאַנגען באַלד, אדער בעסער לאָזען אויף שפּעטער?

י ו נ ה

פון מיינעטוועגען קען שוין גאָר זיין גענוג.

ל א ה

איך וויל אויך מעהר ניט עסען.

שטיל. דבורה לעגט אויס געדיכטע הירזש אויף אַ פּלאַכען טעלער, בעשיט עס מיט מעל־צוקער און טראָגט צום טיש.

ד ב ו ר ה

נו, קינדער, געהט צום טיש. געהט עסען. איהר האָט דאָך גע־פאַסט דעם גאַנצען טאָג. יונה, לאה, וואָס איז מיט אייך?

ש מ ע ו ן

זיפצט זיך אָב.

מהום—הום—הום...

י ו נ ה

שטעלט אריין זיין לעפעל אין די הירזש.

כ'בין א פּראָסטער מענש, און עם הארץ, א פּראָסטער שוסטער... גע־דיענט פּאַניען און דאַרטען אויך מעהר ווי דעם מוזשיק ניט גע־זעהן... פון דעסטוועגען אזוינע זאכען כאַפּען מיר פאר'ן הארצען... ווען מען לאָזט מיר — מיט א מעסער אין הארצען וואָלט איך איהם געגעבען! ס'איז ניט געהערט געוואָרען אין דער האַלבער וועלט... עס קומט אַן אָרימע, עלענדע יתומה, אַהן טאַטע־מאַמע— געקומען פּערדיענען א שטיקעל ברויט — רייסט זיך אויס פון דער בלאָטע עפּעס א טייוועל און לעגט איהר אין דער ערד אריין...

ש מ ע ו ן, ד ב ו ר ה און ל א ה קייען אָהן חשק.

ד ב ו ר ה

און ווען מען זאָל פאר אזא זאך אָנגעבען אין סוד?

י ו נ ה

איז וואָס — וועט זי צוריק ווערען א מיידעל?

ס׳הערט זיך פלוצלונג אַ געשריי אויף די טרעפּ. אַלע ווערען אי־בעריראַשט, ווארפען די לעפעל און קוקען צום טיר אַנגעשטרענגט.

ל א ה

וואָס איז עס? וועמעס קול?

ד ב ו ר ה

אויף די אויבערשטע טרעפּ.

ל א ה

עפּעס שלאָגט מען זיך!

עס הערט זיך וויעדער אַ פרויען געשריי.

י ו נ ה

איך געה ארוים זעהן.

ל א ה

געה נ׳ט. שטעה.

ש מ ע ו ן

זיי ־אַ — דאָס איז פון די אויבערשטע טרעפּ.

דער קול ווערט נעהנטער. ס׳הערט זיך אַ קרעכצען.

ל א ה

דאָס איז איהר קול!.. מרים איז עס. מען שלאָגט זי ביים בעל־הבית אויף די טרעפּ!

י ו נ ה

איך געה ארוים.

די שטימע הינטער׳ן טיר: „ראַטעוועט!.. עפענט!...

ד ב ו ר ה

דאָס איז זי!

עפענט די טיר.

מ ר י ם

פאלט אַריין אין שטוב. דאָס געזיכט פלאמט. פון די אויגען איהרע פליסען טרערען, אויסגעוויקעלט אין אַ שווארצע דיקע טוך. ווארפט זיך דבורה׳ן אויפ׳ן האַלז.

דבורה׳לע, הארץ, קרוין! ראטעוועט מיך, ראטעוועט מיך!

ל א ה

וואָס איז געשעהן, מרים? זאָגט, וואָס איז געשעהן?

ד ב ו ר ה

אָבער זאָג, מרים, קינד מיינס, וואָס איז געשעהן?

י ו נ ה

וואָס האָט איהר זיך אָבגעשטעלט נעבען טיר?.... ווער האָט אייך געשלאָגען?

די קינדער ביים אויוועז כאַפּען זיך אויף און קוקען פערוואונדערט.

מ ר י ם

ראטעוועט מיך... מען האָט מיר געשלאָגען, שיער צום טויט ניט געשלאָגען...

ד ב ו ר ה

זייַ דאָ, מיין קינד, ווער האָט דיר געטהאָן, רבונו של עולם!

מ ר י ם

האַלט פעסט דבורה'ן.

לאָזט מיר ניט אָב, מיין טייערע!

י ו נ ה

ווער האָט אייך געשלאָגען, מרים? זאָגט — זילבערמאַן? הא? ווער, זילבערמאַן? וואו איז מיין שטעקען?!... כ'וועל באלד איהם צושפּאַלטען אויף צוויי זיין שארבען!

ל א ה

איך בעט דיר, יונה, זאָלסט ניט געהן... מען וועט דיר נאָך ארעסטירען...

י ו נ ה

איין מאָל פאר אלע מאָל — איך וועל זיך מיט איהם אָברעכענען, לאָז!...

מ ר י ם

בעט מיט אַ שוואכע שטימע.

יונה... כ'בעט אייך... יונה, געהט ניט...

ד ב ו ר ה

אבער ווער האָט דיך געשלאָגען?

ש מ ע ו ן

צו יונה'ן.

געה ניט! ווערסט נאָך אריינפאלען אין טורמע.

מ ר י ם

פון די טרעפּ האָבען זיי מיך אראָבגעוואָרפען...

י ו נ ה

ווער האָט געוואָרפען? זאָגט, מרים! ווער האָט געוואָרפען — כ'מוז דעם שארבען שפּאַלטען! דער ממזר האָט אייך געוואָר־פען?...

מ ר י ם

געוואַלד, איך געה אויס! דבורה'לע, שענקט מיר... שענקט מיר... אוי, עס צוברעכט מיר אויף צווייען...

ש מ ע ו ן

זאָל מען אפשר דעם פעלדשער רופען?

ל א ה

פיהרט יונה'ן צום טיש.

אָט דאָ זאָלסטו מיר זיצען... דיר גלוסט זיך נאָך אָנמאכען א צרה...

מ ר י ם

לאָזט זיך אראָב אויף דר'ערד.

ראטעוועט מיר...

ד ב ו ר ה

זי געהט צו קינד, וואָס זאָל איך טהאָן?!

מ ר י ם

איך געה אויס... דבורה, ראטעוועט מיר...

ד ב ו ר ה

לאה'לע, געה בעט אויס דיין בעט... אין דיין בעט...

שמעון

געהט ארויס פון שטוב.

לאה

לויפט צו זיך אין חדר׳ל.

דבורה

יונה, קום, זאָלען מיר איהר אוועקלעגען אין בעט...

יונה געהט צו, זיי פיהרען זיי אין צימער אַריין.

מרים

לאָזט מיר שטארבען! געוואלד, לאָזט מיר שטארבען... מאמעלע מיינע!

לאה

שוין פארטיג... איך וועל אַנקלאפּען אין וואנד צו דוואָשען. לויפט צו צו אַ וואַנד און קלאפּט מיט אַ אַ האַלץ און רופט:

דוואָשע! דוואָשע!

מרים

איהר קול הערט זיך איבער׳ן וועגטיל.

לעגט מיך לעבעדיגערהייד אין קבר אריין... געוואלד, בעגראָבט מיר... רופט איהר ניט!

דבורה

איהר קול פון צימער׳ל.

זיי רוהיג... זיי רוהיג... גוט, וואָס דו ביזט אהער געקומען... מיר וועלען דיך ניט לאָזען פאלען... מיר וועלען דיר ניט לאָזען קיין בייז טהאָן...

יונה

קלאפּט אין וואנד און שרייט.

דוואָשע! דוואָשע!

מרים

רופט ניט דוואָשען... האָט רחמנות! מאמעלע מיינע!... טייערע מאמעלע!... גיט מיר סם... מאכט מיר דעם טויט...

ד ב ו ר ה

קינד מיינס, הער אויף... בערוהיג זיך... אלץ וועט פערביי געהן... בערוהיג זיך... דאָס האַרץ האָט מיר געזאָגט... ווער האָט עס גע־וואוסט, אז אזא בייזער סוף זאָל אויסגעהן...

מ ר י ם

כ'האָב דיר ניט געפאָלגט, טייערע מאמע, צו חלום ביזטו מיר גע־קומען... כ'האָב דיר ניט געפאָלגט...

ל א ה

וואָס וויינסטו אזוי... ביי אונז ביזטו דאָך...

מ ר י ם

אזוי אומגליקליך... אזוי אומגליקליך...

ד ב ו ר ה

מיט א פאַמוניצע האָב איך איהם בעדאַרפט אָבגיסען... מיט זודיגע וואסער האָב איך איהם געדאַרפט אָבקאָכען...

ס'לאָזט זיך הערען דוואָשע'ס גראָב קול הינטער דער טיהר.

ד ו ו אָ ש ע

קומט אריין. א דיקע אידענע אין די זעכציגער. דאָס געזיכט פער־וויקעלט אין א פאַטשיילע, נאָר די נאָז זעהט זיך אַרויס. קושט די מזוזה.

וועה צו דער מאמען דאָרט אין קבר... שמעון האָט מיר שוין די גדולה אָנגעזאָגט.

ל א ה

דוואָשע קרוין, איצטער הערט אויף, איך בעט אייך... הערט אויף...

פון צימער טראָגען זיך היסטערישע קרעכצען.

ד ו ו אָ ש ע

דער טייוועל וועט עס ניט נעהמען. כשר'ע וויי̈בער וועלען די כפרה געהן ביים געווינען פאר איהרע גוטע מעשים; אָבער דאָס... דאָס זיינען דאָך צייג... היינט וואַרפט עס אָפּ און מאָרגען...

ל א ה

דוואָשע, איך בעט אייך...

ד וו א ש ע

שטעלט זיך אין טיר פון צימער מיט א בייזע איראניע.

נו, מירעלע, עס טהוט וועה די בויך, א?.. דער רוקען איז נאך גאנץ?... צו לאה'ן. וואסער דארף מען צושטעלען...

ל א ה

גלעט דוואשע'ן.

אפשר זענט איהר גערעכט... נאר דאס מאל...

ד וו א ש ע

וואס דאס מאל? ! דעם טויט דארף מען זיי מאכען אינאיינעם מיט זייערע ממזרים! אסור לרחם אויף דעם... ס'איז אין דער האלבער וועלט ניט געהערט געווארען... א חצופה, אהן טאטע־מא־מע... א קבצן'טע זאל זיך אוועקלאזען אויף אזוינע דרכים... וועה צו טאטע־מאמע אויף דער וועלט און א בראך צו זיי דארטען אויף יענער וועלט!... נאך וואס האט איהר מיר גערופען?... ס'וועט רעכט זיין אהן מיר אויך...

מ ר י ם

דבורה'לע, לאה! לאזט מיר שטארבען!... האט רחמנות!... מא־מעלע! נעהם מיר צו!... מא־מע־לע!... מא־מע־לע, נעהם מיר צו!...

ד וו א ש ע

ניש־קשה, וועסט נישט שטארבען; כשר'ע געווינערינס וועלען צי־ליעב דיר פון קינדבעט אין דער ערד געהן פאר דער צייט... דו וועסט ניט שטארבען... וועסט ניט שטארבען!

מרים'ס היסטערישער געוויין רייסט איהר איבער.

פ י ע ר ט ע ר אַ ק ט.

בײ גרונען און נאַטאַלקע. אַן אױבערשטיבעל ערגעץ אין עק שטאָדט. דער צימער איז גענוג גרױס, נאָר דער סופיט ליגט אױפ'ן קאָפּ. אין מיטען צימער שטעהט אַ רונדער טי־שעל, צוגעדעקט מיט אַ רײנעם טישטוך. ארום טיש שטו־לען. בײם ארײנקומען, רעכטס, שטעהט אַ בעט פערבעט אין אָרדנונג, געגענאיבער אַ צװײטע בעט ניט פערבעט. אױף די װענט הענגען װאו ניט װאו בילדער אָהן רעמלאך. דער פענסטער פערהאנגען מיט א גארדין. אױפ'ן טיש ברענט אַ לאָמפּ מיט אַ גרינעם אבאָזשור. נעבען איהם שטעהט אַ װעק־זײגער, װעלכער טיק'עט כסדר. מרים, גרונע און נאַטאַלקע זיצען אַלע בײם טיש געפּרעסט אײנע צו דער אַנדערער. אױפ'ן טיש איז אָנגעשטעלט בראנפען, קאָנפעקטען, אוגער־קעס, שװארצע ברױט א. ד. גל.

נ אַ ט אַ ל ק ע

אַ גראָבע, אונגעלומפּערטע דאָרפישע קריסטען, גאַנץ זױבער גע־קלײדעט, האַלט אַ האַלבע טײ־גלאָז בראנפען, שטעקט מרים'ן צום מױל.

איך דיר זאָג, מירקע, טרינק!

מ ר י ם

כ'װיל ניט.

ג ר ו נ ע

מיט אַ מאָגער געזיכט. די אױגען ברענען.

טרינק! פריהער אָדער שפּעטער...

נ אַ ט אַ ל ק ע

כאַפּט מרים׳ן פאַר ביידע הענד.

איך איהר האַלט, דו, גרונטשע, גיס — האַלז גיס! גיס!...

ג ר ו נ ע

גוט, גוט, האַלט איהר שטאַרק, איך וועל איהר גלייך אין האַלז אַריינגיסען...

מ ר י ם

אָבער פאָלגט מיר... כ׳וויל ניט, כ׳וויל ניט. איך האָב אייך וואָס צו דערצעהלען.

נ אַ ט אַ ל ק ע

גיס, גיס!

מ ר י ם

אָבער...

ג ר ו נ ע

אָהן קיין שום תירוץ טרינק!

מ ר י ם

איך מוז געהן אָהין, צו מיין מאַדאַם... כ׳האָב שוין אַזוי אויך פערשפּעטיגט.

ג ר ו נ ע

און מיר וועלען דיר ניט לאָזען געהן אַהיים. היינט וועסטו שוין ניט געהן אַהיים. ביי אונז וועסטו נעכטיגען.

מען קלאַפּט אין טיר.

נ אַ ט אַ ל ק ע

קטאָ־טאַם?

ג ר ו נ ע

ווער איז דאָרט?!

מ ר י ם

ס׳איז אַ גאַסט.

אַ ש ט י מ ע

עפענט, עפענט.

ג ר ו נ ע און נ א ט א ל ק ע

מען קען היינט ניט.

ג ר ו נ ע

היינט נעהמט מען קיין געסט ניט צו.

נ אַ ט אַ ל ק ע

געדארפט עפענען.

ג ר ו נ ע

צו אלדי שווארץ יאָהר!

נ אַ ט אַ ל ק ע

געוועזן א וואַזשנער יאָלד....

ג ר ו נ ע

דורך ד׳רערד קיין פעטערבורג! יום טוב היינט ביי מיר! איין מאָל פאר אלע מאָל. קיינעם ניט אריינגעלאָזען. דער ווינטער איז נאָך געגוג גרוים... ס׳וועט דיר נאָך קריכען פון האלז. טרינקט בראנפען, נעהמט מרים׳ען אונטער׳ן האַנד. קום, מירעלע! לאָמיר געהן א פאָלקע.

מ ר י ם

איך דארף געהן.

ג ר ו נ ע

פערגעס!

מ ר י ם

קענסט גיט מיין מאדאם.

ג ר ו נ ע

איך קען זיי, איך קען זיי. ב׳קען זיי שוין מעהר ווי פיער יאָהר! איך בין אבער קיין מאָל קיין פלאָקען ניט געוועזן... לאָז זיך נאָר... וועלען זיי פון דיר די הויט אראָבשינדען... הונדערט געסט א נאכט... איך האָב זיך אנדערש געפיהרט מיט זיי... וואָס מ י ר איז מיר— האָב איך געזאָגט — און וואָס דיר איז דיר — און אניט... — קאָפּ אין דער וואנד — האָב איך געזאָגט — אליין מיט׳ן קאָפּ אין דר׳ערד, געה אין קאמער אריין!... אָ, אָ, פאר מיר האָט מען מורא

געהאט מרים! איך וועל דיך לערנען ווי צו לעבען. איך, מרים!

נ אַ ט אַ ל ק ע

און איך איהר זאָג דו מיר — צוויג, איך דיר די צייהנער האק!...

ג ר ו נ ע

מיינסט, אז א דיענסט ביזטו ביי איהר? — זי איז די פּאַמוויני־צע... איך בין שטענדיג געווען דער תקיף. אלע געסט זיינען פאר מיר געווען די כפּרה, פלעגען פרעגען: גרונדעל איז דאָ? די ערד האָט אונטער מיר געציטערט. קוקט אין דעם קליין שפּיגעלע וואָס הענגט אויפ׳ן וואנד. ניט אזוי בין איך געווען מיט פיער יאָהר צו־ריק, אפילו פאר צוויי יאָהרען האָב איך נאָך אויך גאָר אַן אנדער פּנים געהאט. ניטאָ יענע בעקעלעך... לחיים! איך טרינק היינט ביז... היינט טרינק איך... לחיים! דאָ ווערסטו, מירעלע, נעכטי־גען.

נ אַ ט אַ ל ק ע

נעהמט פּעסט ארום מרים׳ען און קושט זי.

דאָ נעכטיגען, דאָ נעכטיגען... פאר וואָס, גרונטשע, דו טרייבסט געסט?...

ג ר ו נ ע

איך קען דיר לאָזען געהן אויף א גאנצע נאכט. נאָר דאָ ניט. היינט ניט...

נ אַ ט אַ ל ק ע

איך דארף געלד.

ג ר ו נ ע

געלד... געלד... ווארפט איהר דאָס! געלד־בייטעלע. נאָ דיר געלד ווי־פיעל דו ווילסט... מיין נשמה פערקויף איך ניט. פערשטעהסט? מרים, טרינק!

מ ר י ם

טרינקט.

אויב ניט אהיים, וועל איך בעסער געהן געוואָר ווערען צו מיין קינד.

ג ר ו נ ע

האָסט א קינד?

מ ר י ם

שוין אַלט א האַלב יאָהר. ביי אַז אַם — א אינגעל.

ג ר ו נ ע

האָסט א אינגעל?

מ ר י ם

איך זאָג דאָך.

ג ר ו נ ע

כאַ־כאַ־כאַ! פלאַקען! קאַרמענען נאָך א נפש... דערשטיקען האָסטו עס געדאַרפט.

נ א ט א ל ק ע

נעהמט צוזאמען אַלע פינגער און ווייזט ווי מען שטיקט.

זעה, מירקע, ווי טהוט — אַט אזוי!... און גאַטאָוואָ!

מ ר י ם

פערקרימט דאָס געזיכט.

געה... כ'האָב עס אזוי ליעב! גאָר מיין לעבען. איהר וואָלט זעהן ווי ער קוקט מיר גלייך אין פנים, אז איך קום צו איהם.

ג ר ו נ ע

כאַ־כאַ־כאַ־כאַ!

מ ר י ם

ווען דו וואָלסט האָבען אזא אינגעלע, וואָלסטו עס אויך ליעב האָבען.

ג ר ו נ ע

פאָלג מיר, מרים, אין פאָליציע גיב עס אוועק.

מ ר י ם

ער איז מיין טאַטע און מיין מאַמע... איך בין דאָך אזוי עלענד... אזוי עלענד....

ג ר ו נ ע

ס'פעהלט מיר נאָך מיין טאַטע און מיין מאַמע.. זיי זאָלען קומען אַלע

מאָל בעקלאָגען דעם קאָפּ.

מרים

ווען איך וואָלט האָבען טאַטע מאמע, וואָלט איך אין אזא לאַגע איצטער ניט געווען.

גרונע

פערגעס, פערגעס אלץ! איך בין צוליעב זיי געוואָרען אַט דאָס וואָס איך בין...

מרים

נעהמט אַ פּאַפּיראָס.

אז איך רויכער, דרעהט זיך מיר נאָך דער קאָפּ. א־א, ווען מיינע טאַטע מאמע וואָלטען געלעבט.

גרונע

איך וועל זיי ניט פערגעסען...

מרים

וואו זיינען זיי?

גרונע

געשטאָרבען.

מרים

צו נאַטאַלקע.

דו האָסט טאַטע מאמע?

נאטאלקע

האָב; איך זיי שיק געלד.

מרים

זיי זיינען ניט אין כעס אויף דיר?

נאטאלקע

הויבט זיך אויף, לאָזט זיך אַוועק טאַנצען אַרום טיש, שלעפּט גרונען מיט זיך.

קום, טאַנצען... טאַנצען. וואָס איהר זיצט?...

זי טאַנצט און זינגט.

„עה, מוזשטשיני — ווי סקאטיני !

„עה, דיווטשינא — דוראטשינא !

ג ר ו נ ע

האסט א היהנערשע קאפ, נאטאשע, קענסט גאר ניט טרינקען.

נ א ט א ל ק ע

נאטאלקע ניט קען טרינקען, דו זאגסט... ווייז, נאטאלקע, וואס דו קען... גיסט זיך אן א גלאז בראנפען און טרינקט אויס מיט איין אטהעם. אזוי, נאטאלקע, אזוי, אזוי !... שטעלט זיך פאר מרים׳ען אויף די קניע. גיב, איך דיר קושען, גיב, מירקע, כי־כי־כי...

מ ר י ם

האסט אמאל געהאט א קינד ?

נ א ט א ל ק ע

א־א־א!

ג ר ו נ ע

צוועלף קינדער האט זי שוין געהאט און נאך אכט וועט זיין צוואנ־ציג.

נ א ט א ל ק ע

ליגען, ליגען — נאר צוויי איך געהאט.

מ ר י ם

וואו זיינען זיי ?

נ א ט א ל ק ע

פיו ! איך נישט האב קינדער; איך נישט דארף קינדער...

ג ר ו נ ע

זי איז א מאלאדיעץ. ווי דען ? אנדערש דארפען מיר לעבען.. אלע— קאפ אין דער ערד !... נאר פאר זיך אליין גע׳דאגה׳ט, נאר פאר זיך אליין... אויף קיינעם דארף איך קיין רחמנות ניט האבען. אויף קיינעם ניט ! אפילו אויף אייגענע טאטע מאמע אויך ניט... די גאנ־צע וועלט, טיערפעטי ניע מאגו ! טרינקט בראנפען. קלאפט אין גלאז. אט, ווער מיין איינציגער גוטער פריינד איז — ביז צום טויט

טרינק איך זיך היינט אָן. טרינק, מרים! איך פּליוכע ווי אויף הייסע שטיינער.

מ ר י ם

איך קען ניט.

ווישט די טרערען.

נ אַ ט אַ ל ק ע

גיב מיר... גיב מיר...

הויבט זיך אויף און פאלט צוריק אויפ'ן שטול. זי געהט און ווארפט זיך אויפ'ן בעט.

ג ר ו נ ע

צו מרים'ן.

וואָס וויינסטו, דורע, פערגעס! אַלץ פערגעס... וואָס האָב איך צו וויינען? אַט אזוי, אַט אזוי... טרינק, טרינק, וועסטו אַלץ פערגעסען... אַלץ פערגעסען... ס'האָבען זיך גאָר ניט געפונען „גוטהערציגע" מענשען, וואָס זאָלען צונעהמען דאָס קינד?

מ ר י ם

ער איז ארייגעפאלען צו דער פּאָליציי — האָב איך איהם קאָם צוריק בעקומען.

ג ר ו נ ע

וואָס הייסט?

מ ר י ם

נאָך דאָרט אין קעלער.

ג ר ו נ ע

און דו קלערסט. מען קלאפט אין טיר. הייגט ניט! מען קען היינט ניט!...

נ אַ ט אַ ל ק ע

הויבט אויף דעם קאָפּ.

קען! קען...

ג ר ו נ ע

איך לאָז קיינעם ניט אריין! איך בין קראנק! אַט ווער עס לעגט

אונז אין דער ערד אריין! זיי בעגראָבען אונז לעבעדיגערהייד אַט די קרעציגע הינט! זיי... צוטרעטען זיי ווי ווערעם... די פעל פון זיי אראָבשינדען! שווייגט אַ ווײַלע. ווי אזוי, זאָגסטו, איז אריינ־געפאלען צו דער פאָליציע?

מ ר י ם

זאָגסט, אז ס'איז גאָר קיין גוטע מענשען ניטאָ, גרונעלע! איך זאָג אייך, אז ס'איז יאָ דאָ... ס'איז דאָ... ס'איז דאָ... דעם שוסטער'ס ווייב, איך מוז וויינען, ווען איך דערמאָן זיך אָן איהר... ווען ניט זי... א מלאך איז זי... שוין אפילו גאָר דערנאָך... אז כ'בין שוין געווען אזוי שולדיג, אזוי שולדיג...

ג ר ו נ ע

רייסט איהר איבער, קלאפט אין טיש.

וואָס שולדיג? ווער שולדיג?... קיינער ניט שולדיג! מען מעג! אלץ אין דער וועלט מעג מען — מרים! איך בין שוין אלט פינף־און־צוואנציג יאָהר... פינף יאָהר אין דעם ברויט... פינף יאָהר גע־וועלטיגט אויף מיר יעדער קרעציגער הונד... יעדער בלאָטע, יעדער כאָלעריע. הערסט, מרים! אלץ האָב איך געפּרובירט! כ'בין שוין געווען אויפ'ן באנק און אונטער'ן באנק — ניטאָ קיין רחמנות! ס'אליגען, מרים! ניטאָ קיין רחמנות!

נ אָ ט א ל ק ע

קריכט קוים צו צום טיש, נעהמט ארום גרונעס האלז.

וואָס דו שרייסט, גרונע? וואָס דו שרייסט?... איך ניט פער־שטעהן — דו גערעכט... גרויע גערעכט... גיב די בראנפען, עך... שלעכט מיר...

„עך, מוזש־טשיני!

„ווי סקא־טיני!..."

וואָס דו טרייב געסט?... סקאטיני...

לאָזט זיך אראָב אויף דער ערד.

ג ר ו נ ע

ווי א פערד איז זי געזונד... בין איך שוין געווען אויפ', באנק און

אונטער׳ן — זאָג איך דיר... פערליעבט געווען — עטליכע מאָל
געווען פערליעבט. טפוי! פּוסטיאַקי, מרים, פאָלג מיר, מרים,
טראַכט בעסער ניט, גאָר ניט. סיי ווי פערפאַלענע...

מרים

איך בין נאָך ניט קיין פערפאַלענע. איך בין נאָך ניט קיין פער־
פאַלענע אין גאנצען. כ׳וועל זיך נאָך ארויסרייסען פון דער בלאָ־
טע... ביזט געדעכט, גרונע. איך פערשטעה, אז די מענער זיינען
אין גאנצען שולדיג... פון דעסטוועגען, גרונע, וועסט דאָך לאכען,
כ׳וויים, אז דו וועסט לאכען... ער איז געווען... אמאָל איז ער גע־
ווען ווי א מלאך.

גרונע

ניטאָ קיין מלאכים! ניטאָ — זאָג איך דיר... וואו איז ער איצטער
דער מלאך דיינער?!

מרים

איך בין אליין שולדיג, איך האָב איהם אָנגעטהאָן אזוינע חרפּות..
ער איז דערנאָך אזוי קראנק געוואָרען... מען האָט מיר דער־
צעהלט.

גרונע

וואס פאר א חרפּות?

מרים

איך האָב דעמאָלט געוואוינט אליין אויף אן אויבער־שטיבעל.
אליין האָב איך געוואוינט. ער פלעגט צו מיר קומען אלע מאָל און
דערנאָך האָט ער אויפגעהערט. געלד האָט ער מיר איבערגעלאָזט.
ער האָט מיר א סך מאָל געשיקט געלד... דער קאָפּ האָט זיך פער־
דרעהט: צופיעל געטרונקען.

גרונע

ס׳שאדט ניט; גוט!

מרים

כ׳האָב דאָרט געוואוינט גאָר אליין. כ׳האָב געשטריקט די זאָקען...
אין דעם חודש פאר מיין האָבען איז ער נאָר איין מאָל געקומען

און מעהר שוין ניט... כ'האָב באַלד דערשפּירט, אַז ער וועט מיך אוועקוואַרפען... ער פּלעגט קומען צו מיר... זיצען, זיצען... ער פּלעגט דרעהען די מאַשין... באַלד ווי איך בין אַרויס פון שוסטער, האָב איך גלייך דערשפּירט, אַז איך בין שוין אַן אונגליקליכע... באַלד ווי איך בין פון דאָרט אַרויס... מיט איין מאָל איז מיר די גאַנצע וועלט פרעמד געוואָרען... אַלע, אַלע... נאָך אין פיערטען חודש... מען האָט נאָך אויף מיר ניט געקענט דערקענען... און איך האָב זיך שוין געשעהמט... כ'האָב מיר געשעהמט אַרויסצוגעהן אויף דער גאַס... קיינער קען דאָך מיר ניט — און איך האָב זיך געשעהמט... כ'האָב זיך געשעהמט פאַר מיין צימער, פאַר מיין מאַשין... עפּעס ווי די מאַשין וואָלט מיר אָנגעקוקט און געזאָגט מוסר... און פאַר וואָס? כ'האָב דען וועמען שלעכטס געטהאָן?... כ'האָב, דוכט זיך, קיינעם גאָר ניט געטהאָן...

ג ר ו נ ע

טרינקט, געהט אום איבער'ן צימער.

עך נאַר, דו נאַר; כ'האָב פיינד צו רעדען אַ פולע, כ'האָב פיינד צו רעדען... נאָר איצטער, אַ קוואַל האָט זיך דאָרט, אין האַרצען, אויפגעריסען... מרים, דו ביזט מיט אַ האַרץ, מרים... איך שפּיר. קושט שטאַרק מרים'ען. איך רעד... ניט איך רעד עס... ס'האַרץ רעדט... פערשטעהסט? — דאָס האַרץ... דאָרט אין די הויכע פענסטער, מיינסטו, טרעפען ניט אַזוינע מעשיות? ס'טרעפט, ס'טרעפט... אַ סך גרעסערע! זיי מעגען... דאָרטען מעג מען אַלץ... אַלץ מעג מען... דאָרט מעג מען האָבען ממזרים... האָבען מעג מען...

נ א ט א ל ק ע

אין בעט... אין בעט!

מ ר י ם

לאָמיר איהר לעגען אויפ'ן בעט.

לעגען איהר אויפ'ן בעט. מרים בלייבט זיצען ביי איהר צוקאָפּענס.

גרונע

שווער ווי א שטיין איז זי.

מרים

כ'האב דאָך קיינעם קיין שלעכטס ניט געטהאָן... נאָר מיר האָט זיך איינגעהאקט א געדאנק אין קאָפּ, אז כ'בין שוין ערגער פון אלע־מען... מיר האָט זיך געדוכט, אז אויף מיין פּנים איז פארהאן א שווארצער פלעק און אלע קוקען אויף מיר... כ'פלעג געהן צום פאבריקאנט ער זאָל מיר געבען באוועל צום שטריקען... און די מיידלעך דאָרטען קוקען מיר אָן... אלע קוקען מיר אָן... כ'בין נאָך יעמאָלט געווען אין פינפטען חודש, ס'איז נאָך אויף מיר גאָר ניט געווען צו דערקענען... און זיי האָבען געקוקט... און עפּעס זיך גע־סוד'עט....

גרונע

גע'סוד'עט... ביי זיי איז אויך קיין רחמנות ניטאָ... שעהמען זיך אויך מיט אונז...

מרים

האָב איך זיי אלעמען פיינט געקראָגען... כ'בין מעהר שוין ניט געגאנגען צו זיי נאָך אַרבייט... געלד האָב איך נאָך געהאט... ארומצוגעהן איז מיר געוואָרען אלץ שווערער און שווערער... די ברוסט האָט זיך אלץ געהויבען, געוואקסען... נאָר כ'האָב ניט גע־גלויבט, אז כ'זאָל וואָס האָבען... אז ביי מיר איז אין די גערע־רעם עפּעס פארהאן... און די מאַמע... יעדע נאכט מיר צו חלום גע־קומען... יעדע נאכט...

גרונע

מיין מאמע... אַ־אַ, נאָר צוליעב איהר בין איך געוואָרען א יענע זאַך... זעצט זיך אויף דר'ערד. דער טאטע איז גלייך געשטאָר־בען... א קברן איז ער געווען... דאָרטען אויפ'ן בית עולם האָבען מיר געוואוינט...

מרים

און איהר האָט ניט קיין מורא געהאט?

ג ר ו נ ע

צווישען די קברים פלעג איך זיצען... שטענדיג ביי נאכט. בחורים פלעגען קומען, פלעגען זיי ווארטען אויף מיר צווישען די קברים... אין א פרישען אויסגעגראבענעם קבר זיינען מיר אמאל געזעסען... קיינער האט ניט געוואוסט...

מ ר י ם

האסט ניט געהאט קיין מורא צו זיצען אין א קבר?

ג ר ו נ ע

די מאמע, זי האט עפּעס אנגעהויבען צו דערקענען אויף מיר... און האט גענומען שלאגען... פון וואנען האט מען אין שטעדטעל זיך דערוואוסט?... פּונקט ווי איך וואלט זיי אומגליקליך געמאכט... דערנאך האט דער טאטע גענומען שלאגען, וויפיעל ס'איז נאר אריין האט ער געשלאגען... אזוי ווי א רוצח האט ער געשלאגען..

מ ר י ם

מיר האט קיינער ניט געשלאגען... נאר אליין האב איך געוואלט ערגעץ אנטלויפען, פּונקט ווי מען וואלט מיך יאגען... כאטש אין גיהנום וואלט איך אנטלאפען...

ג ר ו נ ע

יעמאלט, איך האב נאך געטראגען, האב איך געוואלט אנטלויפען... ס'איז ניט געווען וואוהין. מען האט דעם טאטען געוואלט מאכען אוים קברן; האט מען איהם געוואלט מאכען... פּונקט ווי ער וואלט ניט געקענט בעגראבען די מתים אויב זיין טאכטער איז א מיידעל טראגעדיג... דיין טאכטער איז א נאפקע — האבען איהם אלע אין שטעדטעל געשטאכען די אויגען... און ער האט געשלאגען... דער רב איז געשטארבען... פאר פסח איז דאס געווען... די גאנצע שטעדטעל איז געגאנגען צו דער לויה... אלע האבען זיך אריינגעשפּארט צו אונז אין שטוב... און איך נעהם פּונקט געהן צו קינד... די מאמע חלש'ט... כ'וויל זיך איינהאלטען, ניט שרייען... כ'האב זיך איינגעהאלטען מיט אלע כחות... נאר ס'האט זיך אליין געשריען... נאך פאר פסח איז דער טאטע געשטארבען. די מאמע

האָט ניט געוואָלט געבען צו עסען... האָט געשאָלטען... — כ'וועל קריגען צו עסען — האָב איך געזאָגט... שעהם זיך! — האָב איך געזאָגט... ביזט א מאמע און האָסט קיין רחמנות ניט — האָב איך געזאָגט — איז דאַרף מען ניט! האָב איך געזאָגט... האָב איך אויך קיין רחמנות ניט... זאָלען זיי אַלע קומען בעטען זיך... פאַלען צו די פיס — ווי ווערעם וואָלט איך זיי צוטרעטען... טרינק, מירעלע! נאָך אין א יאָהר ארום וועסטו זאָגען, אז גרונע איז גערעכט געווען...

מ ר י ם

כ'וועל זיך נאָך ארויסרייסען... כ'וועל זיך נאָך...

ג ר ו נ ע

דערלאנגט איהר בראנפען.

וועסט פערפאַלען ווערען... ווי איך, מיט'ן קאָפּ פערלייגען... טרינק, שוועסטער! ניטאָ קיין אנדער וועג פאר אונז... מיט'ן קאָפּ אין דער ערד...

מ ר י ם

מיך האָט עפּעס אימיצער געשטויסען אַלץ ווייטער, אַלץ טיעפער...

ג ר ו נ ע

קרעציגע הינט האָבען דיך דערשטיקט... הינט, אָהן רחמנות — פערשטעהסט?

מ ר י ם

טרינקט.

אז כ'האָב גענומען פיהלען, אז כ'געה צו קינד — בין איך עפּעס משוגע געוואָרען... נעהם איך און לויף צו זילבערמאנען...

ג ר ו נ ע

ווער איז ער עם זילבערמאן?

מ ר י ם

ער, דאָס איז ער... און דאָרטען האָט מען מיך אראָבגעוואָרפען **פון**

אַלע טרעפּ... בין איך צום שוסטער אריינגעפאַלען... און יונה האָט איהם מיט א שטעקען צושפּאַלטען דעם קאָפּ...

ג ר ו נ ע

וואָס פאר א יונה?

מ ר י ם

דעם שוסטער׳ס איידעם... איך האָב געוויינט... פּאָליציע האָט איהם ארעסטירט.

ווישט די טרערען.

ג ר ו נ ע

געננוג... גענוג...

מ ר י ם

וואָלט מען ניט געוועסט לאָבען פון מיר דערנאָך, ווי איך בין אראָב פון בעט... כ׳האָב ניט געקאָנט איינזיצען אין שטוב... א דוואָשע איז דאָרט געווען... זי האָט מיר פערטאָטשעט... דאָס הארץ האָט זי מיר אויסגעטאָטשעט... די מאשין האָב איך פערקויפט... די געלט איז אוועקגעגאנגען... די הענד האָבען צו קיין זאַך ניט גע־טויגט... פּונקט ווי גאָר ניט מיינע הענד... אזוי ווי כ׳וואָלט מיט אמאָל מיינע הענד אָנגעוואָרען... ביי טאָג האָב איך בושה געהאט ארויסצוגעהן אין גאס... נאָר ביי נאכט פלעג איך זיך דורכלוי־פען ווי א גנב... כ׳בין ארומגעגאנגען אין די גאסען... קאַלט איז מיר געווען... הונגעריג בין איך געווען... געהט דורך עפּעס א מענש... קוקט מיר אריין אין פנים און שושקעט מיר וואָס... כ׳האָב גאָר ניט געהערט... נאָר איך בין איהם נאָכגעגאנגען... איך האָב צו איהר גאָר ניט גערעדט... ער האָט אויך מיט מיר קיין וואָרט מעהר ניט געהערט... נאָר איך בין איהם נאָכגעגאנגען... איך בין צו איהם געגאנגען... צו עסען האָט ער מיר אויך געגעבען... כ׳האָב ביי איהם גענומען א פּאַפּיראָס... ס׳האָט זיך מיר אזוי פערדרעהט דער קאָפּ כ׳האָב אזש שיער ניט גע׳חלש׳ט...

ג ר ו נ ע

שילט! אויב דו קענסט... גוט, שילט! אז זיי זאָלען מיט אמאָל די

מיתה משונה האָבען!...

מ ר י ם

ער האָט מיר געהייסען קומען מאָרגען אויך... איך בין א קראסאַ־וויצע, האָט ער געזאָגט... בין איך געגאנגען... אין שטוב זאָגט מען מיר מוסר אלמאי איך טהו גאָר ניט... און איך קען ניט... איך האָב מיינע הענד אָנגעוואָרען... איבערמאָרגען בין איך צו איהם ווידער געקומען... האָב איך דאָרט געטראָפען א גראָבע מאַדאַם, דאָס איז זי... שוין מיין מ אַ ד אַ ם געווען...

ג ר ו נ ע

טרינקט אוים דעם לעצטען בראָנפען און שליידערט דער גלאָז צום טיר. די גלאָז ווערט צושמעטערט אויף פיצלעך. זי ברעכט אוים מיט א ווילד געלעכטער.

כאַ־כאַ־כאַ־כאַ! אַט אזוי! אַט אזוי! כאַ־כאַ־כאַ־כאַ!

מ ר י ם

וואָס טהוסטו? גרונע!...

ג ר ו נ ע

קלייבט צוזאמען די שטיקלעך גלאָז און שמייסט זיי נאָך אַמאָל אָן דער ערד.

אַט אזוי!... אַט אזוי!...

מ ר י ם

גרונע!

ג ר ו נ ע

דעם טיש וועל איך צוברעכען... אויף פיצלעך צושמעטערען!

מ ר י ם

נאָך וואָס, גרונע?!

ג ר ו נ ע

נעהמט אָרום פעסט מרים'ען און קושט איהר ווילד.

מ ר י ם

וויל זיך בעפרייען.

גרונע! גרו —

ג ר ו נ ע

כ'בין אין כעס!... אויף אַלעמען אין כעס... נוקם זיין זיך אין דער גאַנצער וועלט!... אויסקוילענען... צוטרעטען אַלעמען... הינט מיאוסע! צו וועמען זאָל איך אויסלאָזען מיין כעס? ! לאָזט פריי מרים'ען. צו וועמען, מרים! זאָלען מיר אויסלאָזען אונזער כעס? ! קלאַפּט זיך אין ברוסט. ס'ברענט דאָרט... פּעך ברענט!... מרים, פערשטעהסט... עס ברענט א פייער, פלאַמען... וויין, מרים, פון מיינעטוועגען... קלאַג, מרים! איך וועל פיהלען... פערשטעהסט... איך וועל פיהלען... ביזט א גוטע... א ווייך האַרץ...

מ ר י ם

איהר קול ציטערט.

און דו האָסט קיין מאָל ניט געוויינט?

ג ר ו נ ע

ניין!

מ ר י ם

קיין מאָל ניט?

ג ר ו נ ע

קיין מאָל ניט!

מ ר י ם

אפילו דעם ערשטען מאָל... האָסטו ניט געוויינט?...

ג ר ו נ ע

שכור בין איך געווען... קום צו מיר, מרים, קום, זעץ זיך אָט דאָ... פיהרט זי צו צום טיש און זעצט זי אַוועק אויף אַ שטוהל און אַליין זעצט זי זיך נעבען איהר. אָט אזוי זיץ...

מ ר י ם

וואָס ווילסטו?

ג ר ו נ ע

גיב מיר דיין האַרץ. קושט מרים'ען, בעגראָבט איהר קאָפּ אויף מרים'ס ברוסט. אָט אזוי... אָט אזוי... גיב מיר, מרים, די פלעשעל, גיב מיר...

מ ר י ם

נאָך וואָס ?

ג ר ו נ ע

אָבער גיב !

ציהט אויס די הענד.

מ ר י ם

נאָך וואָס ?

ג ר ו נ ע

כ׳וועל צושמעטערען !

מ ר י ם

מען דאַרף ניט...

ג ר ו נ ע

אויף פּיצלעך צושמעטערען !

מ ר י ם

מען דאַרף ניט.

ג ר ו נ ע

מען דאַרף !... מען דאַרף !... נוקם זיין זיך — איין מאָל פאַר אַלע מאָל ! קלאַפּט זיך אין ברוסט. ס׳ברענט א פייער דאָרטען... שטאַרקער נעהם מיר ארום, מרים ! שטאַרקער... מיין קאָפּ... שטאַרקער צו דיין הארצען דריק !... שטאַרקער... וויין, קלאָג פאַר מיר... איך וועל אַלץ פיהלען... פיהלען... קלאָג... קלאָג...

מ ר י ם

דריקט גרונעס קאָפּ פעסט צו איהר ברוסט.

ג ר ו נ ע

שטאַרקער... שטאַרקער... אָט אזוי !... אָט אזוי ! איך פיהל... איך פיהל... וויין, מירעלע... וויין פאַר מיר... איך קאָן ניט... נאַטאַלקע קען ניט... שטאַרקער... נעהם מיר ארום... שטאַרקער... שטאַרקער...

שטיל.

מרים

הייבט אָן זינגען מיט אַ ציטערענדע שטימע.

ע—לענד בין—איך—ווי—א שטיין,
גע—לאַ—זען האָט מען מיר א—ליין..

ענדע.

וואו דאָס לעבּען פערגעהט

1905

פערזאנען:

שואל

קילע, זיין ווייב.

צייטעל }
קדיש } זייערע קינדער
רעשיל }

צביה

פנחס

דאקטאר

ע ר ש ט ע ר א ק ט.

ביי שואל׳ן. א קעלער־וואוינונג. ביים טיר איז פון ברעט־לאך אבגעצאמט א חדר׳ל וואו צ ב י ה וואוינט. ווינ־טער אבענד.

ק י י ל ע

שטעהט איינגעבויגען איבער א באליעע און וואשט גרעט.

צ ב י ה

זיצט אויפ׳ן שוועל פון איהר צימערעל, האלט איהר קינד ביים ברוסט.

ק י י ל ע

אט בעסער לעג איהם אריין אין וויגעלע; געננג שוין זיין איהם צו ציהען. קען נאך חלילה איהם וועה טהאן דאס בייכעלע.

צ ב י ה

פייגעלע מיינס; איהר זעהט, לאזט נישט ארויסנעהמען די ברוסט פון מויל... נאר אויף לאנגע יאהרעלאך זאל עס מיר זיין!

ק י י ל ע

איך האב געמיינט, אז כ׳וועל שוין זיין געראטען אין דער מאמען מיינער, האט אבער גאט נישט געוואלט איך זאל האבען א פולע קינדער.

צ ב י ה

אייער מאמע האט עס דען געהאט אזוי פיעל קינדער?

ק י י ל ע

שטענדיג א גיהנום געוועזן אין שטוב.

צ ב י ה

וויפיעל ברידער און שוועסטער, זאלען געזונד זיין, האט איהר?

קײלע

זאָלען זײ זיך זײן געזונד און שטאַרק, דרײ ברידער און דרײ שװעסטער האָב איך. דער פיערטער ברודער, װאָס איז געשטאָר־בען איז עס געװען דער זיבעטער בײ אונז אין שטוב. זאָל זײן אַלע־מען אויף לאַנגע יאָהר — געװען דער גראַטענסטער; זלמן, האָט ער געהײסען.

צביה

אַז גאָט העלפט, ס'איז קײן דאגות נישטאָ אין שטוב, איז טאַקי אַ גרויסער נחת צו האָבען אַ סך קינדער.

קײלע

דער טומעל, דער הו־האַ, װאָס איז שטענדיג געװען אין שטוב. נישט געקענט אויסקומען צװישען זיך.

צביה

איך קען הײזער װאו סע'פּאַרהאַן אַ סך קינדער און פונדעסטװע־גען איז אַ נחת צו זעהן װי זײ לעבען צװישען זיך.

קײלע

צי האָבען מיר זיך דען חלילה געקריגט? מיר זענען דען חלילה געװען שלעכטע קינדער? נאָר, מישטענס געזאָגט, נישט אײן מאָל האָט געטראָפען אַז אין שטוב האָט אויסגעפעלט דאָס שטיקעל ברויט. אַז מען לעבט אין הרחבה, איז דאָך עפּעס אַנדערש. װער בע־דאַרף זיך דען קריגען, װען אין שטוב איז פאַרהאַן פון אַלדאָס גוטס? דער טאַטע, זאָל זײן אין גן־עדן, געװען אַ חלוש אַ איד, אַ שוסטער, קאָם װאָס די נשמה האָט זיך אין איהם אײנגעהאַל־טען. אָט, דאָ נישט װײט, אויף דער אַנדערער גאַס, אין אזא קע־לער װי דאָ, זענען מיר אַלע אויסגעװאַקסען.

צביה

און די מאַמע אײערע, זאָל זײן אין גן עדן, האָט אַלײן גאָר נישט נישט געטהאָן?

קײלע

נישט געקענט די שטוב לאָזען. זי װאָלט אפשר יאָ געװאָלט עפּעס

אָנהייבען; אפשר וואָלט זי וואָס פערדינט — געקענט נעהמען א קאָשיק עפּעל און מען געהט ארויס אין גאס, שלאָגט מען אויס די הוצאה. דער טאטע, זאָל זיין אין גן־עדן, האָט נישט געוואָלט זי זאָל עס טהאָן.

צ ב י ה

געוועזן א טרייער מאַן אודאי.

ק י י ל ע

האָבען זיך חלילה נישט געקריגט.

צ ב י ה

א ברכה פון גאָט.

ק י י ל ע

און אז מען האָט זיך אמאָל צעווערטעלט, איז עס נישט געוועזן צוליעב א זיידענער קלייד, חלילה; אָדער צוליעב כ׳וויים דאָרט וואָס.

צ ב י ה

איהר זאָגט — א זיידענע קלייד. אָט, האָט זיך מיר פערוואָלט האָבען דוקא א זיידענע קלייד צו דער חופּה; וויפיעל טרערען האָב איך צוליעב דעם פערגאָסען... איצטער טראכט איך טאקי, אז ס׳איז געוועזן א גרויסע נארישקייט.

ק י י ל ע

צוליעב אזוינע זאכען, חלילה — וואָס בעדאַרף מען זיך קריגען— פרעג איך. מישטענס געזאָגט, וואָס? וועמען קריכט עס דען אין קאָפּ — פּוצען זיך? אין קעלער איז מען ברוך־השם געבוירען געוואָרען; אין קעלער — אויסגעוואקסען. אין קעלער מיין חתונה געוועזן און איז קעלער, ווי ס׳ווייזט אויס, וועל איך שוין איבערשטופּען דאָס ביסעל יאָהרען... ביי אונז אין שטוב, מען איז געוועזן קליינע קינדער, מען האָט זיך פּשוט צושלאָגען איבער א שטיקעל ברויט.

צ ב י ה

פונדעסטוועגען, א מענש האָט דאָך א שטיקעל הארץ. מען קען זיך

לעבעדיגערהייד אין דער ערד אריין נישט לעגען. נאָר צוליעב וואָס כ'האָב מיר בעדארפט אָנגעהען אזוי פיעל שמאַטעס צו דער חתונה, ווייס איך אליין נישט. כ'האָב קליידער, וואָס כ'האָב זיי נאָך אפילו קיין איין מאָל נישט אָנגעטהאָן.

ק י י ל ע

נישט נאָר זיידענע קליידער — ביי אונז האָט גאנץ אָפּט אויסגע־פעלט א העמד צום לייב. נישט איין מאָל האָט געטראָפען, אז כ'האָב אראָבגענומען פון לייב מיין העמד, אויסגעוואַשען און אויפ־געהאנגען טריקענען — און קיין אנדער העמד איבערצובייטען איז נישט געווען.

צ ב י ה

ברענגט ארויס פון איהר צימער אַ גאַנצען פּאַק קליידער.

ק י י ל ע

נו, זאָג אליין — בעדארפסטו עס דען איצטער האָבען?

צ ב י ה

איך בין דאָך נאָך גאָר א קינד. ניינצען יאָהר אלט. דאָך פארהאָן פינף און צוואנציג יאהריגע מיידלאך אויך. כ'האָב דרייסיג יאהרי־גע מיידלאך געזעהן. זאָל נאָר גאָט געבען, כ'וועל פייוועלען קענען אראָבלאָזען פון האנט... אָט, אדרבה, טהוט נאָר א טאַפּ די סחורה... אמת'ע זייד!

ק י י ל ע

לאָז מיר נאָר אָבווישען די האנט... מהום... מיינסט כ'בין טאַקי אַזאַ גרויסער מבין? זעהט אויס, א גוטע סחורה.

צ ב י ה

וואָס איהר רעדט! ס'איז דאָך אמת'ע זייד. דריי יאָהר צייט איז די סחורה געלעגען אין קאמאדע. מיין פעטער פון ווארשע האָט עס מיר געבראכט א מתנה. כ'האָב מורא געהאט, אז די מולבען זאַ־לען עס צועסען, האָב איך עס איבערגעשאָטען מיט שמעק־טאַבאַק. א לאנגע צייט האָט זיך דער טאבאק געלאָזט הערען. און איצ־

טער... זאָלט איהר מיר געזונד און שטארק זיין, טהוט נאָר. כ'בעט אייך, א שמעק... נו וואָס? הערט זיך!

ק י י ל ע

אז דו טהוסט עס קיין מאָל נישט אָן דארומעך האָט נישט אויס־געוועבט.

צ ב י ה

כא־כא־כא — די שניידערקע האָט די גאנצע צייט געניסט, ווען זי האָט די קלייד גענעט.

ק י י ל ע

מיר האָט מען צו מיין חתונה איינגאנצען איין שטיקעל קלייד אויפגענעט, און די אנדערע האָט מען ביי א שכנה אויסגע־באָרגט... כ'האָב מורא, אז די קלייד איז שוין גאָר שמאָל אויף דיר.

צ ב י ה

נו כ'בין געוועזן נאָך אין פיערטען חודש, האָב איך די אלע חתונה קליידער נישט געקענט אָנטהאָן. איז דאָך עס געוועזן יעמאָלט.

ק י י ל ע

איצטער אויף זיין ענג. ס'זעהן מיין וואָרט.

צ ב י ה

איצטער מיין איך וועלען זיי ווידער פאסען צו דערמאָס. אָט, אדרבה, האלט נאָר צו דעם אוצר מיינעם; כ'בין א בעלן אָנצו־מעסטען.

ק י י ל ע

קיין עין־הרע, א קינד ווי א שטיק גאָלד... וועסט זעהן מיין וואָרט: וועלען זיין ענג. אפילו נישט קענען איבערנעען אויך.

צ ב י ה

פאסט אָן אויף זיך די קליידער. ענג, די עקלאך קומען נישט צו.

זאָלט איהר מיר לעבען, קיילעשו! ס'איז דאָך ענג... אָט וועל איך דעם פארטוך אראָבוואָרפען... מאמעלאך מיינע! איך קען דאָך

נישט פערשפּילען! כ'האָב מורא אז דאָס יאקעלע וועט אויך זיין...
וואָס איז דאָס? די גאנצע הארץ ארויס... איהר זעהט?

קיילע

וואָס האָסטו זיך אזוי דערשראָקען? וואָס דען האָסטו געמיינט?

צביה

אָבער זעהט, די גאנצע הארץ ארויס. מען וועט עס גאָר נישט קע־
נען פעריכטען אפילו.

קיילע

וואָס מיינסטו, אויסגעטראָגען א קינד אין די געדערעם; איצטער
בעדארף מען עס דערנערען מיט דער ברוסט... ביי די גבירים, אז
מען האָט קינדער, מאכט מען ז'ך נייע זאכען...

צביה

ווער איז מיר... כ'האָב געמיינט, אז כ'וועל פּייוועלען אנטוואוינען
וועל איך ווידער אבאַטעמען. כ'האָב גאָר נישט געטראכט, אז אזוי
גיך וועל איך האָבען א קינד... כ'האָב נישט געוואוסט, אז אזוי גיך
וועלען אוועק מיינע יונגע יאָהרען. ווי מיט א מעסער וואָלט מען
מיר אין הארצען געגעבען.

טהוט אויס פון זיך די נייע קליידער, לעגט זיי אַוועק טרויעריג
אָן א זייט.

קיילע

וואָס האָסטו געמיינט, חתונה האָבען איז עפּעס א קליינינקייט?
נאָך דער חתונה איז שוין צו אלץ א סוף. נאָר, מישטענסגעזאָגט,
איך האָב פאַר דער חתונה אויך די ליכטיגע שיין נישט אָנגעזעהן.

צביה

איך האָב נישט געגלויבט, אז אזוי גיך וועלען מיינע יונגע יאָה־
רען פערשווינדען. ווארום מיין גדליה איז דאָך א גאָלד, נישט קיין
מענש. נישט אומזיסט האָב איך איהם אזוי ליעב... איך קען זיי
גאָר נישט אויפהעגנען צוריק.

טראָגט די קליידער צו זיך אין צימער אריין.

ק י י ל ע

חתונה האָבען, קינדער האָבען — ס'איז עפּעס נישט קיין קלייניג־קיים.

צ ב י ה

נעהמט דאָס קינד אויפ'ן האַנט.

פייגעלע מיינס; אוצר מיינער. מיין גאַנץ לעבען ביזטו דאָך. ביז כ'האָב עס אימשטאַנד געבראַכט און איצטער... אפשר צוויי מאָל אין גאַנצען האָב איך די קלייד אָנגעטהאָן.

ק י י ל ע

גאָט וועט געבען, גדליה וועט דאָרט פערדינען א סך געלד, וועסטו זיך אַנ'אַנדער קלייד מאַכען. געוועז צייטען, ווען ביי מיר אין שטוב איז דער דלות נישט געוועזען אַזוי גרויס; האָט מען זיך געקענט ערלויבען עפּעס אריינשלעפּען אין שטוב אריין. איצטער אבער — כ'וואָלט נאָר וועלען, אז מיינע קינדער זאָלען די ליכטיגע וועלט אָנזעהן.

צ ב י ה

אָבער איך, כ'בין דאָך נאָך אפילו קיין גאַנצע צוואַנציג יאָהר נישט אַלט. פונדעסטוועגען רעכען איך, אז מען קען נאָך פערריכטען; ווען, למשל, מען זאָל אָט דאָ אין יאַקעלע אריינשטעלען א סאַמעטענע הערצעלע — אַזוי פון שווארצע סאַמעט... זאָל איך אַזוי געזונד זיין, קיילעשו. איהר זעהט?

ק י י ל ע

ווען איך זאָל דיך טרעפען אין גאַס, נישט קענענדיג, וואָלט איך דיך אָנגענומען פאַר א יונגע מיידעל. דיין פּנים איז נאָך גאָר יונג.

צ ב י ה

ווארום כ'בין נאָך טאַקע גאָר א קינד. צומאָל שעהם איך מיר, ווען כ'בעדאַרף פּיוועלען געבען זויגען.

ק י י ל ע

ביזט מיט מיין צייטלען אין איינע יאָהרען.

צ ב י ה

פּייוועלע! טיוטקעלע מיינער! ווייסט איהר, קיילע, אז אמאָל, ליי־גענדיג מיט פּייוועלען אין בעט, טראַכט איך: פאר וואָס האָט מען עס אזוי ליעב קינדער? כ'נעהם איהם אזוי ארום אָט אזוי... און עס דאכט זיך מיר, אז ס'האַרץ האָט זיך מיר געעפענט און כ'האָב איהם צו זיך אין הארצען אריינגענומען.. פייגעלע מיינס! האַר־צעלע מיינס... זאָל מיר זיין פאר דיין קעפּעלע.

ק י י ל ע

האַ־האַ, קינדער... עפּעס א קלייניגקייט.

צ ב י ה

מיידעלוויין — איי האָב איך געקענט שלאָפען! אזוי ווי א שטיין בין איך געשלאָפען. ווען מען לעגט מיר אנידער א קליין קינדביים זייט וואָלט איך עס געווים דערשטיקט, גאָר נישט פּיהלענדיג. און איצטער? צעהן מאָל א נאכט כאָפּ איך מיר אויף, גלייך ווי אימע־צער וואָלט מיך וועקען: זעה, ווי איז דאָס קינד! און אזוי גאָר נישט וויסענדיג אפילו, זוכען די הענט ארום זיך... איז עס נישט א וואונדער?

ק י י ל ע

קינדער... עפּעס א קלייניגקייט איז עס? ס'איז דאָך א שטיק האַרץ, א שטיק פון דיין לעבען. ווער רעדט נאָך, אז דער וואָס אין הימעל בענשט — מיט רעכטע קינדער; גוטע קינדער, דאָס איז דאָך א צירונג פאר גאָט און פאר לייטען.

צ ב י ה

פּייוועלע, טיוטקעלע! זאָג מיר מיין פייגעלע, וואָס וועסטו זיין? נו, זאָג מיר; זאָג דער מאַמען דיינער!

ק י י ל ע

מען קען נאָך נישט וויסען. וועט זיין אן עהרליכער מאן — וואָס נאָך קען מען פערלאַנגען פון גאָט?

צ ב י ה

פּייוועלע, פייגעלע... זיין אן עהרליכער מאן, זאָגט מען אויף דיר,

פייגעלע טיוטקעלע...

ק י י ל ע

איך קלער אמאָל, וואָס וואָלט מיין לעבען ווערט געווען ביי גאָט ווען נישט די שטיקלאַך קינדער? ווען איך זאָל זיין אַן עקרה אָדער, די קינדער זאָלען חלילה קליינערהייד צושטאַרבען, ווי עס טרעפט ביי אַנדערע מאַמעס? ס'איז דאָך עפּעס פאַרהאַן צרות אויף דער וועלט...

צ ב י ה

אוי וועה, ס'איז מיר אזש א קעלט אריבער איבער די ביינער... פייגעלע מיינס, איך וואָלט אפשר פון זינען אראָב.

ק י י ל ע

כ'מעלד דיר, אז פון זינען געהט מען נישט אראָב. נאָר...

צ ב י ה

פאר וואָס האָט צייטעל אויסגעקליבען אזאַ מלאכה; דער טאבאק עסט דאָך אויף דאָס הארץ?

ק י י ל ע

איך ווייס וואָס זי האָט זיך אזא מלאכה אויסגעקליבען... מיינסט מען קלייבט אויס? ס'האָט זיך שוין אזוי געמאכט.

צ ב י ה

זעהט אויס שלעכט. און כ'מיין, אז ס'איז פון איהר מלאכה. מען זאָגט, אז א צווילינג זענען געראָטען איינס אין אנדערען. — כ'וואָלט זאָגען: צוויי אינגלאַך, אָדער צוויי מיידלאַך; דאָס אבער— א אינגעל און א מיידעל — רעשיל און קדיש — ווי צוויי טראָפּענס וואסער!

ק י י ל ע

געבוירען געוואָרען אין א שלעכט מזל.

צ ב י ה

קלוגע קינדער.

ק י י ל ע

קלוגע קינדער... וואָס זעהען זיי אָן נעבעך אויף דער וועלט? מילא

ציטעל; די קלענערע אבער, וויפיעל זענען זיי אינגאנצען אלט? קינדער נאך קיין פופצעהן יאהר נישט אלט און רעשיל, שוין באלד פינף יאהר, אז דער טאבאק פרעסט זי אויף. קדיש איז שוין אויף באלד דריי יאהר אין פאבריק. וואלט איך געווען אין א בעסערען מצב... קדיש האט דאך, קיין עין הרע א מלך'שע קאפ! און רעשיל? האט זי דען זי ווער גלערענט שרייבען? און איהם?... פונדעסטוועגען ווי ער לעגט איין א בריוועל...

צ ב י ה

האט אזא שעהנעם האנדשריפט.

ק י י ל ע

און רעשיל? און צייטעל?

צ ב י ה

ס'איז טאקע א ברכה פון גאט.

פ נ ח ס

קומט אריין.

צ ב י ה

דער חתן געהט! דער חתן קומט!

פ נ ח ס

גוט'ן אבענד!

ק י י ל ע

א גוט יאהר... כ'האב טאקע געטראכט, אז דו וועסט קומען. האסטו אפשר געזעהן די קינדער?

פ נ ח ס

כ'האב זיי נישט געזעהן. נישט געהאט קיין צייט. דאס בין איך געקומען געוואר ווערען; כ'האב געהערט אז זייער פאבריק האט זיך צוגעמאכט.

ק י י ל ע

וואס דו רעדסט! די טאבאק פאבריק? וועה איז מיר!

צ ב י ה

פאר וואס האבען די קינדער דערפון גאר נישט געוואוסט?

פ נ ח ס

איך וויים אויך נישט אויף קלאָר; כ׳האָב אין גאַס געהערט רע־דען.

צ ב י ה

מסתמא נישטאָ קיין ארבייט.

פ נ ח ס

אפשר ווינציג ארבייט, האָט ער פערמאכט. וואָס אַרט עס איהם אז מענשען וועלען אויסגעהן פאר הונגער... זיין ווייב און קינד וועלען האָבען פון וואנען צו לעבען.

צ ב י ה

אפשר מעהר פון צוויי הונדערט מענשען האָבען דאָרט געארבייט.

ק י י ל ע

וועה איז מיר! אויב ס׳איז טאקע אַן אמת — כ׳וויים גאָר נישט וואָס אונז וועט אויסקומען צו טהאָן. עפּעס א קליינינקייט פופצעהן רובעל א חודש!

צ ב י ה

ס׳קען זיין, אז נאָר אויף א קורצע צייט האָט מען די פאבריק פער־מאכט.

ק י י ל ע

מיר דאכט, אז די קינדער געהן שוין. באלד וועלען מיר וויסען.

צ י י ט ע ל, ר ע ש י ל און ק ד י ש קומען אריין. צייטעל טראָגט א פּעקעל אין פּאַפּיר איינגעוויקעלט.

ק ד י ש

גוט יום־טוב!

צ ב י ה

זעהט נאָר ווי ער איז עס פרעהליך.

ק י י ל ע

וואָס, קינדערלאך, טאקע אמת, אז מען האָט צוגעמאכט די פאב־ריק?

צ י י ט ע ל

אמת, אמת. וועלען מיר זיך אביסעל אברוהעז.

ר ש י ל

פון וואנעז ווייסט איהר שוין?

צ ב י ה

פנחס האט דערצעהלט.

ר ש י ל

מען האט בעצאלט פאר א גאנצע וואך.

ק י י ל ע

ווער איז מיר וואס וועט איצטער זיין? וואס וועלען מיר איצטער טהאן? דער טאטע האט זיך נעכטען אומגעשלעפט א גאנצען טאג אין די גאסען און האט קיין פרוטה נישט פערדינט. וואס האט איהר עס דארט פאר א פעקעל?

פ נ ח ס

מען האט נישט געזאגט, ווען די פאבריק וועט זיך ווידער עפע־נען?

ר ע ש י ל

ניין.

ק ד י ש

די מאמע וועט זיין אין כעס וואס מיר האבען אויסגעגעבען געל־.

צ י י ט ע ל

וועסט נישט זיין אין כעס, מאמע? מיר האבען געקויפט פאר דיר א ווארימע פאטשיילע.

ק י י ל ע

פאר מיר? ווער בעדארף עס דען האבען?

ר ע ש י ל

כ׳האב פריהער געוואוסט, אז זי וועט אזוי זאגען.

ק י י ל ע

טאקע, ווער בעדארף האבען א נייע פאטשיילע?

צ י י ט ע ל

אלע בעדאפּען עס האָבען. מען קען זיך שוין צודעקען מיט דער אלטער שמאטע.

ק י י ל ע

אזא אומגליק, אזא אומגליק... ווער זאָל עס גאָר גלויבען אזא זאַך.

צ י י ט ע ל

בינט אויף דעם פּעקיל.

מען קען זיך דאַך לעבעדיגערהייד נישט לעגען אין דר'ערד אריין. וואָס זיצטו פּנחס אזוי אומעטיג.

פּ נ ח ס

אזוי, איך טראכט.

צ י י ט ע ל

דו האָסט דאַך ארבייט.

ק י י ל ע

ביי זיי איז עס א שפּילכעל.

צ י י ט ע ל

גיב מיר קדיש א מעסער, כ'וויל איבערשניידען דעם שטריקעל, האָבען אזוי פערקניפּט, אז כ'קען נישט אויפבינדען... אָט אזוי... איהר זעהט א פאטשיילע!

צ ב י ה

א גרויע; אַך, ווי שעהן!

ק ד י ש

קוק, מיט ווייסע פּינטעלאַך.

ר ע ש י ל

אָט קום צום לאָמפּ — זעהסט?

ק י י ל ע

א פיינע פאטשיילע, נישטאָ וואָס צו רעדען. וועה איז מיר...

צ י י ט ע ל

ווּעסט אפשר אויפהערען צו זיפצען?

ק י י ל ע

וויפיעל האָט איהר בעצאָהלט?

ר ע ש י ל

זאָל זי פריהער אָנמעסטען.

צ ב י ה

נאָך גרעסער פון מיין פאַטשיילע!

ק י י ל ע

זאָגט מיר שוין, וויפיעל האָט איהר בעצאָהלט?

ר ע ש י ל

זאָלען זיי טרעפען. נו, טרעפט וויפיעל זי קאָסט?

פּ נ ח ס

ווילסט איך זאָל טרעפען — טאָ לאָז מיר זי נאָר גוט בעטראַכטען.

ק י י ל ע

קאָסט אודאי מעהר ווי צוויי רובעל.

צ ב י ה

אודאי מעהר!

פּ נ ח ס

איך זאָג אויך אז מעהר.

צ י י ט ע ל

איך בעט דיר, מאמע, הער אויף צו מאכען אזא טרויעריג פּנים.

פּ נ ח ס

וואָס טאקע, מחותנת'טע, נעהמט איהר זיך אזוי צום הארצען.

ק י י ל ע

איי, קינדערלאך, איהר ווייסט גאָר נישט וואס פאר א שווערע צייט עס רוקט זיך אָן. אזא ווינטער... אזא אומגליק.

צ י י ט ע ל

טהוט אָן די פאטשיילע אויף איהרע אַקסלען און שפּאצירט אום.

אַבער זעהט, וואָס פאר א גרויס!

פ נ ח ס

איך זאָג, אז איהר האָט בעצאָהלט דריי רובעל.

צ י י ט ע ל

איך האָב געוואוסט, אז זיי וועלען נישט טרעפען — אין איין ביסעלע האָסטו, פנחס, נישט געטראָפען. אָט, לאָז, מאמע, איך ווע אָנמעסטען אויף דיינע אקסלען... קום אהער, וואָס אנטלויפסטו? אָט אזוי... ביזט גאָר יונגער געוואָרען אין דער נייער פאטשיילע.

ק י י ל ע

קינדערלאך, איהר וועט מיר פאָלגען? נעהמט, פערפאקט עס אין פאפיר און טראגט עס אָב צוריק.

ר ע ש י ל

וואָס זאָגסטו?

ק ד י ש

מיר וועלען שוין בעדארפען עס אבטראגען!

צ י י ט ע ל

מיינסט טאקע אין אמת'ן, מיר זאָלען אוועקטראָגען צוריק?

צ ב י ה

אָט, קיילעשו, מען בעדארף זיך שוין נישט אזוי אָבלאָזען. גאָט וועט העלפען. וואָס, די וועלט געהט שוין חלילה אונטער?

פ נ ח ס

מען וועט עס נישט וועלען צונעהמען צוריק.

ק ד י ש

שטענדיג דאגהט זי; דו, מאמע, דאגהסט שטענדיג.

ק י י ל ע

איהר וועט אנווערען א פאָר גראָשען, און זאָל מען עס אָבנעבען צוריק. קום, קדיש'ל, מיין קינד, וועסט מיר ווייזען וואו איהר האָט עס געקויפט, וועל איך אליין געהן אהין.

צ י י ט ע ל

ב'וויים נישט וואָס דו ווילסט האָבען. מיר האָבען זיך אזוי גע־פרעהט. מיר האָבען זיך צונויפגעלעגט אלע דריי אינאיינעם. גע־

מיינט, זי וועט זיין צופרידען — צום סוף...

ק י י ל ע

איך בעדארף עס נישט, קינדערלאך.

צ י י ט ע ל

דו בעדארפסט. האסט שבת נישט וואס אנצוטהאן.

צ ב י ה

וואס מיינט איהר טאקע, קיילעשו, מען קען זיך עס נעהמען און אריינלעגען זיך אין דר'ערד אריין? פאר דער צייט לעגט מען זיך נישט אין דר'ערד אריין.

ק י י ל ע

וואס בעדארף איך דען נאך האבען אויף דער וועלט? כ'וולט נאר וועלען זעהן א שטיקעל נחת פון אייך קינדערלאך; מעהר נישט. מיר איז שוין, קינדערלאך, גוט ווי אזוי איך געה שוין אנגעטהאן.

ר ע ש י ל

אט וועל מירווארטען וואס דער טאטע וועט זאגען. יועסט שוין זעהר אז ער וועט גאר נישט זאגען.

ק י י ל ע

וואס בעדארף איך הערען, צו דער טאטע וועט זאגען, אז גוט האט איהר געטהאן? כ'וויים אליין אין וואס פאר א מצב מיר זענען, דער טאטע געהט ארום און פערדיענט קיין גראשען נישט.

צ ב י ה

מען קען דאך, חלילה, נישט אויפהערען צו זיין מיט מענשען צו־גלייך.

צ י י ט ע ל

קומט לאמיר געהן א טענצעל ארום איהר, אפשר וועט זי פרעהלי־כער ווערען. גיב א האנט פנחס.

צ ב י ה

איי, צייטעל, דערפאר האב איך אייך ליעב. מען בעדארף זיך נישט נעהמען צום הארצען.

ק ד י ש

דערװײל האבען מיר אזוי פיעל געלד!

פ נ ח ס

א סך מיט נאך.

ק י י ל ע

אודאי א סך מיט נאך.

ר ע ש י ל

און מיין געלט, וואס כ׳האב אין באנק?

ק ד י ש

און מיין געלט, וואס כ׳האב אין באנק?

ק י י ל ע

אלץ וואס איהר האט וועט אפילו אויף איין חודש נישט קלעקען.

ק ד י ש

איך וועל געהן העלפען דעם טאטען אויפקויפען אלטווארג.

צ ב י ה

וואס מיינט איהר, ער וועט וואלט נישט געקענט?

ק י י ל ע

זאל שוין זיין ווי ס׳איז. אז איהר ווילט אזוי — זאל זיין אזוי.

ק ד י ש

וואס בעדארף איך האבען געלד אין באנק? איך בעדארף קלייבען נדן?

ר ע ש י ל

און איך בעדארף אויך נישט קלייבען קיין נדן:

צ י י ט ע ל

וועסט קריגען אזא חתן ווי איך, וועט ער דיך אויך נעהמען אהן נדן — אמת, פנחס?

ק י י ל ע

איהר חכמה׳ט זיך קינדערלאך. וואס וועט פון די חכמות ארויס־קומען?

צ ב י ה

פנחס האָט טאקע געקענט קריגען א שעהנעם נדן, אבער אזא מיידעל ווי צייטעל...

צ י י ט ע ל

פאר וואָס עפּעס, קנאָפּ מיידלאך זענען דאָ אין שטאָדט?

פ נ ח ס

איך האָב טאקי חרטה, וואָס מיינסטו?

צ י י ט ע ל

קענסט נאָך חרטה האָבען.

צ ב י ה

אזוינע בחורים ווי פּנחס האָבען שוין נישט קיין חרטה. אבגעטהאָן און פערפאלען.

ק י י ל ע

נו, וואָס וועט זיין, קינדערלאך, געהט קיינער נישט מיט מיר?

פ נ ח ס

אַט, לאָזט געמאכט. איך וועל אומקעהרען דאָס געלד און א סוף זאָל עס נעהמען. איך גיב עס אייך א מתנה, גוט מחותנת׳טע?

צ ב י ה

פיין! אַט דאָס הייסט א חתן.

צ י י ט ע ל

דאָס וועלען מיר נאָך זעהן. זאָל די מאמע נישט מיינען, אז די וועלט געהט שוין אונטער.

ק י י ל ע

וואָס וועט זיין, וואָס וועט זיין? דער טאַטע קאָם וואָס ער שלעפּט די פיס. געהט אום איבער די הויפען שרייען מיט די לעצטע כחות.

צ י י ט ע ל

וואָס וויינסטו? זעה נאָר אויף איהר — וואָס האָסטו זיך צעוויינט?

ק י י ל ע

איי, קינדערלאך, קינדערלאך...

פ נ ח ס

מהותנת'טע, ווייסט איהר, וואָס איך וועל אייך זאָגען? טאָמער וועט נישט זיין קיין ארבייט וועלען מיר גאָר פּראָווען א חתונה.

צ ב י ה

אנ'איינפאל.

צ י י ט ע ל

כ'האָב מיר אזש פערשעהמט.

צ ב י ה

וואָס שעהמט איהר זיך? כ'האָב פריהער געוויינט, און איצטער טראכט איך טאקי, אז מיר איז, קיין עין הרע, גוט.

צ י י ט ע ל

איך איז שוין טאקי אזוי גוט, צביה'שו?

צ ב י ה

איך האָב פריהער געוויינט: מיינע חתונה קליידער זענען אויף מיר אזוי ענג געוואָרען, כאָטש נעהם און וואַרף זיי ארוים.

צ י י ט ע ל

מסתמא פעט געוואָרען.

צ ב י ה

פון צרות פעט געוואָרען.

צ י י ט ע ל

וואָס האָט איהר פריהער געזאָגט?

פ נ ח ס

דאָס בענקט זי נאָך איהר מאַן.

צ ב י ה

איך בענק טאקע. אז קדיש'ל וועט זיין א גוטער וועט ער מיר ווידער אנשרייבען צו מיין מאַן דעם אדרעס.

ש ו א ל

קומט אַריין. טראָגט אויפ'ן האַנט אַ פּאַק אַלטע קליידער.

א גוטען אבענד! וואָס זיצט איהר עפּעס אזוי אומעטיג?

ק י י ל ע

די קינדער זענען געבליבען אהן ארבייט.

ש ו א ל

וואס, טאקע פערמאכט די פאבריק? מען האט שוין לאנג גע־שמועסט פון דעם. אלע מענשען אבגעשיקט אהיים?

פ נ ח ס

אודאי.

ש ו א ל

נו, דאריבער איז וואס, בעדארף מען אזוי דאגה'ן?

צ י י ט ע ל

מיר האבען געקויפט פאר איהרעטוועגען א פאטשיילע, נו, הייסט זי אונז, אז מיר זאלען צוריק אבטראגען. זי זאגט, אז מען בעדארף נישט. זאגט, אז די שמאטעס זענען גענוג פאר איהר.

ש ו א ל

דאס איז עס? א פיינע פאטשיילע. זעהר א פיינע. אליין אויסגע־קליבען?

ק ד י ש

יא, מיר אליין.

ש ו א ל

מען בעדארף נישט אבגעבען צוריק. קאסט מסתמא אריבער דריי רובעל. זאל שוין זיין, אויב מען האט עס שוין געקויפט.

ר ע ש י ל

אבי זי האט מורא.

ש ו א ל

איך קלער אפשר, איז גוט, וואס אזוי האט זיך געמאכט. דאס געלד האט מען דאך אייך אבגעצאהלט?

צ י י ט ע ל

פאר א גאנצע וואך.

ק י י ל ע

וואס מיינסטו מיט דעם?

שואל

איך האָב עס נאָך פריהער געטראכט, אז ס'וואָלט געווען די גלייכס־טע זאַך.

ציטעל

וואָס מיינסטו, טאַטע?

שואל

איך מיין, אז מען זאָל אריינעהמען טאבאק אין שטוב — אהיים מיין איך.

פנחס

און דאָ אין שטוב מאכען פּאפּיראָסען?

שואל

־אָס מיין איך.

קילע

מען קען נאָך אריינפאלען.

צביה

איך מיין אויך, אז ס'איז א קרומע זאַך.

פנחס

און איך טראכט, אז ס'איז שוין גאָר נישט קיין קרומע זאַך.

קדיש

זעהר גוט, טאַטע.

קילע

וואָס ווייסטו, נאַריש קינד?

שואל

נישטאָ פאר וואָס מורא צו האָבען. קיינער וועט זיך נישט דער־וויסען. און טאָמער כאפּט מען אונז... אבער ווער וועט עס כאפּען?

קילע

כ'האָב מורא.

שואל

ביזט א נאַר.

ק י י ל ע

מען קען נאך חלילה אין קייטען אוועקגעהן.

ש ו א ל

אט לאז געמאכט.

פ נ ח ס

נישטא וואס מורא צו האבען.

צ ב י ה

און אפשר טאקע, ווער ווייסט?

צ י י ט ע ל

איך זאג אויך, אז ס'איז נישטא וואס מורא צו האבען.

ר ע ש י ל

פאר וועמען בעדארף מען דען האבען מורא?

ש ו א ל

און מען וועט אויסמאכען א סך מעהר ווי פריהער.

ק י י ל ע

דאס הארץ שרעקט מיר.

ש ו א ל

ס'איז מיר שווער ארומצוגעהן אזוי פיעל און שרייען אין די גאַסען. כ'וועל פערשפארען צו שרייען אזוי. וועל מיר נעהמען א פעקעלע אונטער'ן ארעם און צוטראגען עס אין בעקאנטע הייזער. ווער וועט דען וויסען וואס איך טראג דארט אונטער ארעם?

צ י י ט ע ל

אודאי דער טאטע איז גערעכט.

ש ו א ל

אזוי בלייבט עס. מען וועט אבווארטען א פאר טעג און דערנאך, וועט מען אנהייבען. מיט גאטס הילף, ס'איז נישט קיין קרומע זאך.

ק י י ל ע

איך בין מעהר נישט ווי א אידענע. כ'וויים מיינט איהר?

ש ו א ל

אודאי ביזטו נישט מעהר ווי א אידענע און הער זיך איין וואס

מען זאָגט דיר.

צ ב י ה

קיילע האָט שוין פריהער געוויינט אויך.

ר ע ש י ל

נו האָבען מיר שוין טאקע געמעגט קויפען די פאטשיילע?

צ י י ט ע ל

אָט, אדרבה מעסט נאָר אָן מאמע, דער טאַטע זאָל זעהן ווי שעהן ס'איז.

ר ע ש י ל

קום אהער, מאמע... אָט לאָז אָנמעסטען.

צ י י ט ע ל

האלט זי צו... אָט אזוי נעהם איהר נאָר פאר די הענט... אָט אזוי וועל איך איהר אָנטהאָן אויף די אקסלען.

מען טהוט דער מוטער אָן די טוך מיט געוואלד.

צ ב י ה

צורייסט געזונד!

ש ו א ל

מילא, וועסט עס פערנוצען געזונדערהייד.

ק ד י ש

כי־כי־כי, נישט אויסגעפיהרט...

צווייטער אקט.

די אייגענע דירה, ארום האלבען טאג.

צייטעל

זיצט ביים טיש און מאכט פאפיראסען. נעבען איהר אויפ'ן טיש ליגט א גאנצער בארג טאבאק.

פנחס

זיצט נעבען איהר העלפט איהר כלמורשט.

שאול

ליגט קראנק צו בעט.

צייטעל

דו טארסט, פנחס, איצטער דערפון נישט רעדען. דער טאטע ליגט קראנק; דאס איז ערשטענס און...

פנחס

ווענסט דאך שפעטער אויך קענען מאכען פאפיראסען. און וואו בין איך אין דער וועלט? איך פערדין דאך אויך.

צייטעל

איך נעהם דאך די פערדינסטען נישט פאר זיך אליין.

פנחס

מיינסט, א גרויסע חכמה טהוסטו מיט דעם.

צייטעל

און דו וואלסט מיר הייסען, אז איך זאל זיי לאזען אויסגעהן פאר הונגער? לאזען, אז דער טאטע זאל שטארבען.

פנחס

איך ווייס נישט, פאר וואס דו זאגסט עס.

צייטעל

און אויסער דעם אלעמען, צי קען איך גאר טראכטען פון אזא זאך.

פּנחס

אז דו פערשטעהסט נישט וואָס איך מיין.

שואל

תוסט.

ציטעל

אָט אדרבה, זאָג אליין: צי קען איך גאָר איצטער קלערען פון חתונה האָבען? ווי ער הוסט! וואָס איז דיר, טאטע?

זי געהט צום קראנקענס געלעגער; הערט זיך צו.

פּנחס

ער איז אויף? כ'האָב געוואָלט מיט איהם רעדען אביסעל.

ציטעל

ניין, ער שלאָפט. דאָס הוסט ער פון שלאָף.

פּנחס

פריהער האָסטו אלץ אבגעלעגט, ווייל כ'בין נאָך נישט געשטאַנען צו מיליטער. איצטער ווידער ווייל...

ציטעל

ווען דו וואָלסט געווען א זוהן דאָ אין שטוב וואָלסטו אזוי נישט גערעדט.

פּנחס

אנטקעגען וואָס זאָגסטו עס?

ציטעל

איך מיין עס טאקע אנטקעגען דעם, וואָס דו וואָלסט וועלען איך זאָל נעהמען און לאָזען זיי דאָ אויף הפקר. שלאָג זיך עס ארויס פון קאָפּ, פּנחס.

פּנחס

זעהר שלעכט וואָס דו האלסט מיר דאָ פאר א פּרעמדען. אפשר איז גלייכער אז איך זאָל שווייגען.

ציטעל

קענסט אפשר טראכטען, כ'ווייס דאָרט וואָס.

פ נ ח ס

וואס קען איך טראכטען? איך קוק, וואס דו זעהסט אוים אזוי שלעכט. דאס טראכט איך.

צ י י ט ע ל

פון וואנען זאל איך אויסזעהן גוט? פון דעם גרויסען נחת וואס כ'האב?

פ נ ח ס

ער בויגט איהר קאפ, קושט זי.

צ י י ט ע ל

טהו עס נישט, פנחס.

פ נ ח ס

ווילסט עס נישט ליידען...

צ י י ט ע ל

נישט איצטער איז א צייט דערפאר.

פ נ ח ס

ביזט נערעכט.

צ י י ט ע ל

צייטענווייז דוכט זיך מיר אוים, אז דו ביזט נאך גאר א פרעמדער ביי אונז.

פ נ ח ס

איך פערשטעה עס נישט.

צ י י ט ע ל

כ'וואלט וועלען אמאל מיט דיר פון אלצדינג רעדען; אויסוויינען זיך, און איך קען עס נישט.

פ נ ח ס

עפעס רעדסטו היינט אזוי...

צ י י ט ע ל

אך, ווען דו וואלסט אלצדינג וויסען; ווען איך זאל קענען אלצדינג פאר דיר אויסדערצעהלען.

פ נ ח ס

כ׳וועל שוין גאָר שווייגען .וועל איך אפשר מאכען בעסער.

צ י י ט ע ל

גאָט ווייסט, וואָס דו קלערסט איצטער איבער.

פ נ ח ס

כ׳וויל דיר זאָגען, אז היינט פערשטעה איך שוין גאָר נישט וואָס מיט דיר איז. עס דאכט זיך מיר, אז דו בעהאלסט א סוד פֿון מיר.

צ י י ט ע ל

איך?

פ נ ח ס

עס זעהט אויס, גלייך ווי היינט וואלטען מיר זיך צום ערשטען מאָל זיך געטראָפען: גלייך, ווי דו וואָלסט מיר גאָר קיין מאָל נישט געקענט.

צ י י ט ע ל

אפשר ביזטו גערעכט.

פ נ ח ס

האָסט קיין מאָל אזוי נישט גערעדט צו מיר. פערשאפסט מיר עגמת־נפש און איך ווייס נישט פאר וואָס און פאר ווען.

צ י י ט ע ל

פערקערט, איך וויל דיר קיין עגמת נפש נישט פערשאפען, דארי־בער רעד איך נישט פון אלץ. נישט נאָר פון דיר אליין בעהאלט איך זיך אויס. די שטוב־לייט, ווען זיי וואָלטען וויסען...

פ נ ח ס

זאָג איך דאָך, אז דו בעהאלטסט זיך מיט עפּעס אויס פון מיר. אויב דו האָסט עפּעס אויפ׳ן הארצען — האָסטו עס נישט וואָס צו בעהאלטען.

צ י י ט ע ל

ווי לאנג איך וועל קענען אנציהען...

פ נ ח ס

אויב אזוי, וועל איך מעהר נישט פרעגען; טהו זיך ווי דו פער־שטעהסט.

ד א ק ט א ר

קומט אריין.

דא איז א קראנקער?

צ י י ט ע ל

יא, הער דאקטער; מיין פאטער איז קראנק.

ד א ק ט א ר

נעהמט פון זיך אראב זיין פעלץ.

פ נ ח ס

דער הער דאקטער וועט מיר געבען וועל איך צוהאלטען.

ד א ק ט א ר

לעגט איהם אנידער וואו ס'איז. א פאטער איז עס. ער שלאפט?

פ נ ח ס

איהר פאטער.

ד א ק ט א ר

שוין לאנג קראנק?

צ י י ט ע ל

עס טהוט איהם וועה אין הארצען שוין גאנץ לאנג, נאר אז ער ליגט איז איינגאנצען פיער טעג.

ד א ק ט א ר

וואס איז זיין ארבייט?

צ י י ט ע ל

קויפט אויף אלטע זאכען. ווען ער זאל נישט בעדארפען שרייען דעם גאנצען טאג.

ד א ק ט א ר

ער הוסט?

צ י י ט ע ל

נאך ווי!

ש ו א ל

הוסט פון שלאָף.

צ י י ט ע ל

דו שלאָפסט, טאטע? דער הער דאקטאר איז געקומען.

ש ו א ל

הא, דער הער דאָקטאר..

ד אָ ק ט אָ ר

אָט אזוי, וועט איהר זיך אויפזעצען... וואו טהוט אייך וועה?

ש ו א ל

די הארץ, אוי...

ד אָ ק ט אָ ר

דעקט אויף אַ טייל פון׳ם חולה׳ס אויסגעטריקענטען קערפער און הויבט אָן אויסצוקלאפּען.

אפשר איז פארהאן א ריינער האנטוך?

צ י י ט ע ל

אַביסעל צוטומעלט.

יא, הער דאקטאר... אפשר גוט אנ׳אנדער זאך; כ׳וועל פון א ריי־נער העמד אַברייסען א שטיק...

ד אָ ק ט אָ ר

גיט, דאָרט וואָס איהר וועט געפינען.

צ י י ט ע ל

דערלאנגט איהם אַ העמד. ער פערשפּרייט אויפ׳ן חולה׳ס אָבגעדעק־טער פּלייצע און הערט איהם אויס.

ד אָ ק ט אָ ר

ציהט דעם אטעם. אָט אזוי. נאָך אביסעל; טיעפער... טהוט וועה?

ש ו א ל

שטעכט, אוי.

ד אָ ק ט אָ ר

איהר קענט איהם צוריק אנידערלעגען. אָט אזוי, פּאָרזיכטיג. פאר־האן טינט און פעדער?

צ י י ט ע ל

גנעה, פנחס, נעהם ביי א שכנה טינט און פעדער.

פ נ ח ס

אט שוין.

געהט ארויס.

ד א ק ט א ר

טהוט וועה דער קאפ, וואס?

ש ו א ל

אלע אברים טהוען וועה.

צ י י ט ע ל

דערלאנגט א שטול דעם דאקטאר.

וועט מוחל זיין זיצען.

ד א ק ט א ר

דאנק!

ש ו א ל

די כחות געהן אוים. מיט אמאל געבליבען אזוי פערשוואכט...

פ נ ח ס און הינטער איהם ק י י ל ע קומען אריין.

צ י י ט ע ל

אט איז שוין טינט און פעדער.

פ נ ח ס

אין דריי הייזער געוועזן ביז כ׳האב געקריגען.

ק י י ל ע

געהט צו אהן ווערטער צום קראנקענס בעט און ווישט די טרערען.

ד א ק ט א ר

א מוטער?

ק י י ל ע

יא. די מאמע... איז דא א שטיקעל האפנונג, אז ער וועט פון בעט אראב?

ד א ק ט א ר

נו געוויס.

ק י י ל ע

און וואָס איז איהם?

ד אָ ק ט א ר

שוואַך, דאָס אלץ.

שרייבט אין זיין ביכעלע אויפ׳ן קניה אַ רעצעפּט.

ק י י ל ע

פון וואנעו זאָלען זיין כחות? מישטענס געזאָגט, פון דעם גרויסען נחת וואָס מען האָט?

ד אָ ק ט א ר

האָט קיין מאָל ניט געשפּיגען מיט בלוט?

ק י י ל ע

זאָל גאָט בעהיטען! ניין חלילה.

צ י י ט ע ל

קערט זיך אָב אָן אַ זייט, ווישט די טרערען.

ד אָ ק ט א ר

דאָ האָט איהר אַ רעצעפּט. וועט עס בעשטעלען אין אפּטייק. וועט זיין אַ טראָפּענס. אַלע צוויי שעה צו צעהן טראָפּענס אין אָן עסלעפעל וואַסער. ווי איך זעה מאַכט מען דאָ פּאַפּיראָסען אין שטוב. ס׳איז זעהר שעדליך פאַר אזא חולה.

ק י י ל ע

וואָס זאָל איך טהאָן? מיין ביטער מזל... ס׳וואָלט אונז אויסגעקומען פון הונגער צו שטארבען. כ׳ווייס, אז ס׳איז אַ סם־המות. פריהער האָבען די קינדער ביי דעם געארבייט אין פאַבריק. געוועו ווי ס׳איז מיט וואָס זיך דורכצושלאָגען... אזא פינסטערע פּרנסה. אַהן הערצער זענען זיי אַלע געבליבען. אָט, דאָס איז מיינע אַ טאָכטער, אויך קאָם וואָס די נשמה האַלט זיך אין איהר... ס׳טהוט איהר וועה אין הארצען, קלאָגט זי זיך.

צ י י ט ע ל

מיר איז גאָר נישט... איך בין געזונד...

ד אָ ק ט אָ ר

אויב איהר ווילט, אז ער זאָל ווערען געזונד מוזט איהר דעם טאָ־
באַק ארויסנעהמען פון שטוב.

צ י י ט ע ל

אפשר קען מען אָבצאמען?

ד אָ ק ט אָ ר

דער שטארקער ריח וועט דאָך אָבער בלייבען אין שטוב

ער טהוט אָן זיין פּעלץ.

ק י י ל ע

זי רופט אָב אָן אַ זייט ציימלען, זוכט אין קעשענע און צעהלט
אין איילעניש מטבעות.

ד אָ ק ט אָ ר

מען בעדאַרף נישט. רעכט אזוי...

די פרויען אַ ווייִלע צוטומעלט.

ק י י ל ע

דאנק אייך, הער דאָקטאָר... וואָס זאָל איך טהאָן צו מיין ביטער
מזל... נישט געווען פאַר וואָס צו רופען א דאָקטאָר. געטראַכט אפשר
וועט עס מיידען...

ד אָ ק ט אָ ר

איהר קענט איהם געבען אלץ צו עסען, וואָס נאָר ער פערלאַנגט.
אַזוי פון שארפע מאכלים זאָלט איהר זיך אביסעל אָבהיטען. יא,
דעם טאַבאַק בעדאַרף מען צונעהמען פון שטוב... כ׳וועל מאָרגען אין
דער צייט ווידער זיין באַנ׳אייך. א גוטען טאָג.

געהט אַרויס.

צ י י ט ע ל

ס׳אַ טייערער מענש!

פּ נ ח ס

א פיינער מאַן.

ק י י ל ע

ווי אזוי ער האָט עס בעמערקט! כ׳האָב געהאט אין קעשענע עט־

ליבע גראשען: מורא געהאט טאָמער איז עס צו קנאפּ, קאָן נאָך ווערען אין כעס... צום סוף...

פּ נ ח ס

איך וועל געהן אָבטראָגען די טינט און פעדער.

געהט אַרויס.

ש ו א ל

זיפצט.

ק י י ל ע

דו שלאָפסט, שואל? נו, ווי פיהלסטו זיך?

ש ו א ל

אוי, מיר איז שלעכט.

ק י י ל ע

וועה איז מיר, ווינד איז מיר...

ש ו א ל

כ'האָב געזאָגט, אז דער טאַבאק וועט מיר עקען די יאהרען. סם־המות.

צ י י ט ע ל

אפשר וואָלט מען בעטען, אז צביה זאָל איהר צימער אבטרעטען? זי וועט שלאָפען מיט אונז דאָ, ביז דער טאטע וועט ווערען געזונד.

ק י י ל ע

ווי קען מען עס גאָר פערלאנגען פון איהר? מיט א קליין קינד... וואָס האָסטו זיך, ציטעל אזוי פערטראַכט?

צ י י ט ע ל

הא?... גאָר נישט, גאָר נישט.

ק י י ל ע

וואָס איז מיט דיר?

צ י י ט ע ל

איך זאָג דאָך דיר גאָר נישט. כ'האָב זיך אזוי אביסעל פערטראַכט... געקלערט ווי מען ווערט פּטור פון דעם טאַבאַק.

ק י י ל ע

גאָט ווייסט, גאָט ווייסט.

פ נ ח ס

קומט אריין.

צ י י ט ע ל

מען וועט בעדארפען ארויסנעהמען פון באנק דאָס ביסעל געלד וואָס מיר האָבען דאָרט; וועט זיין אויף דער הוצאה.

פ נ ח ס

אָט וועל איך אייך געבען... מען בעדארף מאכען דעם רעצעפּט. נאָט אייך, מחותנת'טע, וועט איהר געהן בעשטעלען דעם רעצעפּט.

גיט איהר געלד.

ק י י ל ע

אפשר וועט נאָך דער וואָס איז הימעל זיך דערבארימען. מיט גאָטס הילף, כ'וועל עס דיר אבגעבען. זאָל ער נאָר פון בעט אראָב.

ש ו א ל

קיילע... וואו ביזטו?

ק י י ל ע

האָסט מיר עפּעס געוואָלט זאָגען?

ש ו א ל

וואָס האָט געזאָגט דער דאָקטאר?

ק י י ל ע

ער האָט געזאָגט, דו וועסט מיט גאָטס הילף זיין געזונד.

ש ו א ל

מיט עפּעס זיך צו דערקוויקען... אפּלעצינען... כ'וואָלט מיר דער־קוויקט.

ק י י ל ע

יא, כ'וועל אפשר קריגען.

ש ו א ל

וואָס האָט געזאָגט דער דאָקטאר?

צ י י ט ע ל

ער זאָגט, אז דו וועסט ווערען אין גיכען געזונד.

פּ נ ח ס

אפשר וואָלט מען בעדאַרפט געהן אין משמרת־חולים; נעהמען ביי זיי א צעטעל?...

צ י י ט ע ל

ניין, ניין, כל־זמן מיר קענען.

ק י י ל ע

ווישט די טרערען. געהט אַרויס.

צ י י ט ע ל

דעקט אריבער דעם טאַבאַק, אויפ'ן טיש מיט אַ פּאַפּיר.

איך בעדאַרף עס נאָך האלטען דעם מלאך המות אין שטוב! ווי אזוי ווערט מען פּטור פון דעם? וואָס זאָל איך טהאָן? וואָס פאַר אַן עצה קען איך מיר געבען?

פּ נ ח ס

וואָס ביזטו אזוי צושראָקען?

ער זעצט זיך נעבען איהר און גלעט איהרע האָר.

צ י י ט ע ל

איך וויים גאָר נישט, איך ווייס גאָר נישט. וואס וועט איצטער זיין מיט זיי?

פּ נ ח ס

וואָס מיינסטו? וואָס זאָל זיין מיט זיי? מאלע וואָס א מענש ווערט קראנק? ער וועט ווערען געזונד און אלץ וועט זיין ווי געווען.

צ י י ט ע ל

הערסט ווי שווער ער אָטעמט. ווי ער פאכט מיט דער נשמה... הערסט?

פּ נ ח ס

נו, ער איז דאָך קראנק. ס'איז פון שלאָף אזוי.

צ י י ט ע ל

גאָט װײסט.

הוסט.

פּ נ ח ס

דו האָסט אויך אָנגעהויבען די לעצטע צייט צו הוסטען.

צ י י ט ע ל

איך?

פּ נ ח ס

יאָ, דו זעהסט אוים די לעצטע צייט אזוי שלעכט. אלע דאָקטױ־ רים זאָגען, אז טאבאק איז זעהר שעדליך פאר׳ן הארצען.

צ י י ט ע ל

יאָ...

פּ נ ח ס

וואָס ביזטו אזוי צוטראָגען? עפּעס יעדער מאָל, אז איך זיץ נע־ בען דיר ווערט מיר אזוי אומעטיג. פאר וואָס ווייס איך נישט. מיר האָבען דאָך געדאַרפט זיין פרעהליך.

צ י י ט ע ל

רעד עס נישט איצטער. איך קען עס איצטער נישט הערען. כ׳וואָלט אפשר שוין בעדאַרפט פון אלץ פערגעסען... ווארום וואָס קען איך נאָך האָפען...

פּ נ ח ס

וואָס רעדסטו?!

צ י י ט ע ל

איך זעה דו שרעקסט זיך, פּנחס.

פּ נ ח ס

איידער דער דאָקטאר איז געקומען האָסטו עפּעס אָנגעהויבען צו רעדען אזוי פערשטעלט; און איצטער — איך פערשטעה נישט וואָס מיט דיר איז, צייטעל. שוין באלד דריי יאָהר אז מיר קענען זיך און דו, ווי דו וואָלסט זיך פון מיר וועלען מיט עפּעס אויסבע־ האלטען. דארפסט וויסען, אז מיר טהוט עס וועה. יאָ, עס פער־

דריסט מיר: ס'האָט נישט בעדארפט זיין אזוי. נאָר איך פערשטעה אלצדינג.

צ י י ט ע ל

וואָס פערשטעהסטו, זאָג מיר?

פ נ ח ס

דו האלסט מיך פאר א נאר. מיינסט אז כ'זעה שוין גאָר נישט.

צ י י ט ע ל

אדרבה, וואָס ווייסטו? זאָג מיר.

פ נ ח ס

איך וויים, אז אויסער דעם טאטענס קראנקהייט איז נאָך א זאך פאראן, וואָס דו בעהאלסט אוים פון מיר. ווילסט נישט דער־צעהלען.

צ י י ט ע ל

אויב דו מיינסט, אז איך בעהאלט פון דיר אזעלכע זאכען... איי, פנחס, דו האָסט א גרויסען טעות.

פ נ ח ס

טאָ פאר וואָס פערשאפסטו מיר שמערצען.

צ י י ט ע ל

אז איך וועל דיר דערצעהלען וועט נאָך ערגער זיין.

פ נ ח ס

מיר מעגסטו אלץ אויסזאָגען. איך זעה, אז דו קענסט מיך נישט.

צ י י ט ע ל

געהט צום קראנקענס בעט. שטעהט דאָרט אַ ווײַלע זעהר טרויע־ריג, אויפגערעגט.

פ נ ח ס

קום צו מיר, צייטעל.

צ י י ט ע ל

אָט בין איך נעבען דיר, פנחס. וואָס ביזטו אזוי צושראָקען?

פ נ ח ס

איך בעט דיר, צייטעל, טהו מיר נישט אָן קיין צער.

צ י י ט ע ל

קוסט איהם צערטליך.

פ נ ח ס

וואס איז מיט דיר היינט, צייטעל?

צ י י ט ע ל

האסט דאך עס פריהער געוואלט.

פ נ ח ס

ניין, נישט דאס מיין איך.

צ י י ט ע ל

נארעלע דו, וואס שרעקסטו זיך? מיט מיר איז גאר נישט...

זי הויבט אן הוסטען. געהט אב צום טיר און ווערגט זיך, ווי זי וואלט זיך וועלען פון איהם אויסבעהאלטען.

פ נ ח ס

געהט צו איהר. פערקוקט איהר פנים.

וואס איז דאס, צייטעל? ! בלוט?... ס'איז דאך בלוט!...

צ י י ט ע ל

בלאס, ציטערט פון קעלט.

פ נ ח ס

ס'איז נישט אמת, עס קען נישט געמאלט זיין.

צ י י ט ע ל

יא, פנחס; בלוט...

פ נ ח ס

פונדעסטוועגען זיי נישט אזוי צושראקען.

צ י י ט ע ל

כ'האב געמיינט, אז כ'וועל אמאל אנזעהן א שטיקעל ליכט, אין ביטער לעבען פערגעסען. איצטער — א סוף צו אלע האפנונגען.

פ נ ח ס

ווי לאנג איז עס שוין? פאר וואס האסטו עס מיר נישט דער־צעהלט? מען דארף פרעגען א דאקטאר. מען האט דאך בע־דארפט...

צ י י ט ע ל

וואָס האָב איך דען צו פרעגען? איצטער איז מיט אַלעמען א סוף. וואָס האָב איך דען נאָך צו האָפען?

פ נ ח ס

נאַרישקייטען רעדסטו, אַט וואָס. מען טאָר נישט רעדען אזוי אַט וואָס...

ווישט די טרערען.

צ י י ט ע ל

ניטע, פנחס, טהו עס נישט... איך האָב ד׳ר נישט דערצעהלט; כ׳האָב דיר נישט געוואָלט אַנטהאָן קיין צער און דערצו...

פ נ ח ס

מיר האָסטו בעדארפט באַלד דערצעהלען. אַט וואָס.

צ י י ט ע ל

כ׳האָב געטראַכט... אזוי ביזטו נאָך מיט מיר; וועסט זיך אבער דערוויסען, אז כ׳בין אזוי קראַנק — אפשר...

פ נ ח ס

אז דו ביזט גאָר נישט אזוי קראַנק. ווער האָט עס דיר איינגערעד׳ט, אז דו ביזט... וועסט זעהן, אז גאָר אין גיכען וועסטו ווערען צו־ריק געזונד.

צ י י ט ע ל

דו האָסט זיך דאָך אויך דערשראָקען.

פ נ ח ס

דערשראָקען.. ס׳איז דאָך עפּעס נישט קיין קליינינקייט... בלוט פון האַלז... ס׳איז דאָך בלוט.

צ י י ט ע ל

ווען כ׳וואָלט כאָטש אויף איין חודש געקענט ארויס פון דער שטוב: פּטור ווערען פון דעם טאַבאַק. איך פיהל ווי עס דערקירצט מיר די יאָהרען.

פ נ ח ס

ווי לאַנג איז שוין, אז דו ווייסט עס?

צ י י ט ע ל

נאָך אין פאַבריק זייענדיג האָב איך געשפּירט עפּעס אַזאַ וועהטאָג אין האַרצען. כ'האָב געמיינט, אַז ס'איז גאָר נישט. זיצענדיג מיט אַנדערע מיידלאַך, מען לאַכט, מען זינגט — כ'האָב גאָר נישט געשפּירט ווי דער טאַבאַק נאָגט מיר אויס דאָס האַרץ. דאָ, אין דער היים האָט זיך עס אַלץ מיט אַמאָל אַראָבגעלאָזען. אַלץ מיט אַמאָל.

פ נ ח ס

הער, צייטעל, איך נעהם דיך צו פון דאַנען.

צ י י ט ע ל

וואָס הייסט?

פ נ ח ס

אויף איין חודש וועסטו פון דאַנען אַרויס.

צ י י ט ע ל

וואוהין?

פ נ ח ס

ווייסט, וואוהין! איך וועל אויסגעפינען ערגעץ אַ טרוקענע דירה, וואו דו וועסט קענען זיין אַ חודש. כ'וועל דיך מיט געוואַלד צונעהמען פון דאַנען.

צ י י ט ע ל

און דער טאַטע?

פ נ ח ס

מאַכסט דען איהם גרינגער מיט דעם וואָס דו ביזט דאָ? רעשיל איז דאָך דאָ.

צ י י ט ע ל

זיי וועלען דאָך פון הונגער אויסגעהן.

פ נ ח ס

פאָלג מיר, צייטעל: דו פאָלג נאָר מיר. איך וועל זעהן אַז אַלץ זאָל גוט זיין. איך פערדין דאָך. איך וועל אַלע מיינע פערדינסטען ברענגען אַהער און דו פאָלג נאָר מיר.

צ י י ט ע ל

און אויף וועמעס פּלייצעס וועל איך ליגען?

פּ נ ח ס

איך וועל אלצדינג פון זיך פערקויפען. נאַקעט, אַחן א העמד וועל איך בלייבען און וועל דיך נישט לאָזען פאלען. אַט, זעהסט, דאָס קייטעלע מיט דעם זייגערעל — אויף כפרות! איך בעדאַרף עס נישט האָבען. ווער איז אין דעם שולדיג, אויב נישט דו אליין? גלייך ווי דו האָסט נאַר דערשפּירט, אז דיר איז נישט גוט, האָסטו מיר עס בעדאַרפט דערצעהלען. ווער איז שולדיג, אז דו האָסט געשוויגען. נאַר מילא, וואָס געווען — איז פערפאלען. איצטער אָבער, מיינסטו, אז איך וועל מיר אזוי לאָזען דו זאָלסט זיין קראנק? איך וועל דיר נישט לאָזען, דו זאָלסט אזוי אויסגעהן ווי א ליכט.

צ י י ט ע ל

ניין, איך קען פון דאנען נישט אוועקגעהן.

פּ נ ח ס

פאר וואָס?

צ י י ט ע ל

איך קען עס דער מאַמען נישט אויסזאָגען. זי וועט זיך דערוויי־סען... ניין, ניין איך קען נישט.

פּ נ ח ס

איך וועל רעדען מיט איהר.

צ י י ט ע ל

טהו עס נישט, פּנחס. זאָל שוין געהן ווי עס געהט. איך קען פון דאנען נישט געהן.

פּ נ ח ס

ער כאַפּט זי ארום און קושט איהר קאָפּ.

צ י י ט ע ל

פּנחס, מיין לעבען...

פ נ ח ס

איך וועל דיר נישט לאָזען זיין קראנק; ניין, ניין.

צ י י ט ע ל

איך שרעק זיך זעהר... מיר דאכט זיך, אז אלץ איז שוין פערפאַלען...

פ נ ח ס

נישט פערפאלען. דו ביזט געזונד. ס'איז אלץ גאָר נישט. אפשר האָט זיך נאָר אזוי אויסגעדאכט...

ש ו א ל

וואכט אויף, הוסט.

צ י י ט ע ל

ביזט אויף, טאַטע?

ש ו א ל

מיר איז שלעכט... האָט מען געבראכט די רפואות?

צ י י ט ע ל

די מאַמע איז אוועקגעגאנגען בעשטעלען.

ש ו א ל

וואָס האָט געזאָגט דער דאָקטאר?

צ י י ט ע ל

אז דו וועסט באלד זיין געזונד. וועסט קענען אראָב פון בעט.

ש ו א ל

אוי, ווער ווייסט... גאָט ווייסט... פנחס...

פ נ ח ס

אָט בין איך. וואָס מאכט איהר?

ש ו א ל

איך ווער דערשטיקט. כ'וואָלט קענען אויף א ווײלע זיך אויפ־הויבען... אראָבגעהן... אויף איין ווײלע...

שלאָפט איין.

צ י י ט ע ל

געהט אויף די שפּיץ פינגער צוריק אויף איהר אָרט נעבען טיש.

פּ נ ח ס

די מאמע געהט, איך וויל מיט איהר רעדען.

צ י י ט ע ל

ניין, ניין..

ק י י ל ע

קומט אַריין.

נו, וואָס הערט זיך? אין א האלבע שעה ארום וועט זיין פארטיג די רפואות. אפשר וועט דער וואָס אין הימעל רחמנות האָבען. וואָס ער שלאָפט די גאנצע צייט? פון שוואכקייט שלאָפט ער, וועה איז מיר.

צ י י ט ע ל

זאָגסטו אז אין א האלבע שעה ארום וועט זיין פארטיג?

ק י י ל ע

וואָס ביזטו אזוי בלייך? זעהסט אויס אזוי שלעכט.

צ י י ט ע ל

פון וואנען זאָל איך גוט אויסזעהן? דער גרויסער נחת וואָס מיר האָבען דאָ? פאר וואָס עסטו גאָר נישט, מאמע? האָסט דאך נאָך היינט גאָר נישט געהאט אין מויל?

ק י י ל ע

ביזט א קינד, וואָס דאגהסטו פאר דער מאמען? מיר מיין קינד וועט שוין גאָר נישט זיין... קינד מיינס הער אויף צו וויינען. גאָט וועט זיך דערבארימען. נו, און דו, האָסטו עפּעס געגומען אין מויל?

צ י י ט ע ל

יאָ, איך האָב נישט לאנג געגעסען.

געהט ארויס.

ק י י ל ע

נישטאָ קיין נחת. כ'האָב געמיינט, די קינדער וועלען אביסעל אונטערוואקסען; וועט אביסעל זיין גרינגער. צום סוף האָט זיך אלץ מיט אמאָל אראָבגעלאָזען אויף אונזערע קעפּ. ער איז קראנק. די קינדער געבליבען אָהן ארבייט... און דאָס קינד, צייטלען מיין

איך, זעהט אוים אזוי שלעכט. אלץ דער טאבאק, וועה איז מיר. וואלט עפעס אנ'אנדער פאבריק געווען. וואס רעדט מען אין שטאדט, וועט זיך די פאבריק אפשר עפענען אין גיכען?

פנחס

און, אז זי וועט זיך עפענען איז וואס?

קיילע

ווייס וואס רעדסטו? פריהער איז דאך אזא דלות נישט געווען. כאטש געווען גענוג אויף דער הוצאה. אט, וויפיעל זיי האבען נישט פערדינט — איז דאך אזוי שלעכט נישט געווען.

שואל

קיי־לע, וואו ביזטו?

קיילע

ווילסט עפעס, שואל?

שואל

מיר איז שלעכט. איך ווער דערשטיקט. וואלט מען עפעס צוקלע־רען. אפשר די רפואות... וואס זאגט דער דאקטאר?

פנחס

אפשר וואלט מען גאר בעטען אז מען זאל זיי נעהמען אין הקדש אריין?

שואל

אין הקדש?

קיילע

ווען מען וואלט נאר ווערלען צונעהמען.

שואל

כ'וועל שוין בעסער דא בלייבען. וואס וועט זיין — ט'זיין. בליי־בען אין שטוב. ס'הארץ איז שוואך. דעם טאבאק מ'זאל צונעה־מען.

קיילע

וואס פאר אן עצה גיט מען זיך. וואוהין זאל איך געהן? וואו זאל איך מיר קערען און ווענדען?...

ש ו א ל

כ׳וויל אין שטוב. אפשר בעשערט שוין... וויל איך אין שטוב.

ק י י ל ע

פאר געזונדע מענשען איז דאָ סם־המות. אָהן כחות איז ער גע־בליבען. אפשר זאָל מען ארויסנעהמען די לעצטע קינדערשע געלד און מען זאָל זעהן אנ׳אַנדער דירה? אפשר ליכטיגער... טריקענער.

פּ נ ח ס

אודאי בעדארף מען עס טהאָן.

ק י י ל ע

ווען מען וואָלט געקענט אויסזוכען עפּעס א קעלער, זאָל נישט זיין אזוי טיעף. די פענסטער זאָלען ארויסקומען אין א ליכטיגע־רער זייט... נאָר ווי אזוי... ווי אזוי?...

פּ נ ח ס

צייטעל האָט אויך בעדארפט ארויסציהען פון דאנען.

ק י י ל ע

נו, אודאי. ס׳איז פאר אַלעמען דאָ א סם־המות.

פּ נ ח ס

איך מיין טאקי איהר. זי האָט בעדארפט אוועק פון דאנען. ס׳א סכנה פאר איהר, ווען זי זאָל דאָ בלייבען.

ק י י ל ע

דאָס זאָג איך דאָך אויך. קאם וואָס די נשמה האלט זיך אין איהר.

פּ נ ח ס

אז איהר ווייסט גאָר נישט וואָס מיט איהר איז. איך אליין וועל זעהן, אז זי זאָל אוועק פון דאנען.

ק י י ל ע

וואָס מיינסטו? ווילסט מיר עפּעס; הא? וואָס האָסטו נאָר וואָס געזאָגט?!...

פּ נ ח ס

כ׳מיין גאָר נישט. אזוי זאָג איך, אז איך וועל אליין, אויף מיין

חשבון נעהמען פאר איהר ערגעץ אן אנדער דירה... וואס האט איהר זיך אזוי דערשראקען? איך מיין דאך גאר נישט.

ק י י ל ע

פנחס׳ל, מיין גאלד! מיר וועסטו נישט פערלייקענען. עפעס אזוינס ווייסטו... זאג מיר, וואס איז מיט מיין קינד? האט חלילה עפעס געטראפען מיט איהר? איך בעט דיר... זאלסט מיר די מינוט אלץ זאגען.

פ נ ח ס

ניין, גאר נישט... זי אליין זי האט נישט געוואלט דערצעהלען.

ק י י ל ע

איך וועל דיך, מיין קינד, נישט אבלאזען ביז דו וועסט מיר נישט דערצעהלען. ווארום ווער זאל וויסען אויב נישט א מאמע?... לעגסט מיר נאר אן שטיינער אויפ׳ן הארצען מיט דעם וואס דו ווילסט מיר נישט דערצעהלען. איך בין דאך א מאמע בין איך...

פ נ ח ס

איך זאג אייך, אז ס׳איז גאר נישט. אומזיסט שרעקט איהר זיך.

ק י י ל ע

איך וועל דיך נישט אבלאזען. א מאמעס הארץ קען מען נישט פערלייקענען. ס׳הארץ זאגט מיר עפעס... פנחס מיין גאלד... איך לאז דיך נישט אב...

פ נ ח ס

(ווישט די טרערען.)

זי האט מיר דערצעהלט אז זי איז קראנק... ס׳צעך בעוויזען בלוט פון האלז.

ק י י ל ע

הא?! וואס, בלוט? צייטעל?... וואו איז זי? צייטעלע, מיין קינד! וואו ביזטו? וואו איז זי? וואוהין איז זי געגאנגען? נשמה מיי־נע... איך וועל עס נישט אויסהאלטען...

(איילט אויף דרויסען.)

פּ נ ח ס

וואוהין לויפט איהר?

גערהט איהר נאָך.

ש ו א ל

וואכט אויף. קרעכצט.

אוי, איך ווער דערשטיקט... איין ביסעלע לופט... גיט מיר אביסעל לופט...

ער וויל זיך אויפזעצען נאָר זיין קאָפּ פאלט צוריק.

דריטער אקט.

די אייגענע וואוינונג ווי פריהער. ערב־שבועות. ארום האַלבען טאָג. צביה בעט אויס אַ בעט און קלאַפּט אויף די קישען, זאָל זיין ווייך. קדיש שטעהט דאַביי, האַלט צביה'ס קינד אויפ'ן האַנט. פון צביה'ס צימער קו־מען אַן קיילע און רעשיל פיהרען אונטער די אָרעמס ציטלען.

צביה

שוין די בעט אויסגעבעט!

ציטעל

אין איין העמד, ס'פּנים אויסגעטריקענט, בלויז אַ ראזער פארב שפּיעלט אין די איינגעפאלענע באקען. זי קוקט זיך ארום ווי צום ערש־טען מאָל וואָלט זי אין דעם צימער געווען.

קיילע

פאר א יאָהרען אין דער צייט, וועה איז מיר — כ'האָב גאָר אליין נישט געוואוסט ווי גליקליך איך בין.

ציטעל

דאָ וועט מיר זיין גוט. דאָ איז ליכטיגער. גרינגער צו אטעמען.

צביה

אין דער בעט וועט טאקע זיין ווייכער אויך.

ציטעל

וואָס פאר א בעט איז עס?... ניין. כ'וויל נישט אין דער בעט. ס'איז דאָך... ניין ברענגט אריין יענע בעט.

קיילע

נו, גוט, מיין קינד. מע וועט דיר אריינברענגען דיין בעט. אָט אזוי,

שפּאַר זיך אָן אויף מיין אַקסעל... אַזוי וועט דיר זיין גוט. געה, רע־שעלע, וועסט העלפען צביה׳ן אריינברענגען יענע בעט... וואָס פּאַר אַן אומגליק האָט זיך עס אויף מיין קאָפּ אַראָבגעלאָזען.

צביה און רעשיל

טראָגען אריין פון צימער אַ בעט.

קיילע

איצטער, מיין קינד, קענסטו שוין זיין רוהיג. איצטער איז שוין גוט.

צביה

איהר קיילעשו זאָלט נאָר נישט אַנווערען די האָפנונג. איך זעה, אַז איהר אליין זענט ביי זיך געפאלען. דער זומער קומט, גאָט וועט געבען צייטעל וועט ווערען געזונד.

צייטעל

שטעלט די בעט אין מיטען שטוב. ליכטיגער. געמיינט דאָרט ווער איך דערשטיקט.

קיילע

אלץ וואָס דו ווילסט, מיין קינד. אָט אַזוי. קענסט זיך שוין לעגען.

צייטעל

איך קען זיך ניט האַלטען אויף די פיס.

לעגט זיך.

רעשיל

דאָ וועט דיר טאקע זיין גוט.

קיילע

אין אַזאַ שעה, וואָס מיר האָבען דיך ארויסגענומען אהער, זאָל דער וואָס אין הימעל אָנזעהן מיין פּיין. וואָס וואָלט איך דען פער־לאַנגט פון זיין נאָמען, ווען ער וואָלט מיך נאָר געלאָזען אין מיין פריהערדיגען מצב? וואָס האָט מיר דען געפעלט ווען מיין מאַן און מיינע קינדערלאַך זיינען מיר געווען געזונד. כ׳האָב זיך דען חלילה בעקלאָגט אמאָל, אַז מיר איז נישט גוט? שטענדיג בין איך דאָך געווען צופרידען. שטענדיג.

צביה

גיב מיר, קדיש, מיין אוצר. דיר טהוען שוין וועה די הענט האל־טענדיג פייוולען... פייגעלע מיינס! אוצר מיינער! נחת מיינער!

קילע

רו, צביה, אומזיסט און אומנישט דארפסטו זיך פלאגען אזוי, וואס ביזטו נעבעך שולדיג! האסט זיך געקענט ערגעץ וואוינען און נישט צוזעהן דאס אלץ.

צביה

אויב יעדערער וועט זארגען נאר פאר זיך אליין, וועלען דאך מענ־שען, חלילה, פאלען ווי פליגען אין די גאסען.

קילע

ווי אזוי וועל איך עס קענען דיר אבדאנקען?

צביה

זאל נאר גאט געבען, אז צייטעל זאל ווערען געזונד.

קילע

איך קלעהר, אז כ׳זאל רעשלען אבגעבען ערגעץ דינען. וואס וועל איך דען נאך װארטען?

רעשיל

און ווער וועט זיין אין שטוב?

קילע

איך אליין, מיין קינד.

רעשיל

אזוי ווילט זיך דיר. וועסט דען קענען זיצען אליין אלע נאכט?

קדיש

איך קען דאך ביינאכט אויף זיין.

רעשיל

ניין. איך קען די שטוב נישט לאזען. מיין הארץ וועט שטענדיג דא זיין. שטענדיג וועלען וויסען, וואס דא הערט זיך.

צייטעל

זאל רעשיל בלייבען אין שטוב. מיר ט׳זיין אומעטיג אהן איהר...

כ׳וואָלט וועלען ארוים אויף דער גאס. כאפּען אביסעל פרישע לופט. אומעטיג. אז מענשען זיצען ארום מיר, איז מיר נישט אזוי שלעכט. מיין איך, אז כ׳וועט געזונד; מיר איז בעסער... אוי, אלע ביינער טהוען מיר וועה. אלע גלידער טהוען מיר וועה.

צ ב י ה

אודאי, אז מען איז קראנק איז נישט גוט. אז מען ליגט לאנג אויף איין אָרט הויבען אן אלע ביינער וועה צו טהאָן.

ק ד י ש

היינט איז ערב־שבועות.

צ י י ט ע ל

היינט איז ערב־שבועות.

ק י י ל ע

פאר־א־יאָהרען שבועות.. מסתמא ווייס דאָך דער וואָס אין הי־מעל וואָס ער טהוט... צייטעל, נשמה מיינע, אפשר זאָל איך דיר עפּעס געבען צו קוויקען זיך?

צ י י ט ע ל

ס׳איז מיר גוט. מהום....

צ ב י ה

אפשר זאָל מען אוועקגעהן פון בעט, וועט צייטעל אביסעל איינ־דרעמלען. איז דאָך א גאנצע נאכט געוועזן אויף.

צ י י ט ע ל

זיצט נעבען מיר. מיר איז גרינגער, אז איהר זיצט נעבען מיר. וואו איז קדיש? שטענדיג בעהאלט ער זיך.

ק ד י ש

אָט בין איך דאָך. איך שטעה שטענדיג נעבען דיר.

צ י י ט ע ל

דו בעהאלסט זיך. האָסט מורא צו זיצען נעבען מיר... מיר איז ליכטיגער, אז אלע זיצען ארום מיר. אזוי שרעקט מיך... אז איך כאפּ מיר אויף פון שלאָף, קיינער נישטאָ... קיינער... כ׳קוק מיר ארום קיינער נישטאָ איז מיר..

ק ד י ש

דער דאָקטאָר האָט דאָך אָנגעזאָגט, דו זאָלסט נישט רעדען קיין סך.

צ ב י ה

אוודאי האָט ער אָנגעזאָגט. מיר זיצען אַלע נעבען בעט. איהר קענט איינדרימלען. קיינער וועט נישט אוועקגעהן.

ר ע ש י ל

אָט וועל איך זיך זעצען נעבען דיר אויפ'ן בעט.

צ י י ט ע ל

וואָס איז געווען פאָר־א־יאָהרען ערב שבועות?

צ ב י ה

פאָר־א־יאָהרען אין דער צייט איז נאָך מיין מאַן געווען אין דער היים. אפשר איבער א יאָהר אין דער צייט וועל איך שוין אויך זיין אין אמעריקע.

צ י י ט ע ל

געהאַט פון איהם א בריף?

צ ב י ה

איהר געדענקט? איך האָב דאָך אייך נעכטען דערצעהלט, אז כ'האָב געהאַט פון איהם א בריף.

ק י י ל ע

מיט דעם אויבערשטענס הילף, נאָך אביסעל און דיר וועט גוט זיין.

צ ב י ה

צייטעל זעהט היינט אויס בעסער. איידער איך וועל אוועקפאָהרען צו מיין מאַן וויל איך נאָך טאַנצען ביי צייטלען אויף דער חתונה.

ק י י ל ע

הלואי. נו, וואָס, מיין קינד, איז דיר דאָ בעסער?

צ י י ט ע ל

דאָ זעה איך די ליכט. גרינגער. דאָרטען, געמיינט, יעדע שעה צעהן יאָהר...

ק ד י ש

מען קען שוין עפענען א פענסטער.

צ ב י ה

כ'קלער, אז ס'איז נאָך צו פריה.

צ י י ט ע ל

מיר איז גוט. זעצט מיך אנידער. אָט אזוי, האלט מיך צו. אָט אזוי.

ק י י ל ע און ר ע ש ע ל, פוןביידע זייטען האַלטען זי אונטער.

צ ב י ה

איך האָב אייך געזאָגט, אז צייטלען ווערט בעסער!

צ י י ט ע ל

ווען איך וואָלט עס קענען אראָב פון בעט. ווען איך זאָל עס קע־נען ארויסגעהן דרויסען... לייענט מיר, צביה, דעם בריעף, וואָס איז אייך אָנגעקומען פון אמעריקע.

צ ב י ה

אודאי, צייטעלע, וועל איך לייענען. ווען איך זאָל נאָר וויסען, אז אייך וועט בעסער ווערען. כ'וואָלט ביז'ן עק וועלט געגאַנגען פון דאָרטען אייך ברענגען א רפואה... אָט, איז דער בריף. קדיש וועט לייענען. גוט, קדיש'ל? ער האָט אזא שעהנעם כתב, יעדער אות — ממש א חיות!

ק י י ל ע

דאָס שרייבט ער אליין?

צ ב י ה

מיט זיין האנט, ווייסט ווי דען? ער האָט געוואָלט מיך אויס־לערנען שרייבען, נאָר ער איז אוועקגעפאָהרען. נו, וועסטו לייע־נען, קדיש?

צ י י ט ע ל

זאָל רעשיל לייענען. ס'איז מיר אבער שווער איינצוזיצען. בעסער

לעגט מיך אנידער. אַט אזוי.. .האַלט די האַנט, מאַמע אונטער מיין קאָפּ. ס'איז מיר גרינגער.

ק י י ל ע

נו, שוין, מיין קינד.

צ י י ט ע ל

לייען הויך. איך זאָל הערען.

ר ע ש י ל

לעזט.

פיעל געליעבטע צביה, לעבען זאָל.

צ י י ט ע ל

ער שרייבט אליין?

צ ב י ה

אודאי אליין. שרייבט אפילו דעם אדרעס אויך אליין.

ר ע ש י ל

לעזט.

ראשית קום איך דיר, מיין טייערע, צו מעלדען, אז איך בין ברוך השם געזונד. גיב גאָט דאָס זעלבע פון דיר צו הערען אמן... צוויי־טענס, קום איך דיר צו מעלדען, אז איך פערדין מיט צוויי דאָלאַר א וואָך מעהר: ס'הייסט, אז איך מאַך, גאָט צו דאנקען, ניין דאָ־לאַר א וואָך, און איך האָף, אז כ'וועל אין גיכען פערדינען מעהר. איך בין געוועזן היינטיגען שבת אין שול האָט מען מיך אויפגע־רופען מפטיר. אז איך בין געקומען אהיים האָט זיך מיר זעהר פערבענקט אהיים... כ'האָב געמיינט, אז שוין צעהן יאָהר בין איך פון דער היים, אזוי האָט זיך מיר געבענקט צו זעהן, דיך און פייוועלען...

ק י י ל ע

גאָט וועט איהם העלפען וועט ער דיך אין גיכען אריבער־נעהמען צו זיך. וואָס וועט דיר דען פעהלען ביי איהם?

צ ב י ה

נו אודאי; כוואָלט כאָטש איצטער שוין געפאָהרען צו איהם. ווע־

מען און וואָס האָב איך דען דאָ? ער שרייבט, אז דאָרט מאכט מען א לעבען, אז...

צייטעל

הויבט פלוצלונג אָן וויינען. בעגראָבט דאָס געזיכט אין קישען.

קיילע

טאָכטער מיינע, וואָס איז דיר?

רעשיל

זאָל איך לייענען?

צייטעל

כליפעט.

קדיש

אפשר געבען אביסעל וואסער?

קיילע

קושט צייטלען.

נשמה מיינע, פאר וואָס וויינסטו? דיר איז דאָך דאָ בעסער. האָסט דאָך אליין געזאָגט, אז דיר איז גוט. נו, הער אויף, קינד מיינס. פאר וואָס בין איך נישט קראנק געוואָרען אנשטאָט דיר?

צייטעל

פאר וואָס קומט עס מיר? פאר וואָס האָט מען מיך אזוי בע־שטראפט?... צי דען בין איך אזוי...

צביה

אז איך בין אלט געווען פיערצען יאָהר בין איך אמאָל קראנק גע־וואָרען, נישט היינט געדאכט, אויף טיפעס. ווער האָט שוין דען געזאָגט אז איך וועל פון דער שלאפקייט ארויסקומען. מ'האָט שוין געווען אָבגעזאָגט דעם לעבען. און זעהט איהר דאָך: גאָט האָט געוואָלט, איך זאָל פאר דער צייט נישט געהן פון דער וועלט — בין איך שוין א מאמע און האָב א פייוועלע אויפ'ן האנט... מהום... אוצר מיינער!

רעשיל

וויפיעל מאָל בין איך שוין געווען קראנק!

ק ד י ש

ווען דער טאטע וואָלט נישט געווען אין דעם קעלער.

צ ב י ה

אַ, וואָס איז דער חילוק? אז גאָט וויל שיקען זיין רפואה — שיקט ער אין קעלער אריין אויך.

ר ע ש י ל

לייענען ווייטער?

צ ב י ה

צייטלען איז שווער צו הערען... עס טהוט איהר וועה דער קאָפּ.

בעהאַלט דעם בריעף אין קעשענע.

צ י י ט ע ל

ניין, צביה, מיר איז נישט שווער. ס'האָט מיר גאָר אזוי פערקוועטשט אין הארצען אביסעל. מאמע!

ק י י ל ע

וואָס, נשמה מיינע?

צ י י ט ע ל

ס'איז דאָך ערב־שבועות, פאר וואָס גרייטסטו גאָר נישט צו... ס'איז דאָך יום טוב...

ק י י ל ע

ווישט די טרערען.

וואָס איז מיר שוין דער יום טוב, אז דער וואָס אין הימעל שטראָפט מיר אזוי?... ווען דו זאָלסט זיין געזונד...

צ ב י ה

פונדעסטוועגען בעדאַרף מען נישט זיין אזוי נידערגעפאלען. איך וועל אייך לייען א רובעל און איהר געהט, קיילעשו, און קויפט איין אויף יום טוב. ס'וועט גאָר פרעהליכער ווערען אין שטוב. מען צינדט אָן ליכט ווערט טאקע עפּעס פרעהליכער אין שטוב. מיין מאמע פלעגט זאָגען, אז צוליב דעם זכות פון שבת און יום טוב העלפט גאָט. איך האָב געמיינט, אז איהר קיילעשו, וועט זיין א מענש, צום סוף גאָר זעה איך, אז איהר האָט אָנגעוואָרען די האָפ־

נונג. דערלאנגט איהר געלד. מיין מאמע פלעגט זאָגען, אז א מענש כל זמן ער לעבט, לעבט ער.

צ י י ט ע ל

קויף עפּעס איין מאמע; מאַך יום טוב אין שטוב.

ק י י ל ע

נו, גוט, מיין קינד. איך וועל מאכען יום טוב. כ'וועל מאכען יום טוב.

ווישט די טרערען.

צ י י ט ע ל

הער אויף, מאמע. כ'בעט דיר...

ק י י ל ע

נו, שוין, מיין קינד. כ'וועל מעהר נישט וויינען. ווּעסט, קדישל, מיין לעבען, געהן צו פנחס'ן, זאָל ער דיר העלפען איינקויפען.

צ י י ט ע ל

געה נישט צו איהם. זיין מאמע איז אין כעס.

ק ד י ש

איך בעדארף איהם נישט האָבען. איך קען אליין אויך איינקויפען. זאָג מיר נאר, וואָס איך זאָל קויפען.

ק י י ל ע

קויף א צוויי חלות. יא, א צוויי חלות... קויף ליכט. מען וואָלט אפשר פלינעלאך, א צוויי פיסעלאך קריגען, וואָלט איך פאר איהר אויך געקאָכט...

צ ב י ה

אָט, נאר דיר נאר, רעשיל, מיין אוצר. האלט מיר פייוולען און איך וועל זיך אליין ארויסכאפּען. איך וועל שוין וויסען וואָס איינצוקויפען.

ק ד י ש

איך ווייס אליין.

געהט ארוים.

צ ב י ה

וואַרט נאָר וואַרט, איך גײה אויף... אָט אַזוי רעשעלע, ער שלאָפט. האַלט איהם אַזוי... ווען ער שלאָפען ביז איך וועל קומען, וועל איך איהם געבען די ברוסט.

ק י י ל ע

מיט וואָס, צביה, וועל איך דיר עס קענען אָבדאַנקען?

צ ב י ה

איהר וועט מיר שוין אָבדאַנקען, אַז צייטעל וועט געזונד ווערען און גיכען.

(געהט אַרויס).

ק י י ל ע

ווער וואָלט עס גאָר געקענט זאָגען, אַז צביה זאָל אַזוי דאָס לעבען מקריב זיין פאַר אונז? ווען נישט זי, ווער איז מיר, מיר וואָלטען חלילה דאָ אויסגעגאַנגען, און קיינער וואָלט נישט געוואוסט.

ר ע ש י ל

פּייוועלע איז אויך אַזא גאָלד.

ק י י ל ע

איך האָב שוין גאָר דעם חשבון פערגעסען; איך וויים שוין גאָר נישט אפילו וויפיעל כ'האָב ביי איהר אָנגעבאָרגט.

צ ב י ה

(קומט אַריין).

איך בין אייך געקומען זאָגען, אַז מען קען שוין עפענען א פענסטער, אַזוי וואַרים איז עס. איך וועל גאָר פּייוועלען נעהמען מיט זיך. טאָמער כאַפּט ער זיך אויף וועל איך איהם קענען געבען זייגען.

ק י י ל ע

מען קען אויפראַמען ביי דיר אין צימער.

צ י י ט ע ל

איך וועל שוין דאָ ליגען... ענטשולדיג, צביה, וואָס כ'לאָז אייך

נישט לעבען.

צ ב י ה

אָט, נעהמט זיך נישט צום הארצען. ווערט נאָר געזונד. איך וועל טאנצען באנ'אייך אויף דער חתונה... איך וועל פאר מיר עפּעס איינקויפען אויף יום טוב... יא, צייטעלע מיר וועלען נאָךביידע טאַנצען.

צ י י ט ע ל

נאָך אלעמען...

ק י י ל ע

טויזענדער מענשען ווערען קראנק און ווערען צוריק געזונד. דער וואָס אין הימעל העלפט. קוקסט, מיין קינד, וואָס איך וויין?... ס'איז מיר פינסטער, וויין איך. איך בין עלענד, ווי א שטיין, קיי־נער זעהט נישט אָן מיינע יסורים... דו ליגסט קראנק און כ'האָב נישט מיט וואָס דיך צו ראטעווען. איך וויין... ווי אזוי זאָל איך נישט וויינען...

וויינט אויפ'ן הויכען קול.

צ ב י ה

מען טאָר נישט אזוי, קיילעשו.

געהט ארויס.

צ י י ט ע ל

וואָס א טאָג ווער איך אלץ מעהר צוגעשמידט צום געלעגער. דאכט מיר, אז כ'וועל שוין מעהר קיין מאָל נישט אראָב פון בעט.

ק י י ל ע

עס דאכט זיך דיר נאָר אזוי, מיין קינד. וועסט ווערען געזונד, וועס־טו זעהן, ווי אזוי דו וועסט פון בעט אראָב.

צ י י ט ע ל

איך וויל זעהן פּנחס'ן. רעשיל, רוף פּנחס'ן אהער מיר איז שלעכט.

ק י י ל ע

אפשר זאָל איך דיר עפּעס געבען אין מויל אריין? אפשר זאָל איך דיר געבען אביסעל מילך?

צ י י ט ע ל

כ׳קען עס מעהר נישט פערטראָגען. געה רעשיל רוף איהם...

ר ע ש י ל

טאָמער איז ער נישטאָ אין שטוב?

ק י י ל ע

געה וועסטו זעהן.

ר ע ש י ל

געהט ארויס.

ק י י ל ע

שטעהט אויף.

צ י י ט ע ל

לאָז מיך נישט אליין... מיר איז נישט גוט אליין.

ק י י ל ע

איך לאָז דיך נישט מיין קינד. אפשר וועסטו איינדרימלען און איך וועל זיצען נעבען דיר?

צ י י ט ע ל

היינט איז ערב שבועות, הא, מאמע?

ק י י ל ע

האָסט דען פערגעסען? האָסט דאָך פריהער אליין אונז דערמאָנט אז היינט איז ערב שבועות?

צ י י ט ע ל

מיר דרעט זיך דער קאָפּ. איך פערגעס... מיר דאכט זיך...

פערמאַכט די אויגען.

ק י י ל ע

אט אזוי, דרימעל איין, מיין קינד.

צ י י ט ע ל

עפענט ווידער די אויגען.

זיצסט נעבען מיר, מאמע?

ק י י ל ע

שרעק זיך נישט מיין קינד. כ׳וועל פון דיר נישט אבטרעטען.

צ י י ט ע ל

איך בין זעהר מיעד, זעהר מיעד...

ק י י ל ע

שלאָף, מיין גאָלד, איך זיץ נעבען דיר.

צ י י ט ע ל

מיט אַ העכערע שטימע.

נישטאַ פנחס?

ק י י ל ע

וואָס איז דיר, נשמה מיינע? אַזוי שלעכט איז דיר?

בעקומט נישט קיין ענטפער. ווישט אין דער שטיל די טרערען.

צ י י ט ע ל

אוי, מאמע!

ק י י ל ע

וואָס האסטו זיך אַזוי דערשראָקען? זיי רוהיג, מיין קינד. מיין לעבען, פאר מיין קינד. פערמאַך די אויגען און שלאָף איין. איך וועל נישט לאָזען, חלילה, קיין בייז אויף דיר פאַלען.

שטיל. זי שפּאַרט אָן דעם קאָפּ אויפ'ן קראַנקענס בעט.

פ נ ח ס

קומט אריין.

ק י י ל ע

ווינקט ער זאָל געהן שטילער.

פ נ ח ס

קומט צו אויף די שפּיץ פינגער. שטעהט אַ ווײַלע ביים בעט, קוקט זי אָן שווייגענדיג.

ק י י ל ע

טרעט אָב שטיל פון בעט.

פ נ ח ס

וואָס מאכט זי? זי שלאָפט?

ק י י ל ע

איצטער איינגעדרימעלט. הערט זיך נישט אויף צו פרעגען אויף

דיר. כ׳האָב נאָר וואָס רעשלען געשיקט צו דיר.

פּ נ ח ס

נאָך וואָס?

ק י י ל ע

זי האָט האָט געבעטען, מען זאָל דיך רופען.

פּ נ ח ס

וויינט זי נאָך איצטער אויך?

ק י י ל ע

זי האָט מורא. עס פאַלט אויף איהר אָן א פּחד, אז זי בלייבט א ווײַלע אליין. צוליב דעם האָבען מיר זי ארויסגענומען אהער.

פּ נ ח ס

דאָ וועט טאקע זיין בעסער.

ק י י ל ע

וואָס פאר א פּעקעלע טראָגסטו דאָ?

פּ נ ח ס

דאָ האָב איך ווײַן געבראכט און וויינינגע צוקערקאלאך; זאָל זי האָ־בען וואָס אין מויל צו נעהמען.

ק י י ל ע

וואָס זאָגט דיין מאמע?

פּ נ ח ס

וואָס האָב איך צו פרעגען ביי איהר?

ק י י ל ע

איך וויים נישט, אויב איך וואָלט בעסער געווען. א מאמע וואָלט וועלען האָבען נחת פון איהרע קינדער. ס׳איז גאָר נישט קיין וואונדער, אויב זי איז אין כעס.

פּ נ ח ס

וואו זענען די קינדער?

ק י י ל ע

רעשלען, זאָג איך דאָך, האָב איך צו דיר אוועקגעשיקט. און קדיש׳ל איז געגאנגען עפּעס איינקויפען אויף יום־טוב. זי האָט געבעטען,

מען זאָל מאכען יום־טוב וועט איהר זיין פרעהליכער... וואָס וועט ווערען פון די שטיקלאַך קינדער, גאָט ווייסט.

פנחס

געהט צום בעט און בויגט זיך אַריבער צום קראנקען. הערט זיך איין.

קילע

ווי געפינסטו זי?

ציטעל

כאַפּט זיך אויף דערשראָקען. מערקט נישט פנחס'ן נעבען בעט.

קילע

וואָס פאר א גוט'ס איז דיר, טאָכטער מיינע, וואָס דו האָסט זיך מיט אמאָל אָנגעהויבען אזוי צו שרעקען?

ציטעל

הא, פנחס, דו ביזט דאָ? כ'האָב דיך אזוי געוואָלט זעהן... פאר וואָס ביזטו נישט געקומען אהער?

פנחס

אָט בין איך דאָך. איך בין נעכטען אויך געווען. וואָס מאכסטו?

ציטעל

הא? מיר איז ערגער. עס שרעקט מיך.

קילע

וואָס האָסטו זיך איצטער אזוי דערשראָקען?

ציטעל

עס דאכט זיך מיר אזוינע שרעקליכע זאכען.. עס דאכט זיך מיר... געמיינט, אז כ'בין אריינגעפאלען אין א וואַסער אריין. אין א ברו־נעם אריינגעפאלען. ס'האָט זיך מיר אויסגעדאכט... פנחס, פאר וואָס זיצטו נישט?

פנחס

אָט זיץ איך שוין. איז עס דיר אזוי שלעכט?

ארייַנלעגען אין מויל אַרייַן?

צ י י ט ע ל

רעגט זיך.

יאָ, כ'האָב געמיינט...

פ נ ח ס

כ'האָב דיר געבראַכט וויינציגע צוקערקעלאַך, זאָל איך דיר איינס

ק י י ל ע

נעהם איינס אין מויל אַרייַן. פּנחס האָט געבראַכט.

צ י י ט ע ל

שרעק זיך נישט. מיר איז בעסער, פריהער האָט זיך מיר נאָר אויס־געוויזען. דער זומער געהט. מיר וועט בעסער ווערען... אודאי... גיב מיר איינס אין מויל...

ק י י ל ע

לעגט איהר אַ ציקערל אין מויל.

צ י י ט ע ל

איך בין דאָך נישט אַזוי קראַנק. האַ? כ'בין דאָך נישט געפּער־לאַך... פאַר וואָס איז דער פּאַלאַפּ אַזוי שוואַרץ? אַ שרעק ווי שוואַרץ ער איז... פּנחס! וואָס זאָגסטו? איך בין נישט אַזוי קראַנק.

הוסט.

ק י י ל ע

רעד נישט אַזוי הויך מיין קינד. קענסט דאָך רעדען שטילער; מיר הערען ווען דו רעדסט.

צ י י ט ע ל

נעכטען איז דער טאַטע מיר געקומען צו חלום... כ'האָב איהם געזעהן. געמיינט, ער לעבט. געקומען זעהן, וואָס איך מאַך.

ק י י ל ע

אפשר האָט ער פאַר דיר אין הימעל געבעטען. אפשר וועט טאַקע דער וואָס אין הימעל אַנזעהן מיינע יסורים.

צ י י ט ע ל

האָ?... כ'האָב געוואוסט אז ער איז געשטאָרבען. כ'האָב נישט געהאַט קיין מורא... איך... פנחס, וואו ביזטו?

פ נ ח ס

אָט זיץ איך דאָך נעבען דיר.

צ י י ט ע ל

זעהט אויס, אַז זי וויל איהם עפּעס זאָגען. קוקט צו דער מוטער צושטרייט.

ק י י ל ע

קינד מיינס, איך בעדאַרף אויף אַ ווײַלע ארויסגעהן. פנחס וועט זיצען נעבען דיר. וועסט זיך נישט שרעקען, אז כ'וועל ארויס־געהן?

צ י י ט ע ל

מיר איז גוט. מיר איז... קענסט געהן.

ק י י ל ע

געהט שטיל ארויס.

צ י י ט ע ל

געהסט אוועק, מאַמע?

פ נ ח ס

זי איז שוין אוועקגעגאַנגען.

צ י י ט ע ל

זי קוקט איהם לאַנג אָן.

פ נ ח ס

זאָל איך דיר אפשר געבען אביסעל וויין?

צ י י ט ע ל

רעדט מיט אַלע כחות.

וואָס דאַרפסטו אזוי פיעל ליידען, פנחס? צוליעב מיר... פאַר וואָס...

פ נ ח ס

רעד נישט אזוי הויך. איך הער דאָך אזוי...

צ י י ט ע ל

כ׳האָב זיך פריהער דערשראָקען. שטארק דערשראָקען. מיר האָט זיך אויסגעדוכט, אז דו ביזט געשטאָרבען, פּנחס...

פּ נ ח ס

וואָס ביזטו אזוי אומרוהיג?

צ י י ט ע ל

די מאמע איז ארויסגעגאנגען. כ׳האָב רחמנות אויף דער מאמען... פּנחס!

פּ נ ח ס

וואָס?

צ י י ט ע ל

גאָר נישט. איך טאָר נישט רעדען... אפשר... וואָס ביזטו שולדיג...

פּ נ ח ס

איך האָב דאָך דיך ליעב ווי מיין לעבען... געוויס האָב איך צער, וואָס דו ביזט קראנק — אבער דו וועסט אין גיכען ווערען צוריק געזונד.

צ י י ט ע ל

יא, דער זומער געהט... גיב מיר דעם שפּיגעל, פּנחס, איך וועל זעהן...

פּ נ ח ס

אומזיסט שרעקסטו זיך אזוי. אָט זיץ איך דאָך נעבען דיר. האָסט ד׳אָך אליין געזאָגט, אז דיר איז גוט. אז דער זומער געהט... יא, כ׳האָב דיר פערגעסען צו דערצעהלען, אז איך האָב געקריגען אר־ בייט. קען זיין, אז נאָך יום טוב וועל איך קריגען ארבייט פאר די קינדער אויך.

צ י י ט ע ל

פּנחס!

פּ נ ח ס

וואָס?

צ י י ט ע ל

האָב נישט קיין מורא... אויב דו ווילסט נישט — זאָג. האָב נישט קיין מורא.

פּ נ ח ס

ווילסט מיר עפּעס זאָגען — טאַ פאַר וואָס ווערגסטו זיך מיט די ווערטער? אַלץ וועל איך טהאָן פון דיינעטוועגען.

צ י י ט ע ל

וועסטו עס טהאָן?

פּ נ ח ס

איך זאָג דאָך דיר — אַלץ, וואָס נאָר דו וועסט מיר בעטען.

די טרערען ווערגען איהם אין האלז.

צ י י ט ע ל

בערוהיג זיך... פּנחס. אונז וועט נאָך זיין גוט. מיר וועלען נאָך זיין אינאיינעם. דער זומער געהט. איך וועל אראָב פון בעט... וויין נישט.

פּ נ ח ס

שטאַרקט זיך.

דאָס דאכט זיך נאָר אויס. איך וויין נישט. וואָס האָסטו מיר גע־וואָלט זאָגען?

צ י י ט ע ל

די מאמע נישטאָ?

פּ נ ח ס

זי איז פריהער אוועקגעגאנגען. וועט באלד קומען צוריק.

צ י י ט ע ל

דער פאַלאַפּ אזוי שטארק שווארץ...

פּ נ ח ס

דיר דאכט זיך אזוי אויס. אַט בעסער קוק נישט צום פאַלאַפּ. קוק צום פענסטער, איז ליכטיג.

צ י י ט ע ל

האלט מיר צו. כ׳וויל זיך זעצען.

פּ נ ח ס

אַט אזוי נעהם ארום מיין האַלז וועט דיר זיין גרינג זיך אויפצו־הויבען.

צ י י ט ע ל

זי בינדט זיך אַרום זיין האַלז.

אַט אזוי מיין טייערער, פּנחס, מיין ליעבער, פּנחס... אזוי טייער ביזטו מיר... אזוי... הא מיר איז גוט; אזוי גוט... מיין...

קושט איהם זיין פּנים.

פּ נ ח ס

אַט אזוי וועל איך דיר אונטערהאלטען. דיר איז גוט?

צ י י ט ע ל

ווען כ'וואָלט אזוי געקענט זיצען לאַנג. אזוי... פּנחס!

פּ נ ח ס

וואָס ווילסטו מיר זאָגען?

צ י י ט ע ל

לאָז נישט אונזער שטוב, אז כ'וועל שטארבען, הא...

פּ נ ח ס

רעד נישט קיין נארישקייטען. וואָס האסטו זיך אין קאָפּ אריינ־גענומען? דו וועסט ווערען געזונד. אומזיסט שרעקסטו זיך.

צ י י ט ע ל

רעשיל איז א טייער קינד.. לאָז זיי נישט... הא... פּנחס...

פּ נ ח ס

איך בעט דיר, הער אויף.

צ י י ט ע ל

רעשיל איז... איך גויט דיך נישט... איך... לעג מיך אנידער...

פּ נ ח ס

וואָס שרעקסטו זיך אזוי?

צ י י ט ע ל

ווילסט נישט... הא...

פ נ ח ס

אדרבה, איך געפין, אז דיר איז בעסער... דיין פּנים זעהט אויס א סך בעסער ווי נעכטען. גאָר אומזיסט שרעקסטו זיך אזוי. גלויב מיר, דיר איז בעסער.

צ י י ט ע ל

איך נויט דיך נישט... אויב דו ווילסט נישט בעדאַרף מען נישט... כ'האָב געמיינט, רעשעל... פּנחס...

פ נ ח ס

וואָס איז דיר?

צ י י ט ע ל

מיר איז שלעכט... נישטאָ קיין לופט. פינסטער... זעץ מיך אני־דער... פּנחס!

פ נ ח ס

בויגט זיך אראָב צו איהר. לעגט ארום איהרע הענט ארום זיין האלז און אזוי, פּאמעלאך, גלייכט ער זיך אויס אויפזעצענדיג זי.

פ י ע ר ט ע ר   א ק ט.

וואוינונג ווי פריהער. זומער. פארנאכט.

ר ע ש י ל

קומט ארויס פון אַנדערען צימער. אָבגעריסען, בארוועס. קוקט זיך אומעטיג ארום, ס'פּנים פול מיט עלענד. זוכט אין קליין אַלמערעל, געפינט דאָרט קרישלאך ברויט און שיט עס אין מויל אריין. ווישט די טרערען. וויל, ווי עס זעהט אויס, ארויסגעהן דרויסען, נאָר זי דערהערט טריט. בלייבט ווארטען ביים טיר.

ק ד י ש

קומט אריין.

ר ע ש י ל

קוקט איהם פאַרשענדיג אָן.

נו ?

ק ד י ש

כ'האָב ניט געקענט. נישט געוואוינט.

ר ע ש י ל

האָסט געזעהן דער מאמען ?

ק ד י ש

איך האָב זי גאָר נישט געזוכט.

ר ע ש י ל

אפשר זאָלען מיר עפּעס פערקויפען פון שטוב ?

ק ד י ש

וואָס קען מען פערקויפען ?

ר ע ש י ל

שוין באלד אלץ טאקע פערקויפט.

ק ד י ש

אזוי ווילט זיך דיר עסען?

ר ע ש י ל

קלעמט אין הארצען.

ק ד י ש

כ׳וועל אפשר נאָך אמאָל פּרובען געהן... איך קען עפּעס נישט. ווי נאָר איך געה צו צו די קוישען הויבט מיר אָן צו ציטערען הענט און פיס.

ר ע ש י ל

מען קען דיך טאקע כאַפּען.

ק ד י ש

כ׳האָב געוואָלט ארויסנעהמען א קרענצעל בייגעל.

ר ע ש י ל

געה נישט. מען קען דיך נאָך טאקי כאַפּען. די מאמע וועט זיך דער־וויסען וועט זי אפשר...

ק ד י ש

איך וועל טאקע נישט געהן מעהר.

ר ע ש י ל

איך בין עפּעס בלייך?

ק ד י ש

בלייך.

ר ע ש י ל

מיין פּנים איז זעהר דאר?

ק ד י ש

קלאפּט מיט׳ן פינגער אויף איהר באַק.

אויסגעדארט. הויט און ביין. פאר וואָס פרעגסטו?

ר ע ש י ל

הא?...

ק ד י ש

זאָל איך אפשר נאָך אמאָל געהן?

ר ע ש י ל

ווארט נאך אביסעל. אפשר וועט די מאמע קומען. זי וועט מסתמא ברענגען עפּעס צו עסען.

ק ד י ש

ווייסט נישט וואוהין זי איז געגאנגען?

ר ע ש י ל

ניין.

ק ד י ש

לעגט זיך אויף ד׳רערד מיט׳ן פּנים ארויף.

וואס מיינסטו, אפשר איז זי געגאנגען בעטען נדבות?

ר ע ש י ל

איך ווייס נישט. איך קלער, אז נישט.

ק ד י ש

פאר וואס זענען מיר אזוי ארים געווארען?

ר ע ש י ל

ווייסט, קדיש, אט דא טהוט מיר וועה. זעהסט אט דא, אין הארצען.

ק ד י ש

שטעכט?

ר ע ש י ל

ניין, עס טהוט אזוי וועה, ווי מען זאל דארטען מיט׳ן האנט קוועטשען.

ק ד י ש

און די זייט?

ר ע ש י ל

אין זייט.. איך ווייס נישט. דאכט זיך, אז נישט. הער. זיך איין גוט.. לעג צו דעם אויער, ווי דער דאקטאר טהוט עס. אפשר וועסטו עפּעס הערען.

ק ד י ש

וואס קען איך הערען?

ר ע ש י ל

אויב דאָרט איז עפּעס אינוועניג. דער דאָקטאר הערט דאָך מסתמא עפּעס ווען ער לעגט צו דעם אויער.

ק ד י ש

איך קען זיך נישט אויפשטעלען. זעץ זיך אויף דר׳ערד.

ר ע ש י ל

אָט זיץ איך שוין, נא לעג צו דעם אויער, אָט דאָ, צום הארצען.

ק ד י ש

מען הערט נישט.

ר ע ש י ל

אפשר ווייל די זאכען, לאָז איך וועל זיך אָבשפּילען. נו איצטער...

ק ד י ש

ביזט אזוי מאָגער... אלע ביינער זעהן זיך ארוים ביים זייט.

ר ע ש י ל

נו לעג צו דעם אויער.

ק ד י ש

איך הער גאָר נישט. ציה דעם אָטעם.

ר ע ש י ל

ציהט דעם אָטעם.

ק ד י ש

נאָך שטארקער!

ר ע ש י ל

איך קען נישט. ס׳טהוט וועה.

ק ד י ש

וואו טהוט וועה?

ר ע ש י ל

אָט דאָ, אונטער׳ן הארצען.

ק ד י ש

אפשר איז דערפאר וואס דו האָסט נאָך היינט נישט געגעסען?

ר ע ש י ל

דאָס איז דאָך הונגער; דאָס איז עפּעס אנדערש. מיר טהוט וועה.
אזוי ווי אינעווייניג וואָלט געווען א וואונד.

ק ד י ש

לאָז, איך וועל נאָך אמאָל הערען!

ר ע ש י ל

גוט, גוט, הער זיך איין. לאָז, איך וועל נאָך א קנעפּעל אבשפּילען.

ק ד י ש

איך פערשטעה גאָר נישט. א דאָקטאר וואָלט שוין געהערט.

ר ע ש י ל

איך האָב מורא.

ק ד י ש

הא?.. דיינע פּיס זענען אזוי שווארץ.

ר ע ש י ל

הא?...

ק ד י ש

האָב נישט קיין מורא. ס'איז גאָר נישט.

ר ע ש י ל

א הארץ... עפּעס נישט קיין קלייניגקייט. פון וואס דען איז צייטעל געשטאָרבען?

ק ד י ש

צייטעל האָט דאָך געשפּיגען מיט בלוט.. אבער איך וועל געהן נאָך אמאָל, כ'האָב קיין מורא נישט.

שטעלט זיך ענערגיש אויף.

ר ע ש י ל

געה נישט קדישל; איך האָב מורא צו בלייבען אליין אין שטוב.

ק ד י ש

וואס האָסטו מורא? ס'איז דיר דען צום ערשטען מאָל אליין צו בלייבען?

ק ד י ש

עפּעס הײנט האָב איך מורא.

ק ד י ש

פאר וואָס ?

ר ע ש י ל

כ'האָב מורא, אז ס'קען נאָך ארויסגעהן בלוט.

ק ד י ש

וואָס ?!..

ר ע ש י ל

דו האָסט אויך מורא.

ק ד י ש

דו רעדסט נארישקייט. איך וועל געהן נאָך אמאָל. איך וועל עפּעס קריגען צום עסען. איצטער איז שוין פינסטערער, וועט זיין גרינ־גער. מען טאָר נישט הונגערען !

ר ע ש י ל

זיץ נאָך אביסעל נעבען מיר. באלד ווערט פינסטער און כ'וועל האָבען מורא.

ק ד י ש

ווייסט וואָס, קום דו אויך מיט.

זעצט זיך ווידער אויף דר'ערד.

ר ע ש י ל

פאר וואָס זיצען מיר אויף דר'ערד ?

ק ד י ש

וואָס ארט דיר ? זעהסט, ס'איז שוין באלד גוט פינסטער.

ר ע ש י ל

איך קלער, פאר וואָס מיר זענען געוואָרען אזוינע גרויסע אָרימע־לייט. פאר וואָס איז עס אזוי, קדיש'ל ?

ק ד י ש

וואו קען איצטער זיין די מאמע ?

ר ע ש י ל

וויפיל טעג קען מען לעבען אָהן עסען ?

ק ד י ש

מיט וואסער אליין וואָלט מען געקענט לעבען ?

ר ע ש י ל

כ'האָב א סך מאָל געטרונקען און פונדעסטוועגען ווילט זיך מיר עסען.

ק ד י ש

איך קלער, אז א וואָך קען מען לעבען אָהן עסען.

ר ע ש י ל

א וואָך איז צופיל.

ק ד י ש

איך קלער אז.. גאָר נישט... כ'האָב גאָר נישט געוואָלט זאָגען...

ר ע ש י ל

אך, ווי צייטעל האָט עס נישט געוואָלט שטארבען !

ק ד י ש

זעהר נישט געוואָלט.

ר ע ש י ל

וואָס מיינסטו, קדיש, אז מען זאָל זיך איינשפּארען, נישט ווע‍לען שטארבען — וועט עס העלפען ?

ק ד י ש

ביזט א נאַר.

ר ע ש י ל

מען שפּארט זיך איין.. נישט פערמאכען די אויגען, און גאָר נישט ?

ק ד י ש

נו, אז מען וויל שלאָפען, העלפט עס גאָר נישט ; מען מוז פערמאַכען די אויגען און שלאָפען. ס'איז גוט וואָס מען כאפּט זיך אויף דערנאָך. אבער, אז מען כאפּט זיך נישט אויף — איז מען געשטאָרבען.

ר ע ש י ל

אוי וועה!

ק ד י ש

וואָס אי?

ר ע ש י ל

געגעבען א שטאָך. דאכט זיך אין זייט.

ק ד י ש

לעג אנידער דיין קאָפּ ביי מיר אויף די קניה.

ר ע ש י ל

ווען מיר וואָלטען געוועזן רייך, וואָלט אפשר דער טאַטע נישט גע־שטאָרבען. צייטעל וואָלט איצטער געלעבט.

ק ד י ש

גבירים שטארבען דאָך אויך.

ר ע ש י ל

אבער ס'איז דאָך נישט געוועזן מיט וואָס צו דערהאלטען איהר נשמה. די כחות זענען איהר אויסגעגאנגען.

ק ד י ש

מיר טהוט אביסעל וועה מיין קאָפּ. נאָר כ'קלער אז ס'איז פון הונגער. ווען דו וואָלסט נישט געוועזן קיין נאַר, איז נישטאָ וואָס מורא צו האָבען. מיר וואָלטען איצטער נישט געווען אזוי הונגעריג.

ר ע ש י ל

באשר דו ווייסט נישט ווי מיר איז. באשר איך קען עס דיר נישט אזוי גוט זאָגען. אבער ס'מוז שוין עפּעס אינעווייניג זיין.

ק ד י ש

איך וועל דערצעהלען דער מאמען.

ר ע ש י ל

קאם וואָס זי לעבט. מען בעדאַרף עס נישט דערצעהלען.

ק ד י ש

ווייסט וואָס, מאָרגען וועלען מירביידע אוועקגעהן צו א דאָקטאָר. וועסט געהן מיט מיר?

ר ע ש י ל

וואוהין?

ק ד י ש

איך זאָג דאָך דיר...

ר ע ש י ל

איך האָב אזוי מורא.

ק ד י ש

פּרוב נאָר געבען א הוסט. מאַך: קכי.!

ר ע ש י ל

כ'האָב מורא טאָמער...

ק ד י ש

פאָלג מיר, איך וועל געהן מיט דיר צו א דאָקטאָר.

ר ע ש י ל

איך בין א בארוועסע.

ק ד י ש

נו, איז וואָס? וועט ער קיין געלד נישט נעהמען ביי אונז.

ק י י ל ע

קומט אריין.

ר ע ש י ל

אָט איז די מאמע!

ק י י ל ע

וואָס זיצט איהר אויף דרערד? הויבט זיך אויף.

זיי הויבען זיך ביידע אויף.

ק ד י ש

מיר זענען זיך אזוי געזעסען.

ק י י ל ע

איהר האָט גאָר נישט געהאט אין מויל, ווערה איז מיר. אָט דאָ האָב איך געבראַכט.

נעהמט ארויס פון שירץ קובאלאך.

ק ד י ש

זעה נאָר וואָס די מאמע האָט געבראכט!

ק י י ל ע

אָט וועל ארויסלעגען אויפ'ן טיש... נו נעהמט און עסט קינדער־לאך.

ק ד י ש און ר ע ש י ל

קייען.

ק י י ל ע

מסתמא אויב דער וואָס אין הימעל טהוט ווייסט ער דאָך וואָס ער טהוט. אויב ער האָט מיר מיין הארץ צוריסען אויף שטיקער — מסתמא האָב איך דאָך עס פערדינט.

ר ע ש י ל

דו האָסט עפּעס געגעסען, מאמע?

ק י י ל ע

אייער מאמען איז שוין אלץ איינס... איך וועל נעהמען די קענדעל און זעהן אריינברענגען טע פון אייערטוועגען... מסתמא ווייסט דאָך דער וואָס אין הימעל, וואָס ער טהוט.

געהט ארויס.

ר ע ש י ל

די ליפּען ביי איהר טרוקען. האָט נאָך מסתמא גאָר נישט געהאט היינט אין מויל.

ק ד י ש

מען טאָר איהר נישט דערצעהלען, אז איך בין געגאנגען אויפ'ן מארק עפּעס צו קריגען... זי וועט האָבען צער.

ר ע ש י ל

אודאי בעדארף מען נישט דערצעהלען.

שטעהן ביידע אין מיטען צימער און קייען.

ק ד י ש

זעהסט, אז די מאמע האָט אויפגעהערט צו וויינען. וויינט שוין נישט מעהר, אפשר טהוט זי עס, מיר זאָלען נישט זעהן...

ר ע ש י ל

האט נישט קיין כח מעהר.

ק ד י ש

איין קוכעלע האב איך אויפגעגעסען און דער קאפ האט שוין אויפ־געהערט וועה צו טהאן.

ר ע ש י ל

אוי, קדיש'ל, מיר איז דער ביסען שטעהן געבליבען אונטער'ן הארצען... אוי, ווי עס קוועטשט!

ק ד י ש

לאז, כ'וועל דיר געבען אביסעל וואסער... אט איז וואסער... טרינק, טרינק.

ר ע ש י ל

אט דא, אונטער'ן סאמע הארצען געבליבען שטעהן.

ק ד י ש

טרינק נאך.

ר ע ש י ל

טרינקט.

ק ד י ש

נו וואס, אראפ?

ר ע ש י ל

דאכט זיך אז יא.

זעצט זיך ביים טיש און בעהאלט דעם קאפ אויף די הענט.

ק י י ל ע

קומט אריין.

דער קאפ איז מיר אזוי פערדרעט, כ'בין ארויס נאך טע און נישט גענומען די קענדיל מיט זיך... וואס איז עס, נשמה מיינע? וואס איז דיר רעשעלע?

ר ע ש י ל

גאר נישט, גאר נישט. א ביסען איז מיר געבליבען שטעהן אונ־טער'ן הארצען אבער ס'אי גאר נישט.

ק י י ל ע

נעהם אביסעל וואסער, אפשר וועט אראָבגעהן.

ק ד י ש

זי האָט שוין געטרונקען.

ק י י ל ע

גאָטעניו, שטראָף מיר נישט אזוי. האָסט מיר ס'ליכט פון מיינע אויגען צוגענומען; האָסט מיר ס'הארץ צוריסען אויף צווייען — זאָל שוין זיין גענוג. לאָז מיר שוין די איבער נעבען דער מאמען... נו וואָס, קינד מיינס?

ר ע ש י ל

מיר איז בעסער.

ק ד י ש

זי האָט פריהער געזאָגט, אז עס שטעכט איהר אין הארצען.

ק י י ל ע

וואָס רעדסטו? ! רעשעלע מיין גאָלד, מיין לעבען וואָס איז דיר!

ר ע ש י ל

ס'אי גאָר נישט. כ'מיין ס'אי געוועז פון הונגער.

ק ד י ש

זי האָט אליין געזאָגט.

ק י י ל ע

וואָס בעהאלסטו פון מיר? פאר וועמען, דו, נאריש קינד, — ווילסטו זיך אויסבעהאלטען.

ר ע ש י ל

איך זאָג דיר, אז ס'איז דערפאר ווייל כ'בין געוועזן הונגעריג.

ק י י ל ע

איז דיר גרינגער?

ר ע ש י ל

אודאי איז מיר גרינגער?

ק י י ל ע

ווילסט גאָר נישט עסען.

ר ע ש י ל

ניין.

ק י י ל ע

זאָגט מיר, קינדערלאַך, וואָס זאָל איך אייך אריינברענגען.

ר ע ש י ל

וואָס קענסטו דען ברענגען?

ק י י ל ע

פאר וואָס רעדסטו אזוי שטיל? דיר איז שווער צו רעדען. דו לייקענסט פאר מיר. האָסט מורא צו דערצעהלען. וואָס איז דען מיין לעבען ווערט אָהן אייך? מישטענס געזאָגט, וואָס איז מיר שוין איבערגעבליבען אויף דער וועלט. די טרערען אויסגעטריקענט, כ׳קען שוין אפילו נישט וויינען. ווארום וואס וועט שוין ארויסקומען, אז כ׳וועל וויינען? איין אומגליק קען מען נאָך אפשר בעקלאָגען. דאָ אבער האָט זיך א פייער אראָבגעלאָזען אויף מיין שטוב... כ׳וועל געהן אריינברענגען טע.

געהט ארוים.

ר ע ש י ל

קדיש!

ק ד י ש

וואָס?

ר ע ש י ל

נאָך וואָס האָסטו דערצעהלט דער מאמען אז מיר טהוט וועה אין הארצען?

ק ד י ש

מען האָט בעדארפט דערצעהלען. זי דארף וויסען.

ר ע ש י ל

אבער נישט איצטער.

ק ד י ש

נאָר איצטער... זעהסט איך עס און מיר ארט עס נישט.

ר ע ש י ל

כאַפּט זיך ביים האַרצען.

אוי וועה!

ק ד י ש

ווייטער א שטאָך?

ר ע ש י ל

אוי מיר איז שלעכט.. אַט דאָ, דער ביסען... געהט אַרויף און אַראָב.
אוי מיר איז שלעכט.

ק ד י ש

טהו נאָך א זופּ וואסער. די מאמע האָט די קוואָרט צוגענומען.
טרינק פון עמער. לאָז כ׳וועל איינבויגען.

ר ע ש י ל

אוי מיר איז שלעכט. רוף דער מאמען, איך וועל נישט אויסהאלטען.

ק ד י ש

האָסט דאָך מורא אליין צו בלייבען.

ר ע ש י ל

אוי כ׳האָב מורא...

ק ד י ש

זאָל איך געהן?

ר ע ש י ל

האלט זיך ביים הארצען. קרעכצט.

ק ד י ש

וואָס איז דיר, רעשעלע? הער אויף אזוי... רעשעלע.

ר ע ש י ל

רוף דער מאמען.. גיכער, דער מאַ־מען.

ק ד י ש

אַט געה איך.

ר ע ש י ל

לאָז מיך נישט אליין!

ק ד י ש
איך וועל דורכ'ן פענסטער...
קלעטערט ארויף צום פענסטער און שרייט ארויס:
מא־מע! מא־מע!..

ע נ ד ע.

אויף יענער זייט טייך

1906

פ ע ר ז אַ נ ע ן :

מ נ ש ה, אַן אַלטער פֿאָראַמשטשיק. בלינד.

י אַ כ נ ע, זיין פרוי.

מ י ר ל, זייער אייניקעל.

אַ ן אוּ נ ב ע ק אַ נ ט ע ר

מ ע נ ש ע ן.

ערשטער אקט.

אַ הילצערן שטיבעל ביים ברעג טייך. בעשטעהט פון אַ לאַנג־ליבען צימער און פון אַ קליין חדר'ל לינקס. אַ גרויסער באק־אייוועז מיט אַ הרובע גלייך ביים אריינקומען. דאָס מעבעל בעשטעהט פון אַ טיש מיט אַ פּאָר בענקלעך ניט קיין געפארבענע, אַ פּאָר טאַפּשאַנעס. ארום האַלבע נאַכט. עס לאָזט זיך הערען אַ גערויש פון וואסער, דאָס קנאַקען פון די קריעס אייז, ווען זיי שלאָגען זיך צוזאמען. דער ווינד רייסט די פענסטער. אַ געל חלב־ליכטעל ברענט און קנאַקט אויפ'ן קאַפּטער איבער דער הרובע.

מ נ ש ה

זיצט אַליין ביים אויוועז. נאָך אַ לאַנגען שטילשווייגען.

ווי לאנג און שווער עס דויערט ביז דער זומער פערנעהמט זיין אָרט! דער ווינד פייפט זיך אלץ זייניגעס. אלץ זייניגעס... מירל, דו שלאָפסט?

מ י ר ל

איהר שטימע הערט זיך פון חדר'ל.

און איך האָב געמיינט, זיידע, אז דו שלאָפסט שוין — וואָס טהוסטו?

מ נ ש ה

וואָס כ'זעה ניט, וויל איך דערהערען. ס'פּלאַצט דער אייז, קריעס טראָגען, יאָגען זיך איינע נאָך דער אנדערער... נאָר אין אזא צייט פלעג איך ליעב האָבען פאָהרען אין שיפעל צום אנדער ברעג. וואו פראָם ווען פראָם, די קריע לויפט ווי נאָך א נפש, אָבער פלינקער

פון איהר בין איך געווען. איך האָב איהר וועג שטענדיג פערשטאַ־
נען, זי מיינעם קיין מאָל נישט. די גאַנצע קונץ בעשטעהט אין
אויסמיידען: מען דארף כאַפּען מיט׳ן אויג, ווען צו קירעווען רעכטס
און ווען לינקס. זאָג מיר, מירל, עס ברענט וואָס אין שטוב?

מ י ר ל

אויפ׳ן קאַפּטער א ליכט.

מ נ ש ה

טונקעלער ווי שטענדיג זעהט מיר היינט אלץ אויס דורך מיינע
אויסגעלאָשענע אויגען. ווי מיט שווארצע פּעך וואָלט אלץ אויס־
געפּלאַסטערט געווען. אפילו מיין גרויע ווייסע באָרד זעהט אויך
אויס שווארץ, ווי אין דער יוגענד. אַך יוגענד, יוגענד...

מ י ר ל

הערסט, זיידע, ווי דער טייך קעהרט די וועלט? ס׳כאַפּט א שרעק!
וואָס וואָלט זיין, זיידע, ווען דער פּראָם וואָלט איצטער אויף איהם
געווען?

מ נ ש ה

ווי וואָלט ער געווען, מיין קינד?

מ י ר ל

אז מען וואָלט איהם פאר ווינטער גיט אראָבגענומען פון טייך.

מ נ ש ה

וואָלטען איהם די קריעס אייז אויף שפּענער צושלאָגען. די קריע
אייז איז, אפשר, נישט אזוי שטארק, אָבער אז דער גאַנצער טייך
טראָגט זי. וואָסער איז נישט קיין קלייניגקייט. דאָס איז ניט פאַר
דיין געדענקען געווען. אונטער׳ן בערגעל דאָרט, וואו עס ציהט
זיך דער ליימענער פּלאַץ, זענען אמאָל דריי הייזער געשטאַנען—
איינס האָט צום פריץ געהערט. און אז דער טייך האָט זיך צו־
שפּילט, האָט ער זיי אלע מיט זיך פערנומען. אין יענעם יאָהר
טאקי איז עס דער צדיק דורכגעפאָהרען. זיין אויג האָט אלץ גע־
זעהן: זיין מח האָט אלץ פערשטאַנען. קיין זאַך איז פון איהם
נישט געווען פערבאָרגען...

מירל

איך נעה ארוים, זיידע, צו דיר.

מנשה

שלאָף בעסער, מיין קינד.

מירל

איך קאָן ניט שלאָפן, די פענסטער קומען ארוים צום טייך. עס רוישט און רייסט — הערסט דאָך ווי עס פייפט. רייסט דעם דאָך.

מנשה

אלץ האָט זיין אויג בעמערקט. „מיט יענע הייזער איז גאָר ניט פרעהליך" — האָט ער צו זיין גבאי געזאָגט, ווען ער האָט אויף די דריי הייזער אַן אויג געוואָרפען. — איינע — זאָגט ער — איז דער פונדאמענט נידריגער פון אלע געבויט און דער דאָך שטארצט ארוים העכער פון אלע... דאָס איז דעם פריץ'ס הויז געווען.

מירל

ס'האָט אמאָל געטראָפען, זיידע, אז דאָס וואסער זאָל א פּראָם פערטראָגען?

מנשה

מען דערלאָזט נישט, מיין קינד; עס וואָלט גרייליך געטראָפען — נאָר מען דערלאָזט ניט. — וואָס צונעהמט מען איהם, ווען דער טייך הויבט זיך אָן שטעלען? עס האָט אמאָל יאָ געטראָפען, אבער ס'איז אין מיטען זומער געווען.

מירל

לויפט אריין. איינגעוויקעלט אין אַ טוך.

אַט זעץ איך מיר, זיידע, נעבען דיר. שלאָפען וויל איך סיי ווי ניט. דערצעהל, דערצעהל, ווי איז דאָס געווען, בעת דאָס וואסער האָט דעם פּראָם געטראָגען?

מנשה

אין מיטען זומער איז עס געווען. דעם גאנצען זומער האָט גע־מבול'ט — א הונגער איז טאקי אין יענעם יאהר געווען — אלין איז צופוילט, צושימעלט געוואָרען. און ווען ס'האָבען די רעגענס

דערגרייכט גאָר ווייט, האָט דער טייך זיך צושפּיעלט און האָט מיט זיך דעם פראָם פערכאַפּט. יאָ, איך געדענק עס נאָך ווי היינט.

מ י ר ל

עס איז, מסתמא, שעהן געווען צו זעהן, ווי דאָס וואַסער האָט איהם געטראָגען?

מ נ ש ה

ניין, מיין קינד, אַזוינע זאַכען זענען גאָר ניט שעהן. פון וואַסער זאָל שוין גאָט אַליין אויסהיטען. וואו ביזטו מיין קינד? זעץ זיך נאָהענטער צו מיר!

מ י ר ל

ס'איז דיר קאַלט, זיידע?

מ נ ש ה

ניין, מיין קינד. ווען דו ביזט געבאָרען געוואָרען האָט מיר שוין די ליכטיגע שיין געפעהלט; נאָר דיין שאָטען האָב איך בעמערקט, מיין ליעב קינד. פון אַ פּיצעל ביזטו שוין, מיט גאָט'ס חסד, אַ גרויסע אויסגעוואַקסען — און מיין אויג זעהט דיך נישט. ביזט געראָטען אין די מאַמע דיינע, דיין מאַמעס פּנים געדענק איך נאָך: שעהן איז זי געווען אין דער יוגענד, ווי די ליכטיגע זון; גוט איז זי געווען— גאָר קיין גלייכען... אָט אַזוי האָפּט אַ מענש דאָס גאַנצע לעבען זיינס אויף אַ שטיקעלע גליק, נאָר אז דאָס גליק קומט יאָ, איז שוין דער מענש נישטאָ. וואָס האָט דיין מאַמע נישט געטהאָן, אז דער בורא ברוך הוא זאָל זי בענטשען? צדקות איז צדקות; גמילות חסדים, קמיעות און ברכות פון גוטע אידען.

זוכט ביי מירל'ען אויפ'ן האַרצען.

מ י ר ל

וואָס זוכסטו זיידע?

מ נ ש ה

איך זעה צו די קמיע איז גאַנץ אויפ'ן האַרצען דיינעם.

מ י ר ל

שלעפּט אַרויס פון בוזעם אַ קמיע צוגעבונדען צו אַ בענדעל.

אַט איז זי, זיידע, צום בענדעל צוגעקניפּט... זאָג מיר, זיידע, וואָס איז דאָרט אזוינס אינווייניג?

מ נ ש ה

זאָלסט עס היטען, מיין קינד, ווי דעם שוואַרצאַפּעל פון דיין אויג. דאָרט איז דיין גליק בעגראָבען. דאָס איז די שמירה, וואָס וועט דיך פון אַל־דאָס בייז פּערהיטען. דיין מאַמע איז נישט ווערט געווען ביי גאָט צו זעהן מיט איהרע אויגען איהר בענעהר, האָט זי דער טויט פּערנומען גלייך ווי דו ביזט אויף די וועלט געקומען. איהרע אויגען האָבען דיך שוין ניט געזעהן, פּערמאַכט האָט זיי דער טויט... נאָר איהר האַרץ האָט דאָס גליק געשפּירט: מיט א שמייבעל אויף איהר פּנים האָט מען זי אין קבר געלעגט.

מ י ר ל

האָט מיך די מאַמע גאָר ניט געזעהן?

מ נ ש ה

ניין, מיין קינד, די אויגען איהרע זענען שוין געשלאָסען געווען.

מ י ר ל

צוליעב מיר איז זי געשטאָרבען?

מ נ ש ה

צוליעב דיר, מיין קינד: דו ביזט איהר גליק געווען און איהר אויג האָט דיך שוין מעהר נישט אָנגעזעהן.

מ י ר ל

פערטראַכט.

צוליעב מיר איז זי געשטאָרבען?

מ נ ש ה

פּאַר פּסח איז עס געווען. דער טייך האָט ווי היינט געראוישט און געליארעמט. דאָס וואַסער איז שוואַרץ געווען און מיט א ווייסען שוים בעדעקט. פון בוימעלע וואָס שטעהט אויף יענער זייט טייך, אנטקעגען דעם בריקעל, האָט זיך קוים דער שפּיץ ארויסגעזעהן. פון מינוט צו מינוט איז דאָס וואַסער געשטיגען און פון מינוט צו מינוט איז אין אונזער שטוב דאָס גליק געוואַקסען: דיין מאַמע

האָט געוואָלט אויף איהר האנד אַ קינד טראָגען; דיין טאַטע האָט געזוכט אַ טרייסט נאָך זיין שווערער ארבייט — און איך האָב געוואָלט פון אייך אַלעמען נחת האָבען... שטאַרקער און שטאַרקער איז געוואָרען דאָס וואסער, און אַז דאָס בוימעל האָט זיך שוין אין גאנצען בעהאַלטען, ווי אַ שרעקליכער ים האָט די גאנצע געגענד אויסגעזעהן, איז ביי אונז די שמחה אין שטוב גרויס געוואָרען: דיין מאַמע איז צו קינד געגאַנגען; מיט דיר, מיין קינד... אַך־אַך, דאָס איז שוין די לעצטע שמחה געווען. אַט ווי איצטער האָט דעמאָלט אויך דער ווינד געפייפט. דער אייז האָט געפּלאַצט און געפּלאַצט. און אַז דאָס וואסער האָט אָנגעהויבען אָבפּאַלען — האָט זיך שוין דאָס אונגליק געדרוקט צו אונז דורך פענסטער און טיר... פינף טעג האָט עס געדויערט — פינף מורא׳דיגע טעג. שמחה אויסגעמישט מיט טויט־שרעק. אונזערע הערצער האָבען געקלאַפּט פון שרעק און פון חדוה. און אַז דאָס וואסער איז אין גאַנצען אָבגעפּאַלען, און שוואַרץ ווי שטענדיג אין דֵי ברעגעס זיך בעהאַלטען — האָט זיך דער בייזער צאָרן אויף דיין מאַמען אויסגעגאָסען...

מ י ר ל

קינדעריש צושראָקען.

הערסט, זיידע, ווי דער טייך רוישט ווידער, פּונקט ווי דו דער־צעהלסט. דאָס וואסער איז אַזוי גרויס! איך האָב נאָך ביי טאָג געזעהן, אַז דער בוים נעבען בריקעל האָט זיך שוין געטונקט אין וואסער.

מ נ ש ה

אַלץ האָט דאָס וואסער פערטראָגען. אַלץ מיט זיך פערנומען! ביי דיר — דיין טאַטען, דיין מאַמען; ביי מיר — די שיין פון מיינע אויגען... האָסטו געזעהן, מיין קינד, אַז דאָס וואסער האָט זיך שוין ביז׳ן בוימעל פערנומען?

מ י ר ל

נעווייס: אליין מיט מיינע אויגען געזעהן.

מנשה

איז עס שוין ארויס פון די ברעגעס?

מירל

געווייס ארויס פון די ברעגעס — הערסט דאָך ווי עס רוישט. הערסט, זיידע, איך וויל דיר עפּעס דערציילן...

גלעט איהם זיין באָרד.

מנשה

נעהמט זי ארום.

איך פיהל אין די הענד מיינע, ווי דו וואקסט.

גלעט איהרע האָר.

מירל

כ'וויל דיר עפּעס דערציילן, זיידע!

מנשה

וואס, מיין קינד?

מירל

נעכטען האָט זיך מיר גע'חלומ'ט, אז איך שלאָף אויפ'ן פּראָם— זומער איז עס געווען. איז געקומען א ווייבעל און האָט געוואָלט, ביי מיר די קמיע אראָבנעהמען. אין א טשעפּעק איז זי געגאנגען. זי איז צו מיר אזוי שטיל צוגעגאנגען... אפשר איז עס די מאמע געווען?

מנשה

געוואָלט די קמיע אראָבנעהמען?

מירל

יא.

מנשה

פון הארצען?

מירל

אודאי פון הארצען; איך בין געלעגען מיט'ן פּנים ארויף.

מנשה

פאר וואָס האָסטו עס מיר באלד נישט דערציילט?

מ י ר ל

דער באָבען האָב איך דערצעהלט. הערסט, זיידע, מיר ווילט זיך אמאָל עפענען די קמיע און זעהן, וואָס אינווענינ איז.

מ נ ש ה

מיין קינד! וואָס האָסטו געזאָגט?!

מ י ר ל

טאקי, מיר ווילט זיך עס אמאָל טהאָן; עס הענגט אויפ'ן האלז; איך וויל אמאָל וויסען, וואָס איז דאָרט אינווענינ...

מ נ ש ה

דאָס איז עס צו דיר דיין מאמע צו חלום געקומען. מען האָט זיך דערוואוסט, אז דו ווילסט א גרויסען זינד בעגעהן. מען האָט עס איהר אין הימעל אָנגעזאָגט. נישט אומזיסט איז דיין חלום געווען, מיין קינד. א שלעכטער געדאנק האָט זיך דיר אין הארצען פער־גנב'עט... עס קאָן, חלילה, דעם גאנצען הימעל אויפריהרען.

מ י ר ל

הער, זיידע, די מאמע איז אין א טשעפּעק געגאנגען?

מ נ ש ה

ס'איז נישט בעוואוסט ווער יענער צדיק איז געווען. די ליכטיגע זון צינדט זיך מיר אָן פאר מיינע אויסגעלאָשענע אויגען און איך זעה ווי ביי טאָג — ווען נאָר איך טראכט פון זיין נאָמען. מיט זיין דורכפאָהרען האָט ער אונז מיט איין האנד געבענטשט און מיט דער אנדערער געשאָלטען. מיט איינער געשטראָפט און מיט דער אנדערער געטרייסט. נאָר פון זיין ליעבען נאָמען מוז מען אלץ מיט חרדה פערנעהמען. נישט אויפ'ן הארצען — נאָר — אין הארצען זאָלסטו די קמיע בעגראָבען: דאָס איז דאָס גליק דיינס. הימעל און ערד קאָנען, חלילה, אויפציטערן, ווען דו וועסט בעריה־רען וואָס אינווענינ איז.

ער הויבט זיך אויף און געהט צום פענסטער.

מ י ר ל

קוקט איהם נאָך צושראָקען.

וואוהין געהסטו, זיידע?

מ נ ש ה

עפּעס מעהר ווי שטענדיג רוישט דאָס וואסער..

מ י ר ל

זעהסט וואָס, זיידע?

מ נ ש ה

אויסגעלאָשען איז מיר דאָס ליכט, מיין קינד. ליכטיג איז מיר נאָר, ווען זיין הייליגער פּנים שטעלט זיך פאר מיינע אויגען... עפּעס מעהר ווי שטענדיג רוישט דאָס וואסער..

מ י ר ל

כ'האָב מורא, זיידע! וואָלט די באָבע ניט אוועק אין דאָרף אריין.

מ נ ש ה

נישט האָב קיין מורא, מיין קינד, זיין הייליגער נאָמען וועט דיך בעשיצען. פריהער מוז דאָס אונגליק קומען, דערנאָך קומט דאָס גליק... דער צאָרן האָט זיך שוין זייניגעס אָבגעטהאָן: צו א טויטען בין איך געגליכען אָהן אויגען — וואָס קאָן זיין האנד מיר נאָך טהאָן? מיין טאָכטער האָט ער פון מיר צוגענומען, און דיין טאַטען האָט דער טייך פערנומען. מיט מיר איז שוין געעקט און פאר דיר איז גאָט'ס חסד געגרייט... עפּעס מעהר ווי שטענדיג רוישט דאָס וואסער.

מ י ר ל

אפשר, זיידע, דערפאר, וואָס כ'האָב..

מ נ ש ה

דיין הארץ איז נאָך ריין. דיין מחשבה אונשולדיג. קינדער שטראָפט מען נאר פאר די זינד פון טאַטע־מאַמע. דיין מאמע איז ריין ווי א מלאך אויף יענער וועלט געגאנגען: דיין טאַטע איז א קדוש געשטאָרבען. דיך האָט נאָך דער וואָס אין הימעל ניט פאר וואָס צו שטראָפען. ביזט ווארעם אָנגעטהאָן? אין שיף, צו באָרוועס ביזטו?

מ י ר ל

וואָס מיינסטו, זיידע?

מ נ ש ה

כ'וויל, זאָלסט מיך אויף דער גאַס אַרויספיהרען; כ'וויל זעהר, ווי דאָס וואַסער האַלט!

מ י ר ל

ביז די צווייגען אין וואַסער געשטאַנען.

געהט אין צווייטען צימער. דער ווינד רייסט מורא'דיג.

מ נ ש ה

עפּעס מעהר ווי שטענדיג רייסט דער ווינד... וואו ביזטו, מיין קינד?

מ י ר ל

קומט אַרויס.

קום, זיידע, האַלט זיך אָן אָן מיר.

מ נ ש ה

עס מוז שוין געווים זיין אַרום האַלבע נאַכט. קיין איין האָהן אין דער גאַנצער געגענד נישטאָ. הײמליכער ווערט עס אין אַ פינסטע־רער נאַכט, ווען אַ קריי פון אַ האָהן הערט זיך...

מ י ר ל

זיידע! עפּעס פון דיינע ווערטער היינט האָב איך זיך גענומען שרעקען, כ'האָב מורא.

מ נ ש ה

פאַר וועמען שרעקסטו זיך, מיין קינד?

מ י ר ל

כ'ווייס אַליין ניט פאַר וואָס. דער ווינד... דער טייך עפּעס, כ'ווייס אַליין ניט פאַר וואָס.

מ נ ש ה

פֿיהרסטו מיך אויף דער גאַס?

מ י ר ל

דו האָסט, זיידע, קיין מאָל אַזוי ניט גערעדט ווי היינט.

מ נ ש ה

יעדעס מאָל, ווען דאָס אייז פּלאַצט און די קריעס שווימען, ווען דאָס וואַסער כאַפּט זיך איבער די ברעגעס אַרויס, וואַרט איך אויף דעם גורל, דיינעם און מיינעם, מיין קינד... פיהר מיך אויפ׳ן גאַס.

מ י ר ל

קום, זיידע, איך פיהר דיך.

מ נ ש ה

ביזטו וואַרעם אָנגעטהאָן?

זיי געהען אַרויס. דאָס פייפען פון ווינד, דער גערויש פון וואַסער שטאַרקט זיך. דאָס פייער פון ליכט לעשט זיך פון ווינד.

מ נ ש ה

זיין שטימע הערט זיך פון הינטער׳ן טיר. אונרוהיג.

דאָס איז גאָר ניט פאַר מיין געדענקען.

ער קומט אריין. נאָך איהם מ י ר ע ל זעהר צושראָקען.

מ י ר ל

זיידע? דאָס וואַסער וועט באַלד אין שטוב אַריין... לאָמיר אַנטלויפען פון דאַנען — כ׳האָב מורא! וואָס האָסטו געלאָזט, די באָבע זאָל אין דאָרף אַוועקגעהן?

מ נ ש ה

האָסטו גוט נאָכגעזעהן? אפשר האָט עס זיך דיר נאָר געדוכט? איז דאָס וואַסער טאַקי אַזוי גרויס? וויל דער טייך מיינע פיער ווינקעלעך פערטראָגען? מירל! פיהר מיך אויפ׳ן גאַס, כ׳וועל אַליין מיט מיינע הענד אָנטאַפּען. איך גלויב עס נישט. פיהר מיך!

מ י ר ל

האָסט דאָך געזעהן; ווייטער האָב איך דיך שוין ניט געקאָנט פיהרען. מיינע שיך זענען פול מיט וואַסער — די פיס אויף בענעצט...

מ נ ש ה

שטעהט אין מיטען שטוב פערצווייפעלט.

אויף איין מינוט קעהר מיר, רבונו של עולם, אום דאָס ליכנו פון מיינע אויגען... נאָר אויף איין מינוט!

מ י ר ל

לאָמיר, זיידע, גיכער אוועקגעהן פון דאַנען.

מ נ ש ה

האַלץ צו האַלץ האָב איך צוזאַמענגעטראָגען און די ווענד געבויט, שטרוי צו שטרוי האָב איך צוזאַמענגעקליבען און דעם דאַך גע־דעקט. דאָ איז מיין גליק געבאָרען געוואָרען און דאָ איז מיין אונגליק אויסגעוואַקסען... אויף איין רגע מיר די שיין קעהר אום, רבונו של עולם!

מ י ר ל

פינסטער — כ'וועל אפשר ניט טרעפען, ווי פון דאַנען אַרויס־צוקלויבען זיך; וואוהין, זיידע, זאָלען מיר געהן?

מ נ ש ה

לאָז מיך, מיין קינד; צו דען קאָן עס געשיקט זיין, אַז דאָס וואַ־סער זאָל ביז מיינע ווענד דערגרייכען? ! כ'מוז עס אליין... פיהר מיך, מירל, נאָך אַמאָל אויפ'ן גאַס אַרויס.

עס גיט אַ שטאַרקען קלאַפּ אין וואַנד.

מ י ר ל

זיידע, כ'האָב מורא! הערסט? עפּעס האָט אין וואַנד אַ שטאַרקען קלאַפּ געגעבען. שפּרינגט אָב מיט שרעק פון פענסטער. עפּעס האָט אין פענסטער אַ קוק געגעבען... קום אַוועק, זיידע, פון דאַנען. כ'האָב מורא.

מ נ ש ה

וואָס, מיין קינד, האָט זיך דיר געדוכט? ווען האָסטו אין פענסטער געזעהן? וואו ביזטו?

מ י ר ל

כ'האָב מורא — מיר דוכט זיך — עפּעס רעדט, איך הער... מיט'ן

ווינד... דו האָסט פריהער גערעדט און איצטער דוכט זיך מיר אוים.

מ נ ש ה

איך קאָן די שטוב ניט פערלאָזען. איך טאָר עס נישט טהאָן. וואו ביזטו, מיין קינד?

מ י ר ל

איך האַלט פערמאַכט די אויגען, איך זאָל ניט זעהן די פענסטער. עפּעס א מענש ווייזט זיך אין דער פינסטערניש.

עס גיט אַ צווייטען קלאַפּ אין וואַנד.

מ נ ש ה

ווער קלאַפּט עס? אפשר האָט זיך אזוי פיעל דאָס וואַסער גע־שטאַרקט, אז די קריעס אייז קלאַפּען שוין אין מיין שטוב?— זאָל דאָס וואַסער מיט אַזאַ גיכקייט וואַקסען? כ׳האָב עס גאָר מורא צו טראַכטען. פיהר מיך אויפ׳ן גאַס, מיין קינד!..

מ י ר ל

כ׳וועל, זיידע, ניט געהן — כ׳האָב מורא. כ׳קאָן זיך פון אָרט ניט ריהרען, די פיס זענען מיר ווי אונטערגעהאַקט...

מ נ ש ה

ווען דאָס גרעסטע אומגליק, האָט ער געזאָגט, וועט קומען, יעמאָלט וועט זיך דאָס גליק בעווייזען... ווער ווייס דעם גרונד צום אומ־גליק?! וואו איז דער סוף? ווען מיין טאָכטער איז געשטאָרבען, האָב איך געמיינט, אז כ׳האָב שוין דעם בעכער ביז צום גרונד געטרונקען. איז ביי מיר די שיין פון מיינע אויגען אויסגעלאָשען געוואָרען. האָט דער טייך דיין טאַטען פערנומען...

מ י ר ל

זיידע, שווייג! בעסער שווייג... ווען דו רעדסט, פאַלט אויף מיר אַן אימה אַן. איך האַלט פערמאַכט די אויגען, איך זאָל מעהר ניט זעהן. מיר דוכט, איך זעה די מאַמע...

מ נ ש ה

מיין קינד! עפען דיינע אויגען. מיר האָט דער וואָס אין הימעל

מיינע אויגען פערלאשען. דיר האט ער דאס ליכט געשענקט. עפען די אויגען און פיהר דיין זיידען אויף דער גאס ארוים. וואו ביזטו?

מ י ר ל

רוקט זיך צום וואנד.

שטעה אויף אן ארט, זיידע! כ'האב מורא...

מ נ ש ה

ווער שרעקט דיך, מיין קינד?

מ י ר ל

כ'האב פאר דיר אויך מורא, פאר דיר... כ'וועל צו דיר ניט געהן...

מ נ ש ה

וואס איז מיט דיר?! איך דערקען נישט דיין קול! דיין קול איז פערענדערט געווארען. וואו ביזטו? נעהם מיך פאר'ן האנד; דאס איז דאך דיין זיידע, וועלכען דער, וואס אין הימעל האט גע־שטראפט פאר אייך אלעמען. דיין נשמה איז ריין. דאפעלט ריין איז דיין נשמה. פאר איהר האבען אלע ערב געווען: דיין מאמע מיט איהרע יונגע יאהרען. דיין טאטע מיט'ן גאנצען לעבען זיי־נעם און איך מיט מיין שיין. קום צו מיר.

מ י ר ל

שטעהט ביים וואנד בלאס און קוקט איהם אן אהן ווערטער.

מ נ ש ה

וואו ביזטו?... וואס רופסטו זיך נישט אב?... קוקט מיט זיינע אויס־געלאשענע אויגען אין אלע זייטען. מיין קינד, וואו ביזטו?! פאר וואס איז דיין זיס קול אנטשוויגען געווארען?...

מ י ר ל

זיידע! מאך צו דיינע אויגען, איך שרעק זיך. זיי קוקען אויף מיר פינסטער... פערמאך...

מ נ ש ה

איך זוך דיך, מיין קינד. איך קוק אין דעם וויגעל, וואו עס שיינט די ליכטיגע זון. פון דער קמיע אויף דיין הארצען שלאגט צו מיר א ווארימע ליכטיגקייט. און איך הויב אן זעהן יעדען

ווינקעל פון מיין שטוב. געהט צום אָרט, וואו מירל שטעהט. אַט זעה איך דיך, מיין ליעב קינד, איך זעה, ווי דו שטעהסט און ציטערסט.

מ י ר ל

רוקט זיך צום וואנד אין דער שטיל.

מ נ ש ה

וואָס בעדייט עס, מיין קינד? ווילסטו דיין אלטען זיידען פערלאָזען? קום, איך וויל מיך אַן דיר אַנהאַלטען. דיין נשמה איז ריין — בעשיץ מיך אויך. איך זעה אויף דיין הארצען ווי גן־עדן ליכט: די שטראהלען פון זיין ליעבען נאָמען.

מ י ר ל

קוקט מיט גרויס שרעק אויף איהר קמיע.

זיידע, איך ריהר עס!

מ נ ש ה

איך פערשטעה נישט, מיין ליעב קינד, ווער עס רעדט אין דיר...

מ י ר ל

אָבער איך קאָן ניט אויסהאַלטען. איך טהו עס אוים.

מ נ ש ה

מיין קינד! די גאנצע ערד ציטערט אונטער מיר! די הימלען ברעכען זיך!...

מ י ר ל

געהט שטיל אריין אין צימערל.

מ נ ש ה

איך הער, ווי דער טייך בייזערט זיך, מיט ווייסען שוים איז דאָס וואסער בעדעקט... דאָס וואסער וואקסט. געהט אין צימערל. וואו ביזטו, מיין קינד? זאָל דיר דיין מאַמע קומען צו הילף — איהר נשמה איז שוין געלייטערט געוואָרען אין הימעל. זאָל דיין טאַטע דיר צו הילף קומען — ריין איז זיין נשמה, הייליג איז ער אויפ'ן הימעל ארויף.

מ י ר ל

רוקט זיך מיט שרעק ארוים פון צימערל און קריכט אויף די הרובע.

מ נ ש ה

אין צימערל.

מיין קינד, וואו ביזטו? איז דיין קול אין גאנצען פערשטומט גע־וואָרען?

מ י ר ל

וויל אָברייסען פון הארצען די קמיע. בלייבט זיצען פערצוויי־פעלט.

מ נ ש ה

דאָס גאנצע ליכט האָט זיך פאר איין מאָל אויסגעלאָשען!... מיין קינד! וואו ביזטו? ! וואָס שווייגסטו? ! האָסט וואָס מורא'די־געס בעגאנגען — כאפּ זיך צוריק! האָסט געריהרט דאָס ליכט פון דיין הארצען. וואו ביזטו? וואָס האָסטו געטהאָן. עס גיט אַ שטאַרקער קלאפּ אין וואנד. די ערד ציטערט פאר צאָרן. בייזע רוחות האָבען זיך גענומען ארום מיין שטוב טראָגען... ס'איז פינס־טער ארום; אפשר האָט זי גאר די שטוב פערלאָזען?... עס גיט ווידער א קלאפּ אין וואנד. הייליגע מלאכים! קומט ראטעוועט מיר מיין קינד! דאָס וואסער אונטער מיינע פיס!... טרייבט עס דער טייך זיינע כוואליעס צו מיר אין שטוב אריין?...

מ י ר ל

זיידע! עס פליייצט דאָס וואסער אין שטוב אריין!

מ נ ש ה

דו האָסט דעם הימעל אויפגעריהרט: דער בעכער פון צאָרן גרייט זיך. כ'וועל פרובען אליין פון דאנען דעם וועג זוכען, כ'וועל מיך אפשר ביז צום בערגעל דערשלאָגען.

ער עפענט די טיר, דאָס וואסער רייסט זיך אריין אין שטוב. פייפט שטאַרק דער ווינד. די טיר איז אָפען. דער ווינד פערלעשט די ליכט.

מ י ר ל

זיידע! דו האָסט דאָס ליכט פערלאָשען! מיר זיצען אין דער פינס־

טער... באָבע! באָבע! מיר טרינקען זיך, באָבע!

מ נ ש ה

רוקט זיך צו דער הרובע.

העלף מיר! דיין ליכטיגער פנים שיינט פאר מיר ווידער... קומט איהר, הייליגע מלאכים!

מ י ר ל

זיידע, שווייג... כ'זעה וואָס דורכ'ן פענסטער... כ'זעה, ווי דאָס וואסער הויבט זיך; שווייג... באָבע! באָבע! מיר טרינקען זיך!

מ נ ש ה

מיט אַ לויטערער שטים.

עס ווערט ליכטיגער ארום. איך זעה, ווי עס עפענען זיך די הימ־לען. איך זעה זיין ליעבען נאָמען, ער קומט מיר צו הילף. איך בין זיכער... וואו ביזטו, מיין קינד?

דער ווינד פייפט. די קריעס קלאפען אין וואנד.

מ י ר ל

זיידע! איך אנטלויף!

זי שפרינגט פון דער הרובע, עס הערט זיך אַ פליעסק פון דעם וואסער.

איך געה נאָך דיר, מיין קינד, איך געה נאָך דיר.

שטיל. ווייכע שטראהלען הויבען אָן צו שלאָגען אין שטוב אַריין דורכ'ן פענסטער. דאָס וואַסער אין שטוב ווערט בעלויכטען ווי פון דעם שיין פון דער לבנה.

מ י ר ל

איך זעה עפעס רופט אונז. מאכט מיט די הענד... רופט...

מ נ ש ה

איך שפיר, ווי ווארעמע שטראהלען פאלען אויף מיין קאָפּ...

מ י ר ל

מען ווינקט צו אונז, מיר זאָלען גיכער געהן.

מ נ ש ה

איך זעה, ווי ס'ווערט טאָג ארום אונז.

מ י ר ל

לאָמיר גיכער ארויסגעהן, דאָס וואסער איז מיר שוין ביז די קניה. איך געה דורכ'ן פענסטער, גלייך צו די פייערען.

מ נ ש ה

דאָס איז ער מיט זייַנע שלוחים דיר אנטקעגען געקומען — געה גלייך אנטקעגען די פייערען...

מ י ר ל

עפענט דעם פענסטער און קריכט ארויס.

מ נ ש ה

קלייבט זיך צום פענסטער.

דאָס גליק הויבט זיך אָן. ווארעם איז מיר צווישען די קריעס אייז. ליכטיג — אין דער פינסטערער נאכט. מיין קינד, פערלאָז מיך נישט!...

ער קריכט ארויס. שטיל. די שיין ווערט פערשוואונדען. חשך. דער ווינד רייסט דורך פענסטער און טיר. קריעס קלאפען פון אַלע זייטען. עס קנאַקען די ווענד. עס פאלט די סטעליע. עס הערט זיך אַ גרויס גערויש פון דעם וואסער און מיט שרעקליכען ליארעם פאלט די גאַנצע שטוב איין.

צווייטער אקט.

נאַכט. דער ווינד טרייבט שטיקער וואָלקען. פון צייט צו צייט רייסט זיך ארויס פון צווישען די וואָלקען אַ בלייכער שיין פון דער לבנה און עס בעווייזט זיך ניט קיין הויכער בארג בעוואקסען וואו ניט וואו מיט בוימלעך. עס הערט זיך דאָס פּליעסקען פון וואסער. פון צייט צו צייט טראָגען זיך מיט'ן ווינד פון ווייטען אויסגעשרייען, מאַנכע טרויעריגע, רופען צו הילף.

מנשה

זיין קול דערנעהנטערט זיך אלץ צום בערגעל.

עלענד... עלענד, נאַר איך מיט מיינע אויסגעלאָשענע אויגען. טרוקען! כ'האָב מיך צו א בארג דערשלאָגען... גרויסער גאָט! האָסט מיך נישט פערלאָזען... בארג ארויף געהט עס אלץ. טרוקענע ערד. העכער ביז צום שפּיץ וועל איך זיך פערקלייבען; דאָרטען וועל איך שוין איינגאנצען זיכער זיין.

אין דעם בלאסען שיין פון דער לבנה בעווייזט ער זיך אויף דעם שפּיץ בערגעל.

מירל

געהט איהם נאָך שטיל.

מנשה

ציטערט פון קעלט.

דאָס וואסער האָט זיך צו מיין לייב דערשלאָגען — אַן אלטער פּאַראַמשטשיק.. כ'האָב שטענדיג געוואוסט, ווי פון בייז זיך אויסמיידען; וואו זאָל איך מיינע פערפראָרענע פיס ווארעמען?

מ י ר ל

געהט אָב אָן אַ זייט און זעצט זיך שטיל, ציטערט פון קעלט.

מ נ ש ה

פון ווייטען הערען זיך קולות. זאָל עס איהר קול זיין? זי האָט דעם גאנצען הימעל אויפגעריהרט. וואָס ווארימער עס ווערען מיר מיינע גליעדער, אלץ מעהר שפּיר איך, אז זי פעלט מיר. מיט איהר צוזאמען בין איך נאָך דורכ׳ן פענסטער געקראָכען... דאָרטען האָט זיך נאָך מיין גוף אָן איהרען אָנגעריהרט. אין וואָס פאר א זייט האָט זי דער רוח פערטראָגען? ס׳הערט זיך אַ פּליעסק אין וואסער. זאָל זי דאָרט זיין? מירל!.. מיין קינד, מירל!... איך האָב זי גע־שראָקען מיט מיינע רעד. זי האָט מיך געשראָקען מיט איהר גע־דאנקען. זיכער בין איך פון וואסער, אבער ניט זיכער איז מיין הארץ געבליבען. עס פעהלט מיר, אלץ פעהלט מיר... דאָפּעלט וואַ־רימער וואָלט מיר איצט זיין, ווען זי וואָלט מיט מיר געווען... איהַ־רע אויגען האָבען דאָפּעלט געלויכטען, געשיינט פאר מיינע אויך. איהר יוגענד האָט מיר מיין עלטער פערטריבען. מירל!... מיין קינד!...

מ י ר ל

געהט צו נעהענטער, שטעלט זיך אַנטקעגען דעם אַלטען.

מ נ ש ה

וואו איז פערפאַלען געוואָרען דער שיין, נאָך וועלכען איך בין אזוי זיכער געגאנגען? קעהר מיר צוריק אום מיין קינד!... וואַ־רימער ווערט מיר, ווען איך טראכט פון איהר. דאָפּעלט ווארימער וואָלט מיר אצונד זיין, ווען זי וואָלט געזעסען נעבען מיר.

ציטערט פון קעלט.

מ י ר ל

זיידע, וואָס וויינסטו?

מ נ ש ה

הא?... וואָס?... ווער רעדט?... דאכט זיך א קול. הערט זיך צו. די לבנה גיסט איהם אָב מיט אַ מאַטען שיין. ס׳גיסט זיך ליכט איבער

מיין אלטען קאָפּ. ברייטער וועל איך מיינע אויגען עפענען, אפשר וועל איך וואָס זעהן. ווער רעדט? וואו בין איך? העכער, אבער אלץ פינסטער. אפשר האָט זי צו הילף גערופען? דער ווינד האָט איהר קול געבראכט און הייסט מיר געהן זי ראטעווען?... פּרובט געהן און פאלט גלייך. געפראָרען די פיס, ביז די קניה געפראָרען. דאָס לייב פערגליווערט. דאָס הארץ שמעלצט זיך. דאָס לעצטע מאָל ווײנט דאָס הארץ מיינס.

מ י ר ל

שטעלט זיך נאָך נאָהענטער.

וויין ניט, זיידע.

מ נ ש ה

מירל! דיין קול איז עס? ביזטו נאָהענט נעבען מיר?

פּויזעט אויף אַלע פיער.

מ י ר ל

כ'בין ניט ווייט פון דיר, זיידע.

מ נ ש ה

מיין קינד! איך הער קלאָר דיין קול. דיר איז קאלט — קום צו מיר: איך וועל דיר ביי מיין אלטען הארץ אָנוואַרעמען. קום, כ'וויל דיך מיט מיינע הענד ארומנעהמען, מיין קינד.

מ י ר ל

מיר איז קאלט, זיידע...

מ נ ש ה

מיט גרויס שמחה. ער הויבט זיך פון אָרט און פאלט צוריק.

מיין קינד, איך קאָן צו דיר נישט געהן, קום צו מיר. מיין לעצטען פונק ווארעמקייט וועל איך דיר אוועקגעבען.

מ י ר ל

שרעק מיך ניט, וועל איך געהן צו דיר.

מ נ ש ה

איך הער, ווי דו ציטערסט פון קעלט — דערנעהנטער זיך צו מיר...

מ י ר ל

זי וואַרפט זיך אין זיינע אָרעמס.

אָט בין איך, זיידע, וואַרעם מיך!

ציטערט.

ביז די קניה זענען שוין מיינע פיס פערפראָרען. ביי מיין האַרצען וועל איך דיך וואַרימען. בעהאַלט די הענד דיינע. גיב מיר דיינע פיס, כ'וועל זיי מיט מיין הויך דערוואַרימען...

מ י ר ל

וואו זענען מיר, זיידע?

מ נ ש ה

ווייט פון דעם וואַסער שפּיר איך, נאָך פון דעם ווינד נישט בע־שיצט. איך בין געגאַנגען נאָך דעם שיין, וואָס האָט פאַראויס מיר דעם וועג בעלויכטען, און דו האָסט מיינע אויסגעלאָשענע אויגען פאַר א וועגווייזער גענומען... איז דיר וואַרעם, מיין קינד?

מ י ר ל

ביי דיר אונטער די פּאָלעס איז אויך קאַלט. דער ווינד בלאָזט דאָרט אויך.

מ נ ש ה

נעהענטער צום האַרצען טוליע זיך.

מ י ר ל

איך האָב געהערט, ווי אונזער שטוב איז איינגעפאַלען — וואו וועלען מיר איצטער געהן?

מ נ ש ה

מיר וועלען אונזערע נשמות און לייבער צו גאָט איבערגעבען.

מ י ר ל

דו ביזט גלייך געגאַנגען, ווי דו וואָלסט דעם וועג געוואוסט.

מ נ ש ה

ס'וועט מיר אַלץ קעלטער און קעלטער און דאָס האַרץ וואַרעמער און וואַרעמער.

מ י ר ל

אז עס וועט טאָג ווערען, וועלען מיר געהן אונזער שטוב זוכען.

מ נ ש ה

ציטערט אויף.

מיין קינד!

מ י ר ל

שרעק מיך ניט. איך וויל מיך אָנוואַרימען.

מ נ ש ה

איך שפיר, אז דיין הארץ איז אין גאנצען געשטאָרבען..

מ י ר ל

זיידע, איך וועל צוריק אין וואסער לויפען — רעד ניט!

מ נ ש ה

איך שפיר, א שטיק אייז האלט איך צו מיין הארצען געדריקט.

מ י ר ל

רייד צו מיר ווי אין שטוב, כ'וויל מיך אָנוואַרעמען.

מ נ ש ה

עס פריהרט... קאלט.. קאלט...

מ י ר ל

שווייג, זיידע, איך וועל מיינען, אז דו שלאָפסט און איך וואַרעם מיך געבען דיר.

מ נ ש ה

נעהם מיינע הענד און פיהר זיי אויף דיין הארצען. איך קאָן מיט זיי ניט ריהרען. איך וויל זעהן... איך וויל...

מ י ר ל

שווייג... שווייג...

מ נ ש ה

איך וויל דאָס אמת'ע פייער אויף דיין הארצען געפינען.

מ י ר ל

איך האָב די קמיע אין וואסער אָנגעוואוירען.

מ נ ש ה

פערלארען ? !

מ י ר ל

עמיצער האט זי ביי מיר פון הארצען ארויסגעריסען... כ'האב מיר געשראקען.

מ נ ש ה

פערלארען... פערלארען...

מ י ר ל

שפרינגט אָב פון איהם.

מ נ ש ה

דעם בעכער פון צאָרן אין גאנצען געטרונקען, אבער דאָס גליק נישט דערוואַרט זיך. קעלטער ווערט מיין הארץ; שווערער ווערט מיר מיט מיין צונג צו ריהרען.

מ י ר ל

נא, איך וועל דיך צודעקען.

וואַרפט אויף איהם איהר טוך.

מ נ ש ה

מיט שמחה.

דער צדיק ! זיין הייליגער פנים בעווייזט זיך פאר מיר... ווען געהסטו ראטעווען — מיך, צו מיין קינד ?... אָ, דערבאַרעם זיך...

מ י ר ל

רייסט אראָב פון זיך נאָך וואָס און וואַרפט אויפ'ן אַלטען.

מ נ ש ה

ווארימע פליגעל פון הייליגע מלאכים בעשיצען מיך... ברענענדיגע אויגען קוקען מיר גלייך ביז'ן הארץ אריין... ווארימער... ווארי־מער...

א ש ט י מ ע

טראָגט זיך פון ווייטען מיט'ן ווינד.

ראַ—טע—וועט ! איך—געה—ביז—האלז—אין—וואַ—סער !

מ י ר ל

שרייט.

א—הער! דאָ—איז—טרוקען!

מ נ ש ה

פון הימעל הער איך קולות פון די מלאכים... פון גן־עדן, הער איך, גיסט זיך דער הייליגער געזאַנג...

ד י ש ט י מ ע

נעהענטער.

ראַ—טע—וועט! איך ווער פער—פראָרען.

מ י ר ל

אהער, דאָ איז טרו־קען!

מ נ ש ה

מיט שמחה.

טאַכטער מיינע! איך זעה דיך... צווישען אלע צדיקים און צדקניות ביזטו... גלייך פון הימעל געהסטו... דיין פּנים לויכט... דיינע אויגען פונקלען ווי די ליכטיגע שטערען... ווארימער... ווארימער...

ד י ש ט י מ ע

גאָר נאָהענט

וואו—הין—זאָל—איך—געהן?

מ י ר ל

גלייך! גלייך!

מ נ ש ה

שירה אין הימעל... ס'איז פריהמאָרגען... דער גאנצער הימעל האָט אויפגעוואכט. שירה זאָגט דער צדיק צווישען אלע מלאכים...

עס פּליעסקעט דאָס וואסער גאָר נאָהענט.

ד י ש ט י מ ע

זענען מענשען פארהאן נאָהענט?

מ י ר ל

שטעהט און קוקט אין דער ווייט.

מ נ ש ה

זינגט.

דער ליכטיגער טאָג קומט אָן... גאָט'ס חסד איז נאָהענט... איך זינג צו זיין נאָמען... איך אכפער זיינע מעשים....

ד י ש ט י מ ע

ווער איז דאָרט? רופט זיך ווער אָב!

מ י ר ל

מענשען!... מענשען!...

עס בעוויזט זיך אַ פיגור פון אַ מענשען, ציטערט פאר קעלט; עס קלאפט איהם אַ צאָהן אָן אַ צאָהן.

מ נ ש ה

זינגט מיט א דומפפען קול.

זיין ליכטיגער נאָמען... זיין חסד און רחמים...

ד ע ר א ו נ ב ע ק א נ ט ע ר

ווער איז דאָ?

מ י ר ל

מענשען, מענשען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

מענשען? דאָ זענען מענשען?

מ י ר ל

ציטערט פון קעלט און שרעק.

מיט'ן וואסער געקומען, ביז'ן האלז געקראָכען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

ווער איז דאָרט?

מ י ר ל

מיין זיידע. ער ווערט געפראָרען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

ווערט געפראָרען?

מ י ר ל

געפראָרען... קאָן זיך ניט דערוואָרמען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

בויגט זיך צו צום אַלטען.

געפראָרען, ער ליגט טויט...

מ י ר ל

מיט שרעק.

אַך, זיידע!

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

ניטאָ קיין סימן פון לעבען. ביז טאָג וועט אפשר פון אונז אויך מעהר ניט בלייבען.

מ י ר ל

אַך, זיידע, זיידע, שטעה אויף! זיידע, כ׳ווייס, וואו די קמיע איז, זיידע!

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

אומזיסט דיין וועקען... איהם וועסטו שוין לעבעדיג ניט מאכען. לאָמער בעסער איינער דעם אנדערען ווארימען ביז טאָג...

מ י ר ל

ברעכט אוים מיט אַ ביטער געוויין. איהר קול ציטערט פאר קעלט.

זיידע!... זיידע!... זיידע!... האָסט מיך אליין אין דער פינסטע־רער נאכט געלאָזען... זיידע!

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

זעה, ווי דיין קול ציטערט פון קעלט און שרעק. דער אלטער ליגט שוין אָהן א סימן פון לעבען. טרעט אָב פון איהם. מיט שרעק און קעלט בלאָזט פון איהם.

מ י ר ל

איך וועל מיך לעגען נעבען איהם און שטארבען...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

איך וועל דיך נישט לאָזען שטארבען. דער אלטער איז געשטאָר־בען, ווייל דאָס בלוט איז שוין אין זייגע אָדערן לאנג ווי אייז געוועזען... איך וועל דיך נישט לאָזען שטארבען, אויב איך בין איצ־טער לעבען געבליבען.

מירל

זיידע! נעהם מיך!...

דער אומבעקאַנטער

די גאַנצע נאַכט האָט מיר דער טייך אויף א באַלקען פון א צו־בראָכענעם פּאַראָם געטראָגען און האָט מיך אויף א ברעג ארויס־געשליידערט... כ׳ווייס אליין ניט, ווי ווייט ער האָט מיך פון מיין היים פערטראָגען — נאָר דאָס האָב איך געפיהלט, אז ער האָט מיך אויף די צווייטע זייט ארויסגעוואָרפען. לאָמיר זיך ביידע טוליען איינער צום אנדערען און וואַרימען זיך...

מירל

רוקט זיך אָב.

כ׳קאָן דיך ניט... כ׳טאָר עס ניט... כ׳וויל נעבען זיידען מיינעם זיצען, ביז איך וועל געפראָרען ווערען.

דער אומבעקאַנטער

איך וועל דיך איבערגעוואַלד וואַרימען און דו וועסט מיך איבער־געוואַלד וואַרימען. וואָס ליגט עס אויף דעם אַלטען? ־טרוקענע בגדים... איהם זענען זיי שוין אינגאַנצען איבריג. מען קאָן זיי זי־כער פון איהם אראָבנעהמען.

מירל

ריהר ניט! ריהר ניט!

דער אומבעקאַנטער

עלטער מיט פראָסט וועסטו שוין נישט דערוואַרימען. קום, נאַריש קינד. קום צו מיר, ווען ס׳וועט נאָר טאָג ווערען, וועסטו זעהן, ווי דער חשק צום לעבען וועט זיך אין דיר שטאַרקען... אומזיסט ווילסטו לעבעדיג מאַכען א קערפּער פון אן אַלטען מאַן, וואָס איז געפרוי־רען געוואָרען... קום צו מיר, זעה, ווי דו ציטערסט פון קעלט. זעה, ווי ס׳קלאַפּט דיר א צאָהן אָן א צאָהן... קום, לאָמיר צוזאַמענפּרע־סען אונזערע לייבער און וואַרעמען זיך. ווען ס׳וועט ווערען טאָג, וועלען מיר זיך צו א שטוב דערקלייבען... קום!

מ י ר ל

איך שרעק מיך פאר דיר.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

ניט שרעק זיך פאר מיר. איך בין א מענש... מיך האט דאס וואַ־סער אהער געבראכט. ס'איז פינסטער ארום. ווייל איך ווייס ניט, וואו איך בין, קאן איך דיר ניט זאגן, פון וואנען איך בין.

מ י ר ל

קאלט... קאלט... כ'ווער דערפראָרען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

נאריש קינד! אומזיסט שלעפסטו אויף זיך דעם טוידט, בעת דאס לעבען רופט אונז. ביז טאָג איז שוין ניט ווייט. ברייט אויס זיינע הענד. קום צו מיר. ניט שרעק זיך פאר מיר. דאס לעבען קאנען מיר נאר ביידע איינער דעם אנדערען שענקען... ווענינ ווארימקייט איז אין דיר געבליבען דו זאלסט קאנען פאר'ן פראסט שטארקער זיין. לאָמיר אונזער ווארימקייט צוזאמענמישען — נעהם מיך ארום.

מ י ר ל

דער זיידע ליגט טויט.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

און מיר מוזען לעבען! לעבען!...

ער כאפט זי פעסט ארום.

מ י ר ל

לאָז מיך! לאָז...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

מיט געוואלד וועל איך דיר מיין לעבען געבען און מיט געוואלד וועל איך ביי דיר דיין לעבען נעהמען — דריק מיך צו זיך...

מ י ר ל

דעם זיידענס בלינדע אויגען קוקען אויף מיר... די קמיע... לאָז מיך... דער צדיק...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דער זיידע איז טויט... מיר בעדארפען לעבען... פעסטער, אט אזוי... פעסטער...

מ י ר ל

א שטראם הייסע בלוט איז דורך מיינע אדערן דורכגעלאפען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דאס קעהרט זיך צוריק דאס לעבען צו דיר. איך בין פון יענער זייט טייך. פון דארט האב איך דיר דאס לעבען געבראכט...

מ י ר ל

מיינע גליעדער געהן מיר אב.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

מיר מוזען נאך הארץ צו הארץ דריקען, וועט ערשט רעכטווארעם זיין.

מ י ר ל

דו הערסט, עס קלאפט שוין ניט מעהר ביי אונז א צאהן אן א צאהן.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

איך הער, אז דיין קול ציטערט שוין נישט מעהר.

מ י ר ל

לאמיר אפשר פרובען דעם זיידען ווארימען?

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

איין קען מען נישט ווארים מאכען.

מ י ר ל

ס'איז גאר ליכטיגער געווארען אין די אויגען מיינע.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דיין קינדערש בלוט האט אין מיינע אדערן דאס בלוט צושמאלצען.

מ י ר ל

כ'האב די קמיע פערלארען. דער זיידע האט געזאגט, אז אין הארצען האב איך זי געדארפט טראגען. דער זיידע...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

זעהסטו, ער איז געשטאָרבען, דער טויט איז געווען שטארקער פון איהם. מיר וועלען לעבען... ש־ש־ש!

מ י ר ל

וואָס הערסטו?

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

איך הער, ווי דיין הארץ קלאפט פון שמחה.

מ י ר ל

מיר הויבט שוין אָן היים צו ווערען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

ווי א פאנצער זענען געווען מיינע קליידער געפראָרען: ווי א פאנ־צער זענען אויף דיר דיינע געפראָרען. אונטער דעם פאנצער האָט זיך דאָס לעבען צופלאקערט... אך, לעבען... לעבען..

מ י ר ל

ווען כ׳פלעג זיך צום זיידען טוליען, איז מיר אזוי ווארים ניט געווען. נאָך איידער דו ביזט געקומען, האָב איך מיך צו זיין הארץ געטוליעט, נאָר ס׳האָט מיט פראָסט געטראָגען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

זעהסט, ווי א גרויער פאָס בעוויייזט זיך דאָרט לינקס?

מ י ר ל

אויף דער ערד?

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

ניין, אויפ׳ן הימעל.

מ י ר ל

וואָס בעדייט עס?

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דאָס פערנעהמט זיך שוין אויף טאָג. באלד וועט ליכטיג ווערען און מיר וועלען זיך צו הייזער פערקלייבען.

מ י ר ל

ווײנט.

איך האָב ניט וואוהין. איך האָב געזעהן, ווי דאָס וואסער האָט אונ־
זער הויז פערטראָגען. דער זיידע איז פערפראָרען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דו וועסט געהן צום לעבען. דאָס לעבען וועט דיר שוין אין הייזער
ברענגען. א הילצערנעם הייזעל איז מסתמא אײערס געווען, אז דאָס
וואסער האָט געקענט פערטראָגען — דאָס לעבען וועט דיך אין
פּאַלאַצען ברענגען... שעהנע פּאַלאַצען און בריליאַנטענע שלעסער
געפלאַסטערט אין גאָלד און בעפּוצט מיט פּערל און רובינען. דאָס
וואסער וועט זיך אהין ניט פערקלייבען און דאָס פייער וועט אויך
צו זיי קיין שליטה ניט האָבען... זעהסט, דער פראָסט האָט פון
דיין זיידען א שטיק אייז געמאכט, און צו אונז האָט ער קיין
שליטה ניט...

מ י ר ל

דו רעדסט, איך פערשטעה עס גאָר ניט... דער זיידע האָט שטענדיג
אנדערש גערעדט. עפּעס אנדערש פלעגט ער רעדען יעדעס מאָל
אין אָבענד. איך פלעג האלטען מיין קאָפּ ביי איהם אין שויס, און
ער פלעגט מיר דערצעהלען... איך פלעג איהם בעסער פערשטעהן.
נאָר פון זיינע ווערטער איז מיר קיינמאָל אזוי ווארים ניט גע־
ווען. כאָטש ביי אונז אין שטוב איז קיינמאָל קיין פראָסט ניט
געווען. דער ווינד איז אויך קיינמאָל אהין ניט צוגעקומען...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

ניט שטענדיג דאַרף מען פערשטעהן — בעסער, אז מען פיהלט.
פיהלסט, ווי דאָס לעבען קלאַפּט אין דיינע אָדערן, ווי מיט פוי־
קען? פיהלסט, ווי אין דיין הארצען קאָכט ווי דער טייך איצטער,
וואָס האָט הייזער פערטראָגען און מיך צו דיר געבראַכט.

מ י ר ל

פאר'ן זיידען האָב איך מורא געהאט. ער פלעגט מיט זיינע בלינדע
אויגען קוקען אויף מיר. קוקען... קוקען.. פון זיי האָט עפּעס ארויס־

געקוקט און מיך געשראָקען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

הא, דיין זיידע איז בלינד געווען! — פון זיינע אויגען האָט דער טויט אליין ארויסגעקוקט און האָט דיך געשראָקען. דו טאָרסט וועגען טויט ניט טראכטען — לעבען... לעבען...

מ י ר ל

ער איז בלינד געווען, נאָר ער איז אליין געגאנגען. איך בין איהם נאָכגעגאנגען. ער האָט זיך אליין צום בערגעל דערשלאָגען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דאָס האָט איהם דער טויט געפיהרט; בעלויכטען זיין וועג מיט א שווארצען פייער.

מ י ר ל

איך האָב אויך דעם פייער געזעהן. איך האָב מיך אויך צו איהם געצויגען. איך האָב געמיינט, אז דאָס איז דער צדיק מיט מלאכים ווי דער זיידע פלעגט אלץ זאָגען. אפילו אין די שפּיצען פינגער איז מיר אויך ווארים געוואָרען... זעהסט, ס'איז שוין ליכטיג.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

פערמאַך נאָך די אויגען א ווײלע און פיהל... זעהסט וואָס?

מ י ר ל

איך זעה שעהנע פּאַלאַצען אויף א הויכען בארג שטעהן...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דאָס וועלען דיינע זיין.

מ י ר ל

ווּעמעס זענען זיי איצט?

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

קיינעמס ניט. פריי בויט זיי דאָס לעבען אויס און ווער עס וויל קען זיי בעקומען. דו קענסט זיי אויך בעקומען... דו מיט דיין קינדערש בלוט קענסט צו זיי דערגרייכען...

מ י ר ל

אז איך פערמאַך די אויגען, פיהל איך, אז איך זיץ אויפ'ן הימעל,

ארום פליהען מלאכים. ס'איז אזוי ליכטיג, ווי דער זיידע פלעגט שטענדיג דערצעהלען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

דעם זיידען דיינעם פלעגט זיך עס אויף נאך דעם טויט חלום'ן, דו קענסט עס אין לעבען בעקומען... זעהסט, ס'איז שוין גאנץ ליכטיג. עס זעהט זיך שוין די גאנצע געגענד ארום. דורכאויס מיט וואסער פערגאסען, נאר רעכטס ווייזט זיך א שמאלער פאס טרוקענע ערד. ער ציהט זיך ביז צום בארג אונזערען. מיט דעם וועג וועלען מיר זיך פון דאנען לאזען.

מ י ר ל

איך וועל נאך האלטען פערמאכט די אויגען און דו רעד... רעד...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

און דו?

מ י ר ל

איך וועל פיהלען.

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

פיהלסטו?

מ י ר ל

אלץ פיהל איך... איך פיהל, איך זעה, איך פיהל, איך זעה...

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

איז גוט. אבער דער וועג איז א שווערער און א לאנגער, ביז מיר וועלען זיך פון דאנען ארויסקלייבען... דער טאג לייכט שוין, און מיר וועלען זיך באצייטען פון דאנען לאזען. געדריקט לייב צו לייב וועלען מיר געהן און אויפ'ן וועג וועל איך דיר גאר שעהנעס דערצעהלען... לאמיר געהן.

מ י ר ל

און דער זיידע?

ד ע ר א ו מ ב ע ק א נ ט ע ר

מיר וועלען זאגען מענשען, וועלכע האבען אן עסק מיט טויטע וועלען זיי איהם צום קבר ברענגען.

מירל

ווילסטו, איך זאָל איהם לאָזען?

דער אומבעקאנטער

מיר וועלען זאָגען מענשען, וועלכע האָבען אנ׳עסק מיט טויטע, וועלען זיי איהם צום קבר ברענגען.

מירל

אבער מיין זיידע איז ער דאָך!

דער אומבעקאנטער

ער הויבט זיך אויף און האַלט זי פעסט ארומגענומען.

מירל

וואוהין פיהרסטו מיך?!

דער אומבעקאנטער

צום לעבען, קום!

מירל

לאָז מיך. מיך ציהט צום זיידען מיינעם, ער ווינקט צו מיר, כ׳קען איהם ניט לאָזען...

דער אומבעקאנטער

פיהרט זי.

דער אומבעקאנטער

קום, איך וועל דיר אויפ׳ן וועג גאָר שעהנעם דערצעהלען.

מירל

ברעכט אוים מיט א געוויין.

זיידע! זיידע! איך קען דיך ניט לאָזען!...

דער אומבעקאנטער

דאָס לעבען רופט — דאָס לעבען... איך וועל דיך לאָזען, אבער דיין נשמה איז ביי מיר — זי וועט שוין דיין גוף אויך מיטציהען...

געהט פון בארג.

מ י ר ל

געהט איהם ניט ווילענדיג נאָך. וויינט יאָמערליך.

זיידע!... זיידע!... איך געה און וויים ניט וואוהין... ראטעווע מיך!...

זי ווערט פערשוואונדען אונטערען בארג... איהר קול הערט זיך נאָך שרייענדיג „זיידע"... זיידע!"...

דריטער אקט.

בוים ברעג טייך. זומער פאר־נאַכט. דער ברעג איז בעדעקט מיט א ווייסען זאמד און בעוואקסען מיט לאַנגע שיטערע גראַז, וואו ניט וואו אַ געל בלומעל. פון ווייטען, אַנט־קעגען זעהט זיך דער צווייטער ברעג, בעוואקסען געדיכט מיט יונגע בוימלעך. פון דאָרט טראָגט זיך דאָס צווימשע־רען פון פויגלעך. עס לאָזט זיך אראָב די זון און דער גאַנ־צער הימעל איז רויט. פון דער אַנדער זייט הימעל שווי־מען אַרויס דיקע כמארעס און עס קלייבט זיך אויף אַ רעגען.

מירל

שטעהט שטיל און קוקט גלייך צום זון־אונטערגאנג מיט גרויס בענקעניש אויפ'ן געזיכט.

אך! דאָרטען איז דאָס גאנצע גליק; דאָרטען איז עס. וואָלט דער טייך אזוי ברייט ניט געווען, וואָלט איך איהם אריבערגעשפרונ־גען; ווען דאָס וואסער וואָלט דאַ ניט אזוי פינסטער געווען, וואָלט איך אפשר... ווי דעם זיידענ'ס אויגען אין יענער נאכט זעהט דאָס וואַסער אויס...

יאכנע

קומט אַן פון ווייטען, שלעפּט אַ קלאָץ.

מירל

ניין, ביי טאָג קאָן ער ניט קומען... ביי נאכט האָט איהם דאָס וואסער מיט געוואלד געבראכט צו מיר. דער טאָג האָט איהם פון מיר אָבגעריסען. גלייך מיט זונענאויפגאנג איז ער פון מיר פער־שוואונדען געוואָרען. באלד פערגעהט די זון. רויט דער הימעל— ס'ברענט...

י א כ נ ע

שרייט פון ווייטען.

וואָס שטעהסטו דאָרט ? ! אויף וועמען וואַרסטו דאָרט ? !

מ י ר ל

דער טייך, דער פינסטערער טייך שרעקט מיך יעדעס מאָל, ווען כ'וויל זיך אויף יענער זייט אריבערקלייבען. און זי... וואָס וויל זי פון מיר ?

י א כ נ ע

עס ווערט נאַכט, וואָס שטעהסטו דאָרט ?

מ י ר ל

וואָס האָט זי מורא פאַר דער נאַכט ! וואָס שרעקט איהר די נאַכט?

י א כ נ ע

וואַרפט אראָב דעם קלאָץ.

זאָג, וואָס ווילסטו דאָ ? קום א היים, עס ווערט נאַכט. מאָרגען דאַרף מען פריה אויפשטעהן. בעגינען, נאָך איידער דער האָן וועט קרייען, וועלען מיר זיך אויסקלייבען און פאָהרען צום צדיק.

מ י ר ל

זאָג, פון וועלכער זייט דאַרף ער אָנקומען, דער צדיק ?

י א כ נ ע

ווייזט אויף הינטער זיך.

פון דאָרטען.

מ י ר ל

מיט פערדרוס.

זעהסטו, דאָרטען פערגעהט יעדען טאָג די זון, און איך קאָן דעם טייך ניט אריבערגעהן.

י א כ נ ע

וועה איז מיר און ווינד. משוגע, משוגע; בעשטראָפט מיט ביידע הענד.

מ י ר ל

וואָס פאַר א באַלקען טראָגסטו עס ?

י א כ נ ע

אז דיין פערשטאנד האט דער וואס אין הימעל ביי דיר צוגענו־מען... כ'האב עס אין פעלד געפונען. כ'האב עס דערקענט — פון אונזער שטוב.

מ י ר ל

פון אונזער שטוב? נעהם ווארף עס אין טייך אריין. זאל עס דאס וואסער פערטראגען, כ'וועל עס באלד אליין...

י א כ נ ע

ניט דערוועג זיך עס צו טהאן!

מ י ר ל

געהט אב אין א זייט.

דאס לעבען... דאס לעבען... וואו זענען זיי, די פאלאצען, וואס ער האט געזאגט? פריי בויט דאס לעבען אונטער'ן הימעל גאלדענע פאלאצען אין בריליאנטען און רובינען געפלאסטערט... אהן איהם וועל איך זיי ניט געפינען... אהן איהם קאן איך אפילו דעם טייך ניט אריבערגעהן, און ער איז דארט אויף יענער זייט. פון יענער זייט טייך איז ער געקומען, ביי נאכט, אין דער פינסטער האט ער זיך בעוויזען און מיין געפרארען לייב געווארעמט. צו דער אלטער. געה א היים! איך וויל אין דער נאכט אליין מיט דיר ניט בליי־בען... געה דיר, געה — אדער א ניט, העלף מיר דא א פראם אויסבויען, וועל איך מיר אויף יענער זייט אריבערקלייבען.

י א כ נ ע

די הייליגע נשמה פון דיין מאמען, זאל פאר דיר ביים כסא־הכבוד בעטען.

מ י ר ל

די מאמע איז דעם זיידענס א טאכטער געווען, געה, איך שרעק זיך פאר איהר.

י א כ נ ע

דער הייליגער נאמען פון דיין טאטען דעם קדוש זאל דארט אין הימעל פאר דיר תפילה טהאן.

מ י ר ל

באבע, לאז מיך!

י א כ נ ע

דער כשר׳ער נאמען פון דיין זיידען דעם קדוש זאל דעם גאנצען הימעל אויפריהרען און פאר דיך בעטען.

מ י ר ל

אויב דו שווייגסט ניט, שפרינג איך באלד אין טייך אריין, אט דא. וואו דאס וואסער איז פינסטער און שווארץ... ווי זיס איז דער געזאנג דארט צווישען די בוימלעך, — אלץ איז אויף יענער זייט. נאך זיין פערשווינדען זענען דארט די בוימלעך אויסגע־וואקסען... אפשר האט ער זיי אליין פערפלאנצט? אפשר זיצט ער דארט אליין אוןווארט אויף מיר?...

י א כ נ ע

שלעפט זי פאר׳ן ארבעל.

קום, עס וועט באלד א רעגען געהן.

מ י ר ל

יעדעס מאל דוכט זיך מיר, אז ביי נאכט איז ער געקומען און האט א בריק אויסגעבויט, איך זאל קענען גלייך אריבערגעהן, זיך לאזען צו יענע פאלאצען. רייסט אוים עטליכע געלע בלימלעך און ווארפט זיי אין טייך. טראג עס, טראג עס, וואסער. טראג עס ווייטער, גלייך צו איהם... זאגט איהם, אז מיר איז ווידער קאלט. זאגט איהם, אז כ׳ווער פערפרארען ווי אין יענער נאכט, ווען דאס וואַ־סער האט אונז אויף א בערגעל פערטראגען... זאגט איהם, אז כ׳האב ביי זיך אין הארצען זיין ווארעמקייט בעהאלטען, נאר איך קאן שוין מעהר ניט, כ׳קאן עס שוין מעהר ניט אויפהאלטען. ווען דער לעצטער הויך וועט ארויסגעהן, שטארב איך... איך ווער א שטיק אייז, ווי דער זיידע יעמאלט. טראכט א ווײלע. וואס ווארסטו דא? דיך האט דער זיידע אויף דער וועלט געלאזען, דו זאלסט מיך שרעקען? אין דיינע אויגען איז אזוי פינסטער, ווי ביים זיידען אין יענער נאכט.

י א כ נ ע

איך וועל רופען מענשען. מען וועט דיך בינדען און מיט געוואלד צום צדיק פיהרען.

מ י ר ל

שפאצירט אום ביים ברעג, זינגט.

אין פאלאצען רובינען פול
שטעהט א הויכער שעהנער שטול,
ווי א מלאך זיצט ער דארט.
ווי א מלאך זיצט ער דארט....

י א כ נ ע

מיט שווארצע, געדיכטע וואלקען ווערט דער הימעל פערצויגען, באלד וועט א שלאקסרעגען גיסען, און דו וועסט א נאקעטע אונטער'ן הוילען הימעל בלייבען.

מ י ר ל

מיט שמחה.

א רעגען וועט באלד געהן! די כמארעס ווערען שטארקער, געדיכטער און שווארצער... ס'וועט א רעגען גיסען — א מבול וועט ווערען... ס'וועט ווידער אלע בריקען אראבטראגען, ווי יעמאלט, ווען איך בין נאך א קינד געווען... מיט'ן וואסער וועט ער קומען, אלע פאלאצען — דאס גאנצע לעבען וועט ער מיט זיך ברענגען.

י א כ נ ע

אט דונערט שוין ערגיץ, קום גיכער א היים, כ'וועל דא מיט דיר נישט בלייבען.

מ י ר ל

באלד, באלד וועט עס געשעהן. איך הער שוין די דונערן, באלד וועט זיך דער הימעל שפאלטען, פייערדיגע בליצען וועלען אומלויפען, כ'וועל זיצען און ווארטען.

זעצט זיך ביים רעכטען ברעג און קוקט אריבער ווייט פון זיך.

י א כ נ ע

זעצט זיך פון ווייטען.

נישט גוטע, מלאכי חבלה האבען זי ארומגערינגעלט און לאזען זי נישט רוהען. וואלט ווער ס'איז דורכגעהן, וואלט מען זי מיט געוואלד פון דאנען צוגענומען.

מ י ר ל

אך! ווען איך וואלט קאנען קוקען, קוקען ביז אויף יענער זייט וועלדעל!... דארטען ערגיץ זיצט ער — קום! קום! איך שפיר, אז דו ביזט ניט ווייט פון מיר — קום! באלד וועט זיך דאס וואסער פון די ברעגעס ווידער ארויסכאפען — איך שפיר עס, די דונערען זאגען מיר אָן. ווארפט אַ בליק צו דער אַלטער. וואס ווארטסטו?

י א כ נ ע

קוקט זי שארף אָן אָהן ווערטער.

מ י ר ל

באלד וועט א רעגען גיסען, עס וועט פלייצען פון אלע זייטען — געה בעהאלט זיך אין שטוב. ווילסט זיך אויך אריבערקלייבען אויף יענער זייט? דארט איז פאר דיר גאר נישטא. בלייב שוין דא... געה א היים, געה. וואס היטסטו מיך? ! ווען ס'וועט פול ווערען דער טייך, וועל איך מיר אויף יענער זייט אריבערקלייבען. געהט אום מיט גרויס שמערצען אויפ'ן געזיכט. עס ציהט מיר אלע גלידער, עס ציהט מיר מיינע הענד, מיינע פיס... ס'ציהט מיר מיין הארץ! איך קאָן שוין מעהר נישט אויסהאלטען. פינסטערע, פינסטערע...

י א כ נ ע

טהוט אויס פון איהר האלז אַ קמיע, געהט צו שטיל צו מירלען און טהוט איהר אָן אויפ'ן האַלז. העלף מיר, רבונו של עולם! רייס זי ארויס פון די מלאכי הבלה, וואס האבען זי פערכאפט אין זייערנעץ...

מ י ר ל

ווארפט די קמיע אין וואסער אריין.

י א כ נ ע

געוואלד! וואס וועט איצטער זיין? וויל קריכען אין טייך. וואס האסטו געטהאן?!

מ י ר ל

אלץ וועל איך מיט'ן וואסער אוועקלאזען, ביז כ'וועל מיך אויף יע־נער זייט אריבערקלייבען.

י א כ נ ע

פערפאלען, פערפאלען, צום גרונד געגאנגען.. כ'וועל לויפען רופען מענשען, מען זאל זי פון דאנען וואס גיכער צונעהמען... דא ביים טייך איז א נעץ פאר איהר געשפרייט.

לויפט אוועק מיט אלע כחות.

מ י ר ל

איצטער בין איך אליין געבליבען... איצטער וועל איך אלץ מיט'ן וואסער אוועקלאזען. שלעפט דעם באלקען צום ברעג אוןווארפט איהם אין וואסער. זאל ער געהן אהין, וואוהין דאס גאנצע שטיבעל איז פערשוואומען. זי איז נאך מענשען געגאנגען, און איך וועל מיך בעהאלטען... כ'וועל מיך דער פינסטערער נאכט איבערגעבען. עס בליצט. זי ציטערט אויף. עס בליצט! קיינער איז מיט מיר ניטא... וואס זעה איך עס פון ווייטען?! מיט'ן וואסער... א פייער־ערעל שווימט און ארום איהם מענשען... אפשר שווימט ער מיט די גאלדענע פאלאצען... ווי גיך!... דאס וואסער טראגט זיי... טראגט זיי... האלט! האלט אב! עס בעוויייזט זיך א פייער אויפ'ן טייך... דאס גאנצע וואסער ווערט בעלויכטעט.

א ש ט י מ ע

פון טייך ארויס.

נישט יוייט א דארף, מענשען?

מ י ר ל

האלט אב, האלט?

צ ו ו י י ט ע ש ט י מ ע

האלט אב דאס געהילץ!

ע ר ש ט ע ר

פון א נאָהענטען דאָרף?

מ י ר ל

ווי גוט! דאָס געהילץ האָט איהר געבראַכט א פראָם צו בויען? מאכען א וועג צו יענע פאַלאַצען?...

צ ו ו י י ט ע ר

זי איז משוגע.

מ י ר ל

ניט לאָזט זיך גלייך מיט׳ן וואסער... דאָס וואסער וועט אייך פערטראָגען. דאָס וואסער האָט אַלץ פערטראָגען... מיין טאַטען, איהם... די קמיע...

צ ו ו י י ט ע ר

פון וואַנען ביזטו?

מ י ר ל

ווייזט אויף יענער זייט טייך.

איך בין פון דאָרטען, איך בין דאָ, נאָר איך בין דאָרטען... זעהט עס וועט באַלד א מבול ווערען... איהר זעהט דעם הימעל... ווען דאָס וואסער וועט זיך הויבען, וועל איך אריבער אויף יענער זייט...

צ ו ו י י ט ע ר

וואָס דאַרפסטו אויף יענער זייט? קום מיט אונז.

מ י ר ל

איהר פאָהרט מיט׳ן וואסער... איהר קאָנט ניט וויסען, וואָס אויף יענער זייט איז.

ע ר ש ט ע ר

זי איז משוגע, לאָזט דאָס געהילץ!

דאָס פייער פערשווינדעט.

מ י ר ל

שטעהט אַ ווייַלע און קוקט אין דער זייט, וואו דאָס פייער פערשווינדט. זעהר אונרוהיג.

אַלץ פערשווינדט פון מיר, אַלץ פערשווינדט; אַלץ איז צו מיר אין

דער פינסטער געקומען און אין דער פינסטער ווערט אלץ פון מיר פערשוואונדען... מיין הארץ האט ער פון מיר צוגענומען און זיינס האט ער ביי מיר געלאזען... מיין הארץ האט זיך קיין מאל אזוי ניט געריסען. מיין הארץ האט קיין מאל אזוי ניט געבענקט. מיין הארץ האט ניט געוואוסט, אז אויף יענער זייט איז אלץ פארהאן... מיין הארץ האט ער ביי מיר פערנומען און מיך אויף דער זייט געלאזען... אפשר האב איך מיט דער קמיע מיין הארץ פערלארען? ווען איך פלעג זיצען מיט׳ן זיידען, איז מיין צונג שטום געווען. איך בין נאריש געווען און מיין הארץ איז רוהיג געווען. איך קאן שוין מעהר ניט אויסהאלטען... עס דונערט. דער הימעל בייזערט זיך אויף מיר. וואלט שוין א רעגען גיסען! עס דונערט און קיין רעגען איז נאך אלץ ניטא... וואס האבען די מענשען נאר וואס געוואלט פון מיר? וואוהין האבען זיי מיך געוואלט פיהרען? וואוהין געהט דאס וואסער?... פינסטערער, פינסטערער ווערט ארום... דעם זיידענס אויגען בלאנדזשען שוין ווידער ארום פאר מיר... זיי קוקען מיר שוין אן פון אלע זייטען — וואס ווילען זיי פון מיר?! אך, דארטען ווינקען צו מיר זיינע אויגען... ליכטיגע... שיינען ווי צוויי שטערען. ליכטיגע און דעם זיידענס אויגען — און וואס ווילען זיי פון מיר?! עס דונערט שטארקער. קאלט... מיר ווערט קאלט. דער פראסט כאפט מיך ארום...

יאכנע

איהר קול הערט זיך פון ווייטען.

מיט געוואלד. בינדען, מיט געוואלד זי פון דאנען צונעהמען.

קומט אן; מיט איהר נאך א פאר מענשען.

מירל

זיי געהען. מיט געוואלד... כ׳וועל מיך נישט לאזען! צוריק וועל איך ניט געהן!...

ערשטער

מיט געוואלד וועלען מיר זי צום צדיק פיהרען. בינדען!

י אַ כ נ ע

ראַטעוועט מיר מיין קינד! ראַטעוועט מיר מיין קינד!

מ י ר ל

לאָזט מיר! איך האָב קיין נשמה ניט... לאָזט מיר צום לעבען...

ע ר ש ט ע ר

נעהמט מירלען פאַר'ן האַנד.

קום מיט מיר.

מ י ר ל

כ'וועל שטאַרבען, ווען איהר נעהמט מיך נאָר צו פון דאַנען!

י אַ כ נ ע

נעהמט זי צו וואָס גיכער!

ע ר ש ט ע ר

וויל זי פיהרען.

מ י ר ל

עס ווערט מיר פינסטער אין די אויגען! לאָזט!

י אַ כ נ ע

ראַטעוועט, ראַטעוועט, נעהמט זי צו פון דאַנען!

עס דונערט.

מ י ר ל

ווערהרט זיך שטאַרק.

איהר רייסט מיך פון לעבען אָב... כ'בין שוין אַזוי ווייט פון מיין היים פערגאַנגען... מיט שמחה. זי זעהט וואָס פון ווייטען. דו ביזט דאָ! קום שוין גיכער!... ער רופט!... גיכער קום, רייס מיר אַרויס פון זייערע הענד, כאַפּ מיך אַרום ווי יעמאָלט ביי נאַכט.. איך ווער ווידער פערפראָרען. גיכער... זיי רייסען מיך פון דיר אָב!... ער געהט און נאָך איהם אַלע גאָלדענע פּאַלאַצען; ליכטיגע פּאַלאַ־צען! אהער! אהער! —

י אַ כ נ ע

אום גאָטעס ווילען נעהמט זי צו פון דאַנען..

ע ר ש ט ע ר

איך שרעק מיך.

צ ו ו י י ט ע ר

גאָט איז מיט אונז! זאָלען מיר זי נאָר נעהמען.

ער נעהמט זי פעסט אָן.

מ י ר ל

שרייט פערצווייפעלט.

ראטעווע מיך! ראטעווע מיך... רייס מיך פון זיי...

זיי פיהרען זי אַוועק מיט געוואלט. איהר יאָמערליכער געשריי ווערט אַלץ שוואכער און שוואכער... עס בליצט און דונערט.

מ י ר ל

לויפט מיט אלע כחות גלייך צום טייך — שרייט:

ביזט געקומען! נעהם מיך ארום שטארקער, שטארקער... איך שפרינג צו דיר — מיין גליק! מיין לעבען... כאַפּ מיך!

ווארפט זיך אין טייך אריין. אַ בליץ בעלייכט די גאַנצע געגענד. פון ווייטען זעהט זיך יאכנע און די מענשען, לויפען צום טייך מיט ווילדע אויסגעשרייען.

ע נ ד ע .

גרינע פעלדער

1916

פערזאנען:

דוד נח

רחל

הערש בער	
צינע	} זייערע קינדער
אברהם יעקב	

אלקנה

גיטעל

סטערע, זייער טאָכטער.

לוי יצחק

ערשטער אקט.

אויפ׳ן ישוב ביי דוד נח׳ן. אָנהייב פריהלינג. ארום האַל־בען טאָג. רעכטס — אַ דאָרפיש שטיבעל. לינקס — אַ שטאַל. אין הינטערגרונד ציהט זיך אַוועק אַ קארטאָפעל גאָרטען. עט־ליכע פרוכט־בוימער גרינען.ביים צוים פון גאָרטען — אַ ברונען.

ר ח ל

זיצט פאר׳ן שטוב, צושניידט קארטאָפעל אין צווייען.

ד ו ד נ ח

קוממ אָן פון גאָרטען.

ר ח ל

וואָס, שוין איינגאַנצען פערזעצט אזוי גיך?

ד ו ד נ ח

בע, סטערע איז געקומען; פּליסען זיך, ווער פריהער וועט קאַנטשען.

ר ח ל

סטערע? א בעלנות געווען.

ד ו ד נ ח

א וואַזשנע מויד. מעהר בריה פון צינען.

ר ח ל

וועלען מיר נאָך זעהן טאַקי. ווער ס׳וועט א בעסערען שדוך טהאָן.

ד ו ד נ ח

האָרעוועט ווי אַן אייזעל. איך וואָלט נישט סדאַנזשען אזא זאָך צו דזשוויגען אויף די פּלייצעס.

ר ח ל

קיין עין הרע בלוט און מילך. וואס מיינסטו, טאקי א גרויסע הילף פאר אלקנה'ן.

ד ו ד נ ח

דאס זאג איך דאך. און אז זי קומט אהער צו קריכען אזוי אפטער, מוז דאך עס עפעס בעטייטען.

ר ח ל

אלקנה וואלט חשק האבען.

ד ו ד נ ח

כע־כע, דו מיינסט טאקי?

ר ח ל

אלקנה מיינסטו, וואלט נישט וועלען הערש בערען פאר אן איי־דעם? ער וואלט שוין אפשר ערגעץ נדן אויך אויסגעקראצט...

כ'לעבען זיי געהען אהער.

א ל ק נ ה און ג י ט ע ל

קומען אן.

סקאצעל קומט.

ד ו ד נ ח

וואוהין פאהרסטו, אלקנה?

א ל ק נ ה

א גאט העלף. כ'וויים, געוואר ווערען וואס מען הערט עפעס אין דער וועלט. כ'וויים, אביסעל זיך דורכפאהרען אין די דערפער.

ר ח ל

וואס מאכט עפעס די בהמה, הינקעט נאך אלץ?

ג י ט ע ל

ווען נאר דאס אליין וואלט געווען, וואלט שוין נישט אויסגעמאכט.

ר ח ל

ווארום וואס חלילה?

ג י ט ע ל

שמעקט איהר נישט דער עסען.

ד ו ד נ ח

דאָס איז נישט גוט.

ג י ט ע ל

כ'האָב געזאָגט נאָך פאַר פּסח, אַז מען זאָל זי פאַרקויפען; כ'האָב פיינט, אַז מען בעדאַרף אַ בהמה געבען אונטער דער נאָז — נו, האָט ער מיר נישט געפאָלגט. האָט זי אָנגעהויבען צו הינקען; אַ צולאָג צו די צרות.

א ל ק נ ה

וועסט צו איהר נישט צולעגען דער באָבעס ירושה.

ג י ט ע ל

ווי זאָגט מיין מאַמע: אַז גאָט זיצט אויבען — איז זאָל איך מיר לעגען אין דרערד אריין?

א ל ק נ ה

אַז מיין אידענע וואַרפט אָן אום־חן אויף אַ זאַך איז שוין נישט איבערצומאַכען.

ר ח ל

איך בין אויך אַזוי; זאָל מיר גאָט נישט שטראָפען פאַר די רייד.

ג י ט ע ל

וואָס האָב איך מיר דאָ צו לייקענען?

א ל ק נ ה

זי האָט אויפ'ן מלמד אויך געוואָרפען אָן אום־חן, האָב איך איהם געמוזט דורך טרייבען. געהען טאַקי די קינדער אַרום פּוסט און פּאַס.

ר ח ל

האָט איהר דאָ אייער סטערען געזעהען?

א ל ק נ ה

וואָס, גאָר דאָ איז זי?

ג י ט ע ל

זי האָט געזאָגט, אַז זי וועט געהן צינען אַביסעל העלפען ביי די

קארטאפעל, דערפאר וועט הערש בער אמאל עפעס אלקנה'ן צוהעל־פען.

ר ח ל

מיר האבען טאקי נאר וואס גערעדט פון איהר.

ג י ט ע ל

צו ווייסט איהר גאר וואס פאר א גאלדען קינד דאס איז. ווען צינע זאל זי נאר נישט צולאזען.

ר ח ל

וואס הייסט?

א ל ק נ ה

כא־כא — צינע איז א גרויסע שטיפערקע.

ר ח ל

איהר זאלט אזוינס זאגען...

ד ו ד נ ח

איך האב אויך געזאגט דאס אייגענע. האסט זי צופיעל צולאזען. טאקי א בת־יחידה, אבער וואס הייסט — ציטריג?

ר ח ל

איי געה, ווייסט שוין אפילו נישט וואס דו רעדסט. ווי פאלט איהר גאר אוים, גיטעלשו, אזעלכעס צו זאגען?...

ג י ט ע ל

איך האב דאך גאר נישט געמיינט.

ר ח ל

כ'ווייס נאך נישט ווער ס'וועט א שעהנערען שדוך טהאן.

א ל ק נ ה

כא־כא־כא, ווייבער: ווי קוואקעס זיינען זיי מיט זייערע קינדער: מיינע — דיינע; דיינע — מיינע.

ד ו ד נ ח

פארהאן וואס צו הערען וואס זיי באלאבאטשען דארטען.

ג י ט ע ל

אט, איז סטערע געקומען איהר העלפען — וואס זאל מען זיך נא־

רען: צינע וואָלט עס נישט געטהאָן.

ד ו ד נ ח

טע־טע — דאָס זעהסטו, אלקנה, רעדט שוין דיין אידענע נאַריש־קייטען. דוד־נח'ס א קינד איז טאַקי — דוד נח'ס א קינד.

ר ח ל

דאַריבער האָט עס טאַקי מיר א שטאָך געטהאָן אין הארצען.

א ל ק נ ה

קום, אידענע. וועסט נאָך לענגער בלייבען, וועסטו נאָך מעהר נאַרישקייטען רעדען. וואָס נישט, דוד נח?

ג י ט ע ל

איך האָב חלילה גאָר נישט געמיינט. אזעלכע קינדער ווי צינע הלואי, רבונו של עולם, זאָל זיין ביי אלע אידען. א גוטען טאָג.

א ל ק נ ה

וואָלט איך שוין אזא זאָרג האָבען מיט דער בהמה ווי איך האָב שוין א זאָרג מיט דיין צינען, עה, וואָלט איך נאָר א גרויסען זוה! געהאט... קום שוין, אידענע, קום א גוטען טאָג.

געהן ביידע אוועק.

ד ו ד נ ח

ווייסט, מיין ווייב וואָס איך וועל דיר זאָגען? אז דו האָסט א לאַנגע צונג.

ר ח ל

זעה נאָר, איך בעט דיר, איך גאָר האָב א לאַנגע צונג?

ד ו ד נ ח

נו, האָט זי א לאַנגע צונג; וואָס איז די נפקא מינה?

ר ח ל

איך וויים דאָך, אז דיר אַרט נישט, אז מען זאָל רעדען אויף דיינע קינדער וואָס אין דער קאַרט.

ד ו ד נ ח

איך וויל מיט איהם נישט אנרייסען.

ר ח ל

וואָס האָט זי צו זאָגען, אז צינע צולאָזט איהר סטערען? בעדאַרף נאָך האַלטען פאַר א גרויסען כבוד, וואָס צינע חבר'ט זיך מיט איהר טאָכטער.

ד ו ד נ ח

מען וואָלט אָהן איהר, מעלד איך דיר, אויך פּערזועצט די קאַרטאָ־פעל.

ר ח ל

דאָס ברענט דאָך מיר ווי א פייער. זי בעדאַרף עס מיר אין די אויגען נישט רעדען קיין שלעכטס אויף מיין קינד. זי ווייסט אז סטערע איז נישט געקומען העלפען צינען, נאָר עפּעס אנדערש.

ד ו ד נ ח

כ'וויים נישט וואָס דו רעדסט היינט.

ר ח ל

סטערע איז געקומען, ווייל הערש בער איז אין גאָרטען. נו, פערשטעהסטו שוין?

ד ו ד נ ח

טאַקע, מיינסט מיט אַן אמת?

ר ח ל

וואָס דען?

ד ו ד נ ח

זי מיינט הערש בערען?

ר ח ל

ווארום וואָס, ער האָט דאָך א גילדערנע האַרץ.

ד ו ד נ ח

זעה נאָר, און מיר איז גאָר נישט איינגעפאַלען... אבער וואָלט דאָך אלקנה רעדען מיט מיר.

ר ח ל

ער ט'נאָך רעדען. האָסט דאָך געזעהן ווי ער האָט געשוויגען די גאַנצע צייט. א ניט מיינסטו וואָלט מען זי געלאָזען געהן אהער.

ד ו ד נ ח

אויב אזוי איז דאָך טאַקע אַנ׳עולה וואָס זי האָט אזעלכעס געזאָגט אויף ציגען.

ר ח ל

וועלען מיר טאַקע זעהן. אז עס וועט קומען צו עפּעס — וועל איך נישט וועלען... ס׳דו דיר זעהן.

ח י י ם ד ו ד

כע—כע—כ׳האָב גאָר נישט געוואוסט, אז דו קענסט אזוי ווע־רען איז כעס.

ר ח ל

איך בין עס איהר א בעלן צו פרעגען: ציגע! ציגע!

ח י י ם ד ו ד

אָט טשעפּע זי נישט; לאָז איהר דאָרט קאַנטשען.

צ י נ ע

בעווייזט זיך אויף דער אַנדערער זייט צאַם.

האָסט מיך גערופען, מאַמע?

ר ח ל

קום נאָר אהער, מיין קינד.

צ י נ ע

קלעטערט אַריבער דעם צאַם.

ווייסט, מיר זענען שוין באַלד פאַרטיג מיט דער ארבייט.

ר ח ל

איך קום אויך באַלד אונטער.

צ י נ ע

וואָס בעדאַרפסטו מיך האָבען?

ר ח ל

נעהם דיר א שטיקעל ברויט מיט פּוטער; ביזט דאָך אוראי הונ־געריג.

צ י נ ע

פעריכט מיר די סטענגע אין די האָר; מיינע הענט זענען איז

בלאַטע אויסגעשמירט.

ר ח ל

קושט זי פלעכטענדיג די רויטע סטענגע אין די האָר.

ד ו ד נ ח

האָסט דאָך עפּעס געוואָלט פרעגען באַנ'איהר.

ר ח ל

אז דו שטעהסט דאביי קען איך נישט רעדען.

צ י נ ע

אוי, וואָס איז עס?

ר ח ל

גאָר נישט; כ'האָב מיר נאָר וואָס צעווערטעלט מיט גיטלען.

צ י נ ע

פאר וואָס?

ר ח ל

אזוי: איבער דיר.

צ י נ ע

איבער מיר גאָר?

ר ח ל

געה דוד נח אין גאָרטען אריין.

צ י נ ע

אוי, מאמע, וואָס אי דאָס?

ר ח ל

גאָר נישט, מיין קינד? וואָס קוקסטו אזוי מאָדנע? איך זאָג דאָך גאָר נישט.

ד ו ד נ ח

כע כע, פריהער זיך צעווערטעלט און איצטער האָט זי שוין חרטה.

געהט אַוועק.

ר ח ל

וואו איז הערש בער?

צ י נ ע

ער העלפט זעצן.

ר ח ל

וואס האסטו אזוינס געערדט מים סטערען?

צ י נ ע

איך? גאר נישט.

ר ח ל

דו האסט זי געבעטען אז זי זאל דיר קומען העלפען? וואס טהוט זי איצטער?

צ י נ ע

זי זעצט קארטאפעל.

ר ח ל

דו האסט געבעטען אדער הערש בער?

צ י נ ע

איז אליין געקומען. איך האב איהר געזאגט, אז איך וועל איהר אויך העלפען. און, אז זי איז געקומען העלפען הערש בערען טא וואס זשע איז?

לאכט זיך פלוצלונג פערנאנדער.

ר ח ל

וואס לאכסטו?

צ י נ ע

פאלט דער מוטער אויפ'ן האלז; קושט זי און לאכט.

ר ח ל

אבי איך בעדארף זיך פאר דיר אננעהמען.

צ י נ ע

אזוי גאר, קוקסט זיך שוין אונטער צו אזוינע זאכען וואס מען בע־דארף נישט?

ר ח ל

איי געה, טשעפע זיך אב פון מיר. ווארום גיטעל איז טאקע גע־רעכט, וואס זי זאגט, אז דו צולאזט סטערען.

צ י נ ע

איך גאָר? א שאָד וואָס איך בין דאָ נישט געווען. איך וואָלט איהר שוין וויסען וואָס צו ענטפערען. זי מיינט טאַקע, אז סטערע איז גאָר א הינדעלע. א־א, איך בעדארף נאָך ביי איהר הייצען אין פעטשערע.

לאכט ווידער.

ר ח ל

וואָס שוין ווידער?

צ י נ ע

איך לאַך, וואָס דו ביזט עפּעס ברוגז און פרעגסט זיך נאָך אויף אזוינע מאָדנע זאכען.

ר ח ל

וואָס נישט? איך בין א מאַמע דאריבער וויל איך וויסען.

צ י נ ע

איך האָב זי גערופען אהער ווייל כ'האָב געוואוסט אז זי וויל עס.

ר ח ל

אבי אוך האָב געמיינט, אז זי איז אליין געקומען.

ד י נ ע

וואָס איז דער חילוק? אבי זי האָט איהם געגעבען א קוש.

ר ח ל

ווער?

ד י נ ע

זי האָט געמיינט, אז איך זעה נישט.

ר ח ל

וואָס?

צ י נ ע

זיי זיינען זיךביידע געווען אזוי איינגעבויגען אין דער בראָזנע, זייט ביי זייט; כ'האָב מיר געמאכט, אז איך זעה נישט.

ר ח ל

נו, און ער?

צ י נ ע

ער האָט זיך פערשעמט; האָט זיך אומגעקוקט צו איך זעה נישט.

ר ח ל

איך וואָלט עס אויף איהר קיינמאָל נישט געגלויבט.

צ י נ ע

אַ־אָ, איך מעג זיך נאָך לערנען ביי איהר.

ר ח ל

האָט עס חלילה אפשר אברהם יעקב געזעהן?

צ י נ ע

ער איז נישט געוועזן אין גאָרטען.

ר ח ל

עס פעהלט מיר נאָך חלילה, אז ער זאָל אַזוינע זאַכען זעהן.

צ י נ ע

זאָג עס נישט דעם טאַטען ווארום...

ס ט ע ר ע

קומט אָן.

וואָס האָסטו זיך בעהאַלטען, צינע, ווילסט איך זאָל אליין פערזוע־צען דיין גאָרטען?

צ י נ ע

קום אהער; סיי ווי שוין באלד נישטאָ וואָס צו זעצען.

ר ח ל

א שעהנעם דאנק דיר, סטערעלע, וואָס דו ביזט געקומען צוהעל־פען אביסעל. אז גאָט וועט געבען מע וועט באַנ'אייך קאָשען די היי וועלען מיר אַלע ארויסקומען אייך העלפען.

ס ט ע ר ע

איהר ווייסט, איך בין אפשר באלד אזוי שטאַרק ווי הערש בער.

צ י נ ע

האָסט זיך געשטייערט מיט איהם?

ס ט ע ר ע

איך האָב אליין ארויסגעקאטשעט דעם גרויסען שטיין וואָס איז

געלעגען באנ'איך אין דער בראזנע.

ר ח ל

האסט נישט בעדארפט דזשוויגען אזא משא. טאמער חלילה עפעס, וועט שפעטער די מאמע האבען צו מיר טענות.

ס ט ע ר ע

ס'וועט מיר שוין גאר נישט זיין.

ר ח ל

אט דאס ביסעל קארטאפעל וועל איך שוין אליין פערזעצען.

פערנעהמט אויף'ן פלייצע אביסעל קארטאפעל אין זעקעל און געהט אוועק.

צ י נ ע

קוק מיר נאר אן גלייך אין די אויגען, סטערעלע!

ס ט ע ר ע

וואס?

צ י נ ע

וואס ביזטו אזוי רויט געווארען?

ס ט ע ר ע

וואס?

צ י נ ע

איי, סטערעלע, כ'האב אלץ געזעהן.

ס ט ע ר ע

וואס האסטו געזעהן?

צ י נ ע

נעהמט זי ארום און קושט זי.

נאר, ס'מאכט נישט אויס; כ'האב דער מאמען אויך דערצעהלט.

ס ט ע ר ע

זאל איך צער האבען אויב איך וויים וואס דו רעדסט.

צ י נ ע

דו האסט אלעמען געזאגט, אז איך האב דיך גערופען, דו זאלסט מיר קומען העלפען.

ס ט ע ר ע

ווער האָט עס דיר געזאָגט? מיין מאַמע האָט מיר אליין געהייסען געהן.

צ י נ ע

דיין מאַמע האָט זיך דאָ צעווערטעלט מיט מיין מאַמען.

ס ט ע ר ע

וואָס דו זאָגסט!

צ י נ ע

האָסט זיך אַזוי דערשראָקען: וואָס אַרט דיר, אַז מיין מאַמע און דיין מאַמע װעלען זיין ברוגז?

ס ט ע ר ע

אָבער וואָס זאָגסטו, אַז דו האָסט אַליין געזעהן?

צ י נ ע

כ'האָב טאַקע געזעהן ווי דו האָסט געגעבען הערש בערען אַ קוש.

ס ט ע ר ע

ס'איז נישט אמת!

צ י נ ע

נאַרעלע, איך האָב אַליין געזעהן. ווען דו האָסט אַזאַ גרויסען ברו־דער וואָלט איך אפשר אויך געטהאָן.

ס ט ע ר ע

זאָגסט אַ ליגען!

צ י נ ע

סטערעלע, נאַרעלע, וואָס ביזטו אַזוי צושראָקען?

ס ט ע ר ע

דו ביזט אַ שלעכע, צינע זאָג איך דיר.

צ י נ ע

נאַרעלע, ער איז דאָך מיין ברודער.

ס ט ע ר ע

איך וועל זיין מיט דיר דעם גאַנצען לעבען ברוגז.

צ י נ ע

איך קען רופען הערש בערן און פרעגען.

ס ט ע ר ע

פרוב עס נאָר טהאָן.

צ י נ ע

איך האָב אפילו דער מאַמען אויך דערצעהלט.

ס ט ע ר ע

וועמעס מאַמען?

צ י נ ע

מיין מאַמען. וואָס מיינסטו, אזא נאַר בין איך, וואָס כ׳וועל געהן דיין מאַמען דערצעהלען. איך האָב גאָר נישט דיין מאַמען אזוי שטארק ליעב איך זאָל איהר אזויגע זאכען דערצעהלען.

ס ט ע ר ע

ניין, דו זאָגסט א ליגען.

צ י נ ע

וואָס איז מיט דיר, סטערעלע? איך האָב דאָך אליין געזעהן.

ס ט ע ר ע

ס׳איז א ליגען, אז דו האָסט דער מאַמען דערצעהלט.

צ י נ ע

אויף מיינע נאמנות, איך האָב דערצעהלט.

ס ט ע ר ע

(ווישט די טרערען.)

דעם גאַנצען לעבען וועל איך מיט דיר נישט רעדען.

צ י נ ע

סטערעלע, נארעלע, וואָס וויינסטו? כ׳האָב דאָך דיר אזוי ליעב. סטערע, וואָס וויינסטו?

(נעהמט זי ארום און ווישט איהר מיט׳ן שירץ די טרערען פון די באקען.)

ס ט ע ר ע

האָסט עס מיר נישט בעדארפט טהאָן אזא זאך.

צ י נ ע

כ׳האָב נישט געטאָרט קוקען ווי דו האָסט איהם געגעבען א קוש? באשר ער איז א לעקעש און געוואַרט, אז דו זאָלסט עס טהאָן.

ס ט ע ר ע

שיסט אויס מיט א געלעכטער.

ער איז אזוי רויט געוואָרען!

צ י נ ע

לאַכט אויך אויפ׳ן הויכען קול.

ס ט ע ר ע

נאָר איך זאָג דיר פונדעסטוועגען, אז דו ביזט א שלעכץ און דו פערגינסט מיר נישט.

צ י נ ע

איי ווייס איך דאָרט וואָס דו רעדסט.

ס ט ע ר ע

ווי טהוסטו עס אזא זאך? איך וועל מיר שעהמען די אויגען צו בע־ווייזען פאַר דיין מאַמען.

צ י נ ע

איך האָב אפשר טאַקע נישט בעדאַרפט דערצעהלען.

ס ט ע ר ע

נו, זעהסטו שוין.

צ י נ ע

קוק מיר נישט אזוי אָן, סטערעלע. איך ווייס טאַקע נישט, וואָס כ׳האָב עס געטהאָן. כ׳האָב געהערט אז דיין מאַמע האָט זיך עפּעס צעווערטעלט מיט מיין מאַמען האָב איך געוואָלט... איי כ׳ווייס אַליין נישט פאַר וואָס כ׳האָב עס געטהאָן. ביזט מיר מוחל, סטע־רעלע?

ס ט ע ר ע

איך בין אין כעס.

צ י נ ע

נאַרעלע, פריהער אָדער שפּעטער.

ס ט ע ר ע

לאכט און וויינט.

מיר וואָלט עס נישט געאַרט ווען ער וואָלט עס געטהאָן... ניין, איך בעדאַרף מיט דיר זיין ברוגז אויף שטענדיג.

צ י נ ע

ווען דו האָסט אַ גרויסען ברודער וואָלט איך געמאַכט, אַז די גאַנצע וועלט זאָל וויסען, אַז איך האָב איהם ליעב. וואָס איז זיך דאָ פאַרהאַן פאַר וואָס צו שעהמען?

ס ט ע ר ע

ניין, צינעלע, אַז קיינער ווייסט נישט איז בעסער. מיר וואָלט געוועזן אַזוי גוט ווען קיינער ווייסט נישט. איך וועל זיך איצטער שעהמען אפילו פאַר איהם אַליין.

צ י נ ע

איך וועל איהם דערצעהלען, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט.

ס ט ע ר ע

עס מיר נישט אויס מיין האַרץ, צינעלע.

צ י נ ע

איך וועל איהם זאָגען אַז ער איז אַ גרויסער לעקעש און גאַר.

ס ט ע ר ע

איך וועל מיך אפשר אין וואַסער אַריינוואַרפען אויב דו טהוסט עס. קיינער האָט נישט געטאָרט וויסען.

צ י נ ע

איך האָב עס גאָר נישט געגלויבט אויף דיר.

ס ט ע ר ע

וויינט אין דער שטיל.

צ י נ ע

אפשר האָב איך זיך טאַקע בענאַרישט. ווייסט, סטערעלע?

ס ט ע ר ע

מיר וואָלט נישט געאַרט די גאַנצע זאַך, ווען דיין מאַמע וואָלט מיר נאָר נישט פיינד האָבען.

צ י נ ע

דאָס זאָגסטו נישט גוט.

ס ט ע ר ע

איך ווייס, אז דיין מאַמע קען מיר נישט אַנזעהן.

צ י נ ע

געה שוין געה. ווייסט, אז איך בין דיר מקנא. וואָס אַרט מיר וואָס דו ווײנסט? אבי דיר איז טאַקע גוט.

ס ט ע ר ע

לאַכט דורך טרערען

אוי, כ'וועל מיר אַזוי שעהמען.

צ י נ ע

שאַ, זעה נאַר, וועמען פיהרט עס אהער אברהם יעקב? זעה, אין גאַרטען.

ס ט ע ר ע

וואָס, א פרעמדער מענש? איך וועל אַנטלויפען.

צ י נ ע

זעה נאַר, גאַר א פרעמדער.

פון גאָרטען קומען אָן און דערנעהנטערען זיך צום צאָם, אברהם יעקב און אַ יונגער מאַן, פרום געקליידט און מיט אַ פרום פּנים. טראָגט אַ פּעקעל אויפ'ן פּלייצע. קלעטערט אונגעשיקט אריבער דעם פּלויט.

צ י נ ע

האַלט זיך איין נישט צו לאַכען.

ס ט ע ר ע

שיסט אויס מיט אן אָבגעהאַקטען געלעכטער.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

אָט דאָס איז די שטוב.

פ ר ע מ ד ע ר

א גאָט העלף.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

די מאמע האָט געזאָגט, אז זיי זאָלען אריינגעהן אין שטוב. קומט אריין.

געהען ביידע אין שטוב.

צ י נ ע   און   ס ט ע ר ע

כאַפּען זיך ארום און שטיקען זיך פון געלעכטער.

ס ט ע ר ע

ס'אי אפשר אן עברה, וואָס מיר לאַכען אזוי פון א פרעמדען מענשען.

צ י נ ע

ווער קען עס זיין? ער האָט אפילו קיין קוק נישט געגעבען אויף אונז.

ס ט ע ר ע

האָט זיך געשעהמט.

צ י נ ע

ס'אַרא בלייך פּנים ער האָט!

ס ט ע ר ע

מוז ארומגעהן איבער דער וועלט.

צ י נ ע

בעטען נדבות מיינסטו?

ס ט ע ר ע

כ'בין א בעלן א קוק טהאָן אין פענסטער.

פער'גנב'עט זיך צום פענסטער.

צ י נ ע

נו?

ס ט ע ר ע

ער האָט אראָבגעוואָרפען דעם פּעקיל.

צ י נ ע

ער רעדט מיט אברהם יעקב'ן!

ס ט ע ר ע

ער קוקט זיך ארום.

צ י נ ע

דו שטעה אזוי און איך וועל זיך פאר׳גנב׳ענען הינטער דיר.

ס ט ע ר ע

זעהסט איהם. קוק, ווי אברהם יעקב האָט גאָר פאר איהם קיין מורא נישט.

ר ח ל

קומט אָן.

וואָס שטעהט איהר הינטערען פענסטער?

צ י נ ע

ווער איז עס, מאמע?

ר ח ל

א פרעמדער מענש. בעט זיך אין שטוב אריין אויף א נאכט־לעגער.

ס ט ע ר ע

הערסט?

ר ח ל

זעהט אויס, ווי נאָך היינט נישט געגעסען.

צ י נ ע

לאכט.

ר ח ל

ווי פאלסטו עס אויס צו לאכען פון א פרעמדען מענשען?

צ י נ ע

ער זעהט אויס אזוי מאָדנע. איז נאָך גאָר א אינגעל. איך שעהם זיך אריינצוגעהן אין שטוב.

ד ו ד נ ח

קומט אָן.

וואו איז ער דער מענש?

ר ח ל

איז אין שטוב.

ד ו ד נ ח

נעהם איהם אויף ווי ס'בעדארף צו זיין. אפשר מאכען איהם אן עסען.

געהט אריין אין שטוב.

צ י נ ע

יאַדנע מענשען דא אויף דער וועלט. זעהן גאר אויס אנדערש ווי מיר. ער האט שווארצע האר, אמת?

ס ט ע ר ע

און שווארצע אויגען אויך.

צ י נ ע

ער האט געהאלטען די אויגען אראבגעלאזען.

ס ט ע ר ע

מסתמא האט ער שווארצע אויגען.

צ י נ ע

און אזא בלייך פנים.

ס ט ע ר ע

ס'אי אן איידעלער פנים. א שטאדטיגער מענש איז שוין אזוי.

צ י נ ע

און געהט אום צופוס איבער דער וועלט.

ס ט ע ר ע

אפשר איז עס גאר נישט קיין ארימאן? אפשר איז ער גאר... וואס האסטו זיך אזוי פערטראכט, ציגע?

צ י נ ע

ווער קען ער טאקע זיין דער מענש? אפשר האט ער געהערט, אז איך האב געלאכט?

ס ט ע ר ע

אודאי האט ער געהערט. נאר ער ט'דאך נישט פערשטעהן, אז פון איהם האבען מיר עס געלאכט.

ה ע ר ש ב ע ר

קומט אן.

ס ט ע ר ע

איך בעט דיר, צינעלע, זאָג איהם גאָר נישט.

צ י נ ע

האָסט געזעהן דעם פרעמדען מענשען?

ה ע ר ש ב ע ר

דאָס געה איך טאַקע אַ קוק געבען.

ס ט ע ר ע

איך בין אויף דיר אין כעס.

ה ע ר ש ב ע ר

וועסט זיך מיט מיר איבערבעטען.

צ י נ ע

הערש בער, דו ביזט אַ לעקעש.

ה ע ר ש ב ע ר

וואָס בין איך?

ס ט ע ר ע

געדענק, צינע.

ה ע ר ש ב ע ר

דו וועסט באַלד ביי מיר כאַפּען.

ער יאָגט נאָך צינען אין שפּאַס, זי אַנטלויפט.

צ י נ ע

דו ביזט אַ לעקעש!

ס ט ע ר ע

איך וועל העלפען זי כאַפּען; אַט אַזוי פערלויף צום ברונעם!

צ י נ ע

שפּרינגט אריבער דעם צוים און פערשווינדט.

ה ע ר ש ב ע ר

זי וועט שוין ביי מיר איהרס קריגען. זאָג, וואָס האָט זי געמיינט?

ס ט ע ר ע

איך ווייס שוין, וואָס זי האָט געמיינט.

הערשבער

דיין טאַטע וועט נאָך היינט דאָ זיין?

סטערע

איך ווייס נישט. אויב דו ווילסט איהם זעהן קענסטו אריבערקו־מען צו אונז.

הערשבער

דיין טאַטע האָט פליגען אין נאָז, פערשטעהסט? ער קען נאָך אַמאָל זאָגען, אַז סע שטעהט איהם נישט אָן.

סטערע

וואָס מיינסטו?

הערשבער

איך מיין שוין וואָס איך מיין. וואָס בעדאַרף איך אַרומגעהן פּוסט־און־פּאַס און דו אויך, אַז די אויגען זאָלען אַרויסקריכען פון קאָפּ.

סטערע

מיינסט טאַקע, אַז איך וויל דיך פאַר אַ חתן? דאָס, באַשר דו האָסט זיך מיר אַרונטערגעבויגען אונטער דער סאַמע נאָז — טאָ וואָס האָב איך געקענט מאַכען?

הערשבער

מען ווייסט שוין. אָט קום נאָר אַהער.

סטערע

צינע האָט זיך ווידער געמוזט ערגעץ פער׳גנב׳ענען און הערט זיך איין. זי האָט פריהער אויך געזעהן און האָט דערצעהלט דער מאַ־מען.

הערשבער

אָט, נאָך עפּעס.

סטערע

אויף מיינע נאמנות! זי האָט מיר אליין דערצעהלט.

הערשבער

אָט, דורע נישט די קאָפּ: זי האָט דיר אָבגענאַרט, קענסט איהר נאָך נישט.

ס ט ע ר ע

וועסטו היינט אריינקומען צו אונז?

ה ע ר ש ב ע ר

דיר שטעהט נישט אַן זאָגסטו דאָך.

ס ט ע ר ע

געה נאָר אביסעלע אוועק פון אנטקעגען פענסטער, אַט אזוי...

זי ווארפט זיך איהם אויפ׳ן האַלז.

צ י נ ע

איהר שטימע פון הינטערען צוים:

הערש בער, דו ביזט א לעקעש!

ס ט ע ר ע

צינעלע, איך בין שוין אויף שטענדיג מיט דיר ברוגז...

פערשעהמט, צוטומעלט, שפּרינגט אריבער דעם צאַם און אנ־טלויפט.

צ י נ ע

קומט אָן.

ה ע ר ש ב ע ר

וואָס האָסטו עפּעס אונטערצוקוקען?

צ י נ ע

שעהם זיך טאקע. זי האָט דיך אזוי ליעב און דו מאכסט זי ווי א לעקעש. וואָלסט שוין ווארטען, איך זאָל דיר געבען א קוש. ווען דאָס איז אויף מיר, וואָלסטו מיר שוין נאָכגעלאָפען — וואָס אַרט דיר!

ה ע ר ש ב ע ר

זעה נאָר, שוין לאַנג ביזטו אזא חכמה?

צ י נ ע

איך האָב דערצעהלט דער מאמען, אז דו האָסט איהר א קוש גע־טהאָן.

ה ע ר ש ב ע ר

זי האָט דאָך עס מיר גאָר געטהאָן.

צ י נ ע

זעהסטו שוין, אז דו ביזט א לעקעש.

ה ע ר ש ב ער

אבער, וואס האסטו אומצוטראגען ליגענס?

צ י נ ע

דו ווייסט דאך, אז ס'איז אן אמת.

ה ע ר ש ב ע ר

אויב ס'אי טאקע אמת, אז דו האסט דערצעהלט דער מאמען וועל איך דיר מאכען ווי א ביטערען עפעל.

צ י נ ע

וועלען מיר טאקע זעהן.

ה ע ר ש ב ע ר

דו האסט מיר נישט, וואס אונטערצוקוקען.

ד י נ ע

קענסט מיר נישט פערווערען... אז דו מאכסט אזוי, אז זי זאל דיר נאכלויפען און וויינען ווען דו ליעבסט זיך און איהר, ביזטו נישט א לעקעש?

ה ע ר ש ב ע ר

ווער וויינט?

צ י נ ע

לאכט זיך פונאנדער אויפ'ן הויכען קול.

ה ע ר ש ב ע ר

ביזט א משוגענע און ס'איז נישטא וואס צו רעדען מיט דיר.

ר ח ל

קומט ארויס פון שטוב.

אי, סארא מענש דאס איז! נאך גאר א קינד, וואלסטו דיר זעהן, און פעריל שיטען זיך פון זיין מויל.

צ י נ ע

טאקע... כ'וויל אריינגעהן אין שטוב.

ר ח ל

אז דו וועסט זיך האלטען ווי א מענש, קענסט זיך נאך פונאנדער־לאכען.

צ י נ ע

איך זאג דיר צו, מאמע. איך וועל אזוי נאר דורכגעהן אין דער אנדערער שטוב.

געהט אריין אין שטוב, ווי פער'גנב'ענענדיג זיך.

ר ח ל

וואס שטעהסטו אזוי, הערש בער?

ה ע ר ש ב ע ר

איהר גליק, וואס דו ביזט ארויסגעקומען. איך האב איהר שוין גע־וואלט גוט מכבד זיין.

ר ח ל

וואו איז סטערע?

ה ע ר ש ב ע ר

מסתמא א היים געגאנגען.

ר ח ל

סאי טאקע אמת, וואס ציגע דערצעהלט?

ה ע ר ש ב ע ר

צוטומעלט.

וואס?

ר ח ל

מסתמא האט זי אויסגעטראכט.

ה ע ר ש ב ע ר

וואס אויסגעטראכט?

ר ח ל

הא? כ'האב גאר נישט געמיינט.

ה ע ר ש ב ע ר

טא וואס זשע רעדסטו, און מען קען מיינען כ'ווייס וואס?

א ב ר ה ם י ע ק ב

קומט ארויס.

ווייסט מאמע ווי אזוי מען רופט איהם? לוי יצחק.

ר ח ל

טאקע א שעהנער נאמען.

א ב ר ה ם י ע ק ב

דער טאטע האט איהם געפרעגט ווי אזוי מען רופט איהם — האט ער געזאגט.

ד ו ד נ ח

קומט ארויס.

וואו ביזטו, רחל? הערסט וואס איך וויל דיר זאגען — אז דער מענש געפעלט מיר.

ר ח ל

נאך די מילך איהם אויף די ליפען.

ד ו ד נ ח

איך האב מיט איהם גערעדט. ער וואלט זיך דא אבשטעלען.

ר ח ל

וואס ט'ער דא טהאן?

ד ו ד נ ח

ווייסט וואס? — א וואויל-געלערענטער. די קינדער וועלען פון איהם עפעס כאפען. האסט געמענגט הערען ווי ער רעדט.

ה ע ר ש ב ע ר

איך וועל שוין אזוי אויך מיין שטעטעל בעשטעהן.

א ב ר ה ם י ע ק ב

איך וועל ביי איהם לערנען.

ה ע ר ש ב ע ר

מסתמא אזא לעקעש ווי דער אמאליגער מלמד, וואס האט נישט געקענט א פערד דעם עק פערבינדרען.

ד ו ד נ ח

ווען דו וואלסט נישט האבען אזא פערשטאפטע קאפ האט נאך

יענער מלמד אויך געקענט זיין פאר דיר געננוג.

ר ח ל

טא וואס זשע טהוט מען?

ד ו ד נ ח

מע וועט איהם אבשטעלען אויף איבער נאכט דערווייל.

א ב ר ה ם י ע ק ב

טאקע, מאמע, זאל ער בלייבען ביי אונז.

א ל ק נ ה

קומט אן.

א גאט העלף! וואס שטעהט איהר עפעס אזוי?

ד ו ד נ ח

א מענש איז דא דורכגעגאנגען. רעדט ווי עפעס רעכטס, ממש דער קאפ ברענט אויף איהם. מען שמועסט דא, אפשר איהם אבשטעלען פאר א מלמד.

א ל ק נ ה

וואו איז ער? איך גיב צושטייער!

ד ו ד נ ח

א בחיר — א מענש.

א ל ק נ ה

איך גיב צו שטייער!

ל ו י י צ ח ק

קומט ארויס.

א ל ק נ ה

אט דאס איז ער? נאך גאר א שנעק.

ר ח ל

ממש די שכינה רוהט אויף איהם.

א ל ק נ ה

זיי זשע מוחל, שלום עליכם.

ל ו י י צ ח ק

עליכם שלום.

א ל ק נ ה

פון ווייט?

ל ו י   י צ ח ק

נישט פון גאר נאהנט.

ד ו ד   נ ח

דאס דערקענט מען.

א ל ק נ ה

וואוהין געהט מען עפעס?

ל ו י   י צ ח ק

אזוי גייה איך מיר איבער דער וועלט. אנקומען אין א שטאדט פון שעהנע אידען וועל איך מיר אבשטעלען.

א ל ק נ ה

אפשר דא אויפ'ן ישוב זיך אבשטעלען?

ד ו ד   נ ח

דאס זאג איך דאך.

ל ו י   י צ ח ק.

וואס וועל איך דא טהאן אויפ'ן ישוב?

ד ו ד   נ ח

קיין עין הרע נאך אידען פארהאן אין דער געגענד. מיר האבען א מנין אלע שבת.

א ל ק נ ה

פיינע אידען דא פארהאנען. ס'לערנען מיט מיינע קינדער; מיט אט דעם אידענס קינדער. מע ט'דיר האלטען בכבוד. פיין אויס־קליידען; געבען צו עסען און סוף זמן — נאך אביסעל מזומן אויך.

ר ח ל

צו עסען, געלויבט איז דער אויבערשטער, פעלט נישט ביי מיר.

א ל ק נ ה

וואו פעלט עס אויפ'ן ישוב צו עסען? קינדער, וואוילע קינדער, נאר ס'האט זיך נישט געמאכט עפעס א מלמד — א מענש.

ד ו ד נ ח

לעג זיך איבער. אַט, דער זוהן מיינער, כאָטש שוין אַ גרויסער בחור פונדעסטוועגען האָט ער נישקשה פון אַ קעפּעל. אז ער ט'וועלען קען ער נאָך עפּעס דערגרייכען.

ל ו י י צ ח ק

די קינדער זיינען גרויסע און איך...

ד ו ד נ ח

אז מען איז אַ מענש מאַכט נישט אויס. ווען וועלען אַ מלמד צוריק נישט אָבגעבען. ווייסט האָבען דרך־ארץ פאַר'ן רבין, הא, אברהם יעקב?

ר ח ל

האָסט זיך דען פערגעסען, אז ער האָט שטענדיג געוואָלט לערנען.

א ל ק נ ה

זאָלען זיך די מיידלעך לערנען דאַווענען.

ל ו י י צ ח ק

פאַר זיי האָב איך נישט קיין תורה.

ר ח ל

זינדיגע ווייבער, נישט אויסגערעדט זאָל עס זיין.

א ל ק נ ה

איכ'ל דיר געבען די בייטש, און אז מיין חברה וועלען נישט פאָלגען ווערסטו כוואַשטשען די ביינער און שוין. כאַ־כאַ־כאַ.

ה ע ר ש ב ע ר

איך וואָלט שוין געגעבען אַ כוואַשטשע.

א ב ר ה ם י ע ק ב

צו מיר ט'מען נישט בעדאַרפען קיין בייטש.

ל ו י י צ ח ק

זיינען נאָך אידען פאַרהאַנען אין דער געגענד?

ד ו ד נ ח

ווייסט ווי דען? וואו זיינען עס נישטאָ קיין אידען?

א ל ק נ ה

אָרענטליכע אידען. שבת — אַ פיינער מנין.

ד ו ד נ ח

עסען איז פארהאנען צו זאט אויפ'ן ישוב; מילך, פוטער, קעז.

א ל ק נ ה

מיט א קארטאפעל קען מען זיך אויך נישט סם'ען.

ר ח ל

ווס מען ווארפט ארויס ביי מיר קען נאך א מענש לעבען.

א ל ק נ ה

מיין אידענע וועט וועלען ער זאל זיין ביי מיר שבתים.

ד ו ד נ ח

זעהסטו, פון שבת לאז איך איהם נישט אב.

ל ו י י צ ח ק

איך וואלט וועלען האבען צייט פאר זיך אליין אויך צום לערנען.

א ל ק נ ה

כ'קען שווערען, אז דאס וועט נאך זיין אמאל א רב אויך!

ד ו ד נ ח

דער טאג איז גרויס. אז מען פוילט זיך נישט אויפצושטעהן אביסעל בעגינען — קען מען אלצדינג סדאנזשען. אט, האבען שוין די קינדער א גארטען קארטאפעל פערזעצט און ס'איז נאך קאם האלבער טאג.

א ל ק נ ה

אט וואס, איך געה אהיים און אין נאוועגד וועל איך אהער אריבערברענגען מיינע חברה, זאל ער זיי פערהערען. וועסט שוין אליין איבעררעדען מיט איהם. וויפיל מע בעדארף — גיב איך צושטייער. א גוטען טאג!

געהט אוועק.

ד ו ד נ ח

עסט, רחל, געהן מאכען אנ'עסען. אפשר וועט ער עפעס איבערכאפען.

ל ו י י צ ח ק

קוקט זיך ארום.

א שעהנער טאָג דאָ באַנ'אייך.

ד ו ד נ ח

ווייסט ווי דען? קיין עין־הרע פיינע אידען אויפ'ן ישוב.

ה ע ר ש ב ע ר

איך וויל טאקע עסען. פון רעדען וועט גאָר נישט ארויסקומען.

א ב ר ה ם י ע ק ב

צו לוי יצחק'ן.

איהר ווילט זעהן דעם גאָרטען מיט קאַרטאָפעל, וואָס מיר האָבען היינט פערזעצט?

ר ח ל

געה ס'דו ווייזען דעם רבי'ן די קעלבעלאך אין שטאל.

געהט אין שטוב.

ה ע ר ש ב ע ר

שוין צום שטוב געהענדיג. צו דער מוטער.

ס'וועט לאַנג נעהמען ביז דו, מאמע, וועסט איהם אבפאשען.

ר ח ל

וואָס, כ'וועל איהם זשאַלעווען עסען?

געהן אַריין אין שטוב.

ל ו י י צ ח ק

ווער אַיז געווען דיין מלמד ביז אהער?

א ב ר ה ם י ע ק ב

שוין לאַנג דאָ נישט געווען קיין רבי.

ל ו י י צ ח ק

אָבער ווער איז געווען דער לעצטער?

א ב ר ה ם י ע ק ב

אַן אַלטער איד.

ל ו י י צ ח ק

נישט געהאַט פאַר איהם קיין דרך ארץ.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

יעמאלט געווען נאָך קליינע קינדער. נישט געהאט קיין שכל.

ל ו י   י צ ח ק

דו געפעלסט מיר.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

קומט, מיר וועלען זעהן די קעלבלאך, דערנאָך וועלען מיר געהן עסען, קומט.

געהען ביידע אַוועק אין שטאַל.

צ י נ ע

קומט ארויס, פער׳גנבעט זיך צום שטאל, קוקט דורך א שפאלט.

ל ו י   י צ ח ק

קומט ארויס פון שטאַל נאָך איהם א ב ר ה ם   י ע ק ב .

א ב ר ה ם   י ע ק ב

מיר האָבען נאָך א קעלבעל, א גרעסערס, איז עס אויפ׳ן לאַנקע.

ל ו י   י צ ח ק

א שעהנער טאָג באנ׳אייך.

מערקט נישט צינען, וואָס האָט זיך בעהאלטען הינטער׳ן שטאַל וועז זיי געהען פערביי אין שטוב אריין.

צ י נ ע

קומט ארויס, רופט שטיל.

אברהם יעקב! אברהם יעקב!

יענער הערט נישט. זי בלייבט אליין. טהוט זיך אַ ריס פון אָרט ווי זי וואָלט וועלען לויפען אין שטוב אַריין; שוין ביים שוועל בלייבט זי שטעהן אַ ווייִלע, פערטראַכט זיך. נעהמט אָן אין אַ קאָשעק קארטאָ־פעל און געהט אַוועק אין גאָרטען.

ר ח ל

איהר שטימע הערט זיך פון שטוב רופען:

צינע — צינ־נע...

צווייטער אקט.

ביי דוד נח'ן אין שטוב. אַנחויב זומער. ארום האַלבען טאָג.

ל ו י י צ ח ק

זיצט ביי א ספר פערטראכט. הויבט זיך אויף פון אָרט, געהט אום אויף און אָב.

א ב ר ה ם י ע ק ב

קומט אריין.

אַט בין איך. געמיינט, אז היינט וועלען מיר נישט לערנען.

ל ו י י צ ח ק

מיט וואָס איז היינט אנדערש ווי שטענדיג?

א ב ר ה ם י ע ק ב

היינט קאשעט מען די היי.

ל ו י י צ ח ק

טהוען עס דאָך די גוים.

א ב ר ה ם י ע ק ב

ס'אי אבער גוט צו זיין אויפ'ן לאַנקע. פאַר וואָס טהוט איהר זיך קיין מאָל נישט אוים בּארוועם?

ל ו י י צ ח ק

אויף אַלץ איז פאַרהאַן א צייט.

א ב ר ה ם י ע ק ב

וועלען מיר טאקע היינט לערנען?

ל ו י י צ ח ק

אויב דער טאַטע וועט גאָר נישט זאָגען, און דו ווילסט נישט.

א ב ר ה ם י ע ק ב

דער טאַטע ווייסט גאָר נישט.

ל ו י י צ ח ק

איך ווייס אויך, אַז דרויסן איז שעהן: מיינסט, איך ווייס נישט?

א ב ר ה ם י ע ק ב

מיר'ן נישט לערנען. מיר'ן אַזוי עפּעס רעדען. רעדט מיט מיר עפּעס, רבי.

ל ו י י צ ח ק

רוף מיך ביים נאָמען. ביזט דאָך גרעסער פון מיר... דברים־בטלים ווילסטו זאָל איך מיט דיר רעדען?

א ב ר ה ם י ע ק ב

איהר ווילט ווערען אַ רב. סאַי טאַקע גוט צו ווערען אַ רב, ס'איז עפּעס שווער?

ל ו י י צ ח ק

ווי פאַר וועמען.

א ב ר ה ם י ע ק ב

איך וואָלט געקענט ווערען אַ רב?

ל ו י י צ ח ק

ס'איז פאַר קיינעם נישט שווער. נאָר דו האָסט דאָך ליעב בעסער צו זיין אין פעלד; איז אַזוי אויך גוט.

א ב ר ה ם י ע ק ב

נישט — איך האָב ליעב; באשר ס'איז זומער איז שווער צו זיין אין שטוב, אַז דאָרט איז אַזוי גוט. איהר זענט שוין ווי אַן אַלטער איד.

ל ו י י צ ח ק

אַז מע וויל ווערען אַ רב בעדאַרף מען אבקערען דעם געדאַנק דער־פון, ווייל ס'איז מבטל דעם געדאַנק.

א ב ר ה ם י ע ק ב

רעדט מיט מיר פון גאָט.

לוי יצחק

וואָס הייסט? ווייסט דען נישט, אַז גאָט איז אומעטום?

אברהם יעקב

יאָ, ער איז אין הימעל און אויף דר'ערד. איך מיין, אַז ס'וואָלט געווען שלעכט אָהן גאָט. ער מאַכט דאָך, אַז די גראָזען זאָלען וואַקסען. ס'אי זעהר גוט וואָס אַ גאָט איז פאַרהאַנען אויף דער וועלט. מענשען וואָלטען אפשר געווען גזלנים, ווען נישט גאָט.

לוי יצחק

ווי ווילדע חיות.

אברהם יעקב

איהר האָט אַמאָל געזעהן אַ וואָלף?

לוי יצחק

ס'אי געשריבען: „זאב טורף"; אַ וואָף פערצוקט.

אברהם יעקב

פאַר־אַ־יאָהרען האָט אַ וואָלף ביי אונז צוריסען אַ פערד.

לוי יצחק

אזוי, אַ פערד צוריסען!

אברהם יעקב

ער איז אומגעגאַנגען אויפ'ן לאָנקע געפּענטעט. ס'אי געווען ביי־נאַכט, אויף מאָרגענס האָט מען איהם געפונען אַ טוידטען; זיין האַלז געווען אויסגעגעסען. מען האָט דערקענט דעם וואָלפ'ס ציי־נער.

לוי יצחק

אָט זעהסטו שוין.

אברהם יעקב

וועלף ווייסען נישט, אַז אַ גאָט איז פאַרהאַנען; אַ מענש איז טאַקע אַ קלוגע בעשעפעניש.

לוי יצחק

דאָך געשריבען: „כי בצלם אלהים נברא האדם" — אין דעם פאַרעם פון גאָט איז בעשאַפען געוואָרען דער מענש. גאָט האָט פון זיין

גרויסקייט צום מענשען איבערגעגעבען.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

אבער א מענש וואלט נישט געקענט בעשאפען די וועלט.

ל ו י   י צ ח ק

דערפאר קען א מענש חרוב מאכען א וועלט.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

אזוי!

ל ו י   י צ ח ק

ווייסט, אברהם יעקב, אז כ׳וועל מיר אפשר שוין לאזען פון דאנען.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

אייך איז דען שלעכט ביי אונז?

ל ו י   י צ ח ק

ס׳איז נישט קיין תכלית. כ׳האב דא נישט קיין ספרים. דא פעלט מיר אלצדינג. דא פעלט מיר דער קול פון די לומדי־תורה יעדען בעגינען אין בית־המדרש. פעלט מיר דער תואר־פנים פון די שעהנע אידען, צוליעב וועמעס זכות די וועלט האט א קיום.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

איך וואלט אזוי וועלען מיטגעהן מיט אייך; איך וועל אויך אויפ־שטעהן פארטאג לערנען.

ל ו י   י צ ח ק

האסט דאך נאר וואס געזאגט, אז דיך ציהט אין פעלד אריין.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

ס׳אי טאקע אמת: נאר מיר דאכט זיך אויס, אז אויף דער וועלט איז עפעס מאדנע. אמאל טרעפט, אז סע פאהרט דורך א איד א פרעמדער, זעהט ער אויס אזוי אנדערש. פאר א יאהרען איז דא דורכגעפאהרען עפעס א רב, האט ער געהאט אזא לאנגע, ווייסע בארד! כ׳האב אויפ׳ן דארף קיין מאל אזא אידען נישט געזעהן, א פולע שול מיט אזוינע אידען מוז טאקע זיין זעהר שעהן.

ל ו י   י צ ח ק

אודאי איז עס שעהן.

א ב ר ה ם י ע ק ב

לעהרענט מיר אויס אָנצושרייבען מיין נאָמען.

ל ו י י צ ח ק

דערצו בעדארף מען פריהער קענען אָנשרייבען דעם אלף־בית.

א ב ר ה ם י ע ק ב

כ'וועל אריינברענגען א ברעטעל מיט א שטיקעל קרייט און איהר ט'מיר טאקע ווייזען ווי אזוי.

לויפט ארויס.

ל ו י י צ ח ק

פערקוקט זיך אין פענסטער, ווי ער וואָלט אימעצען בעמערקען; ער איילט צום טיש, גראבט איין די אויגען אין ספר.

צ י נ ע

קומט אריין, באַרוועס. ס'קלוידעל פערשמעקט ביים זייט. אריינקומענדיג פעריכט זי עס. פערנעהמט זיך אָנלעגען א פויער אויפ'ן קוימען. ווענדט זיך צו איהם:

די מאמע האָט געפרעגט, אויב איהר ווילט עסען?

ל ו י י צ ח ק

ס'איז רעכט אזוי אויך.

צ י נ ע

איהר ווילט פאסטען?

י ו ל י צ ח ק

א מענש בעדארף זיך נישט געוואוינען אזוי צו דער אכילה.

צ י נ ע

אז איהר וואָלט עסען אזוי פיעל ווי איך וואָלט איהר האָבען מעהר כח.

ל ו י י צ ח ק

צוליעב וואס בעדארף מען עס האָבען כח?

צ י נ ע

נישט גוט, אז מען האָט נישט קיין כח. איהר וואָלט זיך נישט געקענט שטייערען מיט הערש בערן.

ל ו י י צ ח ק

א איד בעדארף זיך נישט שטייערן.

צ י נ ע

פאר וואס נישט? א איד בעדארף זיין אזוי שטארק ווי א גוי. זי וויל איבערברעכען אַ צווייג אויפ'ן קניה; זי קען נישט. ווענדט זיך צו איהם. ס'איז צו לאנג. פאלט אראב פון קוימען. אפשר ט'איהר עס קענען איבערברעכען?

ל ו י י צ ח ק

נאך וואס ברעכען אויף דער קניה, אז מען קען עס טהאן מיט א האק?

צ י נ ע

אז מען זאל טהאן אלץ ווי מען בעדארף... איך בין נישט קיין שטאדטישע.

ל ו י י צ ח ק

אויפ'ן דארף בעדארף מען אויך זיין א מענש.

ד י נ ע

אביסעל פערשעמט.

מיין מאמע זאגט טאקע, אז איך בין צופיעל צולאזען. סטערע איז טאקע בעסער פון מיר.

ל ו י י צ ח ק

ווער?

ל י נ ע

סטערע. אלקנה'ס מיידעל. זי האט מיר געזאגט, אז זי האט גע־רעדט מיט אייך. מיין ברודער וויל זי פאר א כלה.

ל ו י י צ ח ק

וואס פאר א ברודער?

צ י נ ע

דער עלטערער; הערש בער.

ל ו י י צ ח ק

מאטע־מאמע שוין דורכגעקומען צווישען זיך?

צ י נ ע

ווארום וואָס, זי געפעלט אייך?

ל ו י י צ ח ק

הא?

צ י נ ע

סטערע געפעלט אייך?

ל ו י י צ ח ק

נישט שעהן צו פרעגען אזא זאַך?

צ י נ ע

פאר וואָס איז נישט שעהן. איך פערשטעה נישט, פאר וואָס ס׳איז נישט שעהן.

ל ו י י צ ח ק

איך קלעהר גאָר אוועקצוגעהן פון דאנען.

צ י נ ע

אייך איז נישט גוט ביי אונז.

ל ו י י צ ח ק

מיר איז דאָ וואויל, נאָר איך ברענג נישט קיין נוצען מיט מיין זיין. די קינדער ווילען נישט לערנען.

צ י נ ע

לערענט מיט מיר, איך וועל זיך לערנען ווי א אינגעל.

ל ו י י צ ח ק

ס׳איז נישט רעכט. ווייבער זיינען פטור פון צו לערנען תורה. פאר זיי לערענט שוין דער מאן.

צ י נ ע

וואָס?

ל ו י י צ ח ק

הא?

צ י נ ע

איך זאָג דאָך אייך, לערענט מיט מיר, אז קיינער זאָל נישט ווי־סען. אודאי, קיינער בעדארף נישט וויסען. איהר ט׳זעהן ווי

ס׳וועט זיין גוט.

לוי יצחק

נישט רעכט.

צינע

פאר וואס נישט רעכט? מיין ברודער מיט סטערען מעגען?

לוי יצחק

וואס, ער לערענט מיט איהר?

צינע

ניין; זיי האבען זיך ליעב. זיי האבען זיך זעהר ליעב. ס׳איז זעהר שעהן, אז מען האט זיך ליעב... קיינער ט׳נישט וויסען ווען איהר וועט מיט מיר לערנען. מיר קענען זיך בעהאלטען אין פעלד, אדער גאר אויפן בוידעם.

לוי יצחק

כ׳וועל נאך אפשר היינט פון דאנען אוועק.

צינע

איך׳ל נישט לאזען.

לוי יצחק

מען קען מיך נישט האלטען מיט געוואלד.

צינע

אדרבא זאגט, פאר וואס אייך איז נישט גוט ביי אונז? אפשר האט איהר א שלעכטען געלעגער — הא, זאגט, אפשר? געפעלט אייך מיין שלאפבאנק, וועל איך אייך אבטרעטען. זאגט, פאר וואס ווילט איהר פון אונז אוועק?

לוי יצחק

דאס וועל איך דעם טאטען זאגען. ער האט מיך דא אבגעשטעלט.

צינע

אבער איך בעט אייך, אז איהר זאלט נישט אוועק פון אונז. איך בעט אייך זעהר...

לוי יצחק

דו לערענסט דאך סיי ווי נישט, טא וואס איז די נפקא מינה?

צינע

א, ווען איך וואָלט עס געקענט מאכען אזוי, אז אייך זאָל זיין גוט ביי אונז! ווייסט איהר גאָר וואָס, אז איהר וועט אָבעסען ט'איהר ארויסקומען אין פעלד און איהר ט'זעהן ווי אזוי איך שאר צונויף די היי. איך נעהם אַן אזא גרויסען בונט היי אויפ'ן קאָפּ אז מען זעהט נאָר די פיס ארויס. זאָגט מיר, וואָס איהר האָט ליעב צו עסען?

לוי יצחק

שמייכעלט אין פערלעגענהייט.

צינע

זאָל זיך אייך אויסדאכטען אז איהר זענט מיין מאַן און איך אייער ווייב און איך האָב אייך זעהר ליעב און איך וויל איהר זאָלט מיר זאָגען וואָס ס'איז געשמאַק.

לוי יצחק

ס'אי דאָך אָבער נישט אזוי.

צינע

וואָס, נישט אזוי? זאָל זיך אייך אויסדאכטען, מיר זענען א פּאָר־פאָלק, איך שטעה ביים קוימען און וויל וויסען וואָס מיין מאַן האָט ליעב... אוי דאָס איז אזוי שעהן... אוי, איך רעד נארישקיי־טען. איך זעה, אז איהר שעהמט זיך פון מיינע רייד. זייט ביי אונז, איך בעט אייך.

אברהם יעקב

קומט אריין.

אָט האָב איך א ברעטעל מיט א שטיקעל קרייט: דער רבי וועט מיר לעהרנען ווי אזוי אויפצושרייבען מיין נאָמען.

צינע

איך וויל אויך, רבי: שרייבט אַן מיין נאָמען. איך וויל זעהן ווי אזוי מיין נאָמען קוקט אויס אָנגעשריבען.

לוי יצחק

שרייבט אָן מיט גרויסע אותיות „אברהם יעקב“.

צ י נ ע

ס'איז מיין נאמען אזוי לאנג?

ל ו י י צ ח ק

דאס מאכט — אברהם יעקב.

צ י נ ע

איך בעט אייך, שרייבט אן מיין נאמען — צינע.

ל ו י י צ ח ק

שרייבט.

צ י נ ע

אוי, מאמעלאך! אט וועל איך אבמעקען און איהר שרייבט אן נאך אמאל.

א ב ר ה ם י ע ק ב

ביזט א משוגענע.

צ י נ ע

שרייבט, איך בעט אייך.

ל ו י י צ ח ק

שרייבט אן.

צ י נ ע

מעקט ווידער אב.

איצטער נאך אמאל; כ'האב אזוי ליעב צו זעהן ווי איהר שרייבט.

ל ו י י צ ח ק

מאכסט זיך נאריש.

צ י נ ע

איך זעה שוין, אז איהר וועט נישט אוועקפאהרען, איך...

א ל ק נ ה

קומט אריין.

א גאט העלף, רבי. איך בין געקומען דיך צונעהמען צו מיר א היים.

צ י נ ע

פאר וואס?

אלקנה

ס'אי שוין מיין עסק.

לוי יצחק

איך וויל אינגאנצען אוועק פון ישוב.

אלקנה

מיינע קינדער געהן אום פוסט און פאס. איך קען דיך נישט אוועק־לאזען.

לוי יצחק

פאלגען נישט און עלטערען.

אלקנה

איך וועל זיין דאביי און כ'וועל זיי מיט דער בייטש מכבד זיין טאמער פאלגען זיי נישט... וואס קען איך מאכען? מע איז שטענ־דיג פעריאגט און ס'איז נישטא קיין צייט ווען אפילו אבצושמיי־סען א קינד.

לוי יצחק

שמייסען קינדער איז נישט נויטיג.

אלקנה

דאס, זעהסטו, בין איך שוין נישט מסכים. מע האט מיך אויך געשמיסען; א ניט איז טאקע געווען שלעכט.

צינע

זאגט עפעס אין דער שטיל אברהם יעקב'ן, ער געהט שטיל ארויס, מיט גרויס אונרוהיגקייט הערט זי זיך צו צום שמועס.

לוי יצחק

איהר בעדארפט האבען צו די קינדער און עלטערען מענשען. וועלען זיי האבען פאר איהם דרך־ארץ.

אלקנה

אבער געזונד זאלסטו זיין — דו געפעלסט מיר — ווי זאגט מיין אידענע, וואס האב איך מיר צו נארען? אויפ'ן ישוב פראסטע אבער ארענטליכע אידען; קענסט דא קריגען א כלה — א פיינע אידישע טאכטער. בא־כא־כא, אויפ'ן ישוב ווערט מען נישט פער־

פאלען. שא, וואס אי דאס אויפ׳ן ברעטעל? לעהרענסט דעם אינ־געל שרייבען: אליין געשריבען וואס? בעטראכט דאס ברעטעל. א שאד וואס כ׳האב נישט מיינע ברילען.

צ י נ ע

קוקט פון דער זייט בייז צו איהם.

א ל ק נ ה

וואזשנע אותיות; קוקען פשוט פון ברעטעל אראב.

נ ח ד ו ד

קומט אריין.

צ י נ ע

טאטע, ווייסט אז...

א ל ק נ ה

א גאט העלף, דוד נח; כ׳וויל דעם מענשען פון דאנען צונעהמען.

ד ו ד נ ח

דער אינגעל האט מיר שוין געזאגט. וואס הייסט?

א ל ק נ ה

אזוי גיך געלאפען אנזאגען.

ד ו ד נ ח

וואס פעלט איהם דען ביי מיר אין שטוב? א שלעכטער געלע־גער? אדער אפשר קארג צו עסען? און דאס וואס כ׳האב צוגע־זאגט קען מען מיר טרויען. צו יום־טובים דערציהען — וואס הייסט?

א ל ק נ ה

אבער דו פערשטעהסט נישט פון וואס דא איז די רייד. איך זאג, אז ס׳אי גלייכער, ער זאל זיין ביי מיר.

ד ו ד נ ח

דאס מיין איך דאך, אז איך וועל איהם נישט אבלאזען.

א ל ק נ ה

מיינע קינדער זיינען שקצים און אז דער מלמד וועט זיין דאביי וועלען זיי מעהר אבשיי האבען.

ד ו ד   נ ח

ווייסט—אבשיי האָבען? ווי האָט מען עס נישט קיין אבשיי?

א ב ר ה ם   י ע ק ב

קומט אריין.

ד ו ד   נ ח

זאָג מיר נאָר, צוליעב דיר געהט עס א מענש אוועק? איך וועל נעהמען א שטעקען און דיר צוברעכען די ביינער!

ל ו י   י צ ח ק

ניין, נישט צוליעב איהם. הלואי וואָלטען אלע קינדער זיין ווי ער.

ר ח ל

קומט אריין.

וועה איז מיר, דער רבי געהט אוועק?

ד ו ד   נ ח

הערסט דאָך, אלקנה וויל איהם נעהמען צו זיך.

ר ח ל

איהר טאָרט נישט טהאָן אזא זאַך.

א ל ק נ ה

לאָמיר פרעגען א מענשען: וואָס זאָגסטו, רבי?

ל ו י   י צ ח ק

איך טראַכט, אז גלייכער געהן אהין וואו כ'האָב בעדאַרפט. בין אָב־געוועזן א חודש, אפשר שוין מעהר ווי א חודש צייט — גענוג.

ר ח ל

סטייטש, וואָס הייסט?

ל ו י   י צ ח ק

איך וועל שיקען אן עלטערען מענשען צו אייך.

ד ו ד   נ ח

דיך ווילען מיר. מען רעדט פון דיר אין דער גאַנצער געגענד.

א ל ק נ ה

דאָס זאָג איך דאָך אויך.

ר ח ל

גנה צו, אברהם יעקב, בעט דעם רבי'ן ער זאָל דאָ בלייבען מיט אונז.

ד ו ד נ ח

עט נאַרישקייטען, אַז סע האָט זיך שוין געמאַכט אַזוי; מע נעהמט נישט און מע פערשעהמט אַ דאָרפישען מענשען.

ר ח ל

מישטעהנס געזאָגט, אויפ'ן דאָרף פערגעסט מען אין גאָט און אין זיין געבאָט. כ'בין געווען אין זיבעטען הימעל וואָס ביי מיר אין מיין שטוב — כ'ווייס דאָרט וואָס.

ד ו ד נ ח

זעהסטו דאָך, האָסט אַ מענשען געגעבען שלעכט צו עסען, געהט ער אַוועק.

ר ח ל

כ'ווייס דאָרט וואָס דו רעדסט; כ'האָב דען פאַר זיך פריהער גענומען? אָדער אפשר פריהער די קינדער געגעבען?

א ל ק נ ה

דאָס טענה איך דאָך, זאָל ער געהן צו מיר אויב דאָ געפעלט איהם נישט.

ד ו ד נ ח

דאָס, אלקנה, טהוסטו אַן עולה.

ר ח ל

אלקנה וויל זיך קריגען מיט אונז — זאָל זיין אַזוי.

ל ו י י צ ח ק

קריגט זיך נישט אידען איבער מיר. מיר פעלט באַנ'אייך גאָר נישט. מיר איז דאָ צו גוט. איך עס און טרינק נישט פערדינטערהייד. איך וויל נישט אַזוי.

ד ו ד נ ח

אָט לאָז געמאַכט. פערשעהמסט אַ דאָרף-מענשען. ווען כ'וואָלט געוואוינט אין שטאָדט, האָט מען נאָך אַמאָל אַ זכיה אַ לערנער

ביי זיך אין שטוב צו האלטען. כ׳וואָלט געגאנגען אין בית־המדרש אריין און געזוכט, ווי איהר זעהט מיך לעבען. אויפ׳ן דאָרף, אז א איד וויל זיין א איד — קען ער נישט. כ׳האָב דעם גרעסערען גע־שטאָפּט אין קאָפּ אריין און ס׳איז נישט געקראָכען.

א ל ק נ ה

כא־כא־כא, אין קאָפּ ליגט פערד, שעטשקע, קארטאָפּליעס.

ר ח ל

וואָס איז איצטער? אפשר ארום יום־טובים...

א ל ק נ ה

כ׳האָב נישט קיין צייט — וואָס בלייבט?

ד ו ב נ ח

מע טאָר נישט א מאך טהאָן מיט׳ן האנט אויף א דאָרף־מענשען. אָט געה אביסעל ארום אויפ׳ן לאָנקע, זעה וואָס דאָרפישע מענ־שען טהוען. געהען נישט ארום לעדיג. לערנען נישט קיין תורה, אבער זעהן נישט ארום פּוסט און פּאַס. געה, אברהם יעקב פיהר דעם רבין ארויס אויפ׳ן לאָנקע.

ר ח ל

געה מיין קינד.

א ב ר ה ם י ע ק ב

וועט איהר געהן, רבי?

ל ו י י צ ח ק

מע קען געהן אביסעל.

געהען ביידע ארויס.

ר ח ל

שרייט נאָך.

בעוויז איהם מיין קינד ווי שעהן קארען וואקסט!

א ל ק נ ה

וואָס שווייגסטו אזוי עפּעס, צינע? האָסט געזעהן סטערען?

צ י נ ע

ניין.

א ל ק נ ה

זיינען ביידע פיינע סחורות.

צ י נ ע

אבי מיין מאמען געפעלט איך.

א ל ק נ ה

הערסט, דוד נח? ווי ס׳לערענט זיך צו ענטפערען אז עלטערען מענשען. ווען סטערע זאל מיר אזוי ענטפערען וואלט זי שוין ביי מיר געכאפט א חלק. היינטיגע קינדער... קום, דוד נח.

ער און דוד נח געהען ארויס.

צ י נ ע

קוקט אין פענסטער, מיט א זייט אָבגעווענדט פון דער מוטער און ווישט די טרערען.

ר ח ל

איך האב געמיינט, אז איהם איז גוט ביי אונז, וועה איז מיר, צום סוף — נא דיר... זעה נאר, וואס וויינסטו?

צ י נ ע

כליפעט.

ר ח ל

וואס וויינסטו, שטיק נאר? הערסט זיך איין וואס אלקנה זאגט? באשר כ׳האב מיר איינגעהאלטען. עפעס איז ער מיר גאר נישט דער אייגענער אלקנה די לעצטע צייט. געווארען אזא מין נישט־פערגינער. כ׳וואלט מיר נאך געוואונשען צו זיין אין זיין שטאנד.

צ י נ ע

זיצט ביים פענסטער, אראָבגעלאָזען דעם קאָפּ און ווישט די טרע־רען.

ר ח ל

איך פערשטעה דאך גאר נישט וואס דו וויינסט. זעה נאר כ׳בעט דיר, וואס איז די מעשה?

צ י נ ע

האסט נישט געהערט, וואס אלקנה האט דא גערעדט.

ר ח ל

טאַ וואו ביזטו געווען אין דער וועלט? האָסט נישט קיין מויל? האָסט איהם געקענט ענטפערען אַזוי, אַז ער זאָל שוין האָבען צו געדענקען.

צ י נ ע

לאָז איהם נישט אָוועקפאָהרען.

ר ח ל

טאַ דאַריבער בעדאַרף מען וויינען? ס'איז מיר אַ שאָד צוליעב אַברהם יעקב'ן.

צ י נ ע

בעהאלט איהר קאָפּ ביי דער מוטער אויפ'ן שויס.

איך וויל, ער זאָל בלייבען ביי אונז. ער איז מאַמע אַזאַ פיינער מענש.

ר ח ל

האָסט דאָך געלאַכט פון איהם.

צ י נ ע

כ'האָב נישט פערשטאַנען.

ר ח ל

טאַ וואָס קען איך טהאָן: וואָס קען איך מאַכען?

צ י נ ע

אַז דו פערשטעהסט נישט, מאַמע.

ר ח ל

וואָס האָב איך דען צו פערשטעהן?

צ י נ ע

אַז ער רעדט קען איך אפשר אויסגעהן.

ר ח ל

אַט דאָס מיינסטו גאָר, מיין קינד?...

צ י נ ע

איך בין שוין נישט קיין קינד. איך פערשטעה שוין אַלצדינג. איך האָב קיין מאָל אַזאַ מענשען נישט געזעהן.

ר ח ל

כ׳האָב גאָר מורא צו טראַכטען אַזוי הויך.

צ י נ ע

טאַ וואָס וועט זיין? וואָס וועט זיין!

ר ח ל

דער מענש וועט נאָך זיין ערגעץ א רב; און וואָס זיינען מיר, מע־שטעהנס געזאָגט, ווערט אויף דער וועלט?

צ י נ ע

טאַ פאַר וואָס קען איך נישט זיין זיין ווייב?

ר ח ל

האַ?

צ י נ ע

כ׳וועל אפשר אויסגעהן, אויב ער וועט אַוועק פון אונזער שטוב.

ר ח ל

קינד מיינס, ס׳ציטערט מיר אַזש אין הארצען. איך הער וואָס דו רעדסט, וועה איז מיר.

צ י נ ע

בין איך נישט ווערט צו האָבען אזא מאַן?

ר ח ל

ניין, נישט דאָס. וועה איז מיר, וואָס איז א דאָרפישער מענש?

צ י נ ע

און, אַז כ׳בין א דאָרפישע טאַ וואָס איז? וואָס מע וועט מיר הייסען וועל איך טהאָן. אַז מע וועט מיר זאָגען ווי אזוי מע בע־דאַרף זיין פרום — וועל איך.

ר ח ל

אין שטאָדט קען א אידישע טאָכטער דאַוונען, גאָט בעטען און דאַ—מעשטעהנס געזאָגט.

צ י נ ע

טאַ וועל איך אויך קענען. כ׳האָב געוואָלט ער זאָל מיט מיר רע־דען, האָב איך איהם אָנגעריסען ווינפּערלאָך האָב איך זיך גע־

שעהמט אַיהם צו געבען. כ׳האָב איהם געפרעגט וואָס ער האָט ליעב וועל איך איהם קאָכען.

ר ח ל

אַט זעהסטו — דאָס איז די מעשה! איצטער פערשטעה איך שוין פאַר וואָס ער וויל פון אונז אוועקפאָהרען. ווי פאַלסטו עס אויס צו טהאָן. ביזט אַזוי בארוועס צו איהם געגאַנגען, וועה איז מיר.

צ י נ ע

וואָס זאָל איך טהאָן? וואָס קען איך מאַכען? פאַר וואָס קען איך צו איהם נישט זיין אַזוי ווי סטערע איז צו הערש בערען?

ר ח ל

אידען טהוען נישט אַזוי. איך קען גאַנצענע נעכט מיט אָן אויג נישט צו מאַכען זינד דו האָסט מיר דערצעהלט. איך האָב דעם טאַטען אפילו אין די אויגען נישט אַנגעזעהן ביז פאַר דער חתונה.

צ י נ ע

כליפּעט, ווישט די טרערען.

ר ח ל

וועה איז מיר, דער קאָפּ האָט זיך מיר אַזש פערדרעט. אפשר זאָל איך עס דערצעהלען דעם טאַטען; אפשר ט׳ער וויסען ווי אַזוי צו רעדען מיט איהם.

צ י נ ע

ניין, נישט דעם טאַטען. כ׳האָב מורא ער זאָל דערפון וויסען. כ׳וועל אפשר נישט אויסהאַלטען אויב ער וועט אוועק.

ר ח ל

פריהער פאַר אַלץ, מיין קינד, זאָלסטו נישט ארומגעהן בארוועס פאַר איהם אין די אויגען, מען טאָר נישט אַזאַ זאַך.

צ י נ ע

אפשר אַנטהאָן אַן אַנדער קליידעל?

ר ח ל

כ׳ווייס, אפשר.

ד י נ ע

פרעהליך.

איך װײס שױן װאָס צו טהאָן טאַקי; איך װײס...

ר ח ל

װאָס אי מיט דיר? װאָס איז מיט אמאָל די שמחה אויף דיר?

ד י נ ע

איך װײס שױן אַלץ װאָס צו טהאָן.

ר ח ל

אז דו װעסט זײן פערשײט װעט ער אפילו נישט װעלען זיך אומ־
קוקען אויף דיר.

צ י נ ע

גערה, מאמע, זעה װאו זײ זײנען אלע; איך װעל אַלײן קענען אב־
קאָכען דעם װאַרימעס.

ר ח ל

זאָל איך דעם טאַטען גאָר נישט זאָגען?

צ י נ ע

נײן, מאמע, איך בעט דיר.

ר ח ל

װישט אָב אַ טרער; געהט צו צינען גיט איהר אַ קוש און בלאָזט איהר דרײ מאָל אָב. געהט ארױס.

צ י נ ע

װאַשט דעם פּנים און פלעכט איבער די האָר. טהוט אָן אַ טיכעל אויפ'ן קאָפּ אַזױ, אַז מען זאָל די האָר נישט ארױסזעהן — און קוקט ארײן אין עמער װאַסער צו זעהען דאָרט איהר געזיכט. נעהמט אַראָב דאָס טיכעל און שפּיגעלט זיך װידער אין עמער. פערדרעט די צעפּ אויף הינטען און שפּיגעלט זיך. דאָך בלײבט בײ איהר — מאַכען פון בײדע צעפּ אײנעם; װיקעלט איהם ארום קאָפּ און באַלד אָבער בלײבט בײ איהר, אַז זי זאָל איהם לאָזען פאַלען פון איהר פּלײצע אַראָב. טהוט אָן שיך און זאָקען. װישט די טרערען.

ה ע ר ש ב ע ר

קומט אריין.

פארטיג עסען?

צ י נ ע

באלד וועט זיין פארטיג.

ה ע ר ש ב ע ר

כ'האב נישט קיין צייט צוווארטען.

צ י נ ע

וואס טהוסטו?

ה ע ר ש ב ע ר

כ'האב געעוג וואס צו טהאן; מיינסט כ'דרעה זיך ארום פוסט און פאס?

צ י נ ע

ביזט א שלעכטער ברודער.

ה ע ר ש ב ע ר

וועל איך אריינקומען שפעטער.

צ י נ ע

כ'האב דיר טאקע עפעס צו דערצעהלען.

ה ע ר ש ב ע ר

כ'וויים שוין דיינע מעשיות.

צ י נ ע

ווייסט שוין טאקע נישט. וועסט זיך שוין בעטען ביי מיר, איך זאל דערצעהלען.

ה ע ר ש ב ע ר

איז נישט; מיין באבעס דאגה.

צ י נ ע

דו האסט טאקע נעכטען סטערען נישט געזעהען.

ה ע ר ש ב ע ר

דו האסט זי געזעהען?

צ י נ ע

כ'האָב גערעדט מיט איהר.

ה ע ר ש ב ע ר

זי האָט עפּעס געזאָגט?

צ י נ ע

נעהמט אַרום זיין האַלז און קוקט איהם אין די אויגען.

זי וויינט, זי קלאָגט: זי קען אָהן דיר נישט לעבען.

ה ע ר ש ב ע ר

כאַ־כאַ, א מוידילע!

צ י נ ע

זי זאָגט, אז זי וועט אפשר משוגע ווערען.

ה ע ר ש ב ע ר

דאָס זאָגסטו א ליגען. ווי אזוי האָסטו זי נעכטען געזעהען?

צ י נ ע

אודאי: כ'בין דאָרט געוועזן.

ה ע ר ש ב ע ר

זאָגסט א ליגען: זי האָט מיר ביינאַכט נעכטען געפּרעגט, וואָס דו בלאָזט זיך עפּעס אויף איהר.

צ י נ ע

כ'האָב טאַקע מיט איהר נישט גערעדט.

ה ע ר ש ב ע ר

כאַ־כאַ, זעהסטו, אז דו ווילסט מיר פערדרעהען א קאָפּ.

צ י נ ע

האָב טאַקע חתונה מיט סטערען: דיר וועט זיין גוט.

ה ע ר ש ב ע ר

ווילסט זיין א שדכנטע? דיר וועט דערפון גאָר נישט ארויסקומען.

צ י נ ע

ביזט דאָך מיינער א ברודער.

ה ע ר ש ב ע ר

טאָ נעה רעד מיט איהר, וואָס רעדסטו מיט מיר?

צ י נ ע

זי געהט דאָך אויס פאַר דיר.

ה ע ר ש ב ע ר

שוין בעדאַרפט צו זיין. האָט זיך אָנגעהויבען צו בלאָזען.

צ י נ ע

מסתמא האָט זיך איהר טאַטע אריינגעמישט.

ה ע ר ש ב ע ר

זאָג, פון וואַנען ווייסטו?

צ י נ ע

איך ווייס שוין.

ה ע ר ש ב ע ר

וואָס רעדסטו היינט עפּעס אַזוי? האָסט עפּעס אָבגעמאַכט מיט סטערען? זאָג. — וועסט מיר קריכען אין וועג אריין, זאָג איך דיר, אז ס'וועט דיר מעהר נישט פעהלען.

צ י נ ע

שטיק נאַר; וואָס דו רעדסט. ביזט דאָך מיין ברודער — בין איך דיר א שונא?

ה ע ר ש ב ע ר

איך ווייס, אז דו ביזט מיר נישט קיין שונא. דאַריבער פרעג איך דאָך — פאַר וואָס זי בלאָזט זיך? איך זאָג איהר, אז מע וועט אָבקאָשען די היי וועלען מיר פאָהרען אין שטאָדט אריין און וועל איהר אָננעהמען אויף א קלייד — האָט זי אויסגעגלאָצט אויף מיר אַזא פּאָר אויגען, פּונקט ווי זי וואָלט מיך גאָר נישט קענען. און דו זאָגסט, אז דו האָסט גערעדט מיט איהר.

צ י נ ע

כ'האָב געוואָלט, אז דיר זאָל טהאָן הנאה.

ה ע ר ש ב ע ר

איז נישט. זי מיינט, אז כ'וועל איהר טאַקע נאָכלויפען. פעהלען גאָר מיידען אויפ'ן דאָרף.

צ י נ ע

אבער אזא בריה ווי סטערע...

ה ע ר ש ב ע ר

עך מיר א בריה!

צ י נ ע

האָסט געזעהען ווי זי וואשט גרעדט? אז זי פּראטשעט די גרעט ביים טייך הערט מען אזש ביי אונז. באשר איצטער שעהמט זי זיך. אבער, אז זי וועט זיין דיין ווייב וועט זי דיר קריכען אונטער די נעגעל. איז אפשר נאָך אמאָל אזוי שטארק ווי איך. האָסט געזעהען איהרע הענט? זיינען אפשר נאָך אמאָל אזוי גראָב ווי מיינע.

ה ע ר ש ב ע ר

אויב דו ביזט אזא גוטע שוועסטער, טאָ רעד מיט איהר.

צ י נ ע

איך זאָל מיט איהר רעדען? שעהמען זאָלסטו זיך. וואָס ליגסטו דאָ אין שטוב אָב יעדען אווענד? קענסט נישט אָבעסען קיין וועטשערע און געהען אהין? וואָס בעדארף זי זיצען אליין און אויסקוקען די אויגען נישט געשטויגען און נישט געפלויגען?

ה ע ר ש ב ע ר

זעה, פון וואנען ווייסטו עס אלץ?

צ י נ ע

פון וואנען איך וויים? איך פערשטעה!

ה ע ר ש ב ע ר

ביזט א פיינע חברה׳טע. איך וועל איהר דערצעהלען וואָס דו האָסט מיר געהייסען טהאָן.

צ י נ ע

בעדארפסט זיך שעהמען איהר אזוינס צו דערצעהלען. זי בעדארף וויסען, אז איך האָב דיר געהייסען געהען צו איהר?

ה ע ר ש ב ע ר

זי איז אָ מויד א פייער; איך וויים עס.

צ י נ ע

רעד אָב מיט איהר, אַז זי זאָל ארויסקומען היינט ביינאַכט אין אונ־זערע היי.

ה ע ר ש ב ע ר

דו וועסט אויך ארויסקומען?

צ י נ ע

נאָך וואָס בעדאַרפסטו מיך?

ה ע ר ש ב ע ר

זי וועט נישט וועלען ארויסקומען, אַז דו ס'נישט זיין.

צ י נ ע

זאָלסטו איהר זאָגען, אַז איך וועל אויך זיין.

ה ע ר ש ב ע ר

אָבער דו וועסט קומען?

צ י נ ע

איך וועל אפשר נישט קומען. דו וועסט מיט איהר אַלץ אָברעדען. מע קען ווינטער פּראַווען א חתונה.

ה ע ר ש ב ע ר

אויף מיינע נאמנות, דו ביזט א כוואַט. אבי כ'האָב געמיינט, אַז דו קריכסט מיר אין וועג אריין. דערפאַר, אַז כ'וועל פאָהרען אויפ'ן יריד ברענג איך דיר פּאַטשערקעס.

צ י נ ע

ברענג בעסער פאַר איהר.

ה ע ר ש ב ע ר

פאַר איהר האָב איך צייט. וואָס האָב איך צו ברענגען גלאַט אזוי? כ'וועל ברענגען, אַז מע וועט בעדאַרפען.

ד י נ ע

זאָג איהר, זי זאָל נישט פאָלגען איהר טאַטען, טאָמער מישט ער זיך אריין.

ה ע ר ש ב ע ר

כא־כא, דו לערענסט מיר טאקע שעהנע זאכען.

צינע

טא זאָלסט איהר זאגען זי זאָל ארויסקומען אין אונזערע היי... שא אַט איז זי!

סטערע

קומט אריין.

א גאַט העלף: מיין טאטע איז דאַ נישטאַ?

צינע

געוועזן און אוועקגעגאנגען.

סטערע

שוין לאַנג?

צינע

בעדארפסט איהם טאקע אזוי נויטיג האָבען?

סטערע

כ'האָב געזעהען, ווי אברהם יעקב געהט אום מיט'ן רבין אויפ'ן לאַנקע.

צינע

ער געפעלט דיר?

סטערע

כ'האָב אויף איהם נישט געקוקט.

צינע

שווער זיך.

הערש בער

אַ־אַ, ווי זי איז רויט געוואָרען!

ער כאַפּט זי ארום, זי רייסט זיך ארויס פון איהם.

צינע

לאָז מיר נאָר, איך וועל זי כאפען.

סטערע

לאָזט זיך נישט.

פאר וואָס ווילסטו מיר כאפען?

צ י נ ע

קום אהער, הערש בער, לאָז איהר זיך נישט אַרויסרייסען!

ס ט ע ר ע

װעלען מיר שוין טאַקע זעהען.

רייסט זיך אַרויס מיט אַ קלינגענדיגען געלעכטער לויפט זי אַרויס פון שטוב.

צ י נ ע

ביזם אַ לעקעש. געה אַרויס, זאָג איהר, אַז זי זאָל אַרויסקומען אין די היי.

ס ט ע ר ע

איך בעדאַרף זי נישט. זי איז אַ שלעכץ. איך זאָג דיר, אַז זי איז אַ שלעכץ. גיב מיר בעסער עסען, ט׳גלייכער זיין.

ד ו ד נ ח, ר ח ל

קומען אַריין.

צ י נ ע

שוין פאַרטיג אָנבייסען.

ד ו ד נ ח

ער איז דאָך טאַקע גאַר קיין נאַר נישט.

צ י נ ע

װעמען מיינסטו, טאַטע?

ר ח ל

ער מיינט אלקנה׳ן.

צ י נ ע

װאָס אי, מאַמע? כ׳בעט דיר.

ר ח ל

איי טשעפּע זיך אָב פון מיר. װאָס האָט דאָ געטהאָן די מיידעל?

צ י נ ע

זי איז געקומען פרעגען אויף איהר טאַטען.

נ ח ד ו ד

האָסט איהר געקענט זאָגען, אַז ער איז שוין אַװעק אַהיים. אַזאַ

זאַך... זעהסטו, דאָס איז שוין אַנ'עולה. כ'האָב געמיינט, אַז ער איז מיר אַ גוטער פריינד.

ר ח ל

ער האָט מעהר שכל פון דיר.

צ י נ ע

וואָס איז עס, מאַמע? פון וואָס רעדט איהר?

ר ח ל

ט'זיין רעכט, אַז דו וועסט עס נישט וויסען.

ד ו ד נ ח

וועסט פאַר איהם מאַכען היינט אַן אַנדער געלעגער. שטאָפּ אָן דעם זאַק מיט פרישע היי. זאָל ער האָבען אַ ווייכערען געלעגער.

צ י נ ע

אפשר גאָר מיין בעט זאָל ער נעהמען?

ד ו ד נ ח

דאָס וואָלט אפשר געווען נישט קרום. וועסט נאָר אַריינלעגען פרישע היי.

צ י נ ע

וואו ל'איך שלאָפען? איך'ל אפשר געהען צוריק שלאָפען מיט דער מאַמען.

ה ע ר ש ב ע ר

זעה נאָר, ס'אַרא ווארע זיי מאַכען פאַר איהם.

ד ו ד נ ח

האָסט אַ פויערשע קאָפּ און ווייסט אפילו נישט וואָס פאַר אַ זכיה מיר האָבען.

ה ע ר ש ב ע ר

וואָס קאָכסטו דאָרט?

צ י נ ע

רעטשענע קאַשע מיט מילך.

ד ו ד נ ח

זעה רחל צי ס'איז גענוג מילך אין טעפּעל.

צ י נ ע
נענוג, נענוג, כ'וויים שוין אליין.

ר ח ל
האסט אנגעטהאן שיך? גוט האסטו געטהאן, מיין קינד.

צ י נ ע
איך וועל דערלאנגען צום טיש.

ל ו י י צ ח ק און א ב ר ה ם ה ע ר ש
קומען אריין.

ר ח ל
מע קען זיך שוין געהען וואשען.

גרייט צום טיש, דערלאנגט שווארץ און ווייס־ברויט.

א ב ר ה ם י ע ק ב
דער רבי זאגט, אז איהם געפעלט ביי אונז.

ר ח ל
געלויבט איז דער אויבערשטער.

ל ו י י צ ח ק
אז מען וויל אזוי שטארק, נו, וועל איך שוין בלייבען ביז איבער יום־טובים.

ד ו ד נ ח
ס'וועט דיר נישט באנג טהאן.

דער עולם וואשט זיך, געהט צום טיש, מאכט א מוציא און קייט דעם ברויט.

ר ח ל
גיסט אן פאר יעדען א פאליווען שיסעלע קרופניק.

צ י נ ע
דערלאנגט מיט א בעזונדערע כונה.

ה ע ר ש ב ע ר
מע האט זיך ארומגעזעצט ארום טיש פונקט ווי שבת.

ר ח ל

געלויבט איז דער אויבערשטער.

זי גיסט אָן אַ שיסעלע פאר לוי יצחק׳ן. ווען ציגע איז שוין מיט דעם אין העלפט וועג, רופט זי איהר צוריק מיט א וואונק און גיסט אריין אין שיסעל נאָך אַביסעל מילך.

צ י ג ע

האַלטענדיג די שיסעלע אזוי בויגט זי זיך צו דער מוטער און גיט איהר אַ קוש. געהט פאָרזיכטיג, מיט יראת־הכבוד צום טיש.

דריטער אקט.

ביי דוד נח'ן פאר'ן שטוב, סוף זומער. פארנאַכט. פון שטוב דערטראָגט זיך לוי־יצחק'ס שטימע; ער לערענט.

צינע

זיצט פאר'ן שוועל און שלאָגט פוטער. בלייבט אַלע ווײַלע שטיל און הערט זיך איין צום געזאַנג וואָס ציהט פון שטוב. זי דערמאָנט זיך אין עפּעס און לויפט אין גאָרטען אריין.

לוי יצחק

קומט אַרויס, בעטראַכט די פּוטער־קאַלטשוקע; פּרובט א ציה טהאָן דעם שטעקען; זעהט ווי ארום שטעקען זענען שטיקלאַך פּוטער אָנגע־קלעבט. ס'דערהערט זיך פון גאָרטען צינעס אונרוהיגער אויסגעשריי און אַ גערויש צווישען די צווייגען פון אַ בוים. ער בלייבט א רגע דערשראָ־קען; מאַכט עטליכע טריט צום גאָרטען, קלעטערט שנעל אַריבער אַהין און באַלד איילט ער צוריק אין שטוב אַריין.

צינע

בעווייזט זיך אַ בלאַסע און האַלט זיך ביים זייט. זי קלעטערט אריבער דעם צאָם און דערנאָהענטערט זיך צו איהר פריהערדיגען פּלאַץ. ביים שוועל. בעטראַכט אַ בלוט־צייכען אויף'ן אָרעם.

לוי יצחק

קומט ארויס, טראָגט אַ קווארט וואַסער.

כ'טראָג דיר א טרונק וואַסער. האָסט זיך צושלאָגען ?

צינע

נעהמט פון זיין האַנט און טרינקט.

ל ו י י צ ח ק

איך האָב זיך דערשראָקען צוליעב דיר.

צ י נ ע

איך בין אראָבגעפאלען פון שפּיץ בוים.

ל ו י י צ ח ק

בעדארפט בענשען גומל.

צ י נ ע

איך האָב זיך דערשראָקען און אראָבגעפאלען.

ל ו י י צ ח ק

אָט איז בלוט אויפ'ן האנט.

צ י נ ע

עס קלאפּט מיר אזוי דאָס הארץ.

ל ו י י צ ח ק

נאכמאל בעדארף מען קלעטערען אויף א בוים.

צ י נ ע

כ'האָב געהערט ווי איהר לערענט בין איך געגאנגען אייך אנרייר־סען עפּעל.

ל ו י י צ ח ק

פאר וועמעס וועגען?

צ י נ ע

פאר אייערט וועגען. מיינט איהר, כ'האָב נישט אנגעריסען? בע־קומט פון איהר שירץ צוויי רויטע עפּעל. איהר זעהט, ווי שמחת־תורה עפּעל. צוליעב אייך בין איך אראָבגעפאלען פון בוים; כ'האָב גע־קענט גע'הרג'עט ווערען.

ל ו י י צ ח ק

זאל גאָט אויסהיטען.

צ י נ ע

וואָס אָרט אייך, אז כ'וואָלט גע'הרג'עט געוואָרען?

ל ו י י צ ח ק

כ'האָב דאָך א אידיש הארץ.

צ י נ ע

נאַט אייך די צוויי עפּעל.

ל ו י י צ ח ק

פאַר ראש השנה אַ ברכה מאַכען — נישט רעכט.

צ י נ ע

און אַז מע וויל אַ עפּעל און מע קען זיך נישט איינהאַלטען?

ל ו י י צ ח ק

מע בעדאַרף קענען גובר זיין דעם יצר הרע.

צ י נ ע

די עפּעל וואַקסען זומער; קען מען זיך דען אַזוי לאַנג איינהאַל־טען? איך עס אויף אַלע טאָג אפשר צעהן עפּעל, און גאָר נישט. כ'האָב גאָר נישט געוואוסט אַז מע טאָר נישט.

ל ו י י צ ח ק

אַט זאָג איך, אַז מען טאָר נישט.

צ י נ ע

ווער איז ער דער יצר־הרע?

ל ו י י צ ח ק

ער זיצט אין מענשען. אַט האָט ער דיך געשיקט אויפ'ן הויכען בוים רייסען עפּעל און טאַקע באַלד בעשטראָפט געוואָרען.

צ י נ ע

איי, איהר ווייסט נישט פאַר וואָס כ'בין אַראָבגעפאַלען פון בוים.

ל ו י י צ ח ק

פאַר וואָס וויים איך עס עפּעס נישט?

צ י נ ע

איהר ווייסט נישט. איהר ווייסט שוין טאַקע גאָר נישט. ווען איהר ווייסט ווי איך בין געוואָרען גאָר אַנאַנדער צינע... נו, פאַר וואָס בין איך אַראָבגעפאַלען פון בוים?

ל ו י י צ ח ק

אודאי נישט אין מישנע. אין מישנע צובלוטיגט מען זיך נישט קיין האַנט.

צ י נ ע

כ'וויל אייך עפּעס ווייזען.

לויפט אין שטוב אריין.

ל ו י י צ ח ק

בעטראכט די צוויי עפּעל וואָס זענען געבליבען נעבען איהם אויף דרערד. שמעקט זיי.

צ י נ ע

קומט ארויס. ברענגט אַ ברעטעל, אויף דעם איז אָנגעשריבען מיט קרייט אותיות.

ל ו י י צ ח ק

וואָס איז עס?

צ י נ ע

לייענט איבער וואָס דאָ איז אָנגעשריבען.

ל ו י י צ ח ק

ס'איז דאָך נישט אברהם יעקב'ס כתב.

צ י נ ע

מיינער...

ל ו י י צ ח ק

קוקט פערוואונדערט צו די אותיות. לייענט.

„צינע בת ר' נח"...

צ י נ ע

נו, ווער האָט עס געשריבען?

ל ו י י צ ח ק

נישט אברהם יעקב.

צ י נ ע

מעקט עס אָב.

ל ו י י צ ח ק

נאכסאָל זאָל איך עס טהאָן? נישט גוט א נאָמען אָבצומעקען.

צ י נ ע

איך בעט אייך מעקט עס אָב; ווישט אָב, אָט אזוי...

ל ו י י צ ח ק

כע־כע, מאכט זיך קינדיש. נו, אט האב איך שוין אבגעמעקט.

צ י נ ע

איצטער פערמאכט די אויגען.

ל ו י י צ ח ק

טהוט עס.

צ י נ ע

בעקומט פון קעשענע א שטיקעל קרייט און שרייבט.

ל ו י י צ ח ק

שוין?

צ י נ ע

נאך איין ביסעלע האלטס פערמאכט. אט שוין. נו, וואס איז גע־שריבען?

ל ו י י צ ח ק

מיין נאמען... לוי יצחק... ווער האט עס געשריבען?

צ י נ ע

איך.

ל ו י י צ ח ק

ס'קען נישט זיין געמאלט.

צ י נ ע

ס'האט שוין יא געקענט זיין געמאלט.

ל ו י י צ ח ק

איך וועל עס אבמעקען און שרייב עס נאך אמאל.

צ י נ ע

טא פערמאכט ווידער די אויגען.

ל ו י י צ ח ק

פערמאכט די אויגען.

צ י נ ע

שרייבט ווידער מיט גרויסע אותיות אויף זיין נאמען, און ווען ער האלט אזוי פערמאכט די אויגען פער'גנב'עט זי זיך שטיל צו איהם

און גיט איהם אַ קוש. אנטלויפט אין שטוב אריין.

ל ו י   י צ ח ק

איבערראשט פון דעם, וואָס ס'איז געשעהן. ער וויל אריינגעהן אין שטוב, נאָר, שוין ביים שוועל כאַפּט ער זיך, אז ער בעדארף אין שטוב אריין נישט געהען. ער נעהמט דאָס ברעטעל, ווישט אָב זיין נאָמען און שליידערט עס אוועק. בלייבט זיצען אויף דעם אייגענעם בענקעל וואו זי איז פריהער געזעסען. דער קאָפּ אראָבגעלאָזען, פערטראַכט.

א ל ק נ ה

קומט אָן.

גאָט העלף, רבי: גאָר אליין?

ל ו י   י צ ח ק

קוקט איהם אָן צושטריים.

א ל ק נ ה

וואָס אי דאָס? פערשפּארט אין דער היים זאָלסט פּוטער שלאָגען— אַ שעהנער תכלית.

ל ו י   י צ ח ק

קוקט איהם אָן נישט פערשטעהענדיג.

א ל ק נ ה

דאָס שלאָגסטו די פּוטער?

ל ו י   י צ ח ק

איך מעג אויך שלאָגען פּוטער, מה רעש?

א ל ק נ ה

איך בין געקומען דיר פרעגען אַ שאלה.

ל ו י   י צ ח ק

איך טאָר נישט פּסק'ענען קיין שאלות.

א ל ק נ ה

וואס איז די נפקא מינה? אבי מע ווייסט. אזא שאלה קענסטו מיר אויך פּסק'ענען.

ל ו י   י צ ח ק

למשל?

א ל ק נ ה

וואָס טהוט מען אז א טאָכטער פאָלגט נישט א טאַטען?

ל וי י צ ח ק

הא?

א ל ק נ ה

די עלטערע האָט זיך עפּעס אריינגענומען אין קאָפּ — כאָטש שריי: חי וקים.

ל וי י צ ח ק

אפשר איז זי גערעכט.

א ל ק נ ה

וואָס הייסט — א קינד גערעכט, ווען דער טאַטע זאָגט — נישט?

ל וי י צ ח ק

עס טרעפט אמאָל, אז אן עלטערער איז אויך אומגערעכט.

א ל ק נ ה

אָבער אנטקעגען א טאַטען, אז מע האָט א העזה? אָט דאָס פרעג איך.

ל וי י צ ח ק

אמאָל בעדאַרפען טאַטע־מאַמע אויסהערען וואָס אן עלטער קינד רעדט.

א ל ק נ ה

ניין, דאָס בין איך נישט מסכים. אין דער תורה שטעהט געשריבען, אז מען בעדאַרף האַלטען עהרלאַך טאַטע־מאַמע — אמת, שטעהט אזוי געשריבען?

ל וי י צ ח ק

ווער ווייסט עס דען נישט?

א ל ק נ ה

דאַריבער זאָג איך דאָך, אז א מויד בעדאַרף פאָלגען דעם טאַטען. וואָס דוד נח איז נישטאָ?

ל וי י צ ח ק

נישטאָ.

אלקנה

כ׳האָב פיינד אַז עם־הארץ: וואָס האָב איך מיר דאָ צו נאַרען?
כאָטש איך בין אַליין נישט געלערענט פונדעסטוועגן ווייס איך,
וואָס הייסט א מענש און וואָס הייסט — א דבר־אחר.

לוי יצחק

מען טאָר אזוי אויף א אידען נישט רעדען.

אלקנה

וואָס איז זיך דאָ פאַרהאַן צו שעהמען? דוד נח איז א גאַרנישט און
זיין זוהן איז א גאָר נישט.

לוי יצחק

פיינע אידען; איך האָב צו זיי גאָר נישט.

אלקנה

איך רעד עס טאַקע מכח דיר; האַלטען דיך נישט מיט געגוג כבוד.
נישט אזוי האַלט מען א פרעמדען מענשען.

לוי יצחק

זיי טהוען מיר נישט אָן חלילה קיין אום־כבוד.

אלקנה

דאָס אינגעל איז טאַקע נישט אין איהם געראָטען: אברהם יעקב׳ן
מיין איך. אבער ער אַליין איז א גאָר נישט. האָט די טאָכטער צו־
לאָזען. ביי מיר וואָלט זי נישט אומגעגאַנגען אזוי פערשייט.

לוי יצחק

דאָס איז מיר נישט נוגע צו וויסען: ס׳הייסט לשון־הרע.

אלקנה

ביזט טאַקע א למדן, א פרומער, אָבער זעהסט נישט וואָס זיי טהוען
מיט דיר.

לוי יצחק

וואָס זאָל איך דען זעהען? אידען. אַלע אידען גלייך.

אלקנה

טאָ וואָס זאָל איך טהאָן, אַז מיין טאָכטער האָט זיך איינגעקלאַפּעט
אין זיין זוהן דעם בורילע? כ׳האָב זי געשלאָגען ענטפערט זי אנט־

קענען, דאָס בין איך געקומען איבערשמועסען.

ל ו י י צ ח ק

ער איז אַן עהרליכער בחור. וועט זיין אַ פרומער איד.

א ל ק נ ה

כאַ־כאַ, איך האָב טאַקע געוואָלט, אַז דו זאָלסט זיין ביי מיר אין שטוב. מע וואָלט דיך ביי מיר בעסער צוגעזעהען. אפשר וואָלטען זיך די קינדער עפּעס אבגעלערענט. נו, זענען זיי דיר פערלאָפען דעם וועג. אַלץ אַ מזל זאַך.

ל ו י י צ ח ק

איהר זענט אין כעס, ר׳ אלקנה, און איהר רעדט לשון־הרע. איהר זענט אַ שעהנער איד. דוד נח איז אייך נישט קיין שונא, און די קינדער לעבען בשלום — טאָ פאַר וואָס טהוט איהר אזא זאַך?

א ל ק נ ה

ביזט אפשר גערעכט. אַ איד בעדאַרף אזוי נישט זיין. וואָס זאָל איך מאַכען? סע ברענט אין הארצען. און טאַקע ווייל כ׳בין אַ איד אַן עם־הארץ. די זיהן — וועט שוין קיין לייט פון זיי נישט זיין; טאָ פאַר וואָס זאָל איך עפּעס נישט קריגען פאַר דער טאָכטער אזוי איי־נעם פון דער פרעמד, וואָס זאָל בעשעהנען אַ שטוב? עס מאַכט זיך אַ יום־טוב; סע מאַכט זיך אַ שבת; און טאַקע, אַז מע קומט אין שטאָדט אריין אויף ימים נוראים; וואָס אי דאָ שייך? איך וואָלט מיר ביז דער לעצטער העמד געלאָזט קאָסטען.

ל ו י י צ ח ק

אין וואָס געוועגדט זיך דען? מע פאָהרט אין שטאָדט אריין מען פרעגט זיך נאָך. אין שטאָדט פאַרהאַנען שעהנע יונגע לייט.

א ל ק נ ה

ווער ווייסט דעם וועג?... ווער קען עס בעווייזען? וועמען איז עס גאָר אין קאָפּ געלעגען? דאָ ערשט האָבען זיך מיר די אויגען גע־עפענט.

ל ו י י צ ח ק

הא?....

א ל ק נ ה

פערשטעהסט נישט וואָס כ׳מיין? איך זאָג, דו זאָלסט גוערען מיין איידעם. מיין סטערע, די עלטערע; מיט א כשר הארץ. כ׳האָב זי היינט געוואָלט שלאָגען, נאָר ס׳האָט מיר פערדראָסען, ס׳אי אפילו נישט מיין געדאנק — ס׳אי מיין אידענע. זי האָט מיך אהער אריבערגעשיקט. וואָס האָב איך צו לייקענען כא־כא. ווען דו זאָגסט מיר וואו דיין טאַטע־מאַמע וואוינען, וואָלט איך געווען א בעלן שפּאַנען א פערד און זיך אריבערכאַפּען צו זיי... קענסט מיר אפשר זאָגען א וואו זיי וואוינען?

ל ו י י צ ח ק

זענען שוין אויפ׳ן עולם האמת.

א ל ק נ ה

וואָס איך הער!

ל ו י י צ ח ק

אויפ׳ן עולם האמת; שוין לאנג.

א ל ק נ ה

א קיילעכדיגער יתום, עפּעס א קלייניגקייט! און ס׳וועט זיין אן עולה אז כ׳וועל דיך איינלאָזען.

ד ו ד נ ח

קומט אָן.

א גאָט העלף, אלקנה, וואָס טהוט מען עפּעס איצטער דאָ?

א ל ק נ ה

אָט אזוי, מע שמועסט.

ד ו ד נ ח

ווער שלאָגט עס פּוטער? מיין אידענע אין דער היים, זעה איך.

א ל ק נ ה

כ׳האָב געמיינט, אז מע האָט ביי דיר מכבד געווען דעם **רבין**, שלאָגען פּוטער.

ד ו ד נ ח

כע־כע, מיין אידענע ווייסט נאָך, ווי אזוי א מענשען בכבוד צו האַל־טען.

ל ו י י צ ח ק

געהט אַוועק הינטערען שטוב.

ד ו ד נ ח

איז גאָר קיינער נישטאָ אין שטוב? כ'בין א בעלן צו זעהן.

ער קוקט אין פענסטער.

א ל ק נ ה

דאכט זיך, די מיידעל איז אין שטוב.

ד ו ד נ ח

קום אריין אין שטוב; וואָס ס'דו שטעהן דרויסען?

א ל ק נ ה

כ'קלייב מיר שוין אוועקצוגעהן.

ד ו ד נ ח

וואוהין ביזטו דען געגאנגען?

א ל ק נ ה

טאקע אהער. כ'האָב געוואָלט מיט'ן מלמד זיך דורכרעדען.

ד ו ד נ ח

ווארום וואָס, די קינדער פאָלגען איהם טאקע נישט?

א ל ק נ ה

געטראכט רעדען מכח עפּעס אנדערש, הערסט, ער איז דאָך א קיילעכדיגער יתום. נו, זאָג — בעדאַרף מען גאָר האָבען טאַטע־מאַמע?

ד ו ד נ ח

אין שטאָדט קען מען אַלצדינג דערווייזען.

א ל ק נ ה

ער קען מיינען, אז כ'האָב גערעדט אויף דיר לשון־הרע...

ד ו ד נ ח

וואָס האָט ער עפּעס צו מיינען?

א ל ק נ ה

וואו איז ער אוועקגעגאנגען? ער איז א גרויסער נאר. כ'האב דא גערעדט מיט איהם און ער האט מסתמא נישט פערשטאנען.

ר ח ל

קומט אן.

א גאסט. שוין באלד א וואך צייט נישט געזעהען. וואס מאכט עפעס גיטעל?

א ל ק נ ה

קרעכצט צובינלאך.

ר ח ל

טהוט איהר נאך אלץ וועה אין א זייט? בעדארפט פרעגען ביי אי־מעצען אין דארף. הארעוועט איבער די כחות.

ג י ט ע ל

קומט אן.

ר ח ל

אט א גאסט. מיר רעדען דא איצטער פון אייך.

ג י ט ע ל

ווי זאגט מיין מאמע: אז גאט איז אין הימעל זאל איך מיר לעגען אין דרערד אריין? כ'האב עס געהאט א שווארץ יאהר פון מיין טאכ־טער...

ר ח ל

וואס אי דען חלילה?

ג י ט ע ל

וואס אי דען...

א ל ק נ ה

א שאד וואס איך בין אוועק פון שטוב; זי וואלט שוין פון מיר גוט געכאפט.

ר ח ל

אזא יאהר מיר וואס פאר א קינד עס איז.

ג י ט ע ל

איך ווייס, אז זי געפעלט אייך.

ר ח ל

אודאי געפעלט זי מיר. וואס וואלט מיר געפעלט ביי גאט וועז איך האב צו צינען כאטש נאך א דריי טעכטער ווי סטערע...

ג י ט ע ל

דו הערסט, אלקנה?

ד ו ד נ ח

א בריה א מיידעל; וואס קען מען דען האבען צו איהר? מיט א יאהר אינגער פון צינען און, קיין עין־הרע, נאך אמאל אזוי גרוים ווי זי.

ג י ט ע ל

צו אלקנה'ן.

וואס האסטו מורא צו זאגען? כ'ווייס נישט פאר וואס דו האסט דא מורא צו האבען. איך האב איבערגעלאזען די שטוב און געקומען אהער. ווארום איך וויל עס נישט אוועקלאזען אין דער לאנגער באנק אריין.

ר ח ל

איך פערשטעה דא גאר נישט, גיטעל, וואס איהר רעדט.

ג י ט ע ל

כ'וויל, אז הערש בער זאל זיך פון איהר אבטשעפען.

ד ו ד נ ח

וואס ט ש ע פ ע ן ז י ך?... וואס האסטו צו איהם, צו הערש בער'ן מיין איך?

א ל ק נ ה

כ'האב צו איהם גאר נישט. ער איז דיר דיינער א זוהן. דיר געפעלט ער און מיר — נישט.

ר ח ל

און מיר ארט נישט, אז ער געפעלט אייך נישט. געזעהען אמאל

ג י ט ע ל

כאַ זאל ער אבער סטערען נישט פערדרעהען דעם קאפ.

ד ו ד נ ח

וואס, אלקנה, סע שטעהט דיר נישט אן צו זיין מיין מחותן?

א ל ק נ ה

מיר שטעהט נישט אן, אז דיין זון זאל זיין מיין איידעם.

ד ו ד נ ח

טא וואס ביזטו געקומען מיר עס צו זאגען? איך וויים פון גאר נישט. קענסט הערש בערען צו זיך אין שטוב נישט אריינלאזען. ס'אי דיר דיינע א זאך.

ר ח ל

איך זעה נאך נישט, אז ער זאל איהר אזוי נאכלויפען. איך וויים נישט וואס איהר האט צו מיין קינד.

א ל ק נ ה

איך וועל רעדען קלארע דבורים.

ג י ט ע ל

וואס האסטו זיך צו שעהמען?

א ל ק נ ה

איך וויל דעם פרעמדען יונגען מאן, דעם מלמד פון די קינדער. פערשטעהסט, ער פאסט פאר סטערען.

ג י ט ע ל

און איהר האט איהם אריינגעכאפט צו זיך אין שטוב.

א ל ק נ ה

דיין טאכטער מאכט איהם קאליע.

ד ו ד נ ח

וואס מיינסטו?

א ל ק נ ה

כ'האב איהם געטראפען זיצען דרויסען.

ר ח ל

וואס דרויסען? ווען דרויסען?... וואס מיר האט זיך גע'חלום'ט די נאכט און יענע נאכט... וואס ווילט איהר דא? וואס זענט איהר געקומען רעדען רשעות אויף מיינע קינדער?

ד ו ד נ ח

שא, שריי נישט. מען קען דאָך מיט גוטען, ווי מענשען, זיך דורכ־רעדען. איך פערשטעה דאָך נישט די גאַנצע מעשה דאָ. ער רעדט דאָך פון הערש בערען גאָר — נישט פון דער מיידעל. וואָס קען ער גאָר האָבען צו דער מיידעל?

ר ח ל

הערסט דאָך וואָס מע רעדט צו דיר... איך בין זי א בעלן צו פרעגען... ציַנעלע? קום נאָר ארויס אויף א מינוט!

צ י נ ע

קומט ארויס; אָביסעל צוטומעלט.

א ל ק נ ה

איי, וואָס דרעט איהר א קאָפּ? געה איין שטוב אריין, צינע. ס׳וועט דיר נישט שאַדען, אז כ׳האָב עפּעס חלילה אויסגערעדט אויף דיר. די מאַמע וויל עס נישט ליידען.

צ י נ ע

וואָס בעדאַרף מען מיר?

ר ח ל

וואו ביזטו געווען, ווען אלקנה איז געקומען?

צ י נ ע

אין שטוב.

ר ח ל

איך האָב עס אויף אייך נישט געגלויבט, אלקנה.

ג י ט ע ל

איז נישט: בין איך בדלות.

ד ו ד נ ח

אָבער וואָס איז זיך דאָ פאַרהאַן צו קריגען? איך זאָג, אז מע בע־דאַרף פרעגען די קינדער.

א ל ק נ ה

איך האָב נישט וואָס צו פרעגען ביי קיינעם. מיין טאַכטער וועט טהאָן דאָס וואָס איך וועל הייסען.

ד ו ד נ ח

זאָל זיין אַזוי.

ר ח ל

געה, מיין קינד, אין שטוב אריין.

צ י נ ע

וואָס האָט איהר מיך בעדאַרפט?

ג י ט ע ל

זאָג מיר נאָר צינע, וואָס רעדט מיט דיר סטערע?

צ י נ ע

זי רעדט מיט מיר — אַלץ רעדט זי מיט מיר. כ'קען דען אַנגעדענ־קען וואָס?

א ל ק נ ה

הערסט, מיין ווייב, ווי קלוג ס'איז בעלייטען, אַט ווער עס פיהרט אראָב דער קליינער מיינער פון וועג, זי וועט שוין ביי מיר וויסען ווי אַזוי צו געהען אַהער! איך געה אַהיים און וועל צו איהר אויס־לאָזען אַלע בייזע חלומות.

לאָזט זיך געהן.

ד ו ד נ ח

אַן עולה אלקנה. כ'האָב דיך געהאַלטען פאַר אַ בעסערען טאַטען. וואוהין איז ער אַנקלאָפען?

צ י נ ע

געהט בעסער אַהיים, גיטעל; זעהט ער זאָל זי נישט טשעפען, וואָ־רום זי איז גאָר נישט שולדיג.

ג י ט ע ל

איך וויל דיר, צינעלע, גאָר נישט זאָגען, באַשר די מאַמע שטעהט דאַבייי... ווייטער...

ר ח ל

געהט זיך געזונדערהייט פון דאַנען. כ'האָב נישט געשיקט נאָך אייך. כ'האָב געמיינט טאַקע, אַז איהר זענט מיר גוטע פריינד.

קום אין שטוב אריין, דוד נת, כ'האב נישט וואס צו רעדען מיט איהר.

געהען בידע אין שטוב אריין.

גיטעל

הער זיך איין, צינע, דיין מאמע מיינט, אז איך ווינש איהר שלעכטס; איך בין דיר נישט קיין שונא. איך וויל דיר זאגען, די מאמע זאל נישט הערען, אז איך וויים אלץ וואס דו האסט גערעדט מיט סטערען.

צינע

כ'האב נישט קיין מורא. כ'האב נישט גערעדט אזעלכע זאכען, וואס כ'זאל מיר בעדארפען שרעקען.

גיטעל

אט געהט טאקע הערש בער; כ'וויל מיט איהם רעדען פראסטע דבורים.

הערש בער

קומט אן.

וואס איז עפעס אלקנה ברוגז? כ'האב איהם גערופען האט ער זיך נישט אומגעקוקט.

גיטעל

ער וויים פאר וואס ער איז ברוגז.

הערש בער

און וואס בלאזט איהר זיך אויף מיר? איך האב אייך קיין שטיינער אין גארטען נישט געווארפען.

גיטעל

דו ווארפסט שוין יא שטיינער, זאל איך מיר דיר זאגען.

הערש בער

וואס דרעט איהר א קאפ? פרעג איך אייך; איהר האט א בעסערען חתן פאר סטערען? וואס האט איהר אנגעהויבען קריכען אין וועג אריין? וואס ווילט איהר, איך זאל אייך צוצאהלען פאר סטערען? איך בעדארף אפשר פאהרען אויף א יריד, אז איך האב ליעב סטע־

רעז און סטערע האָט מיך ליעב... וואָס מישט איהר זיך, פרעג איך אייך?

ג י ט ע ל

אזוי גאָר: אזוי ווייט האַלט עס שוין?

צ י נ ע

יא, אודאי.

ג י ט ע ל

קוקט זיי נאָר אָן; וואָס איז דאָס פאַר אַן אַנשיקעניש אויף מיר, בעט איך אייך?

ה ע ר ש ב ע ר

איהר ווילט נישט — איז נישט. איז ווי איהר ווילט זיך. און זאָגט אלקנה'ן, אז טאָמער הויבט ער אויף א האנט אויף איהר וועל איך איהם ווייזען ווי אזוי א טאַטע צו זיין.

ג י ט ע ל

הערט נאָר, הערט נאָר, כ'בעט אייך.

ה ע ר ש ב ע ר

טאָ הערט נישט, אויב איהר ווילט נישט. קום אין שטוב אריין צינע.

געהט אריין אין שטוב.

ג י ט ע ל

איך גלויב דאָך מיינע אויערען נישט. איך געה עס דערצעהלען אלקנה'ן...

געהט אַוועק.

א ב ר ה ם י ע ק ב

קומט אָן.

צ י נ ע

גוט, אברהם יעקב'ל, וואָס דו געהסט. כ'האָב שוין די אויגען אויסגעקוקט נאָך דיר. אָט נא דיר א קוש און זאָג נישט דעם רבין, אז דו האָסט מיר אויסגעלערענט אָנצושרייבען זיין נאָמען און מיין נאָמען.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

הא, וואס זאגסטו?

צ י נ ע

איך בעט דיר, אַט, נאַ דיר נאָך אַ קוש, גוט? אַט געהט ער זאָג איהם גאָר נישט.

לויפט אריין אין שטוב.

ל ו י   י צ ח ק

קומט אָן.

וואו ביזטו געווען, אברהם יעקב?

א ב ר ה ם   י ע ק ב

כ׳בין געגאַנגען זעהען צו דער פערד איז נישט פערקראַכען ערגעץ אין אַ בלאָטע.

ל ו י   י צ ח ק

פאר וואס האָט זיך די שוועסטער אויסגעלערענט אַנצושרייבען מיין נאָמען?

א ב ר ה ם   י ע ק ב

כי־כי — זי האָט מיר געזאָגט, אַז זי איז מקנא וואָס איך לערען ביי איידך. זי וויל אויך לערנען זאָגט זי.

ל ו י   י צ ח ק

האָסטו, הייסט עס, איהר אויסגעלערענט.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

כ׳האָב נישט געטאָרט? זי האָט געוואָלט, אַז איך זאָל איהר לערנען דאַווענען — האָב איך מורא. אפשר טאָר מען נישט.

ל ו י   י צ ח ק

דאַווענען מעגען ווייבער לערנען. ווייבער בעדאַרפען אויך קענען דאַווענען.

א ב ר ה ם   י ע ק ב

כ׳וועל איהר געהען זאָגען.

לוי יצחק

ווארט נאר אביסעל.

אברהם יעקב

זי וועט זיך זעהר פרעהען.

לויפט אין שטוב אריין.

הערש בער

קומט ארויס.

גוט, וואס איהר זענט דא, רבי; איך וויל אייך עפּעס פרעגען. האט נישט קיין פאריבעל.

לוי יצחק

פאר וואס נישט?

הערש בער

איהר קענט דאך עפּעס די תורה, זאגט מיר ווי איז דער דין, אז איך האב מיר אויסגעקליבען א ווייב און איהרע טאטע־מאמע האבען זיך עפּעס אריינגענומען אין קאפּ און ווילען נישט?

לוי יצחק

וואס הייסט זיי ווילען נישט — ס'מוז דאך זיין פאר וואס?

הערש בער

ווילען נישט — און שוין. גערהט מאכט מיט זיי.

לוי יצחק

בעדארף מען מאכען אזוי, אז זיי זאלען זיין צופרידען.

הערש בער

זיי האט פערדרעט דער קאלטאן אין קאפּ און — גערה מאך מיט זיי.

לוי יצחק

אידען קענען זיך דורכשמועסען. מסתמא איז דאך פאראן א שכל דאביי.

הערש בער

וואס פאר א שכל? קיין שום שכל נישטא. איהר טאטע איז אן עקשן

און די מאַמע א בהמה און גאַר... נישטאָ קיין שום שכל. האָבען זיך איינגע'עקשנ'ט.

ל ו י י צ ח ק

מע בעדאַרף מיט זיי רעדען מיט גוטען. געבען זיי צו פערשטעהן.

ה ע ר ש ב ע ר

דאָס זענט איהר אפשר גערעכט. אפשר האָב איך טאַקע גערעדט אביסעל נישט גוט. נאָר געה ווייס וואָס דו טהוסט. אפשר ט'איהר זיך, רבי, אריינמישען; אפשר ט'ער האָבען אבשיי פאַר אייך, רבי. כ'מיין אלקנה'ן. איך וויל נעהמען זיין טאָכטער פאַר א ווייב. האָט ער פערדרעט דעם קאָפּ.

ל ו י י צ ח ק

וואָס קען איך דאָ העלפען?

ה ע ר ש ב ע ר

ער וועט האָבען אבשיי. איהר קענט דאָך זי. איהר האָט דאָך זי געזעהן. אויפגעוואקסען אינאיינעם. איך וויל זי נעהמען ווי זי שטעהט און געהט. — היינט געה און מאַך מיט זיי.

ל ו י י צ ח ק

אליין איז די גלייכסטע זאַך. מע בעדאַרף רעדען אליין, מיט גוטען, מיט א שכל.

ה ע ר ש ב ע ר

מיט איהם וואָלט איך שוין אויסגעקומען. נאָר די מאמע איהרע האָט פערדרעט די נאָז.

ל ו י י צ ח ק

זאָל דיין מאַמע רעדען מיט איהר.

ה ע ר ש ב ע ר

די מאַמעס האָבען זיך צוקריגט.

ל ו י י צ ח ק

וואַרט ביז ראש־השנה; זיי וועלען זיך איבערבעטען. עשרת ימי־תשובה, מען האָט חרטה טאָמער טהוט מען א קרומע זאַך.

ה ע ר ש ב ע ר

איהר רעדט, רבי, ווי א צדיק. אבער איך קען נישט ווארטען אזוי לאנג. איך וויל געהען צו זיי אין שטוב און זיי האבען אנגעזאגט, אז כ׳זאל נישט. איך ווייס פאר וואס, רבי; ס׳איז אזוי נאר איך קען עס אייך נישט זאגען. ס׳מאכט נישט אוים, אז איהר ט׳נישט וויסען.

ל ו י י צ ח ק

וואס קען איך דען וויסען?

ה ע ר ש ב ע ר

איך ווייס, רבי, אז איהר ווייסט פון גאר נישט, דאריבער זאג איך דאך. זי ווייסט אויך פון גאר נישט. דאס דרעהען זיי איהר א קאפ. זי וויל נישט הערען דערפון. איהר קענט זיך אריינלעגען אין דעם.

ל ו י י צ ח ק

איך פערשטעה דוקא נישט, פאר וואס איך קען דא העלפען.

ה ע ר ש ב ע ר

איך וואלט נישט וועלען, אז דער טאטע זאל עס הערען; איהר פערשטעהט — ער וויל אייך פאר אנ׳איידעם.

ל ו י י צ ח ק

וועמען?

ה ע ר ש ב ע ר

אלקנה וויל אייך פאר אן איידעם.

ל ו י י צ ח ק

וואס הייסט?

ה ע ר ש ב ע ר

ער האט דאך א מיידעל, סטערע: איהר קענט זי, רבי.

ל ו י י צ ח ק

איך פערשטעה עס נישט.

ה ע ר ש ב ע ר

פערשטעהט איהר נישט. ער דרעט זיך אום דא ארום אייך.

וואָס קומט ער צונ׳אייך דוקא ווען קיינער איז נישטאָ? דאָס איז די גאַנצע מעשה.

ל ו י י צ ח ק

נישט דאָס מיינט ער מסתמא.

ה ע ר ש ב ע ר

איהר זאָגט איהם, אז איהר ווילט נישט זיין טאָכטער.

ל ו י י צ ח ק

מיר איז א חדוש די גאַנצע זאַך.

ה ע ר ש ב ע ר

כ׳האָב געזאָגט דעם טאַטען און דער מאַמען, אז איהר ווייסט נישט פון וואָס צו זאָגען.

ל ו י י צ ח ק

ס׳איז מיר א גרויסער פּלא.

צ י נ ע

בעווייזט זיך אין טיר, הערט זיך איין דער שטיל איין וואָס מען רעדט.

ה ע ר ש ב ע ר

איך זאָג אויך, אז אַהן טאַטע־מאַמע זאָל מען אזא זאַך נישט טהאָן; אָבער וואָס קומט ארויס? געה מאַך מיט זיי.

ל ו י י צ ח ק

מיר איז עס א גרויסער פּלא.

ה ע ר ש ב ע ר

נעהמט נישט פאר אומגוט, רבי...

ד ו ד נ ח

קומט ארויס. כאַפּט ציגען ביים אונטערהערען זיך; זי ווערט פער־שעהמט, בעהאלט זיך הינטער דער טיר.

ה ע ר ש ב ע ר

וואָלט נאָך עפּעס וועלען זאָגען, טהוט א מאַך מיט דער האַנט, געהט אַוועק אין שטוב,

דוד נח

אַן עקשן אַט דער אַלקנה. אַ איד זאָל זײַן אַזאַ עקשן. אַ סך מאָל מיט איהם זיך געקריגט. די װײַבער — אויך דאָס אײגענע. װען נישט יום־כּפּור װאָלט מען שטענדיג אַרומגעגאַנגען ברוגז. כ׳פרעג: פאַר װאָס? קען מען דער נישט לעבען אין שלום? פאַר װאָס זאָלען זיך אידען גלאַט קריגען? װאָס זאָגט איהר, רבי?

לוי יצחק

נאָר אויף אחדות און שלום שטעהט די װעלט.

דוד נח

כ׳האָב עס געהערט אַמאָל; דער רב פון שטאָדט האָט עס געזאָגט אין אַ דרשה. נאָר מיר, ברוך השם, בעדאַרף מען עס נישט דערמאָנען. איך בין מיר אַ איד װאָס װײס, אַז קײן װערדע אויף דער װעלט האָט מען נישט. מײַן אידענע װאָלט זיך יאָ אַמאָל װעלען אַרויס־כאַפּען פון די האָלאָבליעס, נאָך איך דערלאָז נישט. אַז מען לעבט פּערװואַרפען אויפ׳ן דאָרף, װיפיעל פעהלט, אַז מען זאָל װערען חלילה װי גוים? גוים קריגען זיך און אידען — קריגען... כ׳האָב מיר מײַן שכל.

לוי יצחק

אַזוינע אידען װי איהר מעגען זײַן אין דער שטאָדט אויך.

דוד נח

כע־כע, מע װערט אַביסעל פערגרעבט אויפ׳ן ישוב; אָבער, אַז עס קומט צו אַנ׳עולה טהאָן — כאַפּט מען זיך. מען װײסט, געלויבט איז דער אויבערשטער, פון דאַנען אַהין. כאָטש אין שטאָדט גיט מען דעם ישוב׳ניק נישט אָב דעם גרויסען כבוד. מילא, מע קען דאָך זיך נישט גלײַכען צו אַ שטאָדט־מענשען. אַ שטאָדט־איד איז טאַקע אַ איד. רעדט אויס אַ װאָרט מיט אַ רב; הערט אַ קדושה אין דער צײַט און קען געבען אַ נדבה, אַז דער װאָס אין הימעל העלפט.

לוי יצחק

איהר זענט אַ פײַנער איד; נישטאָ זיך װאָס צו שעהמען מיט אַזוינע אידען.

דוד נח

מיין טאטע, זאָל זיין אין גן־עדן, אויך א דאָרף־מענש געווען. נישט געוואוסט ווי אזוי די קינדער מדריך צו זיין. וואָס ט׳מען געקענט מאכען? אבי ווי עברי אויסגעלערענט. ביי מיר אין שטוב טאַקי איז ער געשטאָרבען. כ׳האָב איהם געפיהרט אין שטאָדט אריין און ס׳האט זיך שוין פון שטאָדט נישט געוואָלט אוועקפאָהרען. נו, מסתמא וויל אזוי דער וואָס אין הימעל, אז לעבען זאָל מען ווייט פון אידען און צו קבר־ישראל כאָטש קומען צווישען אידען. נישטאָ וואָס צו מאכען. מילא דער עלטערער, שוין אזוי אָבגעלאָזען די ליי־טשעם; אבער דער אינגערער האָט געקענט זיין א מענש. כ׳האָב גע־טראַכט, ווען אלקנה זאָל וועלען געבען צו שטייער; נו. הער איך דאָך, אז זיינע אינגלאך קריכען אין די אויגען אריין. כ׳וואָלט דיר פונדעסטוועגען זאָגען: אָט פאָהר שוין נישט אוועק. זאָל שוין זיין ווי ס׳איז.

לוי יצחק

איך פאָהר נישט אוועק, רב דוד נח. איך קלייב אייך זאָגען, אז איהר זאָלט זיך מישב זיין אפשר...

דוד נח

וואָס אי דאָ פאַרהאַן צו רעדען. אויב נישט אלקנה, וועל איך אליין— מיט אלע מיינע כחות. וואָס הייסט?...

לוי יצחק

כ׳מיין איהר זאָלט זיך פריהער מישב זיין.

דוד נח

כ׳האָב מיר גאָר נישט וואָס צו מישב זיין.

לוי יצחק

כ׳מיין, אז איהר זאָלט מיך נעהמען פאר אן איידעם. דאָס מיין איך.

דוד נח

אַביסעל צוטומעלט.

האָ... וואָ...

לוי יצחק

מיין טאטע־מאמע זענען אויפ'ן עולם האמת; א ניט וואָלט איך זיי געשיקט רעדען פאר מיר.

דוד נח

יא, צינע, מיין קינד.

לוי יצחק

איהר פערשטעהט... אז אויב... איהר בעדארפט מסכים זיין.

דוד נח

מסכים, מסכים. ביי איהר בעדארף מען גאר נישט פרעגען.

לוי יצחק

מע בעדארף ביי דער מוטער פרעגען.

דוד נח

איך מיין, פרעגען דער מוטער כע... כע... מיין קינד מיין איך, וועט פאָלגען, א כשר קינד... רחל! רחל! קום נאר ארויס אויף א ווײלע!

לוי יצחק

פונדעסטוועגען....

דוד נח

רופט.

דחל, רחל, זײ זשע מוחל.

רחל

קומט ארויס.

מיר האָבען א גאָט אין הימעל, וואס?

דוד נח

אָט איז די מאמע; צי דו ביזט מסכים פרעגט ער.

רחל

גאָט אין הימעל, וואס נאָך קען איך פערלאנגען פאר מיין קינד?

ווישט די טרערען.

דוד נח

דו פערשטעהסט דאָך גאָר נישט פון וואָס צו זאָגען...

ר ח ל

וווּסט, איך ווייס נישט? ווי ווייסט עס נישט א מאמע? אלץ ווייס איך... נעהמט ארום לוי יצחק'ן און קושט איהם. איך וועל דיר זיין ווי א מאמע. וואס נאך קען איך אויסבעטען ביי דעם וואס אין הי־מעל. ווי זאגט מען עס איהר אן? מאמעלאך, זי וועט עס אפשר נישט אויסהאלטען.

א ל ק נ ה, ג י ט ע ל, ס ט ע ר ע

קומען אן.

א ל ק נ ה

וואו איז דיין זוהן, דוד נח?

ד ו ד נ ח

איך בעט דיר, אלקנה, קריג זיך נישט איצטער מיט מיר.

א ל ק נ ה

וואו איז דיין זוהן? כ'וויל אז סטערע זאל איהם פאר מיר אין די אויגען זאגען, אז זי וויל איהם נישט קענען.

ס ט ע ר ע

מיט פערוויינטע אויגען.

זאל איך צער האבען אויב איך ווייס וואס מע וויל פון מיר האבען.

ה ע ר ש ב ע ר

קומט ארויס.

ג י ט ע ל

אט איז ער אליין.

ר ח ל

פערשטערט מיר נישט מיין שמחה, גיטעלשו.

ג י ט ע ל

באנ'אייך איז א שמחה און מיר איז פינסטער און ביטער.

ה ע ר ש ב ע ר

סטערע, גוט וואס דו ביזט געקומען — זאג דעם אמת!

א ל ק נ ה

זי האט נישט וואס צו זאגען.

הערש בער

פאר דער גאנצער וועלט זאג דעם אמת, סטערע! איך האב נישט קיין מורא!

רחל

שא, שריי נישט אזוי, מיין קינד.

הערש בער

איך בין שוין אין כעס. איך לאך פון אזוינע טאטע־מאמע! סטערע איז מיט מיר אין דארף געוואקסען. אין איין פעלד אויסגעוואקסען און זי איז מיינע! זאג, סטערע; זאג האב קיין מורא נישט.

אלקנה

וואס זאגסטו צו זייז קאפ, גיטעל? ער האט דאך נישט געקענט צוויי מיט צוויי איבערצעהלען, זעה נאר סארא צונג! ווי ער קען זיך עס אויס׳טענה׳ן כא—כא—כא.

הערש בער

איך וויים נישט צי איך רעד גוט צי — שלעכט. איך האב געפרעגט דעם רבין: כ׳האב געזאגט, אז כ׳וויל זיך נישט שטעלען טאטע־מאמע אנטקעגען. דער רבי האט געהייסען — מיט גוטען. כ׳האב געוואלט עס טהאן היינט ביינאכט, טא וואס זענט איהר אראבגעקומען, זי געבראכט צו שלעפען מיט פערוויינטע אויגען? וואס האט איהר זי צו מאכען וויינען אומזיסט און אומנישט?!

רחל

אזא יאהר אויף מיר ווי ער איז גערעכט.

הערש בער

די טרערען ווארגען איהם.

איהר האט נישט פאר וואס איהר צו פערביטערען די יאהרען. איך קען נישט זעהען, אז זי וויינט...

סטערע

צעוויינט זיך אויפ׳ן הויכען קול.

גיטעל

שא, שטיק נאר; ער האט זיך צערעדט און זי...

א ל ק נ ה

כא־כא־כא... איך שטעה און איך הער... וואָס אי דאָס מיט דיר אלקנה?

ה ע ר ש ב ע ר

אין איין פעלד זענען מיר אויסגעוואַקסען — וואָס קריכט איהר אין וועג אריין? הא? כ׳נעהם זי ווי זי שטעהט און געהט. וואָס ווילט איהר נאָך? א סוף מיט אנ׳עק זאָל עס נעהמען!

א ל ק נ ה

איך גיב דיר נדן אויך, הערש בער. אז דו רעדסט אזוי האָב איך דיך ליעב. כ׳האָב געמיינט אפשר... נו איז נישטאָ וואָס צו רעדען. עסט שאַנעוועז מיין טאָכטער... נו שוין... וויין נישט. וועמען זאָל עס אין קאָפּ אריין, אז הערש בער זאָל קענען א טרער לאָזען... ס׳האָט מיר אַזש אַליין... אַלע ווישען די אויגען. גיב א האַנט, דוד נח.

נעהמען זיך ארום, כליפּען, די ווייבער וויינען אויפ׳ן הויכען קול.

צ י נ ע און א ב ר ה ם י ע ק ב

קומען ארויס, קוקען פערוואונדערט; הויבען אויך אָן ווישען די אויגען.

ר ח ל

נעהמט ארום צינען, קושט זי.

קינד מיינס, ביזט דאָך א כלה געוואָרען.

צ י נ ע און ס ט ע ר ע

כאַפּען זיך ארום און קושען און האלזען זיך לאַנג.

א ל ק נ ה

געהט צו לוי יצחק׳ן, נעהמט זיין האַנט.

זאָל זיין מיט מזל. וועסט האָבען א כשר׳ע אידישע טאָכטער. כאָטש צווישען גוים געוואַקסען, אין מיטען פעלד...

ג י ט ע ל

מען זעהט דאָך, אז אפילו אויפ'ן דאָרף פערלאָזט אויך נישט דער וואס אין הימעל...

פאלט רחל'ען אויפ'ן האלז.

ע נ ד ע.

אינהאַלט פון אַלע פינף בענדער.

ערשטער באנד:

	געשריבען אין יאָהר
ראַזשינקעס מיט מאַנדלען	1915
אויפ'ן שוועל	1915
בעבעלע	1915
אַ זאַווערוכע	1915
איינזאַמע וועלטען	1905
אליהו הנביא	1914
אין דער פינסטער	1907
פונקען	1913
קברים בלומען	1906
אַ לעבען פאַר אַ לעבען	1915

צווייטער באנד:

די פוסטע קרעטשמע	1911
דעם שמידס טעכטער	1915
אַ פערוואָרפען ווינקעל	1913

דריטער באנד:

דער לעצטער	1910
ביים ברעג	1910
דער תקיעת כף	1907
דאָס קינד פון דער וועלט	1913

פיערטער באנד:

	גערשריבען אין יאָהר
נבלה	1905
יואל	1908
די ערד	1907
צווישען טאָג און נאכט	1906
אויפ'ן שייד וועג	1907

פינפטער באנד:

בארג אראָפּ	1904
וואו דאָס לעבען פערגעהט	1904
אויף יענער זייט טייך	1906
גרינע פעלדער	1916